

ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ ΕΦΥΓΑΝ...

... μαζί με τὸ καλοκαίρι

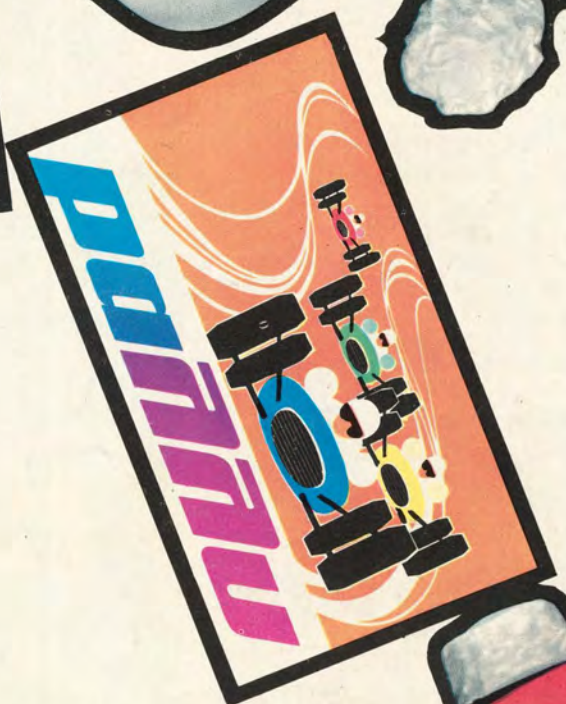
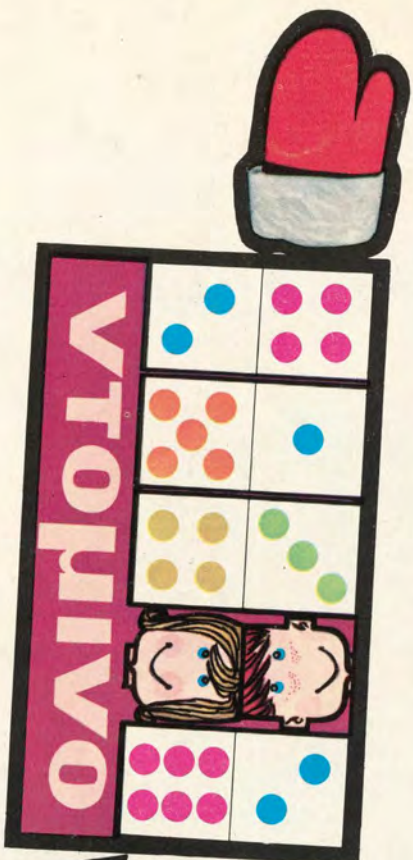
Κοντὰ μας μένει τὸ

BEEFEATER

νὰ θυμίζη τὴν ὑπαρξή του

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ: ΚΑΡΟΥΛΙΑΣ-ΚΑΛΛΙΤΑΣ ΑΛ. ΣΟΥΤΣΟΥ 4 ΤΗΛ. 616.026

πάλι εδώ είμαι... μέ νέα παιχνίδια!

Ο "Άγιος Βασίλης" ήλθε τώρα με ΝΕΑ παιχνίδια καλεσμένου από χιλιάδες... χιλιάδες... χιλιάδες ελληνικές οικογένειες, που δέχτηκαν με απεριόριστο ενθουσιασμό την προηγούμενη προσφορά της ΧΛΩΡΙΝΗΣ ΚΛΙΝΕX.

Παιχνίδια αναψυκτικά: ΡΑΛΛΥ - ΦΟΥΤ ΜΠΩΛ - ΝΤΟΜΙΝΟ!

Χαρίστε τα φθινοπωρινά θρόνα παίζοντας με τα παιδιά σας, κι' όλη την οικογένεια παιχνίδια που άκονίζουν το νού!

Χαρίστε τα ΝΕΑ παιχνίδια της ΧΛΩΡΙΝΗΣ ΚΛΙΝΕX.

ΧΛΩΡΙΝΗ KLINEX

Μπορείτε και οείς, ν' απο-
κτήσετε τα ΝΕΑ παιχνίδια
της ΧΛΩΡΙΝΗΣ ΚΛΙΝΕX με
10 κουπόνια που θα βρείτε
στις étikétes και 12 δραχμές

ΚΑΘΑΡΙΖΕΙ
ΑΕΥΚΑΙΝΕΙ
ΑΤΤΟΛΥΜΑΙΝΕΙ

ΔΡΧ. 6

ΑΛΦΑ

ΤΕΥΧΟΣ 28

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ μέρος β'

ΔΥΟ ΕΡΓΑ ΤΟΥ
Μ. ΣΟΛΟΧΩΦ:
"Ο ΗΡΕΜΟΣ ΝΤΟΝ"
"Ο ΒΟΣΚΟΣ"

25 Νοεμβρίου

1965

Ζαν Πωλ Μπελμοντο
Πασκαλ Πετι

δβυδτε τη θιψα δας με τα ποτα μα

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΧΤΕΣ
ΜΕ ΤΗΝ
ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ ΙΑΚΩΒΙΔΟΥ

«τραγουδά»
ΧΑΤΖΗΛΑΚΗ • ΘΩΔΩΡΑΚΗ • ΣΑΡΧΑΚΟ • ΚΑΤΣΑΡΟ

«Η Φραντσέσκα Ιακωβίδου είναι πολύ γνωστή και δεν χρειάζεται παρουσίαση. Είναι η καλλιτέχνης, που με την καλλιτεργημένη κι' έκφραστική φωνή της δίνει ποιότητα στο ελαφρύ τραγούδι. Φέτος, μάλιστα αποκάλυψε κι' ένα ταλέντο της: Γράφει στίχους. Η ποιότητά τους αναγνωρίστηκε πανηγυρικά στο Φεστιβάλ Τραγουδιού της Θεσσαλονίκης. Τελευταία, η πολυσύνθετη Φραντσέσκα παρουσιάζει και μια άλλη δραστηριότητά της: Είναι η πρώτη Έλληνίδα παραγωγός δίσκων. Όπως λέει κι' η ίδια «πολλοί» παράγοντες κρίνουν την επιτυχία ενός δίσκου. Ανάμεσά τους, οι άσπαθμητοι. Αυτούς, αυτό το άπιαστο ακάτι, είναι σχεδόν αδύνατο να το εξασφαλίσει κανείς. Θέλοντας λοιπόν να παρουσιάσω υπεύθυνα τα τραγούδια μου στο κοινό, αποφάσισα να δημιουργήσω μια ιδιωτική παραγωγή δίσκων, ώστε κάθε πιθανή επιτυχία ή αποτυχία να δορύνει αποκλειστικά έμένα». Αποτέλεσμα της υπεύθυνης αυτής πρωτοβουλίας της και της συνεργασίας της με τον Δημήτρη Θέμελη ήταν να βγεί μια πολύτιμη, ή καλύτερα στο είδος της, συλλογή, τα «Τραγούδια του Χτες». Είναι ένας δίσκος μακράς διάρκειας 12 ιντσών, με 38 παλιά ρεφραίν, με συνοδεία όρχηστρας και χορωδίας, που διηύθυνε ο Ανδρέας Οικονόμου. Το εξώφυλλο φιλοτέχνησε ο χαράκτης και ζωγράφος Χρήστος Δαγκλής. Το δεύτερο σκέλος της παραγωγής αυτής δίσκων είναι τα «Τραγούδια του Σήμερα». Ένα «έξτεντετ» με τέσσερις επιτυχίες των Χατζηδάκη, Θεοδωράκη, Σαρχάκου και Κατσαρού. Διευθυντής όρχηστρας και χορωδίας είναι ο Κατσαρός.

Τα ελληνικά ύφαντά έχουν κατακτήσει όλες τις ξένες παρapiδημούσες κυρίες και πολλές Έλληνίδες. Οι οικoi ύφαντών συναγωνίζονται στην προσπάθειά τους να προσφέρουν τα πιο πρωτότυπα μοντέλα. Ο Γιάννης Γαλάτης, ο γνωστός Μυκονιάτης μοντελίστ με τις άπειρες ιδέες, τη μεγάλη ευαισθησία στα χρώματα και την έκρηξη αίσθησης των ξεχωριστά προικισμένων, παρουσίασε προχθές στο Ξενοδοχείον «Χίλτον», σ' έναν όμιλο από ξένες κυρίες, μία αξιόλογη συλλογή ύφαντών από τις τελευταίες δημιουργίες του, κι' όπως πάντα θαυμάστηκε αμέριστα. Στη φωτογραφία, ένα βραδυνό φόρεμα του Γιάννη Γαλάτη από μαύρο ύφαντό, συνδυασμένο με πονά πλεγμένο με το κροσέ και γαρνιρισμένο με φράντζες.

Πενήντα χρόνια δημοσιογραφικής ζωής! Πρώτο ρεπορτάζ το 1915, στο Υπουργείο Παιδείας. Η πρώτη είδηση: «Ο κ. Υπουργός της Παιδείας, άσθενών οίκουρεϊ». Αυτό ήταν το ξεκίνημα του Κύρου Α. Κύρου, του διευθυντού της «Εστίας», της πιο ιδιότυπης έφημερίδας. Και τί δεν έγινε στα 50 αυτά χρόνια! Δυο παγκόσμιοι πόλεμοι, ο διχασμός, μεταπολιτεύσεις, κατοχή, συμμοριτοπόλεμος, κι' ολόκληρη κοσμογονία στον πομέα της τεχνικής. Η γραφική μικρή Αθήνα έγινε η σημερινή άτακτη και θορυβώδης μεγαλούπολη. Γεγονότα δεμένα δήμα προς δήμα με την «Εστία»—και ούσιαστικά με τον Κ. Α. Κύρου, τον αδέκαστο και μαχητή δημοσιογράφο.

Ολόκληρο σχεδόν το Νοέμβρη, μια εξαιρετικά ενδιαφέροντα έκθεση ζωγραφικής έφερε λίγο απ' το διάφορο ελληνικό φώς στις «Ντράϊον Γκάλλερις» του Λονδίνου. Έκθέτης ο Πήτερ Μπάρρετ, πρώην καλλιτεχνικός διευθυντής του «ΑΛΦΑ», με μια σειρά θεμάτων έμπνευσμένων απ' την Ελλάδα. Λάδια πάνω σε μουσαμάδες και ξύλο, σκίτσα με μελάνι... Πηγές έμπνευσης ή Άσπυγός κι' η Σίφνος, βασικά. Κι' ακόμα, το έλλη-νι-έ-κτυλω-ν-κό καλοκαίρι, το φώς των Κυκλάδων, οι βράχοι. Εκείνο που πρωταρχικά προβληματίζει τον καλλιτέχνη είναι η «ανάληψη» του τοπίου, κάτω απ' την βασανιστική ή εύεργετική επίδραση του φωτός, όπου το συγκεκριμένο «λειώνει» σε φόρμες φανταστικές, παράξενες, παράδοξες, καμμιά φορά...

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ! 'Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ

Κ. Καλλίας: 'Εν τῇ ρήμῃ τοῦ λόγου. Ε. Παπανούτσος: Προσεκτικός ἀκροατής.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΑΙ ΤΡΙΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΙΣ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Συζητηταί

**Κ. ΚΑΛΛΙΑΣ - ΙΩΑΝ. ΚΑΚΡΙΔΗΣ
Κ. ΤΣΑΤΣΟΣ - Ε. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ**

Συντονιστής συζητήσεως

Κ. ΜΠΑΣΤΙΑΣ

**ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΞΙ
ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΚΑΙ ΤΡΙΤΗΣ
ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΝ**

ΘΕΜΑΤΑ

5. ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
6. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ
ΑΠΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ
7. ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ
8. ΤΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟ
9. ΤΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
10. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Σ τὸ προηγούμενο
τεῦχος τοῦ
«ΑΛΦΑ»
δημοσιεύτηκαν
τὰ στενογραφημένα
πρακτικά τῆς Α'
Συζητήσεως κατὰ
τὴν ὁποίαν συζητήθηκαν

τὰ θέματα :

1. Ἦταν ἀναγκαία
ἡ Μεταρρύθμισι ;
2. Ἡ Δωρεὰν Παιδεία,
3. ἡ Ὑποχρεωτικὴ
Ἑκπαίδευσις
καὶ 4. ἡ Διάρθρωσι τῆς
Μέσης Ἑκπαιδεύσεως.

Ἡ τρίτη καὶ τετάρτη συζητήσεις ἔγιναν
στὴν ἴδια αἴθουσα «Νέκταρ»
τοῦ Ξενοδοχείου «Χίλτον» μὲ
τοὺς αὐτοὺς συζητητάς,
ἤτοι τὸν Ἀκαδημαϊκό, βουλευτή,
καὶ πρόην Ὑπουργὸ κ. Κ. Τσάτσο,
τὸν τέως Γενικὸ Γραμματέα
τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας
κ. Εὐάγγελο Παπανούτσο,
τὸν βουλευτὴ καὶ τέως Ὑπουργὸ
Παιδείας κ. Κων. Καλλία,
καὶ τὸν καθηγητὴ Πανεπιστημίου
καὶ Πρόεδρο τοῦ Παιδαγωγικοῦ
Ἰνστιτούτου κ. Ἰωάννη Κακριδῆ.

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ

Κ. Τσατσός — Ι. Κακριδής: Συγκρουόμενα επιχειρήματα...

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Μ ΠΑΣΤΙΑΣ: Μετά τη συζήτηση επί των τεσσάρων θεμάτων της Ημερησίας Διατάξεως, το θέμα που ακολουθεί είναι το «Πρόγραμμα των Σπουδών». Έπειδή ανάγεται στην αρμοδιότητα του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου θα παρακαλέσω τον καθηγητή κ. Κακριδή να εκθέσει το θέμα.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Το Παιδαγωγικό Ίνστιτούτο έχει πάρει αποφάσεις για τα ωρολόγια προγράμματα όλων των τάξεων του Γυμνασίου και του Λυκείου. Άκόμα επεξεργάστηκε τα αναλυτικά προγράμματα της πρώτης και της δεύτερης του Γυμνασίου και της πρώτης του Λυκείου. Για τα αναλυτικά προγράμματα της τρίτης του Γυμνασίου και της δεύτερης και τρίτης του Λυκείου θ' αποφασίσουν τους επόμενους μήνες, γιατί μόλις από τον επόμενο σχολικό χρόνο θα υπάρχουν οι νέες αυτές τάξεις. Παρ' όλη μας την επιθυμία δεν κατορθώσαμε να ελαττώσουμε τις ώρες διδασκαλίας στα σχολεία, γιατί έπρεπε να ένταχθούν και τα νέα μαθήματα που προβλέπει ο Νόμος: (Στοιχεία Δημοκρατικού Πολιτεύματος στο Γυμνάσιο, Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία, Στοιχεία του Δημοκρατικού Πολιτεύματος και του Δικαίου, Στοιχεία Οικονομικής Έπιστήμης στο Λύκειο)· ακόμα να δοθεί έμφαση στη διδασκαλία των γενικών έπιστημών και των ξένων γλωσσών σύμφωνα με τις σύγχρονες ανάγκες. Το πρόγραμμα της πρώτης τάξης του Λυκείου, όπως το έχουμε αποφασίσει, είναι μεταβατικό. Στα περισσότερα μαθήματα ακολουθήσαμε το πρόγραμμα της τετάρτης παλαιού Γυμνασίου, γιατί τα παιδιά που θ' ακολουθήσουν φέτος την τάξη αυτή ακολούθησαν τις τρεις πρώτες τάξεις του Γυμνασίου παλαιού τύπου. Μόνο στα μαθηματικά και στα φυσικά έγιναν μερικές ελαφρές αλλαγές. Το όριστικό πρόγραμμα του Λυκείου θ' αρχίσει να εφαρμόζεται μόλις από το 1967-1968, όταν δηλαδή, θα παρουσιασθούν παιδιά που θα έχουν περάσει όλες τις τάξεις του Γυμνασίου νέου τύπου.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Ός αρχικώς έτόνισα ο υπό κρίση Νόμος, ο ρυθμίζων τα της λεγομένης εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, δεν είναι σύνολο κανόνων δικαίου εφαρμοστέων και έπιδικτικών εφαρμογής· είναι ένα σύνολον προγραμματικών εξαγγελιών έξ ων πολλοί είναι ή μόνον μερικώς πραγματοποιήσιμοι, ή και πραγματοποιήσιμοι εϊς το άπώτερον μέλλον. Τοϋτο άφορά και τα πρόσθετα μαθήματα Κοινωνιολογίας και Οικονομίας δια τα όποια δεν θά υπάρξει δι' άρκετον χρόνον το κατάλληλον διδακτικόν προσωπικόν. Το μάθημα της Κοινωνιολογίας δεν έπρεπε να καθιερωθί α) διότι ή Κοινωνιολογία δεν έχει ακόμα καθορισμένον και γενικώς παραδεκτόν αντικείμενον, β) διότι μέσα εϊς το χάος των κοινωνιολογικών θεμάτων υπάρχει κίνδυνος παρανοήσεων, επιζήμιος δια την παιδείαν. Το μάθημα της Οικονομίας έξ άλ-

λου δεν σηκώνει, χωρίς κίνδυνον παρανοήσεων, έπιπολάσις γνώσεις. Κατανόησις της Οικονομίας χωρίς παράλληλον γνώσιν των νομικών μορφών των οικονομικών συναλλαγών δεν είναι δυνατή. Αϊ ώραι, αϊ διατιθέμεναι δια τα μαθήματα αυτά θά ήδύναντο να διατεθούν δια την αύξησιν των ωρών διδασκαλίας των αρχαίων Έλληνικών. Όσον άφορά το μάθημα της Άγωγής του Πολίτου, δεν έχω δι' αυτό αντίρρην. Αντίρρην — αν και αυτό είναι λεπτομέρεια — δια την όνομασίαν του «Στοιχεία του δημοκρατικού πολιτεύματος». Είναι αυτονόητον ότι δημοκρατικόν πολίτευμα θά διδαχθί. Η ύπογράμμισις του γεγονότος έν τω νόμω έχει σαφώς δημαγωγικόν χαρακτήρα.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Σύμφωνα με το Ν. Δ)μα 4379)1964 θά διδάσκωνται στα Γυμνάσια - Λύκεια νέου τύπου μερικά νέα μαθήματα, που δεν τα γνώριζε έως τώρα (με αυτή τοϋλάχιστον τη μορφή ή με το ίδιο περιεχόμενο) το πρόγραμμα της Μέσης Γενικής Παιδείας. Το ένα, που όνομάζεται «Άρχές του Δημοκρατικού Πολιτεύματος», πρόκειται να καλύψη το γνωστό χώρο του μαθήματος της «Άγωγής του Πολίτη». Στο επίπεδο του Λυκείου θά έκταθί περισσότερο για να περιλάβη και μερικά στοιχεία του Δικαίου. Με την ευκαιρία αυτή επιθυμώ να τονίσω ότι ο τίτλος «Άρχές του Δημοκρατικού Πολιτεύματος» δεν περιέχει καμιά αίχμη ή ύπαινιγμό, πρὸς όφελος ή πρὸς ζημίαν άλλων, έκτός της Ένώσεως Κέντρου, Πολιτικών Κομμάτων. Το έπίθετο «δημοκρατικού», έπισημαίνει άπλως τὸν χαρακτήρα του πολιτεύματός μας και τη συνοχή του με τη μακρά δημοκρατική παράδοση της χώρας μας.

Στο Λύκειο έχομε (έκτός από την αναμόρφωσι της ύλης του μαθήματος των Φιλοσοφικών) δύο νέα μαθήματα: Στοιχεία Οικονομικής Έπιστήμης και Στοιχεία Κοινωνιολογίας. Άκούσαμε πολλές έπικρίσεις γι' αυτή την καινοτομία. Που δεν είναι όμως σωστές. Όλες οι πολιτισμένες χώρες του κόσμου προσπαθούν ν' ανακαινίσουν το πρόγραμμά σπουδών της Μέσης Παιδείας και να προσφέρουν στους νέους των γνώσεις χρήσιμες για την προσαρμογή τους στους όρους της ζωής που διαμορφώθηκαν με την εξέλιξι παντού. Καί αυτό θά πῃ «Παιδεία»: έξοπλισμός για τη ζωή. Πῶς λ. χ. ν' αφήσωμε τὸν νέο άνθρωπο άμύητο στις έννοιες και τα θέματα της ιδιωτικής και της δημόσιας Οικονομίας; Είναι δυνατόν ένας μορφωμένος νέος ν' άγνοή σήμερα τί θά πῃ «συναλλαγματική», «δάνειο», «τοκοχρεολύσιο», «ύποθήκη», «ασφάλεια» κτλ. ή τί σημαίνουν οι λέξεις που διαβάζει κάθε μέρα στὸν Τύπο: «έπενδύσεις», «νομισματικόν άντίκρουσμα», «ίσοζύγιον πληρωμών», «έλλειμμα προϋπολογισμού», «φορολογικές κατηγορίες» κτλ.; Αυτά θά διδαχθί ο μαθητής του Λυκείου στο μάθημα της Οικονομικής Έπιστήμης. Όσο για την Κοινωνιολογία, νομίζω ότι θά είναι ένα πολύ χρήσιμο μάθημα. Θά εισαγά-

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ

γη τους νέους (στην ηλικία, ακριβώς, που το ενδιαφέρον για τα θέματα αυτά ξυπνάει ζωηρό) στα προβλήματα του κοινωνικού βίου. Θα τους μάθη να αναλύουν μεθοδικά ένα κοινωνικό φαινόμενο. Θα τους βοηθήσει να καταλάβουν τί θα πη νομοτέλεια της κοινωνικής πραγματικότητας, και έως ποιο βαθμό ή κριτικά ώριμη, γνήσια, επιστημονική σκέψη μπορεί να δεχτεί την ύπαρξη μιας τέτοιας νομοτέλειας. Όταν ακούνε τον όρο «Κοινωνιολογία», μερικοί σκανδαλίζονται και άλλοι παθαίνουν πανικό φοβούνται ότι με αυτό το μάθημα θα γίνουν οι νέοι μας έπαναστάτες, επικίνδυνοι για την ασφάλεια του έθνικού συνόλου. Λάθος. Ίσα-Ίσα, ο καλύτερος τρόπος να προστατευθούν οι νέοι από τον αλόγιστο δογματισμό και από την προπαγάνδα, της «φυλλάδας», είναι να μελετήσουν τα κοινωνικά προβλήματα και να αναπτύξουν την κριτική σκέψη τους.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Το πρόγραμμα των σπουδών θα το κρίνουμε κυρίως επί τη βάση του Νόμου, αφ' ενός μὲν διότι δεν έχει ολοκληρωθεί η σύνταξις των αναλυτικών προγραμμάτων όλων των τάξεων του Γυμνασίου και του Λυκείου, αφ' ετέρου δέ, διότι δεν έχουμε στοιχεῖα ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς του. Βασικὰς ἀντιρρήσεις ἐπὶ τοῦ προγράμματος θεθαίως ἔχω, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀνακίνησιν τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, εἰδικώτερον δὲ ὡς πρὸς τὸν τρόπον καὶ τὸν χρόνον διδασκαλίας δημοτικῆς καὶ καθαρευούσης. Ἀλλὰ τὰ δύο αὐτὰ θέματα, ὅπως ἔχει ἤδη ἀποφασισθῇ, θὰ τὰ ἐξετάσωμεν ἰδιαίτε- ρως. Ἐκτὸς αὐτῶν ἔχω νὰ κάμω τὰς ἀκολουθοῦσας παρατηρήσεις: α) ἀπαραίτητος ἦτο ἡ προώθησις τῶν Μαθηματικῶν καὶ τῶν Φυσικῶν. Μάλιστα ὡς πρὸς τὰ Μαθηματικά ὑπάρχει πλήρης ἀ- νανέωσις, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα. β) Ὡς πρὸς τὸν ἐνιαῖον τύπον τοῦ Λυκείου δὲν ἀντιτίθεται κατ' ἀρχήν. Φοβοῦμαι ὅμως ὅτι ἡ ἔλλειψις εἰδικεύσεως θὰ καταστή- σῃ ἀναγκαῖα τὰ φροντιστήρια διὰ τὴν προπαρασκευὴν, εἰς ὠρι- σμένα τοῦλάχιστον μαθήματα. Ἐὰν θὰ συμβῇ τοῦτο, θὰ πλεονε- κτήσῃ καὶ πάλιν ἡ πρωτεύουσα καὶ θὰ ὑστερήσῃ ἡ ἐπαρχία. Πάντως ὁ ἐνιαῖος τύπος Λυκείου πρέπει νὰ κριθῇ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸν θεσμὸν τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ ἀπολυτηρίου. Ἄν ἠθέλαμε κρίνει χρήσιμον τὸν τύπον Λυκείου ἐνιαῖας κατευθύνσεως θὰ ἔ- πρεπε νὰ ἐξετάσωμεν μὴπως ὁ σημερινὸς ἀριθμὸς Λυκείων εἶναι ὑπερβολικὸς, ἐνῶ δὲν ἦτο ἐφ' ὅσον ὑπῆρχεν ἡ ποικιλία τῶν κα- τευθύνσεων. γ) Ὡς πρὸς τὰ Λατινικὰ γνωρίζω τὴν ἀξίαν πού ἔ- χει ἡ διδασκαλία τῶν ὅπως ἐγένετο εἰς τὸ παρελθόν. Καὶ δὲν παραγνωρίζω ὅτι ἔνα μέρος ἀπὸ τὰ μὴ διασωθέντα ἔργα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων ἔφθασαν μέχρις ἡμῶν μέσῳ τῆς Λατινικῆς γλώσσης καὶ Γραμματείας. Στέργω ἐν τούτοις εἰς τὴν θυσίαν καὶ δέχομαι τὴν προαιρετικὴν διδασκαλίαν τῶν Λατινικῶν ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ διδάσκωνται ἐπαρκῶς μίαν ζων- τανὴν ξένην γλῶσσαν οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ Γυμνάσιον καὶ τὸ Λύ- κειον. Τοῦτο εἶναι σήμερον ἀπαραίτητον λόγῳ τῆς ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν Λατῶν, ἀλλ' ἰδίως μετὰ τὴν ἐνταξίν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Οἰκονομικὴν Κοινότητα. Ἐὰν ὁ ἀριθμὸς τῶν δυ- ναμένων νὰ διδάξουν τὴν Γαλλικὴν καὶ τὴν Ἀγγλικὴν εἰς τὰ Γυ- μνάσια καὶ τὰ Λύκεια δὲν ἐπαρκεῖ διὰ νὰ καλύψῃ τὰς ἀνάγκας, θὰ ἔφθαναν νὰ συστήσῃ τὴν μετάκλησιν δι' ὠρισμένα ἔτη ἐνὸς ἄ- ριθμοῦ ξένων καθηγητῶν. Ἐὰν δὲν γίνῃ αὐτὸ δεκτόν, τότε ἂς παραμείνουν τὰ Λατινικὰ ὡς μάθημα ὑποχρεωτικόν, ἀφοῦ ἐκτὸς τῆς ἄλλης ἀξίας τῶν ἀποτελοῦν καὶ τὴν θάσιν τῶν λατινογενῶν γλωσσῶν. δ) Ἀντὶ τῶν στοιχείων δημοκρατικοῦ πολιτεύματος καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων δικαίου, οἰκονομικῆς καὶ κοινωνιολο- γίας νομίζω ὅτι θὰ ἦτο ἀρκετόν, εἰς τὸν περιωρισμένον χρόνον πού διαθέτουν οἱ μαθηταί, νὰ διδάσκωνται μόνον στοιχεῖα ὀργα- νώσεως τοῦ Κράτους καθὼς καὶ τὰ καθήκοντα καὶ τὰ δικαιώ- ματα τοῦ πολίτου. Ὁ Νόμος περὶ ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως, ἐπιβάλλων τὴν διδασκαλίαν στοιχείων τοῦ δημοκρατικοῦ πολι- τεύματος, γεννᾷ ὠρισμένας σκέψεις. Φοβεῖται τάχα ὁ νομοθέτης μὴπως διδασκοῦν οἱ μαθηταὶ στοιχεῖα ἀντιδημοκρατικοῦ πολι- τεύματος ἐνῶ τὸ ἰσχύον πολίτευμα εἶναι δημοκρατικόν, ἢ ἐπιδι- ὀκει πολιτικούς σκοποὺς διὰ τῆς ἐμφάσεως περὶ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος; Ὅτι καὶ ἂν συμβαίη εἶναι ἀπαράδεκτον σφάλ- μα, ἢ δὲ κατάχρησις τῆς λέξεως δημοκρατία, γεννᾷ τὴν ἐντύπω- σιν ὅτι εὐρίσκεται αὕτη ἐν κινδύνῳ, πάντως δὲ προκαλεῖ φθορὰν τοῦ πολιτεύματος. Ἐξ ἄλλου ἐγὼ θὰ ἔφθαναν νὰ υποστηρίξω ὅ- τι μόνον καταχρηστικῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὀνομάζωνται πολι- τεύματα καὶ τὰ δικτατορικά, ἀφοῦ εἰς αὐτὰ δὲν ὑπάρχουν κα- νόνες, κατὰ τοὺς ὁποίους ἐκφράζει τὴν βούλησιν τῆς ἢ Πολιτείας, ἀλλὰ ἀρκεῖ ἡ αὐθαίρετος θέλησις τοῦ δικτάτορος.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Σύμφωνα με τὸ Νόμο δὲν ὑπάρχουν πιά Γυ- μνάσια κλασσικὸ καὶ πρακτικὸ τύπου. Στὸ νέο Γυμνάσιο ὑ- πάρχει ἕνας κοινὸς τύπος. Κοινὸς κορμὸς ὑπάρχει καὶ στὸ Λύ- κειο καὶ μόνον στὴ Β' καὶ στὴ Γ' τάξι γίνεται μία διαφοροποίη- σι κατὰ 6 ὄρες: ὅσοι θ' ἀκολουθήσουν θεωρητικὴς ἐπιστῆμες θ' ἀκούσουν περισσότερα Ἑλληνικά, Ἱστορία, καὶ θὰ μάθουν καὶ Λατινικά. Ὅσοι σκοπεύουν νὰ σπουδᾶσουν θετικές ἐπιστή- μες, ὑποχρεώνονται ν' ἀκούσουν στίς 6 αὐτὲς ὥρες περισσότερα μαθηματικά καὶ φυσικά. Ὑπάρχει ἀλήθεια μεγάλη ἔλλειψις κα- τηγητῶν ξένων γλωσσῶν. Πολλὲς συσκέψεις ἔγιναν μετ' Ἀγγλούς, Ἀμερικανούς, καὶ Γάλλους ἀρμόδιους, γιὰ νὰ ῥοῦμε πῶς θ' αὖ- ξήσουμε τὸν ἀριθμὸ τῶν σπουδαστῶν καὶ πῶς θ' ἀνεβάσουμε τὴν στάθμη τῶν καθηγητῶν πού ὑπηρετοῦν ἤδη. Ὅπως ὅποτε γιὰ δέκα τοῦλάχιστον χρόνια φοβοῦμαι πῶς θὰ ἔχουμε πολλὰ κενὰ στοὺς κλάδους αὐτοὺς. Γιατί καὶ ὅσοι παίρνουν δίπλωμα Γαλ- λικῆς, ἢ Ἀγγλικῆς Φιλολογίας καὶ Γλώσσης, προτιμοῦν νὰ διδά- σκουν στὰ πολυάριθμα Ἰνστιτοῦτα ξένων Γλωσσῶν ἀντὶ νὰ διο-

Κων. Τσάτσος: Τὰ ἀρχαία κείμενα στὸ πρωτότυπο ἀκονίζουν τὴ σκέψη.

ρίζονται στὸ δημόσιο. Θὰ ἦταν δύσκολο νὰ διορίσωμε ξένους στὰ ἐπαρχιακὰ σχολεῖα, ὅπου ἀκριβῶς σημειώνεται ἔλλειψις με- γάλῃ καθηγητῶν. Καὶ ἡ ἀμοιβὴ τῶν θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι μεγάλη. Ὁ κ. Τσάτσος ἔχει δίκιο νὰ πιστεῖ στὴν ἀξία τοῦ Λατινικοῦ λόγου. Τὸ ζήτημα εἶναι ἂν τὰ παιδιά μας καὶ στὸ Πανεπιστήμιο ἀκόμα μποροῦν νὰ τὴν ἀντιληφθοῦν καὶ νὰ ὠφεληθοῦν ἀπὸ αὐ- τή. Ἄς μὴ γελοιάστε. Στὰ Λατινικά, στὰ προηγούμενα χρό- νια, δὲν γινόταν ἀπολύτως τίποτα οἱ ὄρες ἐτελείωναν χαμένες. Γιατί, μέσα σὲ ἄλλα, τὸ ἀργότερο ἀπὸ τὴν τετάρτη τάξι τὰ παι- διὰ ἀρχίζουν νὰ ἐτοιμάζωνται γιὰ τίς ἐξετάσεις τοῦ Πανεπιστη- μίου, νὰ πηγαίνουν στὰ φροντιστήρια καὶ νὰ παραμελοῦν τὰ μα- θήματα τοῦ σχολείου τῶν, ἰδιαίτερα ἐκεῖνα πού δὲν ἐπρόκειτο νὰ τὰ ἐξεταστοῦν στὸ Πανεπιστήμιο. Ἐτσι δταν τὰ μισὰ παιδιά μιᾶς τάξης ἀδιαφοροῦσαν γιὰ τὰ ἀρχαία Ἑλληνικά καὶ προπαν- τὸς γιὰ τὰ Λατινικά, ὅλη ἡ τάξι χαλοῦσε. Τὸ νέο σύστημα ἔχει τὸ πλεονέκτημα ὅτι τὰ Λατινικά θὰ τὰ παρακολουθοῦν μόνον ὅ- σοι σκοπεύουν ν' ἀκολουθήσουν θεωρητικὴς ἐπιστῆμες, καὶ θὰ τὰ παρακολουθοῦν με ἰδιαίτερη ἐπιμέλεια, ἀφοῦ θὰ ἐξεταστοῦν στὸ μάθημα αὐτὸ στίς ἐξετάσεις τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Ἀπολυτηρίου.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Ἐχει παρατηρηθῇ ὅτι ὅσοι δὲν ἔχουν μίαν γνώσιν ἀνεπτυγμένην πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις, αὐτοὶ εἶναι ἄ- δύνατον νὰ συλλάβουν βαθύτερα νοήματα καὶ δυσκολεύονται νὰ συνειδητοποιήσουν τὴν πνευματικὴ οὐσία τοῦ πολιτισμοῦ. Παντοῦ σχεδὸν τονίζεται ἡ ἀνάγκη μιᾶς γενικῆς παιδείας γιὰ νὰ μὴ στρέφεται τὸ παιδί ἀπὸ πολὺ νωρὶς σὲ μιὰ εἰδικὴν ἐκπαίδευσι. Κανεὶς δὲν θέλει τὸν ἀπόλυτο χωρισμὸ τῶν κλασσικῶν καὶ πρακτικῶν, διότι δὲν εἶναι σωστὸ ἀπὸ τὰ 15 τὸ παιδί νὰ θλήτῃ μονόπλευρα. Ἐὰν τὰ Πανεπιστήμια εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ ἐξει- δικευθοῦν, ἢ μέση παιδεία δὲν πρέπει νὰ ἐξειδικευθῇ. Ἀλλὰ ἐ- δῶ ἔρχεται καὶ ὁ ἀντίλογος. Πολὺ ἐπάλαψα με αὐτὸ τὸ θέμα. Βεβαίως τὸ παιδί πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν δυνατότητα νὰ μετακινή- ται ἀπὸ τὸν ἕνα τύπο σχολείου στὸν ἄλλο. Εἰς τὸ Ἀκαδημαϊκὸν Ἀπολυτήριον δὲν πρέπει νὰ ἐξετασθῇ εἰς μαθήματα διαφορετι- κά, ὅταν πρέπει εἴτε πρὸς τίς πνευματικὰς, εἴτε πρὸς θετικές ἐπι- στῆμες. Ὅταν θὰ ἐισέλθῃ εἰς τὴν θεολογίαν, μετὰ τὰ ἐφόδια τοῦ τεχνικοῦ σχολείου, δὲν θὰ εἶναι ὀλιγώτερον ἐξωπλισμένο διὰ τὰς σπουδὰς αὐτάς; Δὲν θὰ μειονεκτῇ; Ἐχομεν ἐπομένως νὰ διαλέ- ξωμεν μεταξὺ αὐτῆς τῆς δυσχερείας καὶ τῆς σχετικῆς διαφορο- ποιήσεως τῶν σπουδῶν. Ἡ πολλαπλὴ διαφοροποίησις εἶναι δια- πανηροτάτη καὶ προϋποθέτει πλούσιον κράτος καὶ πλούσιο λαό. Νομίζω ὅτι ἡ διαφοροποίησις εἰς δύο κατηγορίας τοῦ πρακτικοῦ καὶ τοῦ κλασσικοῦ, συμβιβάζει τὰς δύο ἀνάγκας. Ἐνα παιδί συ- χνὰ ἀλλάζει γνώμην καὶ ἀντὶ νὰ γίνῃ χημικός, θέλει νὰ γίνῃ ἀρ- χιτέκτων ἢ ἠλεκτρολόγος. Εἶναι ὅμως ἀπίθανον νὰ ἀρχίσῃ μετ' ὀλιγοῦ καὶ νὰ θέλῃ νὰ μεταπηδήσῃ στὰ Μαθηματικά. Διὰ τὰς δύο τελευταίας τάξεις τοῦ Λυκείου θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπάρξῃ ἡ διαφοροποίησις αὐτή. Ὑποστηρίζεται ὅτι αὐτὸ γίνεται μετὰ 6 ὥρας. Ἀλλὰ αὐτὰ δὲν εἶναι δεσμευτικά. Δὲν ἐξετάζονται δι' αὐτὰς οἱ μαθηταί. Θέλωμεν ἐντονωτέραν καὶ σαφεστέραν δια- φοροποίησιν. Ἀλλὰ ἐπανερχομαι εἰς τὸ θέμα τῶν 6 ὥρῶν. Τὸ συνδυάζω μετὰ τὸ θέμα τῶν Λατινικῶν. Ἐχω ὑποστηρίξει τὰ Λα- τινικά, καίτοι κατηγορήθηκα δι' αὐτὸ ὡς ὁπαδὸς τοῦ Μουσολί- νι, διὰ δύο λόγους: 1) Ἀποτελοῦν ἕνα ὑπόθετον διὰ τὴν γνώ- σιν πολλῶν ξένων γλωσσῶν, καὶ 2) διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ νο- ηθῇ πλήρως ἐγκατάλειψις τῆς ὀλοκληρωμένης μορφῆς τοῦ κλασ- σικοῦ Γυμνασίου ἐν Ἑλλάδι. Πρέπει νὰ ὑπάρξουν τοῦλάχιστον 50 Γυμνάσια, πού θὰ εἶναι πλήρη, κλασσικά Γυμνάσια. Πιστεύω στὴν ἀξία τοῦ Λατινικοῦ λόγου ὅπως καὶ τοῦ ἡθους πού εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τοὺς Ἑλλήνας. Ἐπειτα εἰς αὐτὰ προστίθεται

Ε. Παναγοπούλου: Είναι προτιμώτερο να δώσουμε δοκιμές λογοτεχνικές μεταφράσεις των Αρχαίων.

το μεγάλο πρόβλημα της έλλειψης των καθηγητών νεωτέρων ξένων γλωσσών. Θά πρέπει να μαθαίνουν τουλάχιστον Λατινικά, έφ' όσον διαρκή αυτή ή έλλειψις. Η δυσχέρεια εύρέσεως καθηγητών ξένων γλωσσών κάπως κολάζεται με την διδασκαλία των Λατινικών, που είναι ή κοινή βάση των λατινογενών γλωσσών. Έν συμπεράσματι, ήθελα να έπισημάνω τά έξής: Τά θεωρητικά έπιχειρήματα υπέρ του ένιαίου τύπου, μάς εύρίσκουν σύμφωνους. Καί έμεις θέλουμε τή μέση παιδεία να δημιουργήση όλοκληρωμένους ανθρώπους. Έκείνοι άκόμη που άγωνίζονται διά τόν έλληνοχριστιανικόν πολιτισμόν άσφαλώς έναν όλοκληρωμένον τύπον ανθρώπου όραματίζουνται. Γι' αυτό συμφωνώ στόν ένιαίο τύπο του πρώτου κύκλου. Άλλά ως πρός τόν δεύτερο κύκλο έχομε διαφοράς. Μεταξύ αυτού του ίδανικού του όλοκληρωμένου ανθρώπου, καί τής ανάγκης να υπάρξη καί εξειδίκευσις, μεταξύ αυτών των δύο αντιθέτων, άλλην λύσιν προτιμάτε σεις καί άλλην έγώ. Έπί του θέματος των 50 γυμνασίων: Πρέπει να υπάρχη έν Έλλάδι ό τύπος του πλήρους κλασσικού γυμνασίου; Είμεθα οί τελευταίοι που θά έπρεπε να σκεφθούμε να άγνοήσωμεν τόν τύπον του πλήρους κλασσικού γυμνασίου καί διά λόγους έθνικούς, καί για τούς λόγους που πρίν ανέφερα. Όταν μάλιστα, χωρίς να θιγής ή πολιτική τήν όποιαν θέλησε ή πλειοψηφία του Έλληνικού λαού, κατά βάσιν τουλάχιστον, μπορεί να ίδρυθουν δοκιμαστικάς αυτά τά 50 Γυμνάσια, τά κλασσικά, με 6 έτη άρχαία καί τρία ή τέσσερα Λατινικά, γιατί αυτή ή δοκιμή να μήν γίνη; Η σκέψις αυτή, να τό κάνουν τά ιδιωτικά σχολεία, δέν είναι λύσις διότι εκεί τά παιδιά θά πρέπει να πληρώνουν. Άς τό δεχθούμε ως δοκιμή, ως πείραμα. Όταν έκαναν τήν πρότασιν αυτήν εις τήν Κυβέρνησιν, μου έλέγηθ, ότι ή ίδρυσις αυτών των 50 γυμνασίων δημιουργεί άνισότητα. Δέν βλέπω που υπάρχει άνισότης, άφού εις αυτά τά Γυμνάσια, τά παιδιά θά γίνωνται δεκτά κατόπιν εξέτάσεων. Λυπούμαι ότι εις αυτό τό σημείον έπεδείχθη άδιαλλαξία.

ΚΑΚΡΙΑΔΗΣ: Τήν πρότασιν του κ. Τσάτσου, να ίδρυθουν ώρισμένα Γυμνάσια με πολλά άρχαία Έλληνικά καί Λατινικά, τήν σκέφτηκε καί ή Φιλοσοφική Σχολή τής Θεσσαλονίκης. Δέν άποκλείεται κάποτε να δοκιμάσουμε καί αυτόν τόν τύπο, άν καί νομίζω ότι μόνο όταν τό παιδί είναι πιό ώριμο θά μπορεί να τόν διαλέξη κάπως υπεύθυνα. Γι' αυτό θά μπορούσαμε να πειραματιστούμε με κλασσικά Λύκεια μόνο.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Ός πρός τά Λατινικά, γνωρίζω τις άντιλήψεις του κ. Κ. Τσάτσου. Τις υποστήριξε διεξοδικά καί έντονα μέσα στη Βουλή. Η προσωπική μου γνώμη είναι διαφορετική. Όταν έχη κανείς μέσα στην Ιστορία καί στην έθνική του παράδοσι τήν Έλληνική Γλώσσα, δέν χρειάζεται άλλη γλώσσα «κλασσική», για να προσεγγίση καί να οικειωθή τούς θησαυρούς του Άρχαίου Πολιτισμού. Οί Εύρωπαίοι έπιχειρούν αυτή τήν προσπέλασι διά τής Λατινικής - γιατί ή Ρώμη τούς εξέθρεψε πνευματικά στις άρχές του Ιστορικού θίου των. Έμεις είμαστέ προνομιούχοι ή σκάλα μας θά είναι ή άρχαία Έλληνική γλώσσα. Αυτή τήν άποψιν υποστήριξαν, άλλωστε «διαμετρικά», κάποιοι άντίθετοι στις ίδέες προγενέστεροι κορυφαίοι Παιδαγωγοί μας, ό Άλέξανδρος Δελμούζος καί ό Νικόλαος Έξαρχόπουλος. Για τούς πολλούς λοιπόν τά Άρχαία Έλληνικά φτάνουν καί περισσεύουν. Οί λίγοι, οί πολύ λίγοι που θά γίνουν μεθαύριο Φιλόλογοι, Θεολόγοι καί Νομικοί, έχουν τήν εύκαιρία να διδασχτούν στα Λύκεια τά κείμενα των Λατινικών (που άνέκαθεν προσφέρονται στα σχολεία μας). Ο νόμος όρίζει τό μάθημα προαιρετικό στα Λύκεια, καί στο Άκαδημαϊκό Άπολυτήριο τό άπαιτεί, μόνον άπ' όσους προορίζονται για τις έπιστήμες που άνέφερα.

Όσο για τή βοήθεια που προσφέρουν τά Λατινικά για τήν εκμάθησι ξένων γλωσσών δέν νομίζω πως είναι τόσο μεγάλη καί άναντικατάστατη, ώστε για χάρι της να υποχρεώσωμε τά παιδιά μας να διδασχθούν συστηματικά μια δεύτερη κλασσική γλώσσα. Άν τις ώρες των Λατινικών τις δώσωμε στα Γαλλικά ή στα Άγγλικά, ή ώφέλεια θά είναι άσφαλώς μεγαλύτερη καί πιό ουσιαστική. Τώρα, ως πρός τόν ένιαίο τύπο Λυκείου έξηγώ πως οί σκέψεις που έκαναν τόν νομοθέτη τής Έκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης να καταργήση τή διαίρεσι των 3 τελευταίων τάξεων τής Μέσης Παιδείας σε «Κλασσικό Γυμνάσιο» καί σε «Πρακτικό Λύκειο» (κέντρο θάρους του προγράμματος στο πρώτο: τά Φιλολογικά μαθήματα, στο δεύτερο: τά Φυσικομαθηματικά) ήσαν οί έξής: Ζούμε σε μια πολύ δύσκολη για τή «μόρφωσι ανθρώπων» έποχή. Άπό τό ένα μέρος ή ε ι δ ι κ ε υ σ ι με τις έπιτακτικές άπαιτήσεις περιορισμού τής μάθησης σε όλοένα πιό στενούς τομείς του έπιστητού, έγινε ανάγκη άδήριτη. Άπό τό άλλο μέρος ό περιορισμός αυτός του όπτικού πεδίου καταστρέφει τήν πνευματική ά κ ε ρ α ι ό τ η τ α του μορφωμένου ανθρώπου. Δέν είναι πιά όλόκληροι άνθρωποι, οί ειδικευμένοι έπιστήμονες, αλλά κλάσματα ανθρώπων. Όταν τούς θγάλης από τόν κλάδο τους, ούτε ξέρουν ούτε ενδιαφέρονται για τίποτα... Πώς να αντιδράσωμε σ' αυτή τήν άπειλή που γίνεται καθεμέρα πιό επικίνδυνη για τό μέλλον του πολιτισμού καί τής κοινωνίας μας; Τό μόνο που μπορούμε να κάνωμε είναι να έπιβραδύνωμε όσο είναι έπιτρεπτό, τήν τροπή προς τήν ειδικευσι καί στη Μέση Έκπαίδευσιν να προσφέρωμε σε όλους άνεξάρτητα τούς αύριανούς έπιστήμονες μια όσο γίνεται πιό πλατεία καί ένιαία Παιδεία, χωρίς διαφοροποίησι σε «φιλολογική» από τό ένα μέρος καί «θετικοεπιστημονική» από τό άλλο μόρφωσι. Πάνω στο θέμα των Κλασσικών Γυμνασίων που έθιξε ό κ. Τσάτσος, για να διατηρηθούν σε περιωπή οί κλασσικές σπουδές στη χώρα που έχει τήν Ιστορία τής δικής μας, έχω να πω τό έξής: Καί ό κ. Τσάτσος καί ό κ. Καλλίας, που έχρημάτισαν Υπουργοί τής Παιδείας, γνωρίζουν ότι οί πιέσεις που γίνονται από τούς γονείς των έπαρχιών στο Υπουργείο, ένα στόχο έχουν: πως ν' άποκτήσουν «Πρακτικά Λύκεια» οί πόλεις τους, για να προπονηθούν τά παιδιά τους στα Μαθηματικά καί στα Φυσικά (έπειδή περισσότερα προορίζονται για θετικές καί εφαρμοσμένες έπιστήμες). Τά «Κλασσικά» Γυμνάσια δέν τά θέλουν. Όταν πάλι υπάρχουν καί οί δύο τύποι, εκεί κατά κανόνα είναι πολύ μεγαλύτερος ό αριθμός των μαθητών του «Πρακτικού» από τόν αριθμόν των μαθητών του «Κλασσικού». Με άποτέλεσμα συνήθως πολύ δυσάρεστο για τούς δεύτερους. Οί Γεν. Έπιθεωρητάι, για να δώσουν καθηγητές των Μαθηματικών καί των Φυσικών στα «Πρακτικά» τμήματα σε έπαρκή αριθμό, αφήνουν τά «Κλασσικά» χωρίς ειδικευμένο στα μαθήματα αυτά διδασκτικό προσωπικό. Καί παραπονούνται διαρκώς οί άδικούμενοι... με τό δικίο τους! Εάν λοιπόν ίδρυθουν αυτά τά 50 «Ιδιόρρυθμα» - άς τά πούμε - Γυμνάσια, θά έπακολουθήσουν πολλή περίεργα πράγματα. Πρώτα θά σχολιασθή τό γεγονός ότι μια Κυβέρνησι που νομοθετεί Έκπαιδευτική Μεταρρύθμιση, βασισμένη άπάνω σε ώρισμένες άρχές, μόνη τής άνοίγει ένα ρήγμα στο καθεστώς που έρχεται να δημιουργήση. Η «έξαιρέσις» που θά παραδεχτή, δέν θά θεωρηθή άπλώς παραχώρησι στους άντιφρονούντας, αλλά όλιγοπιστία στο πρόγραμμα της. Έπειτα μπορεί να συμβή καί τούτο: να στείλουν τά παιδιά τους στα ξεχωριστά αυτά Γυμνάσια - Λύκεια οί πολιτικά διαφωνούντες προς τήν Κυβέρνησι (άπό διάθεσι αντιπολιτευτική) καί όχι όσοι πραγματικά πιστεύουν στην ύπεροχή τής άκρατης κλασσικής παιδείας, καί έτσι τά σχολεία αυτά να γίνουν αίτία κομματικών διενέξεων. Πάντως δέν είμαι καθόλου αισιόδοξος για τήν ευδοκίμησι αυτών των Ιδιόρρυθμων Γυμνασίων - Λυκείων. Θά αρχίσουν γρήγορα να φθίνουν, όπως έγινε με τά κλασσικά τμήματα των τελευταίων παλαιών γυμνασιακών τάξεων, που είχαν τήν άτυχία να λειτουργούν παράλληλα προς τμήματα «Πρακτικού Λυκείου» μέσα στο ίδιο εκπαιδευτήριο.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Έγινε μακρά ανάπτυξις καί διόγκωσις των πλεονεκτημάτων του Λυκείου ένιαίου τύπου παρά του κ. Παπανούτσου. Ητο ίσως περιττή διότι έγώ δέν ήμφισβήτησα τά θεωρητικά πλεονεκτήματα του συστήματος. Έξέφρασα μόνον τάς άνησυχίας μου ως προς ώρισμένας συνεπείας τής εφαρμογής αυτού. Ός προς τά Λατινικά, έγώ έδέχθην τήν θυσίαν υπό ώρισμένας όμως προϋποθέσεις. Δέν είναι πάντως άκριβές ότι πρόκειται περι καταργήσεως άνυπόστατου μαθήματος. Άν ή διδασκαλία των Λατινικών ήτο έλλειπής δέν σημαίνει ότι, ως προς τά Λατινικά, ούτε μέχρι τής μεταρρυθμίσεως έγινετο τίποτε εις τά Γυμνάσια. Ός προς τήν διδασκαλίαν των οικονομικοκοινωνιολογικών μαθημάτων παρουσιάζονται τά έξής προβλήματα: α) υπάρχει μεγίστη δυσχέρεια διατυπώσεως καθαρώς έπιστημονικού προγράμματος, άπηλλαγμένου πολιτικής έπιρροής ή πολιτικών τάσεων. Πάντως δέ, δέν γνωρίζω να υπάρχουν εις τό Υπουργείο Παιδείας πρόσωπα δυνάμενα να συντάξουν καθαρώς έπιστημονικόν πρόγραμμα των μαθημάτων τούτων. β) Υπάρχει άνεπάρκεια χρόνου, ένδεχομένως δέ καί έλλειψις δυνατότητας να διδασχθούν καί να κατανοήσουν οί μαθητά άρχας πολιτειολογίας, κοινωνιολογίας καί οικονομικής έπιστήμης. γ) Δέν υπάρχουν οί δυνάμει να διδάξουν αυτές τάς έπιστήμας εις τά Λύκεια. Άν τό έπιχειρήσουν οί νεαροί άτυχιούχοι των έγγυτέρων προς αυτές τάς έπιστήμας άνωτάτων σχολών, υπάρχει ό κίνδυνος τής συγχύσεως, τόν όποιον έπεσήμανεν ό κ. Τσάτσος καθώς καί τής έμπλοκής εις πολιτικές καί κοινωνικές άντιθέσεις. Είναι λίαν

Ἡ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ

αἰσιόδοξος ἢ προσδοκία τοῦ κ. Παπανοῦτσου, ὅτι θὰ ὀπλισθοῦν οἱ μαθηταί, ὥστε νὰ μποροῦν νὰ κρίνουν ὑπεύθυνα τὰ κοινωνικά φαινόμενα, καὶ ὅτι δὲν θὰ γίνονται πλέον θύματα τῶν προπαγανδιστικῶν φυλλάδων τῶν ἐξτρεμιστικῶν ἰδεολογιῶν.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΑΠΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Νομίζω κύριοι, ὅτι αἱ ἀπόψεις πάνω στοῦ θέματος τοῦ Προγράμματος τῶν Σπουδῶν, ἐξετέθησαν ἐπαρκῶς καὶ θὰ παρακαλέσω νὰ ἀρχίσῃ ἡ συζήτησις γιὰ τὸ 6ο θέμα, ἴτοι τὴ «Διδασκαλία τῶν ἀρχαίων ἀπὸ μεταφράσεις». Τὸ λόγο ἔχει ὁ καθηγητὴς κ. Κακριδῆς.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Θὰ ἤθελα νὰ τόνισω ὅτι ἡ στατιστικὴ μᾶς δείχνει, πὼς μέσα στὰ τρία πρώτα χρόνια τοῦ παλαιοῦ Γυμνασίου, τὸ 42% τῶν μαθητῶν ἄφηνε τὰ θρανία, γιὰ νὰ ριχτῇ στὴ βιοπάλη. Τί ἔπαιρναν ἀπὸ τὸν ἀρχαῖο κόσμο τὰ παιδιά αὐτά; Λίγες σελίδες ἀπὸ τὸν Ξενοφῶντα, ἀπὸ τὸ Λυσία καὶ ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτο. Τίποτα ἄλλο! Οὔτε Ὅμηρο, οὔτε τραγικούς, οὔτε Θουκυδίδη, οὔτε Πλάτωνα. Τὰ παιδιά αὐτά - τοῦλάχιστο αὐτά - ἔφυγαν ἀπὸ τὸ σχολεῖο, ἀπολύτως ἀνελλήνιστα. Δὲν ἔχουν ὅμως καὶ αὐτὰ τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσουν, νὰ γνωρίσουν τοὺς προγονικούς θησαυροὺς τοῦλάχιστον ἀπὸ μετάφρασι, ἀφοῦ ἀποκλείεται, ἀπὸ τὰ πράγματα, νὰ γνωρίσουν τὰ πρωτότυπα; Καὶ μὲ ποῖο δικαίωμα θυσιάζουμε τὰ παιδιά αὐτά, τὸ 42% τοῦ συνόλου, νὰ χάσουν τόσες ὥρες γιὰ νὰ μὴ μάθουν σχεδὸν τίποτε ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους κλασσικούς καὶ ἀπὸ τὴ γλῶσσα τῶν; Στὸ Γυμνάσιο θὰ ἔχουν τὰ παιδιά πρόσθετες ὥρες διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων κλασσικῶν ἀπὸ μετάφρασι, ἀκόμη τρεῖς ὥρες στὴν τελευταία τάξι γιὰ τὴν πρώτη προσπέλασι στὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ γλῶσσα. Στὸ Λύκειο θὰ ἔχουν τόσες ὥρες γιὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνες συγγραφεῖς, ὥστε δὲν ὑπάρχει διαφορά ὥρων ἀπὸ τὸ παλαιὸ Γυμνάσιο. Ἄν δεχθοῦμε πὼς ὁ κύριος σκοπὸς τῆς διδασκαλίας εἶναι τὸ πνευματικὸ καὶ αἰσθητικὸ περιεχόμενο τοῦ ἀρχαίου κειμένου, νομίζω πὼς τώρα μὲ τίς μεταφράσεις ἔχουμε πολὺ μεγαλύτερη ὠφέλεια, γιατί ἄλλοτε τὰ παιδιά πᾶλευσαν ὅλον τὸν καιρὸ νὰ μάθουν τὴ γλῶσσα, καὶ οὔτε αὐτὴν κατόρθωναν νὰ τὴν μάθουν. Ἐπειτα μὴν ξεχνοῦμε πὼς ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ γλῶσσα δὲν εἶναι μία, εἶναι πολλές. Τί κοινὸ ἔχει π.χ. ἡ γλῶσσα τοῦ Θουκυδίδου μὲ τοῦ Ὀμήρου; Ἀς θυμηθοῦμε ἔπειτα τὸ πλῆθος τῶν τύπων στὴν ἀρχαία γραμματικὴ, ποῦ ὁ μαθητὴς πρέπει ν' ἀπομνημονεύσῃ, γιὰ νὰ καταλάβῃ τὸ πρωτότυπο κείμενο. Μόνο ἡ προσωπικὴ ἀντωνυμία παρουσιάζει πάνω ἀπὸ πενήντα τύπους στὸν Ὅμηρο! Πότε νὰ τοὺς πρωτομάθῃ τὸ παιδί, πότε νὰ μάθῃ ὅλη τὴν ὀμηρικὴ γραμματικὴ, γιὰ νὰ φτάσῃ νὰ χαρῇ τὸ κάλλος τοῦ ὀμηρικοῦ λόγου; Καὶ ἔπειτα θὰ ἔρθῃ ὁ Ἡρόδοτος μὲ τίς δικές του ἰδιότητες, ἔπειτα ὁ Θουκυδίδης, οἱ τραγικοί. Θαυμάσιο θὰ ἦταν τὰ παιδιά μας ξεπερνώντας τίς δυσκολίες τῆς γλώσσας νὰ μποροῦσαν νὰ χαροῦν τὸ ὕψος τοῦ παλίου κλασσικοῦ, ἀλλὰ δὲν εἶναι κατορθωτὸ δυστυχῶς. Ὁ νέος Νόμος εἰσάγει στὸ Γυμνάσιο τίς μεταφράσεις. Τὸ παιδί γνωρίζει ἔτσι πολὺ πιὸ καλά τὸν ἀρχαῖο κόσμο, τὰ πολιτιστικὰ στοιχεῖα ποὺ τὸν ἀποτελοῦν, τὴ θρησκευτικότητά του, τὰ ἔθιμά του, τὴ μυθολογία του, οἰκειώνεται μαζί τους ὥστε στὸ Λύκειο ἀργότερα νὰ μπορέσῃ νὰ ριξῇ τὸ θάρος στὴν ἐκμάθησι τῆς γλώσσας, ποῦ θὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ τὸ κάλλος τοῦ Ἑλληνικοῦ λόγου, ἐκεῖ ὅπου γλῶσσα καὶ περιεχόμενο ἀποτελοῦν μίαν ἀδιάσπαστη ὁνότητα. Καὶ ἡ πράξι ἄλλωστε ἔδειξε, πὼς στὰ χέρια ἐνὸς ἱκανοῦ καθηγητῇ τὰ παιδιά ἐνθουσιάζονται γιὰ τὸν Ὅμηρο, καὶ ἐνδιαφέρονται νὰ διαβάσουν ὅσο γίνεται περισσότερες ραφωδίες. Πρώτης Γυμνασίου παιδιά ἔφτασαν νὰ παραβάλλουν τὰ σύνθετα κοσμητικὰ ἐπιθέτα, ὅπως τὰ δίνει ὁ Ἑφταλιώτης, μὲ τὰ πρωτότυπα ἐπιθέτα τοῦ Ὀμήρου, γιὰ νὰ κρίνουν, μὲ τὴν καθοδήγησι φωτισμένης καθηγήτριας, ἂν ἡ ἀπόδοσις ἦταν σωστή. Γι' αὐτὸ θὰ ἤθελα καὶ στὶς ποιητικὲς μεταφράσεις νὰ τυπώνεται στὴν ἀριστερὴ σελίδα τὸ πρωτότυπο κείμενο. Οἱ μεταφράσεις τῶν ἀρχαίων κλασσικῶν θὰ δίνονται στὸ Γυμνάσιο εἴτε στὴ δημοτικὴ, εἴτε στὴν καθ' αὑτὴν, σύμφωνα μὲ τὸν Νόμο ποῦ ἀναγνωρίζει τὴν ἰσοτιμία τῶν δύο γλωσσῶν. Ἐστὶ στὴ Γ τάξι τοῦ Γυμνασίου σκοπεύουμε νὰ δώσουμε τὸν Θουκυδίδη κατὰ μετάφρασι τοῦ Ἑλ. Βενιζέλου στὴν καθαρὴ οὐσα.

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Ὁ κύριος Παπανοῦτσος.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Τὰ προβλήματα ποὺ ἔκαναν τὸ Νομοθέτη τῆς Ἑκπαιδευτικῆς Μεταρρύθμισης νὰ ἀναθεωρήσῃ ριζικὰ τὸν τρόπο τῆς ἔως τώρα διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων Συγγραφέων στὴ Μέση μας Ἑκπαίδευσι, εἶναι τὰ ἑξῆς: Πὼς θὰ ἀποκαλύψωμε τοὺς θησαυροὺς ἐκείνους σὲ παιδιά 12-15 ἐτῶν; Θ' ἀρχίσωμε νὰ τοὺς διδάξωμε πρώτα τὴν Ἀρχαία Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ θὰ περιμένωμε νὰ τὴ μάθουν τόσο καλά, ὥστε νὰ μποροῦν νὰ εἰσδύσουν στὸ νόημα τοῦ κλασσικοῦ κειμένου ἀπὸ τὸ πρωτότυπο; Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ! Φαντάζεσθε τί ζητοῦμε; Εἶναι δυνατόν, ὅχι μὲ διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς 2 καὶ 3 ἐτῶν, ἀλλὰ καὶ 5 καὶ 6 νὰ μπορέσουν ποτὲ τὰ παιδιά μας νὰ καταλάβουν τὴν «Ὀδύσειαν», τίς ἱστορίες τοῦ Ἡρόδοτου, μίαν δημηγορίαν τοῦ Θουκυδίδου, μίαν τραγωδίαν τοῦ Σοφοκλῆ, ἕνα διάλογο τοῦ Πλάτωνα; Τί μάθαμε ἀπ' ὅλα αὐτὰ (οὐσιαστικά, θετικά, ἀληθινὰ) στὸ Γυμνάσιο ποὺ τελειώσαμε ἡμεῖς οἱ παλαιότεροι; Ἄν δὲν πιάναμε μόνοι μας ἀργότερα τοὺς Ἀρχαίους στὰ χέρια μας - οἱ πλείστοι ὅχι στὸ πρωτότυπο, ἀλλὰ σὲ μετάφρασι - δὲν θὰ εἶχαμε εἶδῃσι ἀπὸ τὴ θαυμαστὴ σοφία τῶν προγόνων μας! Πότε ἀρχισε ὁ μέγιστος ἀριθμὸς τῶν Ἑλλήνων νὰ καταλαβαίνει τί εἶναι τὸ «Ἀττικὸ Δράμα»; Ὅλοφάνερο, ἀφ'

Κων. Κακριδῆς: Αἱ ὥραι διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων κειμένων ἡλεκτρώθησαν ἐπικινδύνως.

ὅπου ἄρχισαν οἱ παραστάσεις τῆς Ἐπιδαύρου καὶ τοῦ Ὠδείου Ἡρώδη τοῦ Ἀττικοῦ, φυσικὰ ἀπὸ μετάφρασι! Ἰδοὺ γιατί τὸ Νομοθετικὸ Διάταγμα 4379 ρητὰ καὶ κατηγορηματικὰ ὀρίζει ὅτι ἡ διδασκαλία τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων Συγγραφέων θὰ γίνε-ται καὶ στὶς τρεῖς τάξεις τοῦ νέου Γυμνασίου ἀπὸ μετάφρασι. Ὡς γλῶσσα, ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ θὰ διδάσκεται (μὲ γραμματικὴ καὶ φραστικὴ ἀσκήσεις) στὴν Γ' Γυμνασίου 3 ὥρες τὴν ἐβδομάδα - ἔτσι γιὰ νὰ πάρῃ μίαν ἰδέαν τῆς ὁ μαθητὴς καὶ νὰ συνειδητοποιήσῃ τὴν ἀδιάσπαστη συνέχεια τῆς ἱστορίας ποὺ ἔφερε τὸ ἔθνος μας ἀπὸ τὴ γλῶσσα τοῦ Ὀμήρου στὴ ζωντανὴ δημοτικὴ. Ἀς σημειωθῇ, ὅτι οἱ μεταφράσεις τῶν Ἀρχαίων χρησιμοποιοῦνται ἀνέκαθεν στὰ Γυμνάσιά μας. Ἀλλὰ τί μεταφράσεις; ποῖ - α - ποῖ, τῆς «φυλλάδας» πνευματοκτόνες, ποῦ τίς συμβουλευέται κρυφὰ ὁ μαθητὴς, γιὰ νὰ παραπείσῃ τὸ δάσκαλο - καὶ κάποτε (ἀλλοίμονο!) ὁ ἴδιος ὁ δάσκαλος, γιὰ νὰ ὑπερникήσῃ μίαν φραστικὴν δυσκολίαν τοῦ πρωτοτύπου! Τώρα αὐτὸ τὸ προσβλητικὸ καὶ γιὰ τοὺς δύο (μαθητὴ καὶ δάσκαλο) ψεύδος, θὰ καταργηθῇ. Στὰ χέρια τῶν παιδιῶν μας θὰ δώσωμε δόκιμες, λογοτεχνικὲς μεταφράσεις (τὸν Ὅμηρο μεταφρασμένο ἀπὸ τὸν Ἑφταλιώτη καὶ τὸν Πολυλά, τὸν Ἡρόδοτο ἀπὸ τὸν Βλαχογιάννη, τὸν Θουκυδίδη ἀπὸ τὸν Βενιζέλο, τὸν Σοφοκλῆ ἀπὸ τὸν Γρυπάρη, τὸν Πλάτωνα ἀπὸ τὸν Νιρβάναν κ.ο.κ.), καὶ καθὼς μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο θὰ ἔχη πέσει τὸ φ ρ α γ μ α τ ῆ ς γ λ ῶ σ σ η ς, οἱ ἔφηβοί μας θὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ κλασσικοῦ κειμένου καὶ θὰ φωτισθοῦν ἀπ' αὐτό. Δέχομαι θέβαια ὅτι ἔτσι δὲν θὰ πάρουν ἀπὸ τὸν Ἀρχαῖο Ποιητὴ, Ρήτορα, Φιλόσοφο κτλ. τὸ ἑκατὸ τοῖς ἑκατό, γιατί θὰ τὸν προσεγγίσουν ὀχι ἄμεσα, διὰ μέσου δηλαδὴ τῆς γλώσσας του, ἀλλὰ ἔμμεσα, διὰ μέσου τῆς σημερινῆς μας γλώσσας. Δέχομαι ἀκάμῃ, ὅτι ἡ «μορφὴ» σὲ ἕνα λογοτεχνικὸ κείμενο εἶναι κατὰ οὐσιαστικόν, ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ πετάξῃ κανεὶς ὅπως ἕνα φόρεμα. Καὶ δέχομαι τέλος ὅτι ἡ κατὰκτησι τῆς γλωσσικῆς μορφῆς ὑψηλοῦ προϊόντος τοῦ λόγου ἔχει καὶ «καθ' ἑαυτὴν» μορφωτικὴν ἀξίαν. Τί νὰ γίνῃ ὅμως; Ἀφοῦ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ οἰκειωθοῦν κατ' αὐτὸ τὸν «πλήρη» τρόπο τοὺς θησαυροὺς τῆς ἀρχαίας Γραμματείας τὰ παιδιά τῶν 12, 13, καὶ 15 χρόνων - θὰ τὰ ἀφήσωμε χωρὶς οὔτε κἂν νὰ ὑποπτευθοῦν τὸ βάθος καὶ τὴν ὁμορφίαν τῶν Κλασσικῶν μας Κειμένων; Δὲν θὰ ἔχουν τὸ ἑκατὸ τοῖς ἑκατό, θὰ ἔχουν τὸ 80, τὸ 70, τὸ 60, τὸ 50, τὸ 40 τοῖς ἑκατό... Ἀπὸ τὸ τίποτα, δὲν εἶναι τοῦτο καλύτερο; Ὑστερα, ἂς μὴν αὐταπατώμεθα: τὸ 100 τοῖς 100 οὔτε μὲ π λ ῆ ρ η γ ν ῶ σ ι τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς δὲν μπορεῖ νὰ πάρῃ ἀπὸ τοὺς Ἀρχαίους Συγγραφεῖς ἕνα παιδί 13, καὶ 14 ἐτῶν, ἀκόμη καὶ ἕνας νέος 17 καὶ 18 ἐτῶν. Πρόκειται γιὰ ἀγαθὰ ἐνὸς ὑψηλοῦ ὕψους ἱστορικοῦ πολιτισμοῦ ποὺ γιὰ νὰ τὰ ἀφομοιώσῃ κανεὶς, πρέπει νὰ ἔχῃ μεγάλη πνευματικὴ ὀριμότητα. Εἶναι κρίμα, γράφει ἕνας ξένος φιλόλογος καὶ παιδαγωγός, ὁ R. Livingstone, ὅτι σπουδάζουμε τοὺς Ἀρχαίους στὴν ἡλικία ποὺ δὲν τοὺς καταλαβαίνομε, καὶ τοὺς ἀφήνομε ἀπὸ τὰ χέρια μας στὴν ἡλικία ποὺ θὰ μπορούσαμε νὰ τοὺς καταλάβωμε! αὐτὸ ἔχει ζημιώσει βαρύνοντα τὸν πολιτισμὸ μας! Ὅσο γιὰ τὴν ἐκμάθησι τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσας καὶ τὴν ἐρμηνείαν ἀρχαίων ἐλληνικῶν κειμένων ἀπὸ τὸ πρωτότυπο, μπορεῖ ἀριστα νὰ ληφθῇ πρόνοια, ὥστε στὸ Λύκειο νὰ γίνῃ συστηματικὰ αὐτὴ ἡ ἐργασία μὲ πολλὰς ὥρες καὶ μὲ καλύτερη μέθοδο διδασκαλίας. Ἀλλωστε, ἀφοῦ τὰ παιδιά ἔχουν γνωρίσει τὰ κείμενα ἀπὸ μετάφρασι στὸ Γυμνάσιο, στὸ Λύκειο ἡ μάθησι τοὺς θὰ προχωρῇ μὲ μεγάλα βήματα, καὶ μέσα σὲ μικρότερο χρονικὸ διάστημα, θὰ μποροῦν ν' ἀποκτήσουν περισσότερες καὶ στερεώτερες γνώσεις στὸ κεφάλαιο τῆς Ἑλληνικῆς Γραμματείας.

... Κακρυβιάς: Πότε να πρωτογιάθη το παιδί την αρχαία γραμματική για να χάρη ένα πρωτότυπο κείμενο;

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Τόν λόγον ο κ. Καλλιās.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Ἡ κυριώτερά ἀντίθεσις ἐναντίον τοῦ Νόμου περὶ ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως ἀφορᾷ εἰς τὸν τρόπον καὶ τὴν διάρκειαν τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ γραμματείας. Ὅχι μόνον τὸ περιεχόμενον τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλολογίας, ἀλλὰ καὶ τὰ κείμενα τῶν ἀρχαίων καθ' ἑαυτά, ἡ γλώσσα δηλ. εἰς τὴν ὁποίαν ἔχουν γραφῇ, ἔχουν ἀπαράμιλλον ἀξίαν. Διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων, σημασίαν ἔχει ὄχι μόνον τὸ ἄθροισμα τῶν ὥρῶν, κατὰ τὰς ὁποίας διδάσκονται ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐτῶν, κατὰ τὰ ὁποία ὁ μαθητὴς ἀσχολεῖται μὲ τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων ἐκ τῶν κειμένων. Λέγω τοῦτο, διότι ὁ μακαρίτης Ὑφυπουργὸς τῆς Παιδείας Λουκῆς Ἀκρίτας, ὁμολῶν πέρυσι ἐπὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ἐξουσιοδοτήσεως εἶχεν ὑποστηρίξει ὅτι δὲν ὑπάρχει, κατὰ τὸ νέον σύστημα διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων, ἐλάττωσις τοῦ συνόλου τῶν ὥρῶν διδασκαλίας. Καὶ ἂν ἦτο τοῦτο ἀκριβές, πιστεύω ὅτι ἡ διδασκαλία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων ἐκ τῶν κειμένων ἐπὶ τρία ἔτη, εἰς ὁσαυδήποτε ὥρας, εἶναι ὀλιγώτερον ἀποτελεσματικὴ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν ἐπὶ ἑξ ἔτη, ἔνθα καὶ τὸ ἄθροισμα τῶν ὥρῶν διδασκαλίας δὲν εἶναι μεγαλύτερον. Ἐκ τῆς συγκρίσεως ὁμοῦ τοῦ προγράμματος τῶν ἑξ τάξεων τῆς Μέσης Παιδείας πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως καὶ μετ' αὐτήν, ἀποδεικνύεται ὅτι ὑπάρχει ὄχι μόνον περιορισμὸς τῆς διδασκαλίας ἐκ τῶν κειμένων εἰς τρία μόνον ἔτη ἀλλὰ καὶ οὐσίωδης ἐλάττωσις τῶν ὥρῶν. Περίπου κατὰ δύο πέμπτα. Καὶ ἂν δὲ ὑπολογίσῃ κανεῖς, ὅτι κατὰ τὰ ἔτη τοῦ Γυμνασίου πλὴν τῆς ἀναγνώσεως τῶν μεταφράσεων διατίθεται μέρος τοῦ χρόνου διὰ τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὸ ἔργον τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν ἐπισήμανσιν τῶν μορφωτικῶν στοιχείων τοῦ διδασκόμενου ἔργου καὶ προστεθοῦν αἱ ὥραι αὐταὶ εἰς τὰς ὥρας τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων εἰς τὸ Λύκειον, καὶ πάλιν παραμένει τὸ γεγονός ὅτι διὰ τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως ἡλαττώθησαν λίαν αἱ ὥραι διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἐκ τῶν κειμένων. Διὰ νὰ γίνῃ σύγκρισις μνημονεύω τὰς ὥρας διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων κατὰ τὸ πρὸ τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως πρόγραμμα καθὼς καὶ κατὰ τὸ νέον πρόγραμμα. Κατὰ τὸ παλαιὸν πρόγραμμα ἐδιδάσκοντο οἱ μαθητὰ ἐπὶ τὰς ὥρας ἐβδομαδιαίως κατὰ τὰ τρία πρῶτα ἔτη καὶ ὀκτὼ ὥρας ἐβδομαδιαίως τὰ τρία τελευταῖα. Κατὰ τὸ νέον πρόγραμμα διδάσκονται ἑννέα τὸ πολὺ ὥρας ἐβδομαδιαίως ἐπὶ τρία ἔτη. Ὑπάρχει μετὰ τῶν ὥρῶν τῶν δύο προγραμμάτων ἡ σχέσις 45 τοῦ παλαιοῦ πρὸς 28 τοῦ νέου. Εἰς τὰς τελευταίας εἶναι δυνατόν νὰ προστεθοῦν ὀλίγαι ὥραι εἰσαγωγῆς καὶ ἀναλύσεως ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ Γυμνασίου. Ἡ περιστολὴ τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων εἶναι ἐκδηλώσις ὑποτιμήσεως αὐτῶν. Εἶναι δὲ ἐπικίνδυνον μέτρον ὄχι μόνον καθ' ἑαυτό, ἀλλὰ καὶ κακὴ ἀρχή, τὴν ὁποίαν εἰς τὸ μέλλον δύνανται νὰ ἀκολουθήσουν χειρότερα μέτρα. Καὶ εἶναι διὰ τοῦτο μεγάλη ἡ εὐθύνη τῆς σημερινῆς πρωτοβουλίας. Οἱ φιλόλογοι γνωρίζουν καλύτερα ἀπὸ ἐμέ, ὅτι τὰ

ἀρχαῖα εἶναι ἡ πηγὴ καὶ τῆς σημερινῆς μας γλώσσης καὶ ἀποτελοῦν μέρος τῆς πνευματικῆς μας δόξης, διότι βεβαίως τὸ κυριώτερον μέρος αὐτῆς ὀφείλεται εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν ἀπαράμιλλων ἔργων τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γραμματείας. Εἶναι ἐπίσης τὰ ἀρχαῖα, γλώσσα ἀποκρυσταλλωμένη, τέλειον ὄργανον ἐκφράσεως καὶ ὡς τοιαύτη δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον. Τὰ ἀρχαῖα ἀσφαλίζουν τὴν ἱστορικὴν μνήμην τοῦ ἔθνους καὶ εἶναι ἀπαράγραπτος τίτλος. Διὰ τῆς μελέτης τῶν ἀρχαίων ἐκ τοῦ πρωτοτύπου ἐπιτυγχάνεται βαθύτερα κατανόησις καὶ ἀπόλαυσις τῶν κειμένων. Ὁ μόχθος, ὁ ὁποῖος καταβάλλεται προκαλεῖ ἐντασιν τῆς προσοχῆς καὶ ἀσκήσιν τῆς σκέψεως, ἡ δὲ ἑξὶς ἐντατικῆς προσοχῆς συντελεῖ εἰς τὴν πληρεστέραν κατανόησιν ἀκόμη καὶ ἐκείνων τῶν κειμένων, τὰ ὁποῖα ἀναγινώσκονται ἐκ μεταφράσεων. Θὰ ἤθελα τέλος νὰ ἐπισημάνω, ὅτι εἰς τὸ ἀπώτερον μέλλον ἡ μεγάλη αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς καὶ ἡ ἐπιμείζια μετὰ τῶν λαῶν ὡς καὶ ἄλλα ἀπρόβλεπτα ἐνδεχόμενα, εἶναι δυνατόν νὰ θέσουν εἰς κίνδυνον τὴν αὐτοτέλειαν τῆς φυσιογνωμίας τῶν ἔθνων, τῶν ὁποίων ὁ πληθυσμὸς εἶναι μικρός. Εἰς μίαν τοιαύτην ὥραν ἡ δόξα τῆς γλώσσης εἰς τὴν ὁποίαν ἔχουν γραφῇ τὰ ἀθάνατα ἔργα ἡμπορεῖ καὶ ἐκείνη νὰ συμβῇ εἰς τὴν διάσωσιν τῆς αὐτοτελοῦς φυσιογνωμίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Εἶναι ἀδιανόητον κατόπιν αὐτῶν νὰ παραμερίζεται ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ διδασκαλία τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὴν Ἑλλάδα. Αὐτὰ ὡς πρὸς τὴν ἀνάγκην τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἀπὸ τὰ κείμενα καὶ κατὰ ἑξ ἔτη τῆς μέσης Παιδείας. Εἶμαι ὁμοῦ συγχρόνως κατὰ τοῦ ἀφορισμοῦ τῶν καλῶν μεταφράσεων καὶ ὑπὲρ τῆς χρησιμοποίησός των, ἰδίως διὰ τὴν μελέτην τῶν ἔργων τῶν ἀρχαίων, τὰ ὁποῖα ὁ χρόνος δὲν ἐπαρκεῖ νὰ διδαχθοῦν εἰς τὸ Γυμνάσιον καὶ τὸ Λύκειον. Πιστεύω δὲ ὅτι εἶναι δυνατὴ ἡ διαρρυθμίσις τοῦ προγράμματος διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς διδασκαλίας ὀρισμένων τμημάτων ἐκ τῶν ἀρχαίων κειμένων καὶ ἄλλου μέρους ἐκ μεταφράσεων, ὥστε νὰ μὴ θλάπνῃται οὐτε οἱ μαθητὰ οἱ ὁποῖοι τερματίζουν τὰς σπουδὰς των εἰς τὸ Γυμνάσιον. Τέλος πιστεύω, ὅτι ἰδιαίτεραν προσοχὴν εἰς τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικά, μάλιστα καὶ αὐξήσιν ὥρῶν, ἐπιβάλλει καὶ ἡ κατάργησις τῶν Λατινικῶν ὡς ὑποχρεωτικοῦ μαθήματος.

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Ὁ κύριος Τσάτσος.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Ἡ συζήτησις ἂν πρέπει νὰ διαβάξουν τὰ παιδιὰ τῆς Μέσης Παιδείας μεταφράσεις, δὲν πρέπει νὰ παραταθῇ, διότι σ' αὐτὸ εἰμεθα ὅλοι σύμφωνοι. Εὐχόμεθα νὰ ὑπάρχουν καλὲς μεταφράσεις γιὰ ὅλα τὰ ἀρχαῖα κείμενα, καὶ νὰ φθάσουν στὰ χέρια τῶν παιδιῶν. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν καταργεῖ τὴν ἀνάγκην τοῦ κειμένου. Τὸ ἀρχαῖο κείμενον ἀποτελεῖ ἀποκρυσταλλωμένον λόγον. Ὅ,τι δίνει αὐτό, δὲν τὸ δίνει τίποτε ἄλλο. Τὸ παιδί πρέπει ἐνωρὶς νὰ μνηστῇ εἰς τὸν λόγον αὐτόν. Τὸ ἀρχαῖο κείμενον, κατ' οὐσίαν εἶναι ἀδύνατον νὰ μεταφρασθῇ. Ὁ Wilamowitz ἔλεγε ὅτι ἔρεε τόσο καλὰ τὸν Πλάτωνα, ὥστε νὰ μὴν μπορῇ νὰ τὸν μεταφράσῃ. Μᾶς λέγουν ὅτι αὐτὲς οἱ λεπτότητες, αὐτὴ ἡ λεπτὴ οὐσία τοῦ ἀρχαίου λόγου δὲν εἶναι προσιτὴ στὰ παιδιὰ. Καὶ ὁμοῦ, ὅπως μετὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Τριγωνομετρίας ἤσκησα τὴ σκέψιν μου, ἔμαθα νὰ σκέπτομαι, καὶ αὐτὸ μού ἔμεινε, ἐνῶ λησμόνησα τὰ θεωρήματα τῆς τριγωνομετρίας, τὸ ἴδιον ἀκριβῶς συμβαίνει μετὰ τὸν Πλάτωνα, μετὰ κάθε κλασσικὸ κείμενον. Ἀκονίζει καὶ μορφώνει τὴν σκέψιν. Τὰ ἀρχαῖα κείμενα δὲν τὰ καταλαβαίνομε παρὰ μόνον ὅταν ἀσπρίσουν τὰ μαλλιά μας. Καὶ ἐμεῖς ἀγαπήσαμε τὰ ἀρχαῖα κείμενα ἀφοῦ φύγαμε ἀπὸ τὸ σχολεῖο. Ἐν τούτοις, στὸ ὑποσυνειδητὸ τοῦ παιδιοῦ καλλιεργεῖται αὐτὸ πρὸς ἑσπεῖρε ὁ ἀρχαῖος λόγος, ἂν ὑπάρχῃ καλὸς δάσκαλος. Αὐτὸ θέθαια δὲν σημαίνει ὅτι εἶμαι ἐχθρὸς τῶν μεταφράσεων. Ἀντιθέτως τις χαίρομαι ὅταν εἶναι καλές. Γι' αὐτὸ θέλω ἀπὸ νωρὶς ν' ἀρχίσῃ ἡ διδασκαλία τοῦ ἀρχαίου κειμένου. Θέλω ἐδῶ νὰ ἐπισημάνω καὶ μίαν διαφωνίαν πού ἔχω μετὰ τὸν κ. Καλλιὰ σχετικῶς μετὰ τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν μορφήν. Πιστεύω ὅτι δὲν χωρίζεται σ' ἓνα κείμενον ἡ μορφή ἀπὸ τὸ περιεχόμενον. Ἡ μορφή δίδει τὴν ἀκριβῆς ποιότητα τοῦ περιεχομένου. Αὐτὴ εἶναι ὁ ἀνθὸς τοῦ κειμένου καὶ αὐτὸν τὸν ἀνθὸν θέλω ἀκριβῶς νὰ μεταδώσω στὸ παιδί. Εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖο στήριξα τὴν ἀντίρρησίν μου διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν μεταφράσεων. Τὴν δέχομαι ὡς αὐτοτέλεις λογοτεχνικὰ ἐπιτεύγματα. Ἐγὼ ὑποστηρίζω τὴν κατάργησιν τῶν προσθέτων μαθημάτων, κοινωνιολογίας καὶ πολιτικῆς οἰκονομίας, γιὰ ν' αὐξήσουν αἱ ὥραι τῶν ἀρχαίων. Δὲν εἰμεθα ἐχθροὶ τῶν μεταφράσεων. Θέλουμε ὁμοῦ τὸ ἀρχαῖο κείμενον. Πάντως χαίρω, πού θὰ ὑπάρχῃ δημοσιευμένο τὸ ἀρχαῖο κείμενον, καὶ εἰς τὰς μεταφράσεις πού θὰ δοθοῦν στὰ παιδιὰ. Θέλω νὰ πῶ κάτι ἄκόμα. Δίνω πολὺ σημασίαν στὸ συντακτικόν. Γράφω δημοτικὴ καὶ σὲ κείμενα φιλοσοφικὰ αἰσθανομαι δυσκολία νὰ θρῶ ὅλες τις συντακτικὰς μορφὰς πού χρειάζεται ἡ γλώσσα μας γιὰ νὰ ἐκφράσῃ φιλοσοφικά νοήματα. Ἐχομε νὰ ἀντλήσωμε ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀπέραντη πηγὴ τῆς ἀρχαίας γλώσσης πάρα πολλὰ. Ἐπιμένω γι' αὐτὸ στὴν παράλληλον διδασκαλίαν τοῦ ἀρχαίου κειμένου.

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Εἰσερχόμεθα στὸ θέμα τῆς ἰσοτιμίας καθαρῆς καὶ δημοτικῆς. Τὸν λόγον ἔχει ὁ κ. Παπανοῦτσος.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Τὸ ἀρθρο 5 τοῦ Νόμου τῆς Ἑκπαιδευτικῆς Μεταρρύθμισης, καθιερώνει τὴ νομιμοποίησιν τῆς ζωντανῆς γλώσσας τοῦ ἔθνους, τῆς Ν ε ο ε λ λ η ν ι κ ῆς, Κ ο ι ν ῆς, ὅπως τὴν ἔχουν διαμορφώσει οἱ δόκιμοι λογοτέχνες μας. Αὐτὸ εἶναι τὸ μεγάλο θῆμα. Τί ὑπάρχει ἐδῶ τὸ παράξενο, ἡ τὸ

στραβό; Ἐως τώρα τὸ Ἑλληνικὸ Σχολεῖο ἦταν ἐκτεθειμένο στὰ μάτια τῶν μαθητῶν καὶ τῆς φωτισμένης Κοινῆς Γνώμης μετὰ ἕναν ἀνεπίτρεπτο παραλογισμό του. Τὰ παιδιὰ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου διάβαζαν στὸ Ἀναγνωστικὸν τοὺς τῆς Δημοτικῆς, μάθαιναν ὁμοῦ τῆς Γραμματικῆς ὄχι τῆς Δημοτικῆς, ἀλλὰ τῆς Καθαρεύουσας. Στὸ Γυμνάσιον οἱ φιλόλογοι μετὰ ἐπίσημα «Νεοελληνικά Ἀναγνώσματα» ἔδιναν στοὺς ἐφήβους μας τὴν εὐκαιρίαν νὰ

Ἡ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ

γνωρίσουν τὸ ἔργο τῶν κορυφαίων Λογοτεχνῶν μας, ἀπὸ τὸν Σολωμὸ καὶ τὸν Μακρυγιάννη, ἕως τὸν Σικελιανὸ καὶ τὸν Μυριβήλη, πού τοὺς ἀνακρίρυνταν πρόσωπα ὕφους. Παράλληλα, ὅμως οἱ μαθητὲς δὲν ἦσαν ἐλεύθεροι νὰ γράφουν τὴ γλῶσσα αὐτῶν τῶν «προτύπων». Καὶ στὶς εἰσαγωγικὲς Ἐξετάσεις τῶν Πανεπιστημίων ὅποιοι τολμοῦσε νὰ μεταχειριστῇ τὴ Δημοτικὴ, καταδικάζονταν γι' αὐτὸ καὶ μόνο σὲ ἀποτυχία! Ἐπὶ χρόνια πολλὰ ἀνεχθήκαμε αὐτὸ τὸ καθεστῶς, χωρὶς νὰ ντρεπόμαστε. Οἱ πολέμιοι τῆς Δημοτικῆς μᾶς εἶχαν τρομοκρατήσει μὲ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι τὸ ἄρθρο 117 τοῦ Συντάγματος ἦταν ἕνα ἀκατάλυτο μαζοῦ, πού δὲν ἐπέτρεπε καμμίαν ἐκτροπὴ ἀπὸ τὸν κανόνα. Ἐπὶ τέλους ἦρθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου καὶ θρέθηκε ὁ Νομοθέτης πού εἶπε: Τὸ Σχολεῖο εἶναι ὑποχρεωμένο νὰ διδάξῃ στὰ παιδιά καὶ τίς δύο μορφές τῆς Ἑθνικῆς μας Γλώσσας μὲ πλήρη ἰσοτιμία. Δύο γλῶσσες μεταχειρίζεται σήμερα ἡ Ἑλληνικὴ Κοινωνία, δύο γλῶσσες θὰ διδάξῃ καὶ τὸ σχολεῖο. Καὶ ὁ μαθητής, ὅπως καὶ ὁ δάσκαλος θὰ μάθῃ νὰ τίς γράφῃ σωστὰ καὶ νὰ τίς μεταχειρίζεται ἐλεύθερα. Αὐτὴ ἡ ἰσοτιμία δηλώνεται σαφῶς στὸ Νόμο καὶ ἐφαρμόζεται μὲ ἐ ν τ ι μ ὀ τ η τ α στὸ νέο πρόγραμμα μαθημάτων Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καὶ Λυκείου. Στὸ Δημοτικὸ 6 χρόνια Δημοτικὴ, στὴ Μέση Ἐκπαίδευση 6 χρόνια (κοντὰ στὴ Δημοτικὴ) ἡ Καθαρεύουσα. Διδασκαλία τῆς Γραμματικῆς τῆς Δημοτικῆς στὶς 3 τελευταῖες τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ (Δ', Ε', καὶ ΣΤ'). Τῆς Γραμματικῆς τῆς Καθαρεύουσας: στὶς 3 τάξεις τοῦ Γυμνασίου (Α, Β, καὶ Γ). Τί μπορεί νὰ πῇ κανεὶς ἐναντίον αὐτῶν τῶν διατάξεων; Φυσικά, οἱ δημοτικιστὲς θὰ ἤθελαν νὰ ἐξοβελίστῃ ἡ Καθαρεύουσα. Καὶ οἱ Καθαρευοῦσianoὶ νὰ ἀπαλειφθῇ ἐντελὲς ἡ Δημοτικὴ. Ἀλλὰ καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη λύσις ἰσοδυναμεῖ μὲ θιασμό τοῦ προβλήματος. Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Μεταρρύθμισις ἀκολούθησε τὸ δικό της δρόμο: Ἰσοτιμία, ἐλεύθερη ἀνάπτυξις καὶ καλλιέργεια καὶ τῶν δύο γλωσσικῶν συστημάτων, γιὰ νὰ νικήσῃ στὸ τέλος ἐκεῖνο, πού θὰ ἀποδειχθῇ στοὺς χώρους τῆς ζωῆς, τῆς τέχνης, τῆς ἐπιστήμης ὀλιώτερο, ἀληθινώτερο, πιὸ προσαρμοσμένο στὶς ἀνάγκες τοῦ ἔθνους. Ὑπάρχει συνετώτερη λύσις ἀπ' αὐτή;

ΤΣΑΤΣΟΣ: Ὅλη αὐτὴ ἡ συζήτησι διεξάγεται μεταξὺ ἀνθρώπων πού πιστεύουν στὴν Δημοτικὴ. Ἡ Δημοτικὴ θὰ ἐξελεγχθῇ, θὰ πάρῃ στοιχεῖα, καὶ θὰ ἐμπλουτισθῇ ἀπὸ στοιχεῖα τῆς καθαρεύουσας καὶ τῶν ἀρχαίων. Εἴπαμε εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὅτι τὸ θέμα τὸ γλωσσικὸ δὲν λύεται μὲ νόμους. Τὴν κατηγορήσαμε ὅτι στὸ γλωσσικὸ θέμα προσέδωσε πολιτικὴ χροιά, καὶ ὅτι ἔτσι ἀναζωπύρωσε τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῆς Δημοτικῆς. Δὲν νομίζω ὅτι ἐχρειάζετε ἐπισημοποιήσι καὶ προκήρυξι ἰσοτιμίας τῆς δημοτικῆς. Ὁ ἄρκοῦσε ἡ εἰσαγωγὴ μιᾶς γραμματικῆς γιὰ τὸ Δημοτικὸ καὶ τὸ Γυμνάσιον. Ἡ τηρηθεῖσα πολιτικὴ προκάλεσε ἀντιδράσεις.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Δὲν νομίζω ὅτι τὸ νομοθέτημά μᾶς ἔθεσε πάλι ἡ ὀξυνη τὸ γλωσσικὸ μας ζήτημα, καὶ ἔτσι προκάλεσε ἀναταραχὴ πού θὰ θλάσῃ τὴν ὁμαλὴ προώθησίν του στὴν τελικὴ λύσι. Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα ὑπάρχει στὴ ζωὴ τοῦ ἔθνους, καὶ εἶναι πολὺ «θερμὸ» στὴν Ἐκπαίδευσιν. Διῶκονται οἱ Ἐκπαιδευτικοὶ πού μεταχειρίζονται στὰ γραπτά τοὺς τῆς Δημοτικῆς καὶ τὰ ἀνώτατα ὄργανα τῆς Ἐκπαιδευτικῆς διοικήσεως τοὺς ἀρνοῦνται τὴν προαγωγὴν ἐπειδὴ τοὺς θεωροῦν ἐθνικῶς ὑποπτους... Μὲ τὸν νέο Νόμο θὰ σταματήσῃ αὐτὸ τὸ ἀπαράδεκτο καθεστῶς, καὶ δὲν θὰ μπορῇ κανεὶς νὰ μᾶς κατηγορήσῃ (ὅπως παλαιότερα ὁ Ψυχάρης) ὅτι εἴμαστε «ἕνας λαὸς πού περιφρονεῖ τὴ γλῶσσα του». Τὸ λεγόμενο ὅτι ὁ νέος Νόμος ἔριξε λάδι στὴ φωτιά καὶ ἐξόργισε τοὺς καθαρευοῦσιανούς, πού ἄρρισαν πάλι νὰ μαίνωνται — ὁμολογῶ ὅτι δὲν τὸ καταλαβαίνω. Τί ἔπρεπε δηλαδή, νὰ μὴ προσπατέψουμε τὸ θῦμα γιὰ νὰ μὴ θυμώσῃ ὁ θύτης;

ΚΑΛΛΙΑΣ: Εἶναι ἴσως περιττὸν νὰ ἐξηγήσω ὅτι δὲν εἰμαι πολέμιος τῆς δημοτικῆς γλώσσας· τὸ ἀντίθετον ἔχω ἀποδείξει.

Ὅταν ἐνώπιον τῆς πρώτης Συνταγματικῆς ἐπιτροπῆς τῶν 1946–1949 συνεζήτηθῃ τὸ περὶ γλώσσας ἄρθρον τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος ὑπῆρξε μεταξὺ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι διὰ τῆς ψήφων εἶχαν ἐπιτύχει τὴν διαγραφὴν του. Ἀργότερα, ὡς ἕνας τῶν πρώτων ὑπουργῶν τῆς Παιδείας μετὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ νέου Συντάγματος ἀπεδέχθη τὴν ἐξακολούθησιν τῆς διδασκαλίας τῆς δημοτικῆς εἰς τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν, παρὰ τὸ ὅτι ἡ ἡμέτερα Συνταγματικὴ ἐπιτροπὴ ἐπανεφέρε τὸ ἄρθρον 107 καὶ περιελήφθη τοῦτο εἰς τὸ θραδύτερον ψηφισθὲν νέον Σύνταγμα.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Δὲν ἀμφισβητεῖται ἡ θέσις σας, ἄλλως τε μὲ ὑπεστηρίζετε ὅταν ἔγινε ἡ δίκη τῶν τόνων.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Παρὰ ταῦτα πιστεύω ἀδιστακτικῶς ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀνακινήθῃ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Μεταρρυθμίσεως. Ἡ ὑπάρχουσα πρὸ αὐτῆς κατάστασις ἦτο πολὺ καλυτέρα. Ὁ νέος νόμος καθιερώνει ἐπισημῶς διὰ τοῦ ἄρθρου 5 καὶ 3 τὴν τριγλωσσίαν, ἡ ὁποία, εἶναι σταυρὸς μαρτυρίου διὰ τοὺς μαθητὰς καὶ δημιουργοὺς εἰς αὐτοὺς πλήρη γλωσσικὴν ἀβεβαιότητα. Ἐπιθυμῶ νὰ ἐπισημάνω ἀκόμη ὅτι αἱ ριζικαὶ μεταβολαὶ τῆς ὀρθογραφίας θὰ ὀδηγήσουν εἰς τὴν φωνητικὴν ὀρθογραφίαν καὶ εἰς τὴν διακοπὴν τῆς συνεχείας καὶ ὅτι εἰς οὐδεμίαν ἄλλην γλῶσσαν παρατηρεῖται τόση ἔκτασις καὶ τόση συχνότης μεταβολῶν, ὅσαι αἱ σημειούμεναι εἰς τὴν γραφομένην δημοτικὴν. Δὲν γνωρίζω ἄλλως τε πῶς θὰ λυθῇ μὲ τὸν καιρὸν τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, δηλ. θὰ λυθῇ διὰ τῆς ἀπλουστεύσεως τῆς καθαρευούσης, ἡ διὰ τῆς ἐξελιξέως καὶ τοῦ ἐμπλουτισμοῦ τῆς δημοτικῆς ἢ ἂν ἡ λύσις θὰ δοθῇ διὰ τῆς προσεγγίσεως τῶν δύο κατευθύνσεων. Βεβαίως πιστεύω, ὅτι ἡ δημοτικὴ καὶ ἂν δὲν ἐπικρατήσῃ ἀποκλειστικῶς, θὰ ἀσκήσῃ οὐσιώδη ἐπιρροήν. Δὲν δέχομαι ὅμως ὅτι ἡ ἐπικράτησις τῆς δημοτικῆς ἀποτελεῖ αὐτοσκοπὸν καὶ ἀποκροῦν διαρρηδὴν ὅτι οἱ μαθητὰ ἔχουν ὡς προορισμὸν μεταξὺ ἄλλων νὰ λύσουν καὶ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα. Αὐτὰ ὡς πρὸς τὸ ἐσφαλμένον τῆς ἀνακινήσεως τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος διὰ τῆς ἐξαγγελθείσης ἰσοτιμίας. Παρατηρῶ ὅμως ὅτι, τοῦλάχιστον εἰς τὴν πράξιν, δὲν ὑπάρχει καν ἰσοτιμία. Ὑπάρχει ὑποτίμησις τῆς χαρακτηριζομένης ἀπὸ τὸ Σύνταγμα ἐπισημοῦ γλώσσας. Διότι ὁ μαθητὴς κατὰ τὰ ἔξ χρόνια τοῦ δημοτικοῦ σχολείου θὰ διδάσκηται ἀποκλειστικῶς δημοτικὴν, ἢ εἰς τὴν δημοτικὴν. Τὸ νέον πρόγραμμα προβλέπει καὶ εἰς τὴν πρώτῃν τάξιν τοῦ Γυμνασίου διδασκαλίαν μόνον τῆς δημοτικῆς. Καὶ μόνον ἀπὸ τῆς δευτέρας τάξεως ἀρχίζει ἡ διδασκαλία τῆς γραμματικῆς καθαρευούσης, ἐν συσχετίσει μάλιστα μὲ τοὺς τύπους τῆς δημοτικῆς, πρὸς ἀποφυγὴν γλωσσικῆς συγχύσεως, ὅπως λέγει τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα. Τὰ θέματα εἶναι δύο. Πρῶτον ἂν εἶναι ὀρθὴ ἡ νομοθετικὴ μεταβολή, ἡ ὁποία ἀπέβλεπεν εἰς τὴν καθιέρωσιν τῆς ἰσοτιμίας τῆς δημοτικῆς πρὸς τὴν καθαρεύουσαν καὶ δεύτερον, ἂν εἰς τὴν πράξιν ἐδημιουργήθῃ πράγματι ἰσοτιμία ἢ καθιερώθῃσαν πλεονεκτήματα ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς καὶ πρὸς τὴν διάρκειαν τῆς διδασκαλίας. Πιστεύω πρῶτον, ὅτι δὲν ἐνεδεικνύετο νομοθετικὴ μεταβολή καὶ δεύτερον, ὅτι εἰς τὴν πράξιν παρεβιάσθη καὶ αὐτὴ ἡ καθιέρωθεῖσα ἰσοτιμία, εἰς θάρος τῆς καθαρευούσης. Ἐξέθεσα δὲ πῶς συμβαίνει τοῦτο. Διὰ νὰ πεισθῇ δὲ ὁ καθένας περὶ τούτου, ἀρκεῖ νὰ ὑπολογισθῇ πόσον χρόνον θὰ ἔχουν διδαχθῇ δημοτικὴν καὶ πόσον καθαρεύουσαν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι θὰ τελειώσουν τὸ Γυμνάσιον κατὰ τὸ προσεχές ἢ τὸ μεταπροσεχές ἔτος.

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Ἐχει νὰ προσθέσῃ κατὰ ὁ κ. Κακριδῆς.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Ἐνὰ καὶ μόνο. Ἐγὼ δὲν φοβάμαι τίς ἀντιδραστικὰς δυνάμεις πιά. Πιὸ πολὺ φοβάμαι τίς ἀντιδράσεις τοῦ ἴδιου τοῦ λαοῦ, πού κατορθώσαμε νὰ τὸν κάνουμε νὰ περιφρονῇ τὴν ἴδια του τὴ γλῶσσα. Καὶ πρέπει ὅλοι νὰ δουλέψουμε ἐντατικά, γιὰ νὰ κερδίσῃ ὁ λαὸς μας τὴν πίστιν του καὶ τὴν ἀγάπην του στὴ γλῶσσα τῆς λαϊκῆς, γιατί αὐτὴ εἶναι ἀπόδειξις τῆς Ἑλληνικῆς μας καταγωγῆς, ὅχι ἡ τεχνητὴ καθαρεύουσα.

ΤΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟ

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Τὸ Ἀκαδημαϊκὸ Ἀπολυτήριον εἶναι τὸ θέμα πού ἀκολουθεῖ στὴν Ἡμερησίᾳ Διάταξι. Τὸ λόγο ἔχει ὁ κ. Καλλιὰς.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Ὁ θεσμὸς τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἀπολυτηρίου δὲν ἔμπορὲ ἀκόμη νὰ κριθῇ. Ἀναμένομε νὰ τὸν ἴδωμεν εἰς τὴν πράξιν διὰ νὰ συναγάγωμεν τὰ συμπεράσματα. Πρόκειται περὶ πειραματισμοῦ καὶ ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν ἀντικατάστασιν τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Εἶναι ἐν ἑκ τῶν συστημάτων ἐπιλογῆς τῶν καταλλήλων διὰ τὴν ἀνωτάτην παιδείαν ὑπάρχον ὅς ἀναμφιβόλως καὶ ἄλλα συστήματα. Πάντως πρὸς τὸ παρὸν προεκάλεσε τὴν μετακίνησιν πολλῶν μαθητῶν, διαρκούντος τοῦ σχολικοῦ ἔτους, εἰς Ἀθήνας διὰ νὰ προετοιμασθοῦν εἰς Φροντιστήρια. Δὲν ἔλλειψαν δὲ καὶ αἱ ἀνωμαλίες κατὰ τὴν ἐφαρμογήν. Πάντως εὐχομαι νὰ ἐπιτύχῃ, διότι τὸ προηγούμενως ἐφαρμοζόμενον σύστημα τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων δὲν ἦτο ἱκανοποιητικόν.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Δὲν συμφωνῶ μὲ τὴν ἀποψιν τοῦ κ. Καλλιὰς ὅτι τὸ «Ἀκαδημαϊκὸ Ἀπολυτήριον», ὅπως νομοθετήθηκε ἀπὸ τὸ Ν. Δ) μ. 4379 (τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Μεταρρύθμισης) καὶ ἐφαρμόσθηκε ἤδη μὲ τὴν ἐπιτυχία, εἶναι ἀπλὸς μὴ νὰ μέθοδος, ἕνας νέος τρόπος εἰσαγωγικῶν Ἐξετάσεων στὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα, καὶ ἐπομένως ἔχει μόνον τὴν ἀξίαν ἐνὸς πειράματος. Βεβαίως πρόκειται γιὰ μίαν καινοτομίαν στὸν τρόπο τῶν ἐξετάσεων αὐτοῦ τοῦ εἴδους, ἀλλὰ πίσω ἀπ' αὐτὴ

τὴν καινοτομίαν ὑπάρχει μίαν π ρ ὀ θ ε σ η καὶ ἕνα ἄ π ο τ ἔ λ ε σ μ α, πού ἡ σημασία τους εἶναι πολὺ μεγάλη. Ἐστὶ ἀλλῶστε εἶδε τὸν νέο θεσμὸ ἡ Κοινὴ Γνώμη καὶ τὸν δέχτηκε μὲ ἐνθουσιασμό — ἰδίως ἡ ἐπαρχία καὶ τὰ ἀπομακρυσμένα ἀπὸ τὰ πανεπιστημιακὰ κέντρα διαμερίσματα τῆς χώρας. Τὸ νέο σύστημα τῶν εἰσαγωγικῶν Ἐξετάσεων ἀποτελεῖ ἕνα μεγάλο βῆμα πρὸς τὴν ὁλοκλήρωσιν τόσο τῆς δ ω ρ ε ἄ ν παιδείας, ὅσο καὶ τῆς δ η μ ο κ ρ α τ ι κ ῆς παιδείας. Μπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε τί ἐσημαίνει ἄλλοτε γιὰ μίαν οἰκογένειαν χωρικῶν μας (στὸ Ζαγόρι, στὸν Ἐβρο, στὰ Σφακιά, στοὺς Μολαῖους) νὰ εἰσάγῃ τὸ παιδί της στὸ Πανεπιστήμιον; Ἀκόμη καὶ ἂν ὑπῆρχε κάποιον κοντὰ στὸ χωριὸ κανένα φροντιστήριον γιὰ νὰ τὸ προετοιμάσῃ, ἔπρεπε νὰ φύγῃ τὸ παιδί γιὰ τὴν Ἀθήναν ἢ γιὰ τὴ Θεσσαλονίκην, καὶ ἐκεῖ νὰ μαρτυρήσῃ δίνοντας ἐξετάσεις ἀπὸ τὴ μίαν Σχολὴν στὴν ἄλλη — ὅπου ἐπιτύχῃ. — Ἀν δὲν τὰ κατάφερνε στὴν Ἀθήναν, ἔτρεχε στὴ Θεσσαλονίκην ἄλλες ἐξετάσεις ἐκεῖ, ἀπὸ τὴ μίαν Σχολὴν στὴν ἄλλη. Ξενοδοχεῖα ὕπνου, ἐστιατόρια, ἔξοδα κινήσεως, χαρτιά, πιστοποιητικὰ ἐδῶ, πιστοποιητικὰ ἐκεῖ, ταλαιπωρία μεγάλη. Καὶ κάθε φορὰ τὸ παιδί ἐξεταζότανε ἀπάνω σὲ ἄλλα θέματα, κρινότανε μὲ ἄλλα κριτήρια, τὸ βαθμολογοῦσαν γιὰ κάθε Σχολὴν ἄλλοι Καθηγητὲς, πάντοτε πανεπιστημιακοί, μὲ τίς δικὰς τους ἀξιώσεις, χωρὶς περιορισμούς, χωρὶς ἔλεος! Πῶς νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἕνας φτώχος γονεὺς τόσα ἔξοδα; Καὶ πῶς νὰ ὑποστῇ ἕνα νέο παιδί τόσοις μόχθους, τέτοιο θάνατον; Σή-

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ εἰς τὴν σ. 28)

ΜΙΑ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΕΚΠΛΗΞΗ ΤΟΥ ΟΜΟ

Μαζεύοντας 48 τριφύλλια
του ΟΜΟ, παίρνετε αυτή
την υπέροχη κατασρόλα
PYREX (ΠΥΡΕΞ). Ζητήστε
την από τόν παντοπώλη σας.

Καί σεῖς, ὅπως ἑκατομμύρια γυναῖκες
σ' ὅλο τόν κόσμο, πλένετε πάντοτε μέ ΟΜΟ
καί θά ἀνακαλύψετε
ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΟΥ ΟΜΟ

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ από την σ. 26)

μερα, ο υποψήφιος εξετάζεται μέσα στο Νομό της κατοικίας του, στην έδρα του Γενικού Επιθεωρητή (50 τέτοια εξεταστικά κέντρα υπάρχουν), σε μία γειτονική επαρχιακή κωμόπολη. Και εξετάζεται μία και μόνη φορά—σε κοινά θέματα μαζί με τους συνυποψηφίους όλου του Κράτους—και το αποτέλεσμα ισχύει για την εισαγωγή του σε ολόκληρη σειρά Σχολών της ίδιας κατηγορίας (τύπος Α', και τύπος Β'). Δεν έχει τίποτα να πληρώσει πουθενά. Ούτε εξέταστρα, ούτε καν το χαρτί των εξετάσεων. Μέσα σε λίγες μέρες τελειώνει όλη αυτή η διαδικασία. Είναι ή δεν είναι σημαντική η οικονομία που έχει η ελληνική οικογένεια απ' αυτή τη μέθοδο; "Υστερα τα θέματα επιλέγονται από το επίσημο πρόγραμμα μαθημάτων που ισχύει για όλα τα Λύκεια του Κράτους. Η ύλη είναι σαφώς και αυστηρά καθορισμένη μέσα σ' ένα φυλλάδιο που έχει εκδώσει το Υπουργείο και μπορεί να το αγοράσει ο κάθε υποψήφιος μαζί με την εφημερίδα. Δεν είναι ασύδοτοι οι εξεταστές να απαιτούν όσα τους αρέσουν. Και η βαθμολογία γίνεται από γυμνασιακούς καθηγητές, κατά κύριο λόγο, δηλαδή από τους φυσικούς κριτές των μαθητών της Μέσης Παιδείας. Τέλος τα γραπτά συγκεντρώνονται (απ' όλη την Ελλάδα) και ανακοινώνονται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε είναι των αδυνάτων αδύνατον να ευνωηθεί «οποιος έχει τα μέσα». "Ετσι ήσυχασαν οι πολυτεύμενοι από τις όχλησεις, και αποκαταστάθηκε το κύρος των πανεπιστημιακών καθηγητών που πολλοί τους υποπεύονταν ότι θα μπορούσαν να χαρισθούν στους φίλους τους ή στους ισχυρούς της ημέρας!

Κατά τη γνώμη μου, το Ακαδημαϊκό Απολυτήριο είναι από κοινωνική άποψη, ένα από τα σπουδαιότερα μέτρα που καθιέρωσε η Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Πολύ υπερβολικά παρεστάθησαν τα πλεονεκτήματα του ακαδημαϊκού απολυτηρίου, ενώ μάλιστα δεν υπάρχει ακόμη καμμία πείρα εκ της εφαρμογής. Βεβαίως είναι κάπως ολιγώτερα τα έξοδα των υποψηφίων διότι εξετάζονται πλησίον της πατρίδος των. Επιβαρύνονται όμως πολλοί υποψήφιοι με μεγαλύτερες δαπάνες προπαρασκευής εις φροντιστήρια διότι εξετάζονται πλέον εις περισσότερα μαθήματα. Χωριστόπουλα εισήγοντο εις τας ανωτάτας σχολάς, και όχι μόνον τώρα όπως

Κ. Μπασιτζής: Θέτων τα προς συζήτησιν θέματα.

υπεστήριζεν ο κ. Παπανούτσος. Δεν νομίζω δε ότι έβελτίωσε την αναλογία υπέρ αυτής τῆς ακαδημαϊκῆς ἀπολυτήριον. Ὡς πρὸς τὴν βαθμολογίαν βεβαίως εἶναι δυσχερεστέρα, ἀν μὴ ἀδύνατος, πλέον ἢ εὗρεσις ὀρισμένου γραπτοῦ διὰ νὰ χαρισθῇ ὁ ἐξεταστής. Ἀλλὰ ὑπάρχει τὸ μειονέκτημα ὅτι δὲν βαθμολογεῖ ὁ ἴδιος ἐξεταστής ὅλα τὰ γραπτά καὶ δὲν ἀποκλείεται ἡ ἀδικία ἐκ διαφόρου τρόπου ἐκτιμῆσεως. Ἐξ ἄλλου ἐγὼ δὲν γνωρίζω περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας οἱ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου ἀπεκάλυπταν τὸ γραπτὸν μὲ τὸ κεκαλυμμένον ὄνομα καὶ ἐχαρίζοντο ὑπὲρ ὀρισμένου ὑποψηφίου. Ὅποιοι ἐκ τῶν παρόντων γνωρίζει, ἂς τὸ εἴπῃ. Τέλος ἂς συγκρατήσουν πρὸς τὸ παρὸν τὸν ἐνθουσιασμόν των οἱ ὑποστηρικταὶ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἀπολυτηρίου διότι δὲν ἐπρόλαβε νὰ ἀρχίσῃ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ θεσμοῦ καὶ ἐσημειώθῃ ἡ λίαν οὐσιώδης ἀνωμαλία τῆς διαφυγῆς τῶν θεμάτων ὀρισμένου μαθήματος καὶ ἡ ἐπανάληψις τοῦ διαγωνισμοῦ.

ΤΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Κύριοι, τὸ ἕνατον θέμα εἶναι τὸ Παιδαγωγικὸ Ἰνστιτούτο. Ὁ κ. Παπανούτσος, ἔχει τὸ λόγο:

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Εὐχαρίστως. Μὲ πολὺ λίγα λόγια θὰ προσπαθῶ νὰ ἐξηγήσω ποιὲς ὑπῆρξαν οἱ σκέψεις ποὺ μᾶς προέβλεψαν νὰ ἐισηγηθούμε τὴν ἱδρυση αὐτοῦ τοῦ νέου θεσμοῦ. Ἦσαν δύο: Πρώτη. Τὰ τελευταῖα χρόνια, ὁλοένα γινότανε πῶς αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη ἐνὸς καθαροῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ ἐρευνητικοῦ Ἰδρύματος, ποὺ νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὰ προβλήματα τῆς Παιδείας συστηματικὰ καὶ νὰ καλλιεργήσῃ τὴν Ἑλλάδα μίαν ἐπιστήμην, ποὺ δυστυχῶς τὰ τελευταῖα χρόνια ἔχει πέσει σὲ νεκροφάνεια. Τὴν παιδαγωγικὴ ἐπιστήμην. Ὅταν ἔλλειψαν οἱ μεγάλες μορφές τῶν παιδαγωγῶν μας, ποὺ ἦσαν καὶ θεωρητικοὶ καὶ ἔως ἔνα βαθμὸ καὶ πρακτικοὶ ἄνθρωποι, ὅπως ὁ Ἀλέξανδρος Δελμούζος, ποὺ κατεῖχε τὴν ἑδρα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὁ Νικόλαος Ἐξαρχόπουλος, ποὺ κατεῖχε τὴν ἑδρα τῶν Ἀθηνῶν, ἡ παιδαγωγικὴ ἐπιστήμη, καὶ στὰ δύο αὐτὰ ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα ἔπαψε οὐσιαστικὰ νὰ ὑπάρχῃ. Ἡ ἑδρα τῆς Θεσσαλονίκης ἔμεινε χρόνια κενή (ἐφέτος ἐπιτέλους ἐπληρώθηκε μὲ ἕναν ἐκτακτὸ καθηγητὴ), ἡ δὲ ἑδρα τῶν Ἀθηνῶν ἐγνώρισε διαδόχους τοῦ Ἐξαρχοπούλου, ποὺ δὲν στάθηκαν ἱκανοὶ νὰ ὀργανώσουν τὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα τῶν προβλημάτων τοῦ Σχολείου. Ἐνῶ σὲ ὅλα τὰ πολιτισμένα μέρη τοῦ Κόσμου ἄρχισαν νὰ δημιουργοῦνται καὶ νὰ πολλαπλασιάζονται τὰ ἱδρύματα τῆς ἐπιστημονικῆς παιδαγωγικῆς ἔρευνας, ἡμεῖς ἐδῶ δὲν ἐκάναμε τίποτα τὸ οὐσιαστικὸ στὸν τομέα τῆς ἐπιστημονικῆς παιδαγωγικῆς. Ἐξ ἄλλου δὲν ἦταν δυνατόν νὰ ἐγκαινιάσθῃ μὴ ἐκπαιδευτικὴ ἀλλαγὴ, μὴ βαθειὰ μεταβολὴ τῶν ἐκπαιδευτικῶν μας ὁρων, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἕνα ἱδρυμα ποὺ νὰ παρακολουθεῖ αὐτὰ τὰ προβλήματα ἀπὸ κοντὰ, νὰ ἐρευνᾷ καὶ γενικὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν πραγματικὰ ἐπιστημονικὴ τους ἀντιμετώπισιν. Ἡ δευτέρη σκέψις ἦταν τὸ λεγόμενον Ἐκπαιδευτικὸ Συμβούλιο, ποὺ κατὰ καιροὺς ὀνομάσθηκε ἀνώτερο, ἀνώτατο, κεντρικὸ κ.ο.κ...

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Σὰς ἠρώτησα: Δὲν ἔκανε τὴ δουλειά του τὸ Ἐκπαιδευτικὸ Συμβούλιο;

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Ἀκριβῶς ἐκεῖ θὰ φθάσω. Λοιπὸν αὐτὸ τὸ λεγόμενον «Ἐκπαιδευτικὸ Συμβούλιο» ὀλοχρονὶς καὶ ὀλημερίς ἔργο του εἶχε τὶς μεταθέσεις, τοὺς διορισμούς, τὶς ποινές, τὴν καταχώρησιν τῶν ἐκθέσεων «ὕπηρεσιακῆς καταστάσεως» τῶν ἐκπαιδευτικῶν, καὶ γενικῶς - θέματα διοικητικὰ τὸ ἀπασχολοῦσαν, σχεδὸν ἀποκλειστικὰ. Ἐάν τις Ὑπουργός, ρηξικέλευθος, τοῦ ἔθετε κάποτε ἐρωτήματα γιὰ τὸ πρόγραμμα τῶν σπουδῶν στοὺς διάφορους τύπους τῶν σχολείων, τὸ Συμβούλιο καταπιανότανε καὶ μὲ τοῦτο τὸ θέμα, χωρὶς ποτὲ νὰ τὸ θγάξῃ πέρα. Τόσο, ποὺ τελευταῖα ἕνας Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας εἶχε ἀναθέσει τὴν ἐκπόνησιν τοῦ προγράμματος, ὅχι στὰ Ἐκπαιδευτικὰ Συμβούλια, ἀλλὰ σὲ πρόσωπα ἔξω ἀπ' αὐτὰ, παιδαγωγοὺς φυσικὰ, καὶ κυρίως ἀνθρώπους τῆς ἐμπιστοσύνης του. Εἶχε ἀπελπισθῇ ὅτι θὰ κατόρθωνε τὸ Συμβούλιο νὰ κἀν ποτὲ τίποτα, καὶ δὲν εἶχε ἄδικο. Ἐξ ἄλλου Μέλη τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου κατὰ τὰ μεταπολεμικὰ χρόνια, διορίζονταν ὅχι οἱ ἀριστεῖς τοῦ κλάδου, οὔτε ὅσοι διακρίνονταν γιὰ τὶς ἐπιστημονικὲς ἐπιδόσεις τους, ἀλ-

λὰ ἐκεῖνοι ποὺ εἶχαν νὰ ἐπιδείξουν «εὐδόκιμην» ὑπηρεσίαν σὲς ἀνώτερες θέσεις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἱεραρχίας. Τόση δὲ ἦταν ἡ πεποίθησις τοῦ κλάδου ὅτι αὐτὲς οἱ θέσεις ἀνήκουν σὲ ὅσους κατ' ἀρχαιότητα εἶχαν φθάσει ὑψηλὰ στὴν ἐκπαιδευτικὴ ἱεραρχία, ὥστε κατ' ἐπανάληψιν ἡ Ὁμοσπονδία τῶν Λειτουργῶν τῆς Μέσης καὶ ἡ Ἑνωσις τῶν Γενικῶν Επιθεωρητῶν εἶχε θέσει σαφῶς τὸ αἷτημα, νὰ μὴ πληρῶνονται οἱ θέσεις τῶν Ἐκπαιδευτικῶν Συμβούλων παρὰ ἀπὸ Γενικοὺς Επιθεωρητές, καὶ ἡ τοποθέτησις στὸ Συμβούλιο νὰ θεωρῆται προαγωγή, ὅχι διορισμός. Γιὰ νὰ ἀπαλλαγούμε ἀπὸ τὶς δύο αὐτὲς ἀπαράδεκτες καταστάσεις, ἄλλος τρόπος δὲν ὑπῆρχε, παρὰ νὰ καταργήσωμε τὸν θεσμὸ τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου, νὰ δημιουργήσωμε τὰ Ὑπηρεσιακὰ Διοικητικὰ Συμβούλια ποὺ λειτουργοῦν σὲ ὅλα τὰ Ὑπουργεῖα καὶ νὰ θεμελιώσωμε, ἔξω ἀπ' αὐτὰ, ἕνα νέο Ἰδρυμα ἐπιστημονικῆς ἐργασίας, τοῦ ὁποῖου τὰ μέλη θὰ ἐπιλέγονται μὲ αὐστηρὰ κριτήρια ἐπιστημονικὰ...

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Εἶναι Ἰδρυμα, κύριε Παπανούτσος, τὸ Παιδαγωγικὸ Ἰνστιτούτο, ἢ Ὑπηρεσία;

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Ὁ νόμος τὸ λέει «αὐτοτελὴς δημοσίαι ὑπηρεσία». Μὲ αὐτὸ τὸν τύπο ἐξασφαλίζεται τόσο ἡ ἐξάρτησις ἀπὸ τὸ Κράτος, ὅσο καὶ μὴ σημαντικὴ αὐτοτέλεια τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου. Οἱ διαφορὲς μεταξὺ τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου διαγράφονται σαφῶς μέσα στὸ νόμο. Στὸ νόμο λέγεται (καὶ μάλιστα ἐπειδὴ δὲν ἦταν πολὺ κατηγορηματικὴ ἡ ἀρχικὴ διατύπωσις, ἐκρίθηκε ἀναγκαῖο κατὰ τὶς συζητήσεις τῆς Βουλῆς νὰ διευκρινισθῇ πλήρως τὸ πρᾶγμα καὶ ἀφαιρέθηκε συστηματικὰ, κάθε ἀπόχρωσις ποὺ θὰ ἔδινε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τὸ Ἰνστιτούτο, ὡς Ἰνστιτούτο, ἀσκεῖ διοίκησιν) ὅτι τὸ Παιδαγωγικὸ Ἰνστιτούτο εἶναι ἕνα σῶμα ἀνωτέρων λειτουργῶν τῆς Παιδείας - ἐπιλεγομένων μὲ αὐστηρῶς ἐπιστημονικὰ κριτήρια ποὺ ἔχει διπλὸ προορισμό. Ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος νὰ μελετᾷ συστηματικὰ τὰ ἐκπαιδευτικὰ προβλήματα καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο νὰ πᾶρῃ στὰ χέρια του τὴ μετεκπαίδευσιν τῶν λειτουργῶν τῆς Στοιχειώδους, τῆς Μέσης, καὶ τῆς Τεχνικῆς Παιδείας. Τὴ μετεκπαίδευσιν γενικὰ ὁλὼν τῶν ἐκπαιδευτικῶν. Γιατί μόνο ἕνα ἐπιστημονικὸ Σῶμα μπορεῖ νὰ μετεκπαιδεύῃ ἐπιστήμονες. Τὸ παλαιὸ Ἐκπαιδευτικὸ Συμβούλιο δὲν ἔκανε μετεκπαίδευσιν. Ἐπέλεγε τοὺς ὑποψηφίους γιὰ μετεκπαίδευσιν, ἀλλὰ τοὺς παρέδιδε εἴτε στὸ Πανεπιστήμιον νὰ τοὺς μετεκπαιδεύσῃ (τοὺς δημοδιδασκάλους), εἴτε στὸ Διδασκαλεῖο τῆς Μέσης Ἐκπαίδευσεως (τοὺς καθηγητὰς τῶν γυμνασίων). Λοιπὸν ἡ ἔρευνα καὶ ἡ μετεκπαίδευσιν εἶναι τὰ ἔργα τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου. Διοικητικὴ ἐξουσία δὲν ἔχει. Γι' αὐτὸ δημιουργήθηκαν τὰ λεγόμενα Διοικητικὰ Συμβούλια τῆς Στοιχειώδους, τῆς Μέσης καὶ τῆς Τεχνικῆς Ἐκπαίδευσεως. Στὰ Συμβούλια αὐτὰ ὁ πρόεδρος καὶ ἕνα μέλος προέρχονται ἀπὸ τὸ Παιδαγωγικὸ Ἰνστιτούτο. Αὐτοὶ, γιὰ ἕνα ὀρισμένο χρονικὸ διάστημα ἀποσπῶνται καὶ πλαισιώνουν μὲ ἄλλα πρόσωπα, τὰ Διοικητικὰ Συμβούλια τοῦ Ὑπουργείου. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀπόσπασής τους, δὲν μετέχουν σὲς συνεδριάσεις τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου. Ἀλλὰ τοῦτο γίνεται μόνο γιὰ ἕνα χρόνο. Ἐπειτα ἐπανέρχονται στὸ

ιστιτούτο και αντικαθίστανται από άλλους. Πάλι για ένα χρόνο. Και ούτω καθ' εξής. Για να μην αχρηστεύεται ένας έπιστήμων με την αποκλειστική απασχόληση σε θέματα διοικητικά. Το ότι δε ο νομοθέτης ήθελε να δώσει αυτόν τον τύπο στο νέο ίδρυμα και να το ξεχωρίσει έντελως από το παλαιό... Έκπαιδευτικό Συμβούλιο, αποδειχίνεται φανερά από το γεγονός, ότι ύστερα από τη συγκρότηση του πρώτου κλιμακίου, ή συμπλήρωσι των θέσεων του γίνεται από το ίδιο το Ίνστιτούτο. Δηλαδή το Παιδαγωγικό Ίνστιτούτο λειτουργεί σαν Πανεπιστημιακή σχολή. Στην αρχή το Υπουργικό Συμβούλιο παίρνει την ευθύνη και επιλέγει (από την εκπαίδευση ή έξω απ' αυτήν) 12 έπιστήμονες περιωπής και τους κάνει συμβούλους και παρέδρους. Από κει και πέρα, για τη συμπλήρωσι των υπολοίπων θέσεων, το Παιδαγωγικό Ίνστιτούτο, ως συγκροτημένο πιά σε σώμα, επιλέγει τα άλλα μέλη του. Η έκλογή είναι υποχρεωτική για τὸν Υπουργό. Τοῦτο είναι πάρα πολύ σημαντικό. Και θά ήθελα να το προσέξουν οι κύριοι, διότι δὲν ἐτονίσθηκε ἀρκετὰ στις συζητήσεις τῆς Βουλῆς. Τὸν εκπαιδευτικό σύμβουλο τὸν διώριζε μόνη τῆς Κυβέρνησι, με ἐισηγήσι τοῦ Υπουργοῦ τῆς Παιδείας. Κατὰ σύμπτωσι μάλιστα (δὲν ξέρω ἀν εἶναι ἐντελὼς τυχαίῳ τὸ πρᾶγμα), καὶ τῖς δύο φορές ποὺ συμπληρώθηκε στὰ τελευταῖα χρόνια τὸ Ἐκπαιδευτικὸ Συμβούλιο, μεγάλος ἀριθμὸς μελῶν τοῦ διορίστηκε ἀπὸ Ὑπηρεσιακὰς Κυβερνήσεις.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε Παπανοῦτσου, θὰ μπορούσατε νὰ πῆτε πὼς ἐφτάσατε νὰ ὀρίσετε καθηγητὰς τοῦ Πανεπιστημίου ἐπὶ κεφαλῇς τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ίνστιτούτου;

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: "Α! Ναι. Για νὰ φανῇ ἀκριβῶς ἡ διάθεσι τῆς Κυβερνήσεως, νὰ συγκροτήσῃ ἕνα Σῶμα ἀνώτερου πραγματικὰ ἐπιστημονικοῦ ἐπιπέδου, διώρισε Πρόεδρο καὶ Ἀντιπρόεδρο τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ίνστιτούτου ἕνα καθηγητὴ Πανεπιστημίου καὶ ἕνα καθηγητὴ Πολυτεχνείου, ἔδωκε δὲ στοὺς Συμβούλους τοῦ Ίνστιτούτου τὸ βαθμὸ καὶ τὸ μισθὸ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου. Ἀς σημειωθῇ ἀκόμη ὅτι καὶ ἡ δομὴ, ἡ σύνθεσι τοῦ Σώματος, εἶναι ἐντελὼς διάφορη ἀπὸ τὸ παλαιὸ Ἐκπαιδευτικὸ Συμβούλιο. Τὸ παλαιὸ Συμβούλιο ἀποτελεῖτο μόνον ἀπὸ συμβούλους. Ὅλοι ἰσότιμοι καὶ ἰσόβαθμοι. Δὲν ὑπῆρχαν μεταξὺ τους διαβαθμίσεις. Ἀντίθετα, τὸ Παιδαγωγικὸ Ίνστιτούτο ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς βαθμίδες. Πρώτη ἡ βαθμὶδα τοῦ Συμβούλου, ἡ ἀνωτέρα, ἔπειτα ἡ βαθμὶδα τοῦ Παρέδρου καὶ κατώτερη ἡ βαθμὶδα τοῦ Εἰσηγητοῦ. Ἐπῆραμε ὡς πρότυπο τὸν ὁργανισμό τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Ἐδώσαμε μάλιστα τῖς ἴδιες ὀνομασίες: Σύμβουλος, Πάρεδρος, Εἰσηγητής. Γιατὶ θέλουμε ἀκριβῶς νὰ μπαῖν ἕνας νέος ὡς εἰσηγητής, καὶ ἐὰν εὐδοκίμησῃ νὰ προάγεται σὲ Πάρεδρο καὶ ἔπειτα ὁ Πάρεδρος νὰ προάγεται σὲ Σύμβουλο, χωρὶς νὰ ἀποκλείεται θεοβαίως νὰ διοριστῇ κανεὶς ἀπ' εὐθείας, ὅπως δὲν ἀποκλείεται τοῦτο καὶ στὴν περίπτωσι τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Ὁ κ. Καλλίας ἔχει τὸν λόγον.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Αἱ παρατηρήσεις μου, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ Παιδαγωγικὸν Ίνστιτούτον, εἶναι αἱ ἐξῆς: Ἀναμφισβήτητως εἶναι θεσμὸς ὑπερτροφικός. Ἐχει ρόλον ὑπερτροφικόν. Καὶ θὰ προσπαθῶ περαιτέρω νὰ ἀναλύσω κατὰ τὴν γνώμην μου, διατί ἔγινεν ὑπερτροφικός. Ἰδοὺ ὅμως διατί λέγω ὅτι εἶναι. Ἐχει πρῶτον τὴν ἐρευναν, τὴν ὁποίαν καλῶς ἔχει. Τὴν προβλέπει, ὅπως καὶ μερικὰς ἄλλας ἀνυποδιότητάς του τὸ ἄρθρον 21, παρ. 2 τοῦ νόμου. Ἐχει τὴν σύνταξιν τοῦ προγράμματος. Ἐχει τὴν καθοδήγησιν τοῦ ἐποπτικοῦ προσωπικοῦ. Ἐχει τὴν μετεκπαιδεύσιν. Καὶ ἐδῶ, θὰ ήθελα νὰ παρατηρήσω ὅτι δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ καταργηθῇ τὸ διδασκαλεῖον τῆς μετεκπαιδεύσεως καθηγητῶν. Δὲν ξέρω κὰν ἐὰν καταργήθῃ. Μιά ἀσάφεια εἰς τὸν νόμον ὑπάρχει, ἐὰν τὸ Παιδαγωγικὸν Ίνστιτούτον θὰ τὸ ὑποκαστήσῃ ἢ δὲν θὰ τὸ ὑποκαστήσῃ, ἐὰν θὰ διατηρηθῇ τὸ διδασκαλεῖον ἢ ὄχι. Ἐχει κατὰ τὸ ἄρθρον 6 τὴν κρίσιν τῶν σχολικῶν βιβλίων.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Δὲν ἔχει σχέσι.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Ἐχει τὴν ἐξῆς σχέσιν, ὅτι ἐκλέγει τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ μεταφρασθῶν καὶ περαιτέρω, λέγει τὸ ἄρθρον 6, ὅτι σύμβουλοι καὶ παρῆδροι τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ίνστιτούτου μετέχουν τῆς ἐπιτροπῆς κρίσεως τῶν σχολικῶν βιβλίων, ἢ αὐτὴ δὲ ἐπιτροπὴ γνωμοδοτεῖ καὶ διὰ τὴν ἀπ' εὐθείας ἀνάθεσιν τῆς συγγραφῆς σχολικῶν βιβλίων ἀνευ διαγωνισμοῦ. Καὶ ἔχει περαιτέρω μίαν οὐσιώδη συμμετοχὴν εἰς τὴν Διοίκησιν τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ίνστιτούτου. Δὲν προέρχεται μόνον ὁ Πρόεδρος τῶν συμβούλων διοικήσεως τῆς Παιδείας ἀπὸ τὸ Ίνστιτούτον, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀντιπρόεδρος. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Πρόεδρος καὶ ὁ Ἀντιπρόεδρος εἶναι θαρύνοντα πρόσωπα, ἔχει μεγάλην ἐπιρροὴν ἢ συμμετοχὴν τῶν εἰς τὴν διοίκησιν. Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως τοῦ ποῖαν θαρύτητα καὶ σημασίαν θὰ ἔχῃ εἰς τὸ μέλλον, ἔχει σημασίαν εἰς τὸ παρὸν καὶ διὰ τὸ παρὸν μᾶλλον κρίνεται τὸ Παιδαγωγικὸν Ίνστιτούτον, παρὰ διὰ τὸ μέλλον. Ἀνέφερον ὁ κ. Παπανοῦτσος ὡς ἐγγύησιν τὸν τρόπον ἀνανεώσεως τῶν μελῶν τοῦ ὁποῖος εἶναι, ὡς εἶπεν τρόπος ἀνανεώσεως Σώματος Ἐπιστημονικοῦ. Ἐν τούτοις, ὁ τρόπος αὗτος τῆς ἀνανεώσεως ἐπιδεινώνει τὰ πράγματα, διότι ἐξασφαλίζει τὴν συνέχειαν τοῦ μονοπλευροῦ τρόπου ἐκλογῆς, δηλαδή ὑπὸ τῆς κομματιζομένης Κυβερνήσεως, διότι ὅλα τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἀπαρτίζουν τὸ Παιδαγωγικὸν Ίνστιτούτον κατὰ τὴν πρώτην ἐφαρμογὴν, ἐξελέγησαν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν αὐτήν. Τὸ γεγονός, ὅτι ὑπ' αὐτῶν τῶν προσώπων θὰ ἐκλέγονται εἰς τὸ μέλλον οἱ νέοι σύμβουλοι, δὲν εἶναι ἀπόδειξις ἀνεξαρτησίας τοῦ Ίνστιτούτου, ἀλλ' ἀπόδειξις ἐξαρτήσεως καὶ τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα μελλοντικῶς θὰ συμμετάσχουν, ἀπὸ τὴν κρίσιν ἐκείνων, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἐνεπιστεύθη

ἡ Κυβέρνησις τοῦ Κέντρου. Ἀπεδείχθη νομίζω ὅτι ἐδημιουργήθη ὄργανον ὑπερτροφικόν, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐπεζητήθη ἡ ὑποταγὴ τῆς Παιδείας εἰς ὅλας τῆς τὰς ἐκδηλώσεις. Καὶ ἡ μὲν πρόθεσις τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ τῶν ἐπιστημόνων, οἱ ὁποῖοι ἐπεζήτησαν τὴν ὑποταγὴν αὐτήν, δὲν εἶχεν ἴσως κομματικὰ ἐλατήρια. Εἶχεν ὡς ἐλατήριον τὴν ἐπιβολὴν ὀρισμένων ἰδεῶν, ἡ ὁποία καὶ αὐτὴ, εἰς τὴν ἔχουσιν τόσας ἐναλλαγὰς Κοινοβουλευτικὴν Δημοκρατίαν, τὴν μὴ ἀποτελοῦσαν ὁλοκληρωτικὸν Κράτος, δὲν εἶναι παραδεκτὴ κατ' ἐμέ. Δὲν εἶναι παραδεκτὴ, ἡ ἐξασφάλις συνθέσεως, ἡ ὁποία ἀποκλείει τὴν ἀνάπτυξιν ἄλλων ἀντιλήψεων ἢ μονομέρεια δὲ θὰ φέρῃ τὸ Ίνστιτούτον εἰς σύγκρουσιν με μίαν ἐνδεχομένην μελλοντικὴν πλειοψηφίαν. Κατὰ τὴν γνώμην μου ὅμως ἡ πρόθεσις τῶν πολιτικῶν ὑπῆρξε κομματικὴ. Δὲν ἐννοῶ κομματικὴ εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ προγράμματος. Δὲν ἐννοῶ εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ θέματα. Ἐννοῶ εἰς τὴν Διοίκησιν, ἐννοῶ εἰς τὴν συμμετοχὴν τοῦ Ίνστιτούτου εἰς τὴν διοίκησιν, εἰς τὴν ὁποίαν συμμετέχει κατὰ τὰ δύο πέμπτα (2/5) ἀριθμητικῶς ἀλλὰ με πολλὴ μεγαλύτεραν θαρύτητα οὐσιαστικῶς, εἰς δὲ τὴν πρώτην φάσιν με ἀκόμη μεγαλύτεραν θαρύτητα πέραν τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ κύρους τῶν προσώπων καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι εἶναι τὰ πρῶτα, τὰ βασικὰ στελέχη, τὰ ὁποῖα ἐπέλεξε μίᾳ Κυβερνήσει διὰ τὸ ἀνώτατον ὄργανον τῆς Παιδείας. Συνδυάζων δὲ ταῦτα καὶ με τὸ ὅτι τὸ Ίνστιτούτον εἶναι ἐντελὼς νέον ὄργανον καὶ με τὸ ὅτι κατελύθη ὁ προϋφιστάμενος τρόπος διοικήσεως. Ἡ κατάλυσις προϋφισταμένου τρόπου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποκλεισθῇ καθ' ἐαυτὴν ἄλλ'. Εἶναι λίαν ἐπικίνδυνος ἐν συνδυασμῷ με ὅσα ἤδη εἶπα καὶ με τὸ γεγονός, ὅτι αὐτὴ ἡ μεταβολὴ ἐπέρχεται εἰς ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν διὰ τοῦ θεσμοῦ τῆς τριακονταπενταετίας ἀπεθεώθη ὁ κομματισμός. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ἡ συνδικαλιστικὴ πλευρὰ τῶν Δημοσίων Ὑπαλλήλων καὶ οἱ ἴδιοι οἱ νέοι ὑπάλληλοι ἐβλέπαν εἰς τὸν θεσμόν ὡθῆσιν πρὸς τὰ ἄνω τῶν νεωτέρων στελεχῶν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἰδικὴν μου ἀντίληψιν, ὁ σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον ἐφήρμοσε τὴν τριακονταπενταετίαν ἡ Κυβέρνησις Παπανδρέου, εἶναι ἡ ἀντικατάστασις ὅλων τῶν κορυφῶν τῆς Διοικήσεως, διὰ νὰ ἀναθῇ ὅλας τὰς ἀνωτάτας θέσεις εἰς πρόσωπα ἰδικῆς τῆς κομματικῆς ἐμπιστοσύνης. Αὐτὸς ὁ συγχρονισμός, αὐτὴ ἡ νοοτροπία, ἡ ὁποία ἀπεκαλύφθη διὰ τὸν ἕνα νόμον καὶ ἡ ὁποία κατὰ τὴν γνώμην μου ὑπάρχει καὶ εἰς τὸν ἄλλον, με κάμνει νὰ θλέπω ὅτι τὸ Παιδαγωγικὸν Ίνστιτούτον, τοῦ ὁποῖου ὀρισμένοι ἐκ τῶν ἀποστολῶν εἶναι ἀναμφισβήτητοι χρήσιμοι καὶ τὸ ὁποῖον ἐνδεχομένως θὰ ἠδύνατο ὑπὸ προϋποθέσεις νὰ προσφέρῃ καὶ εἰς τὸ μέλλον εἰς ὀρισμένους τομεῖς ὑπηρεσίας, εἶναι θεσμὸς ἐπικίνδυνος. Ἐπικίνδυνος με τὸν ὑπερτροφικὸν ρόλον του, με τὸ μονόπλευρον τῆς συνθέσεώς του, με τὴν ἐξασφάλισιν τῆς διατηρήσεως καὶ εἰς τὸ μέλλον τῆς μονομεροῦς του συνθέσεως καὶ με τὴν θούλησιν, ἡ ὁποία εἶχε ἐπιδιωχθῇ καὶ εἰς ἄλλας ἐκδηλώσεις τοῦ δημοσίου βίου, κομματικῆς ἐπιβολῆς.

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Ὁ κ. Κακριδῆς.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Ὁ κ. Υπουργὸς θὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ ὁμιλήσω τελευταίως, παρακαλῶ.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Καὶ ἐγὼ ἐπέκρινα κατὰ τὴν συζήτησιν εἰς τὴν Βουλὴν τὸν θεσμόν διὰ τοὺς ἐξῆς κυρίως λόγους: Διότι ἐβλέπα, ὅτι ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν σκοπῶν τῶν περιεχομένων ἐν ἄρθρῳ 21 κατὰ τύποις διατυπωμένη μίᾳ ἀπόκλισις ἀπὸ τοὺς σκοποὺς ποὺ ἡ Κυβέρνησις πράγματι ἐπεδίωκε διὰ τῆς καταργήσεως τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ τῆς δημιουργίας ἐνὸς νέου Σώματος, τὸ ὁποῖον λέγεται Παιδαγωγικὸν Ίνστιτούτον. Οἱ ἐν τῷ Νόμῳ σκοποὶ εἶναι, θεωρητικῶς ὀρθοί. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρξῃ ἕνα Σῶμα, τὸ ὁποῖον νὰ ἀσχοληται θεωρητικῶς με ὅλα παιδαγωγικὰ προβλήματα, νὰ ὑπάρχῃ ἕνα Παιδαγωγικὸν Ἐπιστημονικὸν Ίνστιτούτον τὸ ὁποῖον νὰ μὴ καταπνίγεται ἀπὸ ὑπηρεσιακὰ θέματα, ὅπως πράγματι κατεπνίγεται τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον. Κατεπνίγεται τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον εἶχεν καὶ αὐτὰς τὰς ἐπιστημονικὰς ἀρμοδιότητας, κατεπνίγεται τόσον πολὺ ἀπὸ τὰ διοικητικὰ καθήκοντα, ὥστε νὰ μὴ τοῦ περισσεύῃ χρόνος, νὰ ἀσχοληται με τὸ ἄλλο καθήκον του, τὸ καθήκον τῆς θεωρητικῆς ἐρεῦνης ὅλων τῶν ἐκ τῆς Παιδείας προκύπτόντων προβλημάτων, παιδαγωγικῶν καὶ γενικῶς ἐκπαιδευτικῶν. Ἀλλὰ ἐδῶ πέρα ὁ νόμος, τὸ σύνολον τῶν διατάξεων, τὰς ὁποίας καὶ θὰ ἀναλύσω ἐιδικότερον, δὲν προβιδουν, ἢ μᾶλλον δὲν ἀποδεικνύουν, ὅτι αὐτὸ ἦτο ἡ πρόθεσις, ἡ κυρία πρόθεσις τοῦ νομοθέτου. Πρέπει νὰ εἰμεθα εἰλικρινεῖς. Δὲν θέλω κὰν νὰ ἐπικρίνω τὴν πρόθεσιν του. Ὅχι. Εἶμαι πολὺ κατηγορηματικός σ' αὐτό. Θέλω ἀπλῶς νὰ τὴν διαπιστώσω. Ἡ πρόθεσις του ἦταν, ἐπειδὴ ἔβαινον κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Κυβερνήσεως κακῶς τὰ πράγματα τῆς Παιδείας, νὰ ἀλλάξῃ τὴν θέσιν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστηρίζετο ἡ Παιδεία. Νὰ ἀλλάξῃ ὁλόκληρον τὸ ὄλον διοικητικὸν σύστημα τῆς Παιδείας, καὶ νὰ δημιουργήσῃ ἕνα σύστημα νέον, τὸ ὁποῖον ἐν ἐσχάτῃ ἀναλύσει, θὰ τελῇ ὑπὸ τὸν ἀπόλυτον ἔλεγχον ἐνὸς Σώματος, τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ίνστιτούτου, τὸ ὁποῖον αὐτὴ ἡ Κυβέρνησις θὰ ἔχῃ διορίσει καὶ τὸ ὁποῖον θὰ ἔχῃ τὸ χάρισμα τῆς αἰωνιότητος. Διότι αὐτὸ θὰ ἀνανεοῦται, θάσει τοῦ νόμου, μόνον του, ἀφοῦ τὸ πρῶτον συγκροτηθῇ ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν Κυβέρνησιν, μονοπλευρῶς. Πολιτικῶς ἐννοῶ. Πόθεν προκύπτει αὐτὴ ἡ σκέψις; Ἡ σκέψις αὐτὴ προκύπτει ἐκ τοῦ ὅτι τὸ Παιδαγωγικὸν Ίνστιτούτον εἶναι αὐτὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ ἐπιφορτισμένον με μόνον παιδαγωγικὰ καὶ θεωρητικὰς ἐργασίας, με ἔργα Ἰνστιτούτου, ὅπως θὰ λέγαμεν, ἀλλὰ τὰ μέλη τοῦ Ίνστιτούτου ἔχουν πάρα πολλὰ ἄλλα καθήκοντα καὶ διὰ διοικητικά. Τοιαῦτα δὲ εἶναι καὶ τοιαύτην θέσιν καταλαμβάνουν εἰς τὸ σύστημα τῆς Παιδείας, τὰ καθήκοντα αὐτὰ ὥστε ἀναμφισβή-

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ εἰς τὴν σ. 31)

WΦ 4

**ΑΙΣΘΑΝΕΣΘΕ
ΤΟΣΟ ΑΝΕΤΑ ΜΕ
ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΑΠΟ
ΑΓΝΟ ΠΑΡΘΕΝΟ
ΜΑΛΛΙ**

"Ένα κοστούμι από τὰ κασμήρια ΜΗΝΑΪΔΗ - ΦΩΤΙΑΔΗ από άγνό παρθένο μαλλί έχει όλα τὰ πλεονεκτήματα: Άπαλότητα στην άφή, ταιριάζει τέλεια στο σώμα και είναι ζεστό τὸ χειμώνα και δροσερό τὸ καλοκαίρι γιατί τὸ μαλλί ἀναπνέει. Τὰ κασμήρια ΜΗΝΑΪΔΗ - ΦΩΤΙΑΔΗ σὲ ἀσύγκριτα σχέδια και ὕψηλὴ ποιότητα, προβάλλουν τὸ καλὸ γούστο και τὴν μόδα τῆς ἐποχῆς.

ΜΗΝΑΪΔΗ - ΦΩΤΙΑΔΗ Α.Ε.

ως, τα μέλη του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου αποτελούν μίαν οντότητα, είναι κατ' ουσίαν οι κυρίαρχοι της όλης Παιδείας. Συγκεκριμένα, κατά το άρθρον 6, παρ. 3 «...μέλη του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου ασχολούνται με την κρίσιν των θεμάτων». 'Αλλά είναι γνωστόν ποίαν έπιρροήn άσκει επί του παιδαγωγικού σώματος ή κρίσις των θεμάτων, όταν ξέρωμεν ότι τα περισσότερα των θεμάτων, τα πλείστα ή όλα ίσως γράφονται από εκπαιδευτικούς. Εύρισκόμεθα όμως ακόμη εδώ εις τα σύνορα της θεωρητικής έρευνας. Περαιτέρω, μέλη του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου είναι μέλη του Υπηρεσιακού Συμβουλίου Παιδαγωγικών 'Ακαδημιών. Μέλη του Ίνστιτούτου είναι οι έπιθεωρητάι του διδακτικού προσωπικού των παιδαγωγικών ακαδημιών. 'Ελέγχουν δηλαδή όλους τους καθηγητάς και διευθυντάς των παιδαγωγικών ακαδημιών. Τρίτον, ή έπιλογή του έποπτικού προσωπικού των σχολείων εύρίσκεται εις χείρας συμβουλίων, τα όποια φαίνονται ότι εύρίσκονται εις χείρας πολλών παραγόντων εν τή ουσία όμως, κατ' έμέ, εύρίσκονται εις χείρας πολύ όλίγων και δη των μελών που εκπροσωπούν εκεί το Παιδαγωγικόν Ίνστιτούτον. 'Η έπιλογή του έποπτικού προσωπικού των Σχολείων της Στοιχειώδους 'Εκπαίδευσεως, ά π ο τ ε λ ε ι τ α ι από δύο συμβούλους του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου, έκ των όποιων ό εις είναι Πρόεδρος και από ένα Πάρεδρον τρεις, και από τέσσερα άλλα μέλη. Ποία; Δύο άνθρωποι των γραμμάτων. 'Ενας Γενικός Διευθυντής της Παιδαγωγικής 'Ακαδημίας, και ένας αίρετός. 'Η σύνθεσις είναι τιαυτή, ώστε ή άνιούτης δυνάμεις εν τω συμβουλίω να είναι προφανής. Οι τέσσαρες να είναι όλοι μαζί άσθενέστεροι των τριών που εκπροσωπούν το Παιδαγωγικόν Ίνστιτούτον. Τύποις έμφανίζεται ως μειοψηφία το Παιδαγωγικόν Ίνστιτούτον, ουσία έχει την δύναμιν έπιβολής άπόψεων. Οι άνθρωποι των γραμμάτων. Τυχάνει να γνωρίζω και να έχω έλθει εις έπαφην και με τους ανθρώπους των γραμμάτων που μετέχουν εις τα προγράμματα. Μοιραίως συντάσσονται με την πλειοψηφίαν των εκπαιδευτικών. Διαφοράν γνώμης πώς να διατυπώσουν; Δεν έχουν την δυνατότητα να άσκηθώμεν με τα πράγματα και είναι σχεδόν τυπική ή παρουσία των. Μοιραίως είναι ύποτελείς εις τας γνώμας των εκπαιδευτικών. 'Ο αίρετός...

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: 'Ενας είναι ό αίρετός.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Ξέρωμε πώς είναι και ό αίρετός. Θεωρητικώς, ή παρουσία μη εκπαιδευτικών, και δη ανθρώπων των γραμμάτων, άποτελεί κάποιο προσόν, γιά να φύγωμε από αυτήν την στενοκεφαλιά την δασκαλιστική. 'Εν εσχάτη όμως αναλύσει διά τους γνωρίζοντας την έλληνικήν ψυχολογίαν, δεν άποδίδει αυτό το χαρμάνι τίποτα άλλο, παρά την κυριαρχίαν του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου. Το ίδιον συμβαίνει και με Συμβούλους διά την Μέσην Παιδείαν. 'Ο Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου είναι Πρόεδρος. 'Υπάρχουν άλλοι δύο σύμβουλοι του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου. Δύο άνθρωποι των γραμμάτων, ένας Γενικός 'Επιθεωρητής και ένας αίρετός. Είναι δηλαδή πάλι έπτά. Τρεις του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου, τέσσαρες όλοι οι άλλοι. 'Αλλά όπως είπα, ή σύνθεσις είναι τιαυτή, ώστε οι τρεις να είναι de facto ίσχυρότεροι των τεσσάρων. 'Αρθρον 27. Λέγομεν ότι το Παιδαγωγικόν Ίνστιτούτον δεν άσκει διοίκησιν. Μά άσκούν διοίκησιν τα μέλη. Και δη, εις την Στοιχειώδη 'Εκπαίδευσιν. Σέ συμβούλιον πενταμελές, πάλι δύο μέλη του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου. Και οι άλλοι δύο είναι δύο Γενικοί 'Επιθεωρητάι και ένας αίρετός. Δύο Γενικοί 'Επιθεωρητάι, οι όποιοι είναι κάτω από το πέλμα, μπορεί να είπη κανείς, του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου, θάσει άλλων διατάξεων. Το ίδιον συμβαίνει και εις το Συμβούλιον της Μέσης, το ίδιον συμβαίνει και εις το Συμβούλιον της Τεχνικής, όπου εκεί είναι τρία μάλιστα επί του παρόντος τα Μέλη του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου. 'Εάν κάνωμε την άθροισιν όλων αυτών των διοικητικών άπασχολήσεων, αι όποια αποτελούν έν είδος όχτάποδος, που έπεκτείνεται πρός πάσαν κατεύθυνσιν μέσα στην Παιδείαν, θα ίδωμεν τουλάχιστον δέκα όκτω ανθρώπους, από αυτούς τους 40 που άποτελούν το maximum, του συμβούλου και παρέδρου.

ΚΑΚΡΙΑΔΗΣ: 52.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Με τους εισηγητάς; 'Ε! καλά. 52 θα είναι περίπου οι μισοί, κάτι λιγώτερο από τους μισούς, πρέπει να άσχολούνται με την διοίκησιν. Είναι αυτό σώμα το όποιον μπορούμε να χαρακτηρίσωμεν ως έπιστημονικό Σώμα; Σώμα το όποιον έχει κυρίως έρευναν διερευνητικήν, όταν περίπου το ήμισυ του σώματος είναι άρμόδιον να έκτελή διοικητικά καθήκοντα, που άν θέλην να έκτελή καλά θα φθάση εις την πλήρη άπασχόλησιν. Γι' αυτό είπα την λέξιν περί του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου ότι είναι ένας Λεβιάθαν. Το είπα διότι το Παιδαγωγικόν Ίνστιτούτον έχει γίνει ένα μεγαθήριο, το όποιον έπεκτείνεται παντού και κατέχει τα πάντα. Ποιός ό σκοπός του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου; 'Ο σκοπός ήτο άγαθός, να σώσουν την Παιδείαν από το κακόν εις το όποιον εύρίσκεται. 'Εάν δεν πάρουμε στα χέρια μας όλον αυτόν τον μηχανισμόν, πώς θα σωθή; Με αυτόν τον εύστροφον τρόπον, με αυτόν τον πονηρόν τρόπον καλύπτεται κάτω από την λέξιν «Ίνστιτούτον» κατ' ουσίαν ή δικτατορική διοίκησις, και έπικράτης εντός της Παιδείας. 'Ετσι θα έπιβάλλωμεν τις ιδέες μας, έτσι θα σώσωμε την Παιδείαν από το κακόν, το όποιον την έμάστιζε έως τώρα. Αυτή είναι ή αλήθεια, αυτό είναι το θάθος της σκέψεως των θεσπισάντων το Παιδαγωγικόν Ίνστιτούτο. Δεν είναι ελλικρινές το άρθρον 28. Αυτό είναι ιδιική μου δηλαδή άποψις. Πιθανόν να μη ύπάρχη κανένα άλλο μέσον να θεραπευθώμεν τα δεινά της Παιδείας, παρά μία τέτοια έκτρωτική θεραπεία. Πάντως αυτή ή θεραπεία έπελέγη. Διά να άποδειχθή δέ πόσον ήτο συγκεντρωτική ή διάθε-

σις του νομοθέτου, τότε να συγκεντρωθώμεν όλες οι άρμόδιότητες στα χέρια του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου, θα άναφέρω και έκείνο, το όποιον άφησε και ως έρωτηματικόν ό κ. Καλλίας. Την καταργησιν του διδασκαλείου Μέσης 'Εκπαίδευσεως. Δεν έχει καταργησθή το διδασκαλείον της Μέσης 'Εκπαίδευσεως;

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: 'Οχι. Περιέχεται λέγει ό νόμος εις το Ίνστιτούτον.

ΤΣΑΤΣΟΣ: 'Ε! Περιέχεται εις το Ίνστιτούτον. Αυτό λέω κι' έγώ.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Δηλαδή πλαισιώνεται από διδακτικόν προσωπικόν...

ΤΣΑΤΣΟΣ: Διορίζόμενον από το Ίνστιτούτον.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: 'Οχι, από μέλη του Ίνστιτούτου. 'Ως καθηγητάι θα διδάσκουν πλέον οι Σύμβουλοι και οι Πάρεδροι του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Ναί αυτό έννοώ. Δηλαδή ως άυτοτελής πλέον μονάς, ανεξαρτήτως από το Παιδαγωγικόν Ίνστιτούτον, δεν ύπάρχει το διδασκαλείον. 'Ενσωματούται και το διδασκαλείον εις το Παιδαγωγικόν Ίνστιτούτον.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Χαίρω που δεν καταργείται. 'Αλλά ό νόμος δεν το λέγει αυτό. Χαίρω διά την έρμηνείαν που έδόθη. 'Ο νόμος λέγει ότι περιέχεται εις το Παιδαγωγικόν Ίνστιτούτον το εκπαιδευτικόν έργο του διδασκαλείου. Τότε τί μένει διά το διδασκαλείον; 'Επομένως χαίρω διά την έρμηνείαν που δίδεται, διότι διατηρείται το διδασκαλείον.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Μά αυτό ως μόνο σκοπό και έργο έχει τη μετεκπαίδευσιν των καθηγητών της Μέσης. Δεν κάνει τίποτ' άλλο. 'Εκτός από τον Διευθυντή, και τον ύποδιευθυντή του το διδασκαλείου της Μέσης 'Εκπαίδευσεως δεν έχει άλλο προσωπικό. Κατά σύμπτωσιν μάλιστα, σήμερα, δεν ύπάρχει ούτε ό ένας, ούτε ό άλλος.

ΚΑΚΡΙΑΔΗΣ: 'Ωστε διατηρείται το σχήμα του διδασκαλείου και το διδακτικό προσωπικό είναι δυνατό να ύποστή μεταβολές.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Τώρα, αυτό μέν δεν με ένδιαφέρει. 'Εμένα με ένδιαφέρει έκείνο, ότι και αυτό το διδασκαλείον τελεί υπό πλήρη έλεγχο από άπόψεως διοικητικής. Τώρα, ως πρός τον τρόπον διορισμού, ό όποιος συνεζητήθη και εις την Βουλή; 'Ητο φυσική συνέπεια της όλης πολιτικής να έπιδιωχθή ως ήτο δυνατόν ή άπομάκρυνσις των προσώπων που ν' άπαρτίζοντο το 'Εκπαιδευτικό Συμβούλιον άφ' ενός και άφ' έτέρου ή τοποθέτησις προσώπων, τα όποια θα γίνουν φορείς της νέας εκπαιδευτικής πολιτικής. Μοιραίως λοιπόν, ήθέλησεν ή Κυβέρνησις, να καταργήσιν τον ύπάρχοντα θεσμόν και να δημιουργήσιν ένα νέον, μάλιστα κατ' αυτόν τον τρόπον, ώστε και ή προσφυγή εις το Συμβούλιον 'Επικρατείας να μη παρέχη εις τον εκπαιδευτικόν σύμβουλον την δυνατότητα να ίσχυρισθή ότι πρόκειται περί δημιουργίας της αυτής θέσεως υπό άλλο όνομα. Είναι εις το σημείον τουτο έντεχνα καμωμένος ό νόμος. Καί έχομεν επομένως ένα θεσμόν, ό όποιος έδημιουργήθη από μία Κυβέρνησιν, και ό όποιος έχει αυτό το μέγα προσόν, ότι άνανεώνεται όπως μία Πανεπιστημιακή Σχολή. 'Απαλλάσσεται πλέον από τας μελλούσας πολιτικές έπιρροάς. 'Αλλά, έχει εις την ρίζαν του την πολιτικήν έπιρροή, από την όποιαν δεν ήμπορεί να άπαλλαγή. Στο Πανεπιστήμιον λόγω της παλαιότητας της ιδρύσεώς του δεν ένοχλεί ή άρχική έπιρροή. 'Αλλά θεσθαίως αι Σχολαί έχουν άποτελεσθή και γιά... γιά HOBBY... 'Επίσης παρέχονται ιδιαίτερα πλεονεκτήματα διορισμού, στους έντός του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου θητεύσαντας, είτε ως εισηγητάι, είτε ως πάρεδροι. Μετά μίαν πενταετίαν θα ήμπορη το Παιδαγωγικόν Ίνστιτούτον, έκ των ιδίων του σαρκών να άνανεώνεται. Να μη έχη ανάγκη καν να πάρη άπ' έξω, διότι θα έχη τους εισηγητάς και τους Πάρεδρους και μετά μίαν πενταετίαν θα θγαίνουν από αυτούς οι Σύμβουλοι. Αυτό δηλαδή στενεύει ακόμη περισσότερο και καθιστά ακόμη περισσότερον άραγή την ένότητα αυτού του πανισχύρου σώματος, το όποιον πρόκειται να κινή όλόκληρον Παιδείαν. Τώρα αυτό το ίσχυρόν σώμα, το όποιον θα ήμπορη να ώφέλησιν, άν ήμπορούσε να λύση όλα τα προβλήματα, ποίον έλάττωμα έχει; Το έλάττωμα που ώπενήχθη ό κ. Καλλίας, αλλά θα το επαναλάβω και έγώ. Σέ μία Δημοκρατία, με έναλλάσσομενους Κυβερνήσεις και δη, ουχι σπανίως, ένας τέτοιος θεσμός, τελεί υπό τον κίνδυνον της διαρκούς μεταβολής. Και άν έγίνετο διακομματικώς ή πρώτη τοποθέτησις των Συμβούλων...

ΚΑΛΛΙΑΣ: Τών πρώτων δώδεκα.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Τών πρώτων δώδεκα, θα ύπήρχε κάποια πιθανότητα σταθερότητας και αυτό δεν είναι θέσθαιον, διότι θα ήμπορούσε να δημιουργηθή ένα νεώτερον κόμμα το όποιον θα ήμπορούσε να τ' άνατρέψη όλα, αλλά έν πάση περιπτώσει, θα ήτο κάποια ασφάλεια. Τώρα που ή σύνθεσις έγινε μονοπλεύρας, φοβόμαι ότι αυτή ή παντοδυναμία, την όποιαν ήθέλησαν να έξασφαλίσουν διά του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, μετατρέπεται εις την άχίλλειον πτέρναν. Καί δεν το είπα αυτό διά να πολεμήσω, άπλως, αλλά διά να διασώσω ό,τι κινδυνεύει, και κινδυνεύει ή όλη προσπάθεια, ή όποια έγένετο, καλή ή κακή. Κινδυνεύει από αυτήν θα την έλεγα την άχίλλειον πτέρναν. Καί τουτο όφείλεται εις την άκαμψίαν, και μονομέρειαν του κεντρικού αυτού θεσμού. Αυτά έχω να είπω. 'Οταν έκαμε ό Βενιζέλος το Συμβούλιον 'Επικρατείας, διώρισε άπ' εούθλας τα μέλη του. Αυτό είναι μοιραίον, δεν μπορεί να γίνη άλλως. Το ζήτημα όμως είναι τί έκανε ό Βενιζέλος. 'Επήρε τους αντιπάλους του και τους έβαλε μέσα εις το Συμβούλιον 'Επικρατείας. 'Εβαλε τον Παπαπάνο, έβαλε τον Τριαν-

'Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ'

ταφυλλάκο, έβαλε τούς αντιπάλους του και έτσι στερέωσε τόν θεσμόν.

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: 'Ο κ. Κακριδής έχει τόν λόγον.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: 'Η θέσι μου είναι λεπτή, γιατί πρέπει να μιλήσω για ένα ίδρυμα, πού έχω την τιμή να τό προεδρεύω. Δεν ξέρω αν θα έπρεπε να είπωθουν. Μιά φορά, θα μιλήσω για αυτά πού έζησα τούς τελευταίους 9 μήνες. 'Ο κ. Τσάτσος άφησε άνοιχτό τό ζήτημα εάν ήταν σωστό ή όχι ή Κυβέρνησι να προχωρήσει όπως προχώρησε, τη στιγμή, πού ήθελε να εφαρμόσει μία πολιτική καινούργια και έβλεπε πως δεν υπήρχε άλλος τρόπος, για να προχωρήσει. 'Επομένως ή επιτυχία ή ή άποτυχία του Παιδαγωγικού 'Ινστιτούτου εξαρτάται σε μεγάλο μέρος από την επιλογήν των πρώτων προσώπων. Τα πρόσωπα αυτά, φοβάται ο κ. Καλλίας, θα μπορούσαν να συνεχίσουν μία, αν όχι κομματική, τουλάχιστον μία ιδεολογική ώρισμένη γραμμή. Αύτη δεν είναι ή γνώμη σας;

ΚΑΛΛΙΑΣ: Βεβαίως.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Να πω πως έγιναν τά πράγματα. Τόν Νοέμβριο του 1964 με έκάλεσε ο μακαρίτης 'Ακρίτας να κατέβω στην 'Αθήνα. Σε λίγες μέρες ανακοινώθηκε ή απόσπασί μου από τό Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης και ο διορισμός του κ. Κριτικού. Και τότε ο κ. 'Υπουργός, μαζί με τόν Γενικό Γραμματέα, μου παράδωσαν τούς φακέλλους όλους των υποψηφίων, για την πρώτη έκλογή, πού πρόβλεπε τουλάχιστο δώδεκα συμβούλους και πέντε παρέδρους, με απόφασι του 'Υπουργικού Συμβουλίου.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Με συγχωρείτε, κύριε Κακριδή. Θα ήθελα να κάνω μία μικρή συμπλήρωσι. Και για την πρώτη συγκρότησι τών Παιδαγωγικού 'Ινστιτούτου έγινε προκήρυξι, για να στείλουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι τις αιτήσεις και τά χαρτιά τους. Και δόθηκαν όλες οι προθεσμίες του νόμου, σάν να επρόκειτο να πληρωθί κανονικά μία δημόσια θέσι.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Την τυπική ευθύνη της έκλογής την είχε ή Κυβέρνησις, σύμφωνα με τόν νόμο, την ουσιαστική όμως ο κ. Κριτικός και εγώ, πού μελέτησαμε τούς φακέλλους των υποψηφίων επί δύο - τρεις μήνες.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Πόσοι υπέβαλαν;

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: 'Υπέβαλαν, εάν θυμούμαι καλά, περίπου 250. Γιατί ήταν απ' όλες τις ειδικότητες της Μέσης, φιλόλογοι, θεολόγοι, φυσικοί, μαθηματικοί, της επαγγελματικής εκπαιδύσεως.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Και της Στοιχειώδους;

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Και της Στοιχειώδους. Μαζί με τόν κ. Κριτικό συγκεντρώναμε πληροφορίες για τούς υποψηφίους, μελετούσαμε τούς υπηρεσιακούς φακέλλους των, τά επιστημονικά των έργα, και σας δίνω τόν λόγο της τιμής μου, ότι ούτε για τις κομματικές πεποιθήσεις του καθενός ρωτούσαμε, ούτε καν αν πιστεύουν στην εκπαιδευτική μεταρρύθμισι. Γυρεύαμε να θρούμε ανθρώπους, επιστήμονες πρωτ' απ' όλα, και τιμίους, ώστε να κάνουν τό χρέος τους. 'Ετσι κάναμε την επιλογή των πρώτων δώδεκα συμβούλων και των πέντε παρέδρων. 'Ηταν φυσικό να έχωμε ώρισμένες συστάσεις από διάφορα πρόσωπα, είτε επιστημονικά είτε πολιτικά. Και όταν ειδοποιήσαμε τόν κ. Πρόεδρο της Κυβερνήσεως ότι είμαστε έτοιμοι και μάς δέχτηκε στο Καστρί, τόν κ. Γενικό Γραμματέα, τόν κ. Κριτικό και μένα, μολονότι πήγαίνα προετοιμασμένοι, σε περίπτωση πού ο Πρόεδρος θα με ρωτούσε για ένα πρόσωπο γιατί δεν επέλεγει, να έχω με τήν άπάντησι, ο Πρόεδρος της Κυβερνήσεως πήρε τις δικές μας τις προτάσεις και τις υπόγραψε, χωρίς σχεδόν συζήτησι. Τα μόνα κριτήρια πού ίσχυσαν ήταν τά επιστημονικά και τά ήθικά έφάδια. Και πρέπει να πω, ύστερα από έννέα μηνών συνεργασία με τά πρόσωπα αυτά, ότι είμαι περήφανος για τούς συναδέλφους μου. Δεν φοβούμαι ούτε γι' αυτό πού φοβάται ο κ. Καλλίας, ότι θα κριθούν οι νέοι συνάδελφοι με κομματικά κριτήρια. Βέβαια, θέλουμε να πάη μπροστά ή εκπαιδευτική μεταρρύθμισι. Τό θέλει και ή σημερινή Κυβέρνησι. 'Αν ήταν να γίνει μία μεταρρύθμισι, πού θα καταργούσε τη Δημοτική από τά σχολεία, και γενικά θα γύριζε στο ξεπερασμένο παλαιό εκπαιδευτικό σύστημα, εγώ τουλάχιστον δεν θα έμεινα στο 'Ινστιτούτο.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: 'Εχετε μέσα στο συμβούλιό σας ανθρώπους κύριε Κακριδή, πού γράφουνε μόνον καθαρεύουσα; 'Επέλεξαν σύμβουλοι αυτοί;

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Βεβαίως.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Τούς ξέρατε προσωπικώς πριν;

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: 'Οχι.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Τους ήξερα προσωπικώς εγώ, όταν συζητούσατε στο 'Ινστιτούτο την υποψηφιότητά τους;

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: 'Οχι. 'Εσείς ούτε έρωτηθήκατε.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: 'Αναφέρετε και τώρα, κύριε Καθηγητά, όνόματα, παρακαλώ.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Είχα ρωτήσει τόν κ. Λευτέρη Πρεβελάκη. Δεν δέχτηκε, άφοσιωμένος στις έρευνές του. Ποιόν άλλον έχεις να μου συστήσεις; τόν ρώτησα. Τόν κ. Συριόπουλο. Είναι συντηρητικός, τίμιος άνθρωπος και εξαίρετος επιστήμων. Μόνο πού γράφει στην καθαρεύουσα. Και ο κ. Συριόπουλος εξέλεγει, χωρίς να τόν γνωρίζη και ο Πρωθυπουργός και ο Γενικός Γραμματέας. 'Ο κ. Μπαϊρακτάρης, έπειτα. Ποιός τόν εγνώριζεν τόν κ. Μπαϊρακτάρη; Κανένας. 'Ο κ. Μπαϊρακτάρης δεν είχε υποβάλει καν υποψηφιότητα. 'Εγώ αναζητώντας τόν κατάλληλο άνθρωπο και ρωτώντας σεβάστους ειδικούς συναδέλφους και φίλους, έφτασα στο τέλος να ιδω να πυκνώνονται οι συστάσεις γύρω απ' τό όνομα του κ. Μπαϊρακτάρη.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Κανείς μας δεν είχε άκούσει τό όνομά του πριν.

Ε. Παπανούτσος, Κ. Μπασιάς, Ι. Κακριδής, Κ. Καλλίας: Από λόγια ακόμη

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Ψάχνω στον τηλεφωνικό κατάλογο και βρίσκω την διεύθυνσί του, τόν καλώ. Του λέω: Κύριε Μπαϊρακτάρη, έχω πληροφορίες καλές για σας. 'Εχετε γράψει βιβλία, έχετε έπτά χρόνια σπουδών στην Γερμανία και στην 'Αγγλία. Δέχετε να μάς βοηθήσετε στο Παιδαγωγικό 'Ινστιτούτο;

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Μόνο σε καθαρεύουσα, και μάλιστα καθαρεύουσα άκρατη.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Να σκεφθώ, κύριε καθηγητά, μου άπάντησε. Και ύστερα από δύο ήμέρες μου τηλεφωνεί, δέχομαι. 'Από τότε, ούτε τόν ένόχλησα, ούτε με ένόχλησε. Τό Παιδαγωγικό 'Ινστιτούτο, επέλεξε έπειτα δώδεκα ακόμα νέα μέλη του. Οι ίδιες αρχές επεκράτησαν, τό δηλώνω υπεύθυνα. 'Επομένως οι φόβοι, πού ένδεχομένως θεωρητικά θα ήταν δικαιολογημένοι, δεν επαλήθευσαν στα πράγματα.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Μία μικρή παρέμβασι. 'Ας πάμε και στα πρόσωπα... Στην 'Υπηρεσία Μελετών του 'Υπουργείου της Παιδείας, όπου προϊστάμενος ήταν ή Κυρία 'Αντωνακάκη, κατό δική της πρότασι, και σύστασι, υπηρετούσαν δύο παιδαγωγοί.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Κατά ιδικήν της επιλογήν;

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Μάλιστα. 'Ησαν οι άμεσοι συνεργάτες της Κας 'Αντωνακάκη, Λειτουργοί της Στοιχειώδους 'Εκπαιδύσεως, πού είχαν μετεκπαιδευθί στο έξωτερικό: ο κ. Τριανταφύλλου και ο κ. Μαραγκουδάκης. Λοιπόν ο ένας επέλεγει από τό Παιδαγωγικό 'Ινστιτούτο και διαρίσθη Σύμβουλος, ο άλλος επέλεγει και διαρίσθη Πάρεδρος.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Θα ήθελα να μιλήσω για τόν κ. Μπενέκο. 'Ο κ. Μπενέκος ήταν δημοδιδάσκαλος, ο όποιος εργαζόταν σ' ένα χωριό της 'Ηπείρου. 'Από κεί τόν φέραμε Πάρεδρο του Παιδαγωγικού 'Ινστιτούτου. 'Ο κ. Μπενέκος, έχει δίπλωμα από τό Πανεπιστήμιο του 'Εδιούργου.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Πώς εύρεθι εκεί;

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Τόν έστειλε τό 'Ιδρυμα Κρατικών 'Υποτροφιών. Κατόπιν διαγωνισμού. 'Εγώ έρώτησα για τόν κ. Μπενέκο τόν καθηγητή του στο 'Εδιμβούργο κ. John Pilley, και μου λέει: άριστος. Τόν έπήραμε άμέσως, άγνωστο άνθρωπο, και τόν εκάναμε Πάρεδρο. Τι Θεό πιστεύει; πολιτικώς είναι με την Ε.Ρ.Ε. είναι με τό Κέντρον; είναι δημοτικιστής; Τίποτα απ' αυτά δεν έρωτήσαμε. Είχαμε φέρει τούς φακέλλους όλων των διορισθέντων στο Παιδαγωγικόν 'Ινστιτούτο μελών, κύριε Τσάτσος και κύριε Καλλίας, στη Βουλή, όταν γινόταν ή αναψηλάφισι, ή ανασυζήτησι του νόμου, για να τούς εξέτασι όποιος από τούς κυρίους Βουλευτάς ήθελε να πληροφορηθί για τά επιστημονικά προσόντα και την επαγγελματική σταδιοδρομία τους. 'Ο κ. Γ. Βογιατζής τούς είχε ζητήσει πριν από τό 'Υπουργείο και νομίζω ότι έμελέτησε τό περιεχόμενό τους.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Τι έγινε μέσα στον τομέα της μετεκπαίδευσης των καθηγητών μέσα σε δυό - τρεις μήνες κ. Κακριδή;

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: 'Επειδή δεν μπορούσαμε να οργανώσουμε συστηματικά την μετεκπαίδευσι, οργανώσαμε μαθήματα. 'Εδω στην 'Αθήνα επί τέσσερις Τετάρτες, από τις 8-10 τό θράδυ, ύστερα από τό μόχθο της ήμέρας, ο Πρόεδρος διδασκε σε μία μεγάλη αίθουσα του Γυμνασίου στους φιλόλογους των 'Αθηνών και του Πειραιώς. Τόν ίδιο καιρό εκανε στη Μαράσλειο 'Ακαδημία διμυλίες για τη γλώσσα. Στους φιλόλογους εκανε μαθήματα, οκτώ με δέκα τό θράδυ, άφου δούλευε όλη την ήμέρα, τη νύχτα, συνεκέντρωνα τούς φιλόλογους όλους, των 'Αθηνών, σε μία μεγάλη αίθουσα σχολείου και τούς εκανα δίωρα μαθήματα, για τόν 'Ομηρο, τη Σαπφώ, τόν Σοφοκλή. 'Αρκετά Σαββατοκύριακα έφευγα από την 'Αθήνα, την μία φορά για την Κρήτη, την μία για την Σπάρτη και την άλλη για τη Θεσσαλονίκη, μαζί με συναδέλφους, για να οργανώσουμε μικρό σεμινάριο. 'Εκείνο πού προπαντός επιδιώκαμε ήταν να αίσθανθούν οι δάσκαλοι όλων των βαθμίδων ότι είμαστε κοντά τους και ότι πηγαίνουμε έμεις σ' αυτούς. Τό ίδιο αρχίζουμε και φέτος, άσχετα με την οργανωμένη μετεκπαίδευσι. Χτές ακόμα δύο σύμβουλοι των θετικών επιστημών και ο πρόεδρος βρέθηκαν στον Κιάτο. Είχαν μαζευτεί από τό Ναύπλιο, από τό 'Αργος, και από όλη την Κορινθία δάσκαλοι. 'Εγιναν τρεις διδασκαλίες, για τούς φιλόλογους και τούς θεολόγους ή μία, τούς μαθηματικούς και τούς φυσικούς, οι δύο

άλλες. Ακολούθησε μία ώρα φιλικής συζητήσεως πάνω στα προβλήματα της διδασκαλίας των νέων μαθημάτων. Δεν ξέρω τί έκανε σχετικά το παλαιό Έκπαιδευτικό Συμβούλιο. Παράλληλα με τη μετεκπαίδευσι που θα κάνουμε στο Διδασκαλείο Μέσης και στην Στοιχειώδη εκπαίδευσι, και τις όμιλεις που αναφέραμε, θέλουμε να δημιουργήσουμε μία βιβλιοθήκη για το δάσκαλο, πρώτα αυτόν που δεν ξέρει ξένες γλώσσες και δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει ξένη βιβλιογραφία. Ας πάρουμε ένα συγγραφέα, τον Θουκυδίδη. Θέλουμε να παραδώσουμε στα χέρια του δασκάλου ένα βιβλίο από 150 τό πολύ ελλείδες που να του δίνει συνοπτικά, τι ξέρει ή σημερινή φιλολογική επιστήμη για τον Θουκυδίδη. Το ίδιο βιβλίο για τον Όμηρο, για τον Σοφοκλή, για τη μυθολογία. Τα βιβλία αυτά θα γραφούν από Έλληνες. Προγραμματίστηκαν όμως και βιβλία ξένα που μεταφράζονται ή θα μεταφραστούν (π.χ. του άγγλου Ταιλόρ, των γερμανών Snell και Maas κλπ.). Αυτή η βιβλιοθήκη νομίζω, τι θα είναι μεγάλο βοήθημα για το δάσκαλο. Ήδη ανατυπώνουμε το κ. Λαορύδα, το βιβλίο για τον Ίσοκράτη. Στο Γυμνάσιο θα διδασχτή Πλούταρχος από μετάφρασι. Για τους διδάσκοντες έτοιμάζεται ένα βιβλίο για τον Πλούταρχο, γραμμένο από έναν νέο φιλόλογο, τον κ. Μερακλή, που έχει μελετήσει ιδιαίτερα τον συγγραφέα αυτόν. Δεύτερος προγραμματισμός του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου είναι η βοηθητική βιβλιοθήκη του παιδιού. Τι ξέρουμε π.χ. για τον Όμηρο, αυτό να το δώσουμε και στα παιδιά μας σε μορφή εύκολοιήτη. Να μάθουν ακόμη από βοηθητικά βιβλία για τον Θουκυδίδη και για τους άλλους συγγραφείς. Ακόμη τι είναι αυτή η άρχαία μυθολογία. Πάντα όμως με τρόπο επαγωγικό! Τώρα όμως μιλούμε για τη βιβλιοθήκη, που θα βοηθήσει τα παιδιά πέρα από τα σχολικά τους βιβλία. Την στιγμή αυτή έτοιμάζεται ένα βιβλίο που θα δίνει κατ'επαρχίες όλο τον κόσμο των έλληνικών. Το γράφει η Κα Αίνα Κάσδαγλη, φιλόλογος και λογοτέχνης. Και θα έχει μέσα αρχαιολογία, ιστορία, λαογραφία, έθιμα, τα πάντα, με τρόπο εύχρηστο. Έξω από τη βιβλιοθήκη του δασκάλου και τη βιβλιοθήκη του Μαθητή προγραμματίσαμε ως τρίτη σειρά τους νέους Έλληνες λογοτέχνες για παιδιά. Και θ' αρχίσουμε με το Διάλογο του Σολωμού. Θ' ακολουθήσουν άλλοι πεζογράφοι. Και ποιητές' ακόμα συλλογές από μύθους έλληνικούς, παραδόσεις έλληνικές, δημοτικά τραγούδια, παροιμίες για τα παιδιά. Ακόμα στη σειρά αυτή θα δώσουμε έκλογες από τους Έλληνες που έγραψαν Απομνημονεύματα του Εικοσιένα, από τον Μακρυγιάννη, τον Κασσούλη, τον Κολοκοτρώνη, τον Φωτάκο. Για τα Γυμνάσια θα δώσουμε ανθολογημένα άποσπάσματα. Για τα Λύκεια όμως έκδόσεις με ολοκληρω τον Κολοκοτρώνη, ολοκληρω τον Μακρυγιάννη κλπ. Είναι η τρίτη σειρά που την όνειρεύομαστε και την έχουμε οργανώσει, αλλά ήταν φυσικό το τέλος τελευταίους ανήσυχους μήνες ν' ανακοπή ή προσπάθειά μας. Αλλωστε αυτά δεν δίνονται από τη μία στιγμή στην άλλη. Σας αναφέρω τα όνειρά μας, που γρήγορα όμως θα γίνουν πράξη, γιατί δεν ζητούμε πράγματα αδύνατα. Θέλω να ποσθέσω ακόμη ότι στο Παιδαγωγικό Ίνστιτούτο δεν υπάρχει καμμία δικτατορική διοίκηση.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Δεν όμιλησα περί δικτατορικής διοικήσεως εντός του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου, αλλά περί δικτατορίας του Παιδ. Ίνστιτούτου επί της Παιδείας.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Άγαπητέ κύριε Ύπουργέ, κοιτάξτε: Στην έκλογη των Γενικών Επιθεωρητών έγώ στηρίζοιουν πολύ περισσότερο, στους συναδέλφους, που γνώριζαν πολύ καλύτερα και πρόσωπα και πράγματα. Ήταν εκεί δύο εκπαιδευτικοί, ό αίρετός Σύμβουλος και ένας Γενικός Επιθεωρητής, ό κ. Περδικάρης και ό κ. Κατσουρός. Και τους είχα μεγάλη έμπιστοσύνη. Έγώ ήθελα μόνο τις τυχόν εργασίες των υποψηφίων, μερικούς ήξερα και προσωπικά' αλλά για τις ικανότητές τους, για το ήθος τους, έμπιστευόμουν κατά κύριο λόγο στον κ. Περδικάρη και τον κ. Κατσουρό. Και είναι κατά τη γνώμη μου λάθος να νομίζη κανείς, ότι επειδή είμαστε τρία τα μέλη του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου στο Συμβούλιο Έπιλογής Γενικών Επιθεωρητών επιβάλλουμε είτε άμεσα, είτε έμμεσα τη γνώμη μας. Αλλωστε τί ανάγκη μας έχει π.χ. ό κ. Γενικός Επιθεωρητής Κατσουρός, που έχει ανέβη στην ύπαιθρον βαθμίδα; Ή ό κ. Περδικάρης; Ή οι δύο λόγιοι που μετέχουν στο Συμβούλιό μας; Όύτε είναι, νομίζω, σωστό αυτό που είπε ό κ. Τσάτσος, ότι δηλαδή σχεδόν τα μισά μέλη του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου έχουν άπασχοληθή σέ άλλα Συμβούλια. Για τους Γενικούς Επιθεωρητές άπασχοληθήκαμε κάπου δυό μήνες. Και έφέτος ήτανε ιδιαίτερα έπαχθής ή δουλειά για το λόγο ότι με το νόμο της τριακονταπενταετίας είχαν έξημωθή οι Γενικές Επιθεωρήσεις. Μετά δυό χρόνια που θα έθανασυνεδρίαζουμε θα έχουμε δέκα-δεκαπέντε το πολύ κενές θέσεις. Έκτός από τους τρεις-τέσσερις συναδέλφους που είναι ολοκληρωτικά άποσπασμένοι θάσει του νόμου, οι υπόλοιποι (και είμαστε 12 όλοι) δεν άπασχολούνται τόσο με τα άλλα.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Έγώ ήθελα να είπω κάτι διά τον κ. Κακριδή. Πρώτον, όλα όσα μας είπε ως προοπτική για το μέλλον με όρισκουν άπολύτως σύμφωνον. Και θέλω μάλιστα να πω έδω, ότι όλη αυτή ή κριτική φυσικά, το ξέρει και ό ίδιος, δεν άφορα αυτόν. Τσοσούτον μάλλον καθ' όσον δι' αυτόν θέλω έδω να έκστομίσω έναν ειδικόν έπαινον, πολύ μεγάλον. Ό δημοτικισμός, διά να έπιτύχη και να έπικρατήση είχε χρέος, όχι να δημιουργή συνεχώς παιδαγωγούς, άλλους καλούς και άλλους ριχούς, αλλά να δημιουργή κλασσικούς φιλόλογους. Έπρεπε να έμφα-

νισθή ό δημοτικισμός ως φορέας της μεγάλης συνέχειας. Αυτό δεν έχει γίνει, δυστυχώς, και εις αυτό ό δημοτικισμός έξημωθή πάρα πολύ. Στην άπουσία κλασσικών φιλόλογων, δημοτικιστών εξαίρεσις άποτελεί ό κ. Κακριδής και παλαιότερα ό Λορεντζάτος. Αυτό θέλω να το ξάρω. Διότι είναι πάρα πολύ σημαντικό. Τώρα επί της ουσίας. Τα γενόμενα, έγώ δεν δύναμαι να τα διαψεύσω. Λέγει ότι έγινε άρίστη έπιλογή, λέγει ότι δεν υπήρξε μονόπλευρος κρίσις..., έγώ, αυτά τα παίρνω, αυτήν την στιγμήν τουλάχιστον, ως δεδομένα. Λέγω όμως, ότι έφ' όσον έγένοντο κατά την διαδικασίαν, την όποιαν ώρισε ό νόμος, και τοις δια να ολοκληρωθή και να γίνη πραγματικότητα το όλον σχέδιον της εκπαιδευτικής μεταρρυθμίσεως, διεπράχθη ένα πολιτικόν σφάλμα. Σε χώρες όπως ή δική μας, πάντοτε αυτό το είδος αί μεταρρυθμίσεις, πάντοτε, στο τέλος καταλήγουν εις μίαν κάμψιν και εις μίαν άποτυχίαν. Έπρεπε να ακολουθηθή ό άλλος δρόμος, ό όποιος, ίσως δεν θα ίκανοποιεί πλήρως τας σκέψεις του περί εκπαιδευτικής μεταρρυθμίσεως, αλλά ό όποιος θα επέτρεπε να θαδίση άνευ σεισμών και ύπαναχωρήσεων μελλοντικών και άνατροπών ή εκπαιδευτική μεταρρυθμίσις, κατά τρόπον εύθύγραμμον, ενώ τώρα φοβόμαι ότι θαδίζοιμε επί μίας τεθλασμένης. Και αυτό με άνησυεί. Εις την Βουλήν είπα: έλατε να θρούμε μίαν λύσιν διακομματικήν. Πέραν τούτου, αυτή ή καλή χρήσις των έξουσιών, από το Παιδαγωγικόν Ίνστιτούτο, και άν υπάρχη, δεν άρει το γεγονός της έκ του νόμου υπάρξεως αυτή των έξουσιών. Και δή, καθ' ήν στιγμήν συνέπεσαν και ή τριακονταπενταετία ή όποία άπεγύμνωσεν, όλας τας θέσεις των Επιθεωρητών και Γενικών Επιθεωρητών και καλείται αυτό το νέον σώμα, το όποιον θάλλεται ως μονοπλεύρας συγκροτηθέν, να πληρώση ίσως τα δύο πέμπτα του όπλου των θέσεων της Παιδείας. Αυτό καθιστά ακόμη πιό κρίσιμον την έξουσίαν αυτήν την έκ του νόμου υπάρχουσαν και πιό έπικίνδυνον, και πιό πιθανούς τους κινδύνους μελλοντικώς να δημιουργηθούν αντιδράσεις. Έλέχθη από τον κ. Παπανούτσον, και το δέχομαι, όταν θέλομε να κάνωιμε κάτι τι, πρέπει να έχουμε ένα όργανον με το όποιον να το κάνωιμε όρθώς. Αλλά και έδω άκριβώς έγκειται ή διαφωνία μου. Όταν θέλης να κάνης ολοκληρωτικά κάτι, πρέπει να έχεις ολοκληρωτικήν ισχύν. Και αυτήν την δίδει, νόμιμα τουλάχιστον, το Παιδαγωγικόν Ίνστιτούτον. Αλλά έγώ δεν θέλω άκριβώς την ολοκληρωτικήν έπιβολήν. Όχι μόνον διότι δεν συμφωνώ, αλλά διότι αυτό θα μας όδηγήση εις την τεθλασμένην αυτήν γραμμήν, των συνεχών αλλαγών. Αυτή είναι ή διαφορά μας.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Είναι διαφορά επί του χαρακτηρισμού.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Θα ήθελα να παρατηρήσω τα έξης: Έγώ διέτύπωσα πρό όλίγου τους κινδύνους, όπως προκύπτουν κατά την γνώμη μου, σφάως από τον νόμον. Ό είμαι δε πολύ εύτυχής, εάν εις την πράξιν άποδειχθουν όλιγώτεροι. Δυστυχώς όμως, διά τον κομματισμόν του Ύπουργείου εις την διοίκησιν πολλά συγκεκριμένα άκούονται. Όσον άφορά εις τα πρόσωπα των μελών του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου, δεν μπορώ να έχω προσωπικήν γνώμην διότι δεν τα γνωρίζω. Έπομένως δεν δύναμαι ν' άπαντήσω εις τους κυρίους που τα έπήνεσαν. Έγώ έκρινα τόν νομοσχέδιο και τους έξ αυτού κινδύνους, και έμνημόνευσα τας κομματικές προθέσεις εις την διοίκησιν. Πάντως όμως, όταν κανείς πιστεύη με φανατισμόν εις τας ιδέας του, είναι δύσκολον να μην ύποστη, έστω και άθελήτως, μίαν ουσιώδη έπιρροήν. Και συνέπειαν και καλήν πίστιν άν έχη, και άν κατέχεται από κομματικόν πάθος, είναι ένδεχόμενος ό κίνδυνος μονομερείας. Αυτό δεν νομίζω ότι είναι δυνατόν να άμφισβητηθή και ως προς τα μέλη του Ίνστιτούτου, εάν υπάρχη εν αυτή ή μονομερεία ό κίνδυνος είναι μεγάλος. Πέραν αυτού έπειδή ό κ. Κακριδής έμνημόνευσε τα προσόντα, τα όποια κατά τον νόμον άπαιτούνται διά τους Συμβούλους και τους Παρέδρους του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου, έλέπω και εις άλλα σημεία του νομοτετήματος άλλα και ειδικώς εις τα περί Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου (εις την παρ. 14 του άρθρου 21) ότι γίνεται εξαίρεσις από των διατάξεων του νόμου περί προσόντων διά την πρώτην έφαρμογήν του νόμου. Εάν εις την πράξιν δεν έλήφθη ή εξαίρεσις υπ' όψιν, είναι άλλο θέμα, αλλά πάντως δεν υπήρχε διά την πρώτην έφαρμογήν δέμευσις. Θα επανέλθω όμως επί των εξαίρεσεων και εις τας γενικάς παρατηρήσεις μου.

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Εάν είναι θέματα που θα πάνε στις γενικές παρατηρήσεις.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Ναι, σταματώ έδω. Όσον άφορά εις την έπιλογήν διά την συγκρότησιν των συμβουλίων διοικήσεως, των μελών εκείνων τα όποια δεν είναι μέλη του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου, θεθαίως αυτά δεν ύφίστανται την άμεσον έπιρροήν του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου, αλλά ύφίστανται (όμιλώ περί της πρώτης έφαρμογής) άλλην έπιρροήν, την έπιρροήν της κοινής προελεύσεως από την έπιλογήν της Κυβερνήσεως του Κέντρου, έκ της όποιας έπήγαγεν και ή πρώτη σύνθεσις του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου και ή πρώτη σύνθεσις των Συμβουλίων διοικήσεως της Παιδείας. Έπομένως, υπάρχει ή ταυτότης είτε των κομματικών αντιλήψεων, είτε της ιδεολογικής θέσεως. Διότι τα συμβούλια έσχηματίσθησαν, με μόνην εξαίρεσιν τών αίρετών συμβουλίων, κατά την θέλησιν εκείνου ό όποιος τών συνέθεσε. Έγινε δε άναμόρφωσις όλων των συμβουλίων, όχι μόνον αυτών που προστέθηκαν από τον νόμον περί Παιδείας, αλλά και των άλλων τα όποια προβλέπονται από τον νόμον περί τριακονταπενταετίας. Έπομένως, διά το πρώτον διάστημα, διά το όποιον κυρίως συζητούμεν ως προς τον τρόπον σχηματισμού της

Olga Dimotaki

Μία από τις αθουσες αισθητικής του Ίνστιτούτου OLGA DIMOTAKI.

Στις 10 Νοεμβρίου έγιναν τα εγκαίνια του νέου προτύπου Ίνστιτούτου Αισθητικής OLGA DIMOTAKI στην οδό Νίκης αριθμ. 24.

Η διακεκριμένη αισθητικός κ. Όλγα Ασημακοπούλου—Δημοτάκη τ. διευθύντρια του γνωστού Ίνστιτούτου «VOTRE BEAUTE» ανέκαθεν φιλοδοξούσε να δημιουργήσει στην Αθήνα ένα πρότυπο Ίνστιτούτο που να πληρήξει όλους τους τομείς της αισθητικής. Τό πέτυχε απόλυτα. Και είχε όλα τα άπαιτα να τὸ πετύχει. Οί λαμπρές σπουδές της στὰ μεγαλύτερα Κέντρα Αισθητικής του Παρισιού και τῶν Βρυξελλῶν με ξεχωριστή ειδίκευση σὲ κάθε τομέα αισθητικής τοῦ σώματος και τοῦ προσώπου, διατηρητικής κοσμετολογίας, βιζαζιόν, ἡ πνευματική της καλλιέργεια, ἡ εὐρύτητα τῶν ἀντιλήψεών της, τὸ ὀργανωτικό της ταλέντο και ἡ πλούσια ἐμπειρία της πάνω στὰ θέματα τῆς αισθητικῆς συνέβαλαν ἀποτελεσματικά ὥστε νὰ ἀποκτήσει σήμερα ἡ Αθήνα τὸ πρότυπο αὐτὸ Ίνστιτούτο OLGA DIMOTAKI τῆς οδοῦ Νίκης. Ἔτσι ἂν τὸ Ίνστιτούτο «VOTRE BEAUTE» ποὺ διηύθυνε ἡ «Όλγα Ασημακοπούλου—Δημοτάκη» πληροῦσε ἄλλοτε ὅλους τοὺς ὅρους ἐνὸς συγχρόνου Ίνστιτούτου, ἡ σημερινὴ ἐπέκτασή και ἀνακαίνισή του τὸ μετέβαλαν σ' ἓνα πρότυπο Ίνστιτούτο Αισθητικῆς ἐφάμιλλο τῶν καλύτερων ξένων Ίνστιτούτων.

Οί κυρίες ποὺ παρευρέθηκαν στὰ εγκαίνια εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ περιεργασθοῦν τὰ τέλεια και πλέον σύγχρονα μηχανήματα τοῦ Ίνστιτούτου και ἐπωφελήθηκαν νὰ υποβάλουν στὴν κ. Όλγα Δημοτάκη διάφορες ἐρωτήσεις σχετικά με τὰ προβλήματα τῆς ὁμορφιάς τους.

Ἀπὸ τὴν πρώτη ἐπίσκεψή ἀντιλαμβάνετο κανεὶς ἀμέσως ποὺ ὀφείλεται ἡ ὁλοκληρωτικὴ ἐπιτυχία τοῦ Ίνστιτούτου OLGA DIMOTAKI: α) Στὴν τέλεια ὁργάνωση τοῦ προσωπικοῦ ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ διαλεγμένες ἀριστοῦχους διπλωματούχους αισθητικούς ἐκπαιδευμένους στὸ ἐξωτερικὸ και ποὺ τελοῦν ὑπὸ τὴν αὐστηρὰ ἐπίβλεψη και καθοδήγηση τῆς κ. Δημοτάκη και β) στὴν πληρότητα ὅλων τῶν τομέων τῆς αισθητικῆς: τῆς αισθητικῆς τοῦ σώματος, τῆς αισθητικῆς τοῦ προσώπου και τοῦ μακιγιάζ.

Στὸν τομέα τῆς αισθητικῆς τοῦ σώματος και ἰδιαίτερα στὸ τοπικὸ ἀδυνατισμα, ἐκπληκτικὰ ἀποτελέσματα εἶχει νὰ ἐπιδείξει ἡ εἰδικὴ μέθοδος OLGA DIMOTAKI ποὺ κυριολεκτικὰ ἀδυνατίζει σὲ ὅποια σημείο τοῦ σώματος τῆς ἐπιθυμεὶ τὴν κάθε γυναίκα.

Ἀλλὰ τὸ μεγάλο ἀπὸ τοῦ Ίνστιτούτου εἶναι ἡ θεραπεία τῶν χαλαρωμένων μῶν με τὴ νέα ἐπαναστατικὴ ἀμερικανικὴ μέθοδο RELAX—A—CIZOR ποὺ ἐξασφαλίζει τὴν ταχυστάτη σύσφιξη τῶν χαλαρωμένων μῶν και σὲ ἐλάχιστο χρονικὸ διάστημα ξαναδίνει στοὺς μῶς τὸ νεανικὸ τους σφρίγος.

Τὸ RELAX—A—CIZOR εἶναι κάτι τὸ ἐντελῶς καινούργιο ὅχι μόνον στὴν Ἑλλάδα ἀλλὰ και στὴν Εὐρώπη. Ἡ κ. Όλγα Δημοτάκη, πάντα πρωτοπόρος, ἐφαρμόζει τώρα πρώτη στὴν Ἑλλάδα τὴ μέθοδο RELAX—A—CIZOR.

Στὸν τομέα τῆς αισθητικῆς τοῦ προσώπου μεγάλῃ ἐπιτυχίᾳ σημειώνει ἡ κ. Δημοτάκη στὶς CURES DE JEUNESSE με βάση εἰδικὰ ἐκχυλίσματα (GELE ROYAL, FILATON COMPLEXE AMNIOTIQUE κλπ.) και στὴν τέλεια θεραπεία τοῦ διπλοῦ πηγουνιοῦ (DOUBLE MENTON).

Τέλος στὸν τομέα τοῦ μακιγιάζ ἡ κ. Δημοτάκη σὰν διπλωματοῦχος βιζαζιστ διδάσκει σὲ εἰδικὰ μαθήματα τὰ μυστικά τῆς τέχνης τοῦ μακιγιάζ με τὰ ὅποια θὰ μπορέσει ἡ κάθε γυναίκα νὰ ἀξιοποιήσει ἡ ἀκαμψία νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν ὁμορφιά της.

Ἡ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜ

Συνέχεια ἀπὸ τὴν προηγ. σελ.

πλειοψηφίας τῶν συμβουλίων διοικήσεως τῆς Παιδείας, ἐκτὸς ἐπιβολῆς τὴν ὅποιαν ἔχει τὸ Παιδαγωγικὸν Ίνστιτούτον λόγῳ τοῦ στενωτάτου δεσμοῦ του με τὸ Ὑπουργεῖον, ἡ ἐπιλογή τῶν ὅλων συνθέσεως ἐκάστου συμβουλίου ἔχει γίνῃ θάσει τῶν αὐτῶν κριτηρίων, με τὰ ὅποια κατηρτίσθη και τὸ Παιδαγωγικὸν Ίνστιτούτον.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Κύριε Καλλία, πενήντα χρόνια ἀφ' ὅτου ὑπάρχει τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιο, εἶναι ἀμετακίνητος κανόνας ἡ ἐκάστοτε Κυβερνήσις νὰ διορίζει τὰ μέλη του. Κανεὶς δὲν διαμαρτυρήθηκε γι' αὐτό.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Δὲν ἐπαναλαμβάνεται αὐτὸ πάντοτε, κ. Παπανούτσο. Γίνεται μετὰ τὴν λήξιν τῆς θητείας, ἡ ἀνασύνθεσις τῶν συμβουλίων διοικήσεως, κατὰ κανόνα, μετὰ ἐξαρέσεις θεσφαίως. Ἐξ ἄλλου, εἰς τὰς ἄλλας περιπτώσεις τὰ συμβούλια συνεκροτοῦντο ἀπὸ πρόσωπα προϋπηρετοῦντα. Ὡς πρὸς δὲ τὸ ἐκπαιδευτικὸν συμβούλιον ἐγένετο μόνον συμπλήρωσις, ὁσάκις φυσικῶς ἐδημιουργοῦντο κενά. Ἀλλὰ πέραν αὐτοῦ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς ἐπιχείρημα ὅτι εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν συμβουλίων διοικήσεως ὑπάρχουν τέσσαρες ἐκπαιδευτικοὶ καὶ τρεῖς ἐκ τοῦ Ίνστιτούτου (Εἰς ἄλλας δὲ περιπτώσεις τρεῖς καὶ δύο), και ὅτι τάχα οἱ τρεῖς μόνον ἐπηρεάζονται και οἱ ἄλλοι τέσσαρες δὲν ἐπηρεάζονται. Διότι ἐπῆγασαν ἐκ τοῦ αὐτοῦ κριτηρίου. Ἐπομένως, δὲν κρίνουν ἀμερόληπτα. Ἐπηρεάζονται. Τοιαύτης ἐκτάσεως ἐπιτροπὴ δὲν ἐγένετο ἄλλοτε. Ἡ ἀνέως συχνα ἐγένετο κατὰ τὴν λήξιν τῆς θητείας τῶν μελῶν. Πολλὰκις ἀνεμένετο ἡ 31η Δεκεμβρίου ποὺ ἐληγεν ἡ θητεία τῶν Συμβουλίων διὰ νὰ ἀνανεωθοῦν. Πάντως, οὐδέποτε ἄλλοτε ἐγέναντο τοιαύτης ἐκτάσεως ἀλλαγαὶ εἰς τὴν διοίκησιν. Δὲν ὁμιλῶ θεωρητικῶς περὶ ὀρθοδοξίας, κ. Παπανούτσο. Ἀπῆντησα εἰς τὸ ἐπισηφάλες ἐπιχείρημά σας ὅτι τάχα ἔχομεν τέσσαρες ἀνεξαρτήτους συμβούλους εἰς τὰ συμβούλια Ἐκπαιδεύσεως, ἀποτελοῦντας τὴν πλειοψηφίαν και ἐπομένως οἱ τρεῖς, οἱ ὅποιοι ἐπηρεάζονται ἐνδεχομένως, δὲν θάπτον τὴν τελικὴν κρίσιν. Αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματικότητα. Δὲν εἶναι τόσο σοβαρόν τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ὑπάρχουν και τέσσαρες ἄλλοι παλαιοὶ ἐκπαιδευτικοὶ εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν συμβουλίων διοικήσεως Παιδείας, διότι ἐπελέγησαν και αὐτοὶ μετὰ τὰ κριτήρια μετὰ τὰ ὅποια ἐπελέγησαν και τὰ μέλη τοῦ Ίνστιτούτου. Τέλος ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ θέμα τῶν ἐπιστημονικῶν θιβλίων. Αὐτὸ εἶναι ἡ μᾶλλον ἀξίεπαινος πλευρά. Καὶ αὐτὴ μᾶς ἱκανοποιεῖ. Δὲν ἐννοῶ θεσφαίως τὰ διδασκτικά θιβλία, ἀλλὰ τὴν ἐκδοσὶν ἀξιολόγων ἐπιστημονικῶν θιβλίων. Καὶ τὴν κρίμα εἶναι, ἐάν κάμνη καλὴν προσπάθειαν εἰς ὠρισμένους τομεῖς τὸ Ίνστιτούτον, ὅτι ἀπέκτησεν ἀχίλλειον πτέρναν, μετὰ τὴν ὑπὸ διαφόρους τρόπους συμμετοχὴν εἰς τὴν διοίκησιν.

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Λοιπὸν θὰ πᾶμε στὰς γενικὰς παρατηρήσεις.

ΚΑΚΡΙΑΔΗΣ: Ναι, ἀν ἐπιτρέπεται θεωρητικὰ ἔχει δίκαιο ὁ κυριος Ὑπουργός, ὅτι ἐφ' ὅσον τὰ πάντα ἐπῆγασαν ἀπὸ τὴν ἴδια πολιτικὴ μίᾳς Κυβερνήσεως παντοδύναμου εἶναι φυσικὸν νὰ ὑπάρχουν ἀμφιβολίες. Μὴ κοιτάτε ὅμως τὸ τί θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ, ἀλλὰ τὸ τί ἐγίνε και γίνεται. Στὸ Συμβούλιο ἐπιλογῆς γενικῶν ἐπιθεωρητῶν Μέσης, ἔχομε πρώτα - πρώτα τὸν αἰρετὸ σύμβουλο ποὺ οὔτε καν γνωρίζουμε τί πολιτικὰ φρονήματα ἔχει. Ὅπως οἰδήποτε ἀσκεῖ ἀριστὴν πολιτικὴν και πρόκειται περὶ τιμιωτάτου ἀνθρώπου. Ὁ Γενικός Ἐπιθεωρητής κ. Κατσουρός εἶναι κι' αὐτὸς ἓνα ἀπὸ τὰ ἀγλαῖαματα τοῦ κλάδου. Ἐνας ἀνθρωπος τιμιωτάτος, ἀφοσιωμένος στὰ ἔργα του, μελετηρότατος, μετὰ συγγραφικὴ δράσι. Ἐπομένως δὲ μπορῶ νὰ μὴ συγχαρῶ τὴν διοίκησιν γιατί ἐτοποθέτησε τέτοια ἀκριβῶς πρόσωπα, ἐνῶ θὰ μπορούσε νὰ θάλῃ ἄλλους και νὰ προωθήσῃ ἐνδεχομένως ἀνθρώπους ποὺ δὲν ἀξίζαν ἀλλὰ ἦσαν πολιτικοὶ φίλοι τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ κ. Τσάτσος ἀνεκαίνισε ἓνα θέμα ποὺ εἶναι πολὺ σημαντικό. Δὲν ἔχει, ἀπ' ὅτι κατάλαθα ἀπ' ὅλη τὴ συζήτησι, θεατικὴς ἀντιρρήσις ἐκτὸς ἀπὸ τὸν τρόπο ποὺ μεθοδεύτηκε ἡ μεταρρύθμισις ἀπὸ πολιτικὴν πλευρά. Οὔτε νομίζει, ἐλπίζω, ὅτι στὸ Παιδαγωγικὸν Ίνστιτούτο ἐγίνε κακὴ ἐπιλογή στὰ πρόσωπα. Διαβλέπει ὅμως κινδύνους ὅτι δηλαδὴ, ἐπειδὴ τὸ Ίνστιτούτο ἐγίνε μετὰ τὸν τρόπο ποὺ ἐγίνε, ὑπάρχει φόβος ἀργότερα, ἓνα νέο πολιτικὸ σχῆμα νὰ προκαλέσῃ τὴν καταστροφὴν του. Ἐκεῖνο ποὺ θὰ ἤθελα νὰ παρακαλέσω τοὺς κυρίους Ὑπουργοὺς εἶναι αὐτό: Ἀν ἐπέισθησαν ὅτι ἡ ἐκλογὴ τῶν προσώπων ἐγίνε με ἐντελῶς ἀντικειμενικὰ κριτήρια, νὰ ὑπερασπίσουν οἱ ἴδιοι τὸ Παιδαγωγικὸν Ίνστιτούτο, ἀπέναντι σὲ ἀδίκες ἐπιθέσεις. Τοὺς ζητοῦμε συμμάχους γιὰ νὰ πάη μπροστὰ ἡ ἐθνικὴ Παιδεία, ὅχι θεσφαίως γιὰ τὰ ἄτομά μας. Ὅσο γιὰ τὸ ζήτημα ἂν ἡ πολιτικὴ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως ἦταν καλὴ ἢ κακὴ δὲν εἶμαι ἀρμόδιος ν' ἀπαντήσω. Ἐνα μόνον μπορῶ νὰ θεσφαίωσω, ὅτι τὰ πράγματα πῆγαν πολὺ καλά.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ αὐτῆς τῆς συζητήσεως, πρᾶγματι θὰ ζητήσω τοὺς φακέλλους διὰ νὰ ἰδῶ τὸν τρόπον τῆς ἐπιλογῆς και ἐπίσης θὰ ἐξετάσω τὰς πράξεις τῶν συμβουλίων. Καὶ θέλω νὰ εἰσθε θεσφαίως ὅτι ἂν πεισθῶ, μετὰ ἰδικὰ μου ὁμως κριτήρια, ὅτι εἶναι ὅπως τὰ λέτε, θὰ χαρῶ. Ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑποκατασταθῇ ἐκ προοιμίων ἡ ἰδικὴ σας κρίσις εἰς τὴν ἰδικήν μου.

ΚΑΚΡΙΑΔΗΣ: Ὅχι, πρὸς Θεοῦ.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Αὐτὸ ἤθελα νὰ ἀποσαφηνίσω κι' ἐγώ. Ἀλλὰ τὸ διευκρίνισε ὁ κ. Καλλίας. Ὡς πρὸς τὸ θέμα τῶν προσώπων, ἀκούσαμε τὰ λεχθέντα μετὰ ὅλον τὸν σεβασμὸν τὸν ὅποιον ὀφείλομεν στὴ γνῶμην τοῦ κ. Κακριδῆ, ἀλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ἐμεῖς ἔχομε γνῶμην περὶ τῶν προσώπων. Δὲν μπορούμε νὰ ἔχωμε ἐμεῖς γνῶμην.

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ εἰς τὴν σ 96)

ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ!

— ωραία πού είναι ή γκοφρέτ όταν είναι **ION**

Μιά λιχουδιά παρασκευασμένη σύμφωνα με την παλιά διεγνέζικη συνταγή. Ένα προϊόν με φίνα γεύσι, εύπεπτο, έλαφρύ, ύψηλῃς ποιότητος.

κρατάμε άσφαλισμένο
τό μυστικό
τῃς ποιότητος...

..καί ή ποιότης
δέν ανταλλάσσεται
μέ τίποτα!

ΚΑΛΛΙΑΣ: Υπάρχει ουσιαστική διαφορά όσον αφορά τα πρόσωπα, ή εξής: "Ότι άλλοτε, τα επιλεγόμενα πρόσωπα προ- υπήρχαν, ενώ τώρα χρησιμοποιούνται πρωτοδιορίζοντα. Όταν υπαινίσσεται κανείς την δυνατότητα επιρροής, έννοει ότι είναι πολύ μικρότερα εις εκείνον ο οποίος προϋπάρχει ως μόνιμος εις την διοίκησην, καταχωρωμένος από την συνταγματικήν μονιμότητα, υπηρετεί ήδη 30-35 χρόνια, και μεγαλύτερα εις τον ad hoc πρωτοδιορίζομενον. Δεν λέγω ότι είναι κατ' ανάγκην κακός ο πρωτοδιορίζομενος, αλλά λέγω ότι είναι περισσότερο υποποτος μεροληπτικής επιλογής από κείνον ο οποίος προϋπάρχει.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Μου επιτρέπετε ένα τελευταίο λόγο: ο κ. Υπουργός είπε ότι δεν ξέρει τα πρόσωπα που συγκροτούν το Παιδαγωγικό Ίνστιτούτο. Έχουμε αποφασίσει κατ' αρχήν, το Παιδαγωγικό Ίνστιτούτο να έρχεται σε επαφή ως σύνολον με σημαίνοντα μέλη της κοινωνίας, που ασκούν ένα λειτουργημα υπεύθυνον, με Διευθυντάς Τραπεζών, με Ανωτάτους υπαλλήλους Υπουργείων, με πνευματικούς ανθρώπους, προπαντός με άνδρες που έπηρεάζουν την πολιτική ζωή του τόπου. Με τη σημερινή ευκαιρία σας δηλώνω ότι με πολλή χαρά θα θέλαμε μία συνάντησι μαζί σας. Εάν δεν το κάναμε έως τώρα είναι γιατί είχαμε και έχουμε τόση δουλειά να θγάλλουμε. Ελπίζω, μετά τη συνάντησί μας, να μεταβληθήτε σε ένθερμους υποστηρικτές του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Ο κ. Κακριδής συνεπέρανε από όσα είπα ότι δεν έχουμε καμμίαν διαφωνίαν, πλην της μεθοδεύσεως. Αυτό δεν είναι ακριβές. Έχουμε κάποιες διαφωνίες, όχι μόνον εις την μεθόδευσιν. Βεβαίως, δεν σημαίνει αυτό ότι έμεις συντασσόμεθα με το Status Quo, το προϋπάρξαν και θεωρούμεν ότι όλα έδωσαν καλώς και ότι δεν έπρεπε ούδεν να θιγεί. Και είχαμεν απολύτως την συνειδησιν της έπειγουσας ανάγκης να θελτιωθούν πολλά πράγματα. Κάτεβάλαμεν και έμεις σοβαράς προσπάθει- ας διά την Εκπαιδευτικήν μεταρρύθμισιν και κατελήξαμεν εις κάτι στενωπτον από ότι αρχικώς έφίλοδοξήσαμε να κάνωμε, εις την δημιουργίαν της επαγγελματικής εκπαίδευσως. Θεωρώ δέ αυτήν την μεταρρύθμισιν ένα πολύ σημαντικόν σταθμόν διά την όλην Ιστορίαν του εκπαιδευτικού μας ζητήματος. Έπομένως, έχουμεν διαφωνίες και εις θέματα ουσίας, εις όσα ακριβώς καθω- ρίσσαμεν κατά την διάρκειαν αυτής της συζήτησεως. Έχομεν ό- μως, επιπροσθέτως, μίαν βασικήν - βασικήν διαφωνίαν εις την μεθόδευσιν διότι φοβόμαστε, ότι εκεί υπάρχουν κίνδυνοι, υπάρ- χει ο κίνδυνος, και όσα είναι καλά και όσα έβελτιώσαν την κα- τάστασιν να δοκιμασθούν επί ζημιά της παιδείας. Περαιτέρω έ- μεις υποστηρίζαμεν, ότι αυτές οι μεταρρυθμίσεις πρέπει να γί- νωνται κλιμακωτά. Δεν μπορεί να γίνωνται διά μιάς. Υπήρξε σπουδή, εις την έπιβολήν του όλου προγράμματος. Αντιλαμβά- νομαι πλήρως την έπιθυμίαν σας, τώρα που έχετε την δύναμιν να τα κάνετε όλα διότι το μέλλον είναι άδηλον. Το ξέρω αυτό, αλλά δυστυχώς δεν είναι έτσι τα πράγματα, διότι αυτά τα ό- ποια φτιάχνει κανείς σε έναν τόπο, όπως ο δικός μας, έχουν μι- αν αστάθειαν, μεγαλύτεραν από ότι έχουν οι νόμοι σε άλλες πιο σταθερές και πολιτικώς ώριμες χώρες. "Υστερα, νομίζω, ό- τι καθ' όλην την διάρκειαν της συζήτησεως του προγράμματός σας, έκράτησε μιά άκαμψία, ή όποια όφειλεται εις κάποιαν δη- μαγωγικήν αγγλήν. Δεν άρέσει ποτέ ο συμβιβασμός. Η φρο- νιμάδα δεν έχει καμμία λαμπρότητα, δεν έχει γοητεία. Και ένο- μίσθη, ότι ή άπόρριψις μερικόν συμβιβαστικών προτάσεων γε- νομένων εκ μέρους μιάς αντιπολιτεύσεως, ή όποια, κατά καλήν τύχην υπήρξεν έποικοδομητική, ήτο σκόπιμος. Υπήρξε και άλ- λο σφάλμα χειρισμού. Έδόθη διά του τύπου, διά τών Κυβερνη- τικών εξαγγελιών, διά τών ανακοινώσεων, μία έκτασις εις την προκειμένην μεταρρύθμισιν, ή όποια εις την πραγματικότητα δεν υπάρχει. Εάν παρουσιάζοντο τα πράγματα νηφάλια, πολλά ά- ριστα σημεία θα περνούσαν εύκολότερα από τα κλαυδιανά δι- κрана. Έπρωτιμήθη ή τυμπανοκρουσία, ή όποια θέβαια, είχε μίαν άπήχησιν, αλλά προσωρινήν, δημιουργεί όμως περιπετείας άργότερα. Είπα ότι δεν μπορώ να μιλήσω διά τα πρόσωπα, διό- τι δεν τα γνωρίζω ή παντοκρατορία όμως του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου, είναι μία βασική άδυναμία, εις την όποιαν θα σκον- τάφη επάνω μελλοντικός ή πορεία αυτής όλης της προσπάθει- ας σας. Και φοβόμαι, ότι αυτό θα αποτελέσει άφορμήν, να δη- μιουργηθούν προβλήματα εις την παιδείαν γενικώς. Όσον άφο- ρά το γλωσσικόν θέμα. Έδώ πέρα, συμβαίνει το εξής ιδιότυπον. Εις την αίθουσαν αυτήν δεν υπάρχουν έχθροι της δημοτικής. Αυτό είναι ή ιδιοτυπία του διαλόγου μας. Ο Προεδρεύων εις την δημοτικήν γράφει. Το ίδιο και έμεις. Εγώ λοιπόν φρονώ ότι έδώσαμε πάλιν εις το γλωσσικόν ζήτημα ένα χαρακτήρα διε- νέξεως μεταξύ πολιτικών παρατάξεων. Και εμφανίζονται οι μόν Ιδικοί μας ως καθαρευουσιάνοι, είναι - δεν είναι πρέπει να εί- ναι, διότι είναι αντιπολιτεύσεις. Οι δέ συμπολιτευόμενοι δημοτικι- σται, είναι - δεν είναι. Δυστυχώς, έπολιτικοποιήθη ένα θέμα, το όποιον δεν έπρεπε να πολιτικοποιηθή, διότι ή πίστις μου είναι, ότι ή δημοτική εξέλισσομένη μόνη της θα κατελάμβανεν τόν χώ- ρον ο οποίος ανήκει εις αυτήν, χωρίς κανέναν να μπορεί να την έμποδισή σε αυτό, ούτε το Σύνταγμα. Εγώ, αυτά ήθελα να εί- πω, συμπερασματικώς, και να εκφράσω τας ευχαριστίας μου εις τόν κ. Μπαστιά, γιατί νομίζω, ότι με αυτήν την συζήτησιν έδό- θη ή ευκαιρία εις τούς παρόντες οι όποιοι αντιπροσώπεύουν και τας δύο όψεις του νομίσματος, ο καθένας να εκφράσση με κα- λήν πίστιν, και έντελώς ελεύθερα από την οξύτητα την όποιαν έχει παρ' ήμιν κάθε πολιτική συζήτησις, τας γνώμας του επί του εκπαιδευτικού προβλήματος. Και αυτό θα επιτρέψη και εις

τόν μελλοντικόν αναγνώστην του περιοδικού «ΑΛΦΑ», όπου θα δημοσιευθούν οι άπόψεις μας, να έχη συγκεντρώσει στοιχεία, με τα όποια θα σχηματίσση και αυτός την κρίσιν του, ή να αναζη- τήσση και αυτός περαιτέρω άλλα στοιχεία, τα όποια έμεις έδω- δέν είχαμε την ευκαιρία να του προσφέρουμε. Αυτά έχω να είπω, τίποτε άλλο.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Θα πρέπει κάποιος εκ τών άλλων κυρίων να μεσολαβήσση και μετά να όμιλήσω εγώ...

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Μήπως θα είχατε κ. Παπανούτσος να πητε τίποτε γιά την πολιτική μεθόδευσι, γιατί εγώ δεν είμαι άρμό- διος.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Ευχαρίστως: Εγώ θέλω να διατυπώ- σω έναν έπιλογο αισιόδοξο. Δεν φοβόμαι. Δεν συμμερίζομαι τούς φόβους του κ. Τσάτσου. Και αν με ρωτήσετε: Γιατί είμαι αισιόδοξος; θα σας πώ, γιατί πιστεύω ότι ο Λαός μας είναι έ- νας έξυπνος Λαός. Και άφοι ο Λαός μας έχει με ένθουσιασμό άγκαλιάσει αυτό που έγινε (έχω πολλά δεδομένα που με πεί- θουν ότι ο Λαός μας έχει ήδη άγκαλιάσει την Εκπαιδευτική μεταρρύθμισιν) όλα θα πάνε καλά. Προτού δοκιμάσση τη δημοτι- κή γλώσσα στα αναγνωστικά μας βιβλία, ήταν όλος σχεδόν ο δασκαλικός κόσμος, το ίδιο και ο Λαός μας, αντίθετος. (Μιλώ γιά την πριν από το 1917 εποχή). Γνώρισε τη δημοτική στο ά- ναγνωστικό βιβλίο και έφτασαν τρία μόνο χρόνια, γιά να μη μπορή πιά κανείς να θγάλλη τη δημοτική από τα βιβλία του Δη- μοτικού. Μπαίνει ήδη στο δεύτερο έτος της ή Εκπαιδευτική Με- ταρρύθμισι. Δεν φοβάμαι ότι είναι δυνατόν οι βασικές ιδέες, οι βασικές γραμμές της να μεταβληθούν. Ακόμα και αν υπάρξη μιά άλλη πολιτική κατάστασι, που να έχη διαθέσεις δυσμενείς άπέναντί της. Ο Λαός μας δεν θα το επιτρέψη. Άλλωστε, ως μη ξεχνούμε ότι οι καιροί μας έχουν αλλάξει. Δεν νομίζω, ότι έχουμε έκτιμήσει όλοι μας αυτή την αλλαγή τών καιρών που έγινε. Οι νέοι όροι της ζωής και της σκέψης που έχουν σήμερα δημιουργηθή στη χώρα μας, όπως και στον κόσμο όλόκληρο, δεν θα επιτρέψουν να μεταβληθούν οι κεντρικές γραμμές του νομοθετήματός μας. Γιατί αυτές δεν αποτελούν πρωτοβουλία μιάς ώρισμένης ιδεολογικής παρατάξεως, ή πρόγραμμα ενός ώρισμέ- νοις Κόμματος. Όχι. Εκφράζουν κάτι πιο βαθύ που έχει άριμά- σει σιγά - σιγά, επί γενεές γενεών, μέσα στον έλληνικό πνευμα- τικό κόσμο και ήρθε τώρα ή ώρα να νομοθετηθή και να μη σέ έφαρμογή. Θα έπρεπε - αν θέλετε να μη γίνη φασαρία με- γάλη γιά την Εκπαιδευτική Μεταρρύθμισιν - θα έπρεπε ίσως να πιά ή Κυβέρνησι σιγά-σιγά και μαλακά, και να λέη: «δεν είναι σπουδαία πράγματα αυτά που κάνω» και έτσι να τα περάση ά- θόρυβα. Είπα και κατά την πρώτη συζήτησί μας, ότι πολύ πριν να άρχισή ή συζήτησι στη Βουλή, πολύ πριν γίνη και ή ανακοί- νωσι άκόμη τών νέων μέτρων, ξεσηκώθηκε ώρισμένος άριθμός ανθρώπων και χάλασε τόν κόσμο. Όστε δεν είμαστε έμεις που δημιουργήσαμε πρώτοι το θόρυβο! Άλλοι τόν άρχισαν και τόν συνεχίζουν άκόμη με άνήκουστο πάθος. Έπειτα, εγώ πιστεύω, ότι αυτό το νομοθέτημα μπορεί να μην έχη μεγάλες «ιστορικές» διαστάσεις, όπως λένε μερικοί, έχει όμως χωρίς άμφιβολία με- γάλες γραμμές, που έπρεπε να τονισθούν. Ήταν άνάγκη ο έκ- παιδευτικός και ο γονιός να καταλάβη ότι κάτι αλλάζει βαθιά. Ότι όταν έρχόμαστε να διδάξωμε τούς Αρχαίους με άλλον τρόπο, όταν εισάγωμε στο σχολείο από τις μικρές τάξεις τα νέα Μαθηματικά, όταν φιλοδοξούμε να κάνωμε τα παιδιά μας γνή- σιους πολίτες μιάς γνήσιας Δημοκρατίας - έχουμε κάτι το καινούρ- γιο και το αποφασιστικό μέσα στο μυαλό μας και ή έλληνική Κοινωνία πρέπει να το καταλάβη. Είπαν οι Κύριοι πρωύτερα, ότι δημοκρατία είναι κάθε πολίτευμα. Εγώ διαφωνώ ριζικά.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Βεβαίως δεν είπα αυτό και άπορώ πως αυτό έ- νομίσате. Εγώ είπα ότι μόνον ή Δημοκρατία είναι κυρίως εί- πειν πολίτευμα. Τα Δικτατορικά καταχρηστικώς δύνανται να ο- νομάζωνται πολίτευματα.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Ούτε αυτό. Δεν είναι μόνον ή Δημο- κρατία πολίτευμα. Και ο όλοκληρωτισμός, ή δικτατορία, είναι πολίτευμα, και ή άπόλυτη Μοναρχία είναι και αυτή πολίτευμα... Όπωςόδηποτε - μέσα από το Νόμο της Εκπαιδευτικής Μεταρρύ- θμισις πνέει, και γίνεται αισθητός, ο άέρας της Δημοκρατίας. Όπως τούλάχιστον εγώ καταλαβαίνω και τιμώ τη Δημοκρατία. Και εάν έρωτήσετε «πως την πιστεύεις εσύ την Δημοκρατία;» έ- χω έναν εύκολο τρόπο όρισμού, να σας δώσω. Οι Έλληνες, εί- πε ένας αρχαίος συγγραφέας, ήσαν οι μόνοι που θέλανε το Βα- σιλέα και το Θεό στα μάτια: Οι άλλοι δεν τούς είδαν ποτέ στο πρόσωπο, γιατί προσκυνώντας τους διαρκώς έβλεπαν μόνο τα πόδια τους... Αυτά τα λόγια σκέπτομαι εγώ, όταν φέρνω στο στόμα μου τη λέξι Δημοκρατία. Και όταν σε μιά προηγούμενη συζήτησί μας έλεγα ότι ο νέος μας πρέπει να μάθη ότι δεν έχει μόνο υποχρεώσεις άπέναντι του Κράτους, αλλά και δικαιώματα, αυτό έννοοσα. Πολίτες ελεύθερους, υπερέφανους και γενναί- ους - έπρεπε να τονισθή ότι θέλει ή Εκπαιδευτική Μεταρρύθμι- σι να δώση αύριο στην Ελλάδα. Έπρεπε ακόμα να τονισθή ό- τι ο Έλλην ο νέος που θα θγίη από το Σχολείο ύστερ' από δέ- κα - δεκαπέντε χρόνια, θα ζήση σε ένα οικουμενικό περιβάλλον διαφορετικό από κείνο που γνωρίζαμε έμεις. Και πρέπει να εί- ναι διαφορετικά όπλισμένος (με τις θετικές του έπιστήμες με τα μαθηματικά του, με τις τεχνικές του γνώσεις) γιά να μπορέση να προσαρμοσθή, να δράσση και να ευδοκιμήσση σ' αυτό το περι- βάλλον. Τέλος, έπρεπε να τονισθή ότι ο ιδεολογικός άξονας του Νέου Σχολείου, όπως τόν θέλει ή Εκπαιδευτική Μεταρρύθμισι, είναι ο «άνθρωπισμός» θέβαια, όχι όμως ο άπολιθωμένος, ο τυ-

πολατρικός ανθρωπισμός που ξέρομε, αλλά ένας άλλος «αέρι-
σμένος», ανανεωμένος, υγιής και ουσιαστικός - εκείνος που ά-
παιτεί από τον καθένα μας να σέβεται και να τιμά τον άνθρωπο
συν μια γόνιμη, δημιουργική δύναμη - ήθικη κατά πρώτο λόγο.
Αύτ' ά π ρ ε π ε ν ά τ ο ν ι σ θ ο υ ν. "Άλλο τώρα, αν ή
πολιτική παράταξι που έφερε τὸ νομοθέτημα στη Βουλή και πέ-
τυχε τὴν ψήφισί του, νόμιζε ότι έπρεπε αυτά όλα να διατυπωθούν
με κεφαλαία γράμματα. "Απευθύνομαι σὲ πολιτικούς, μπορώ λοι-
πὸν νά τούς πῶ ὅτι ἔδω: ὁ ἀναμάρτητος τὸν λίθον πρῶτος θα-
λέτω. Καί θά παραδεχτῶ, νομίζω, ὅτι δὲν ὑπάρχουν πολλοὶ ἀνα-
μάρτητοι στὸ κεφάλαιο αὐτό. Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους,
δὲν φοβοῦμαι γιὰ τὴν τύχη τῆς "Εκπαιδευτικῆς Μεταρρύθμισης.
Οἱ ἀντίπαλοι, καὶ τῆς Δημοτικῆς καὶ τῶν ἰδεῶν που ἐκφράζει ὁ
νέος Νόμος, δὲν εἶναι πολλοί. "Εχουν ἕνα μετερριζι πολιτικὸ σή-
μερα καὶ ἀπὸ κεῖ κραυγάζουν. "Αλλά ὁ χρόνος δουλεύει γιὰ τὴ
νίκη τῆς "Εκπαιδευτικῆς Μεταρρύθμισης. Βέβαια τὸ Νομοθετικὸ
(Δ)μα 4379/1964, θά τροποποιηθῇ, θά θελιωθῇ, θά συμπληρωθῇ,
δὲν θά μείνῃ ἑσᾶσι ἔτσι. "Αλλά κάποιες γενικές, ἀδρές γραμμές
του δὲν πρόκειται νά μετακινηθοῦν. "Ακόμα καὶ ἐάν ἔρθῃ στὴν
ἐξουσία μιὰ παράταξι Πολιτικῆ ἀντίθετη πρὸς τὴν "Ενωσι τοῦ
Κέντρου, εἰμαι θέβαιος ὅτι δὲν θά καταργήσῃ οὔτε τὴ δωρεάν
ἐκπαίδευσι, οὔτε τῆς Δημοτικῆς τὴν ἐλεύθερη χρῆσι, οὔτε τὴν
τομὴ τῶν σπουδῶν τῆς Μέσης Παιδείας σὲ δύο αὐτοτελεῖς κύ-
κλους, οὔτε τὴ διδασκαλία τῶν νέων Μαθηματικῶν. Θά κοιτάξῃ
μόνο νά θελιώσῃ, νά μεθοδεύσῃ καλύτερα τὰ πράγματα, ἀλλά
δὲν θά καταλύσῃ τὸ νόμο. "Εν τῷ μεταξύ θά ἔχῃ γίνῃ συνείδησι
καὶ πράξι σὲ ὅλη τὴν "Ελλάδα τὸ νέο εκπαιδευτικὸ θεσπάζω-
καὶ τότε ὅλοι θά τὸ σεβαστοῦν. Λοιπὸν δὲν φοβάμαι. Καὶ εὐχο-
μαι γιὰ τὸ καλὸ αὐτοῦ τοῦ τόπου αὐτὴ ἡ αἰσιοδοξία μου νά μὴ
διαψευσθῇ. Θά τελειώσω καὶ ἐγὼ μὲ τίς εὐχαριστίες μου πρὸς
τὸν κ. Μπαστιά πού μοῦ ἔδωσε τὴν εὐκαιρία νά συζητήσω τὸ θέ-
μα μὲ διακεκριμένους πολιτικούς καὶ ἀγαπητοὺς ἀνθρώπους. Εἴ-
μαι θέβαιος ὅτι ἀπ' αὐτὴ τὴ συζήτησι καὶ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ὠφεληθή-
καμε καὶ τὸ κοινὸ πού θά διαβᾷ τὸ κείμενο, θά σχηματίσῃ
μιὰν ἀντίληψι γιὰ τὴν "Εκπαιδευτικὴ Μεταρρύθμισι πολὺ διαφο-
ρετικὴ ἀπὸ ἐκείνην πού παρουσιάζουν οἱ φανατικοὶ εἴτε ὁπαδοὶ
εἴτε πολέμιοι τῶν Νέων Μέτρων.

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: "Ο κ. Καλλίας.

ΚΑΛΛΙΑΣ: "Αναγνωρίζω, ὅτι ὑπάρχει ἕνας ἐνθουσιασμός
εἰς τὴν πρόθεσιν τοῦ νομοθέτου. Καὶ ὅτι ὑπάρχει καὶ ἕνας ἰδιαί-
τερος ζήλος ὠρισμένων προσώπων νά προσφέρουν εἰς τὴν παι-
δείαν. "Αλλά παραλλήλων, διαπιστώνω ὠρισμένους κινδύνους,
τοὺς ὁποίους ἐγὼ θεωρῶ πολὺ σοβαροὺς. Θά κάμω μίαν ἀνακε-
φαλαίωσιν τῶν κινδύνων πού ἦδη ἐπείσημανα, μὲ ὀλίγας λέξεις
μόνον καὶ θά διαιρέσω τὰς παρατηρήσεις μου εἰς ἐκείνας, τὰ ὁ-
ποῖα θεωρῶ ὡς λάθη τοῦ νομοθετήματος, καὶ εἰς ἄλλα, τὰ ὁποῖα
νομίζω ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτος προσπάθεια δημιουργίας ἐντυπώ-
σεων, δηλ. δημαγωγίας. Τὰ λάθη ἔχουν ἦδη ἐκτεθῇ διὰ μακρῶν.
Θά τὰ ὑπενθυμίσω ἐν συνόψει. Εἶναι ἡ παντοκρατορία πρῶτον
τοῦ Παιδαγωγικοῦ "Ινστιτούτου, καὶ δὲν χρειάζεται νά τὴν ἐξη-
γήσω, διότι μόλις πρὸ ὀλίγου ὠμίλησα ἐν ἐκτάσει. "Επισημαίνω
μόνον ἕναν ἰδιαίτερον κίνδυνον, τὸν τῆς μεροληπτικῆς ἐπιλογῆς
τῶν ἐπιθεωρητῶν. Ποία εἶναι ἡ ἔκτασις τοῦ κινδύνου ἐτόνισε προ-
ηγουμένως ὁ κ. Τσάτσος. "Ο κίνδυνος εἶναι παμμέγιστος ἐν συν-
δυασμῷ μὲ τὸ γεγονός, ὅτι δὲν πρόκειται νά διορισθῇ ὁ συνήθης
ἀριθμὸς νέων "Επιθεωρητῶν, ὅσοι δηλ. συνέπιπτεν εἰς τὸ παρελ-
θὸν νά διορίζωνται κατὰ τὴν διάρκεια τῆς θητείας μιᾶς κοινο-
βουλευτικῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ ἕνας τεράστιος ἀριθμὸς καὶ μά-
λιστα, κατὰ τὸν νέον νόμον, ἀνευ διαγωνισμοῦ καὶ ἐπὶ τῇ θέσει
κρίσεως ἐνὸς Συμβουλίου.

ΚΑΚΡΙΑΔΗΣ: "Ὅπως πάντα.

ΚΑΛΛΙΑΣ: "Οχι ὅπως πάντα. "Αλλοτε ὁ πῖναξ μόνον τῶν
ὑποψηφίων καθορίζετο ἀπὸ τὸ Συμβούλιον καὶ ἐγίνετο διαγωνι-
σμός μεταξύ ὄλων τῶν ἐπιλεγόμενων ὡς πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν. Θά
μοῦ ἀπαντήσετε ἴσως «τὸ γνωρίζεις ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι θά γί-
νῃ κακὴ ἐπιλογὴ»; "Απαντῶ, δὲν τὸ γνωρίζω, ἀλλὰ ἀνησυχῶ σο-
βαρῶς ὅτι εἶναι δυνατόν νά γίνῃ μεροληπτικὴ ἐπιλογὴ. Τὴν κα-
κὴν πρόθεσιν τοῦ νομοθέτου τὴν συνήνησα καὶ εἰς ἄλλην διά-
ταξιν, ἡ ὁποία διεγράφη λόγῳ ἀντιδράσεως. "Εγένετο ἀπόπειρα
ἐπεμβάσεως, ἀκόμη καὶ εἰς τὸν τρόπον ἐκλογῆς τῶν καθηγη-
τῶν τοῦ Πανεπιστημίου. Διότι ἔλεγε τὸ διαγραφέν ἄρθρον ὅτι
παρέχεται ἐξουσιοδότησις, ὅπως καθορίζεται διὰ διατάγματος
καί... ἡ διαδικασία ἐκλογῆς τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου,
προκειμένου περὶ τῶν καθηγητικῶν σχολῶν... Διεγράφη θεβαίως
ἡ διάταξις κατόπιν τῆς ἀντιδράσεως τὴν ὁποῖαν προεκάλεσε καὶ
προσετέθη εἰς ἄλλον νόμον ἀφοῦ διευτυπώθη κατὰ τρόπον παρα-
δεκτὸν καὶ σύμφωνον πρὸς τὸ ἄρθρον 16 τοῦ Συντάγματος περὶ
αὐτονομίας τῆς "Ανωτάτης "Εκπαιδεύσεως. "Επίσης εἰς πλείους
περιπτώσεις ὁ νόμος παρέχει ἰδιαίτερας εὐχερίας μὴ ἐφαρμο-
γῆς οὐδὲ αὐτῶν τῶν διατάξεων του κατὰ τὴν πρώτην ἐφαρμο-
γὴν του. "Αλλὰ εἰς ἕκαστον νόμον ἡ κατ' ἐξοχὴν ἐπίδικος εἶναι
ἡ πρώτη ἐφαρμογὴ, διότι, τὴν ἄλλην, τὴν ἀπωθέραν, τὴν προσβλέ-
πει διὰ τὸν διάδοχόν του. "Εκείνος ὅμως ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ ὅχι
μόνον νά ἀσκῇ χρηστὴν διοίκησιν, ἀλλὰ καὶ νά ἀποδείκνῃ τὴν
χρησιμότητά της, θέτει δεσμεύσεις εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ ὅχι εἰς
τὸν διάδοχόν του. "Ημπορῶ νά ἀπαριθμήσω δέκα περιπτώσεις,
ὅπου κατὰ τὴν πρώτην ἐφαρμογὴν γίνεται ἐξαιρέσις καὶ ἀπὸ
αὐτῶν τῶν διατάξεων τοῦ νόμου. Δὲν λέγω ὅτι εἶναι θέβαιον ὅ-
τι θά γίνῃ κακὴ ἐφαρμογὴ αὐτῆς τῆς εὐχερείας, κ. Κακριδὴ.
Αὐτὸ εἶναι ἄλλο θέμα. Λέγω τί γράφει ὁ νόμος. "Ομοίως θεωρῶ
σφάλματα τὸν περιορισμὸν τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας ἑλλ-

νικῆς γλώσσης, καθὼς καὶ τὴν ἀνακίνησιν τοῦ γλωσσικοῦ ζητή-
ματος. Νομίζω δὲ ἐπίσης ὅτι ἀποτελεῖ ἐλάττωμα, ὅχι τῶν δια-
τάξεων τοῦ νόμου, ἀλλὰ τῆς ἐξ αὐτοῦ προελθοῦσης καταστάσε-
ως, ἡ ὑποτίμησις τῆς καλῆς λειτουργίας τῶν σχολείων τῆς Μέσης
Παιδείας, ἡ ὁποία εἶναι ἀδύνατος μὲ τὸν ἐκ τῶν πραγμάτων ἀ-
ναγκαστικῶς θραδὺν ρυθμὸν τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κα-
θηγητῶν, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀμεσον τεραστίαν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀ-
ριθμοῦ τῶν μαθητῶν. Πιστεύω ἀκόμη ὅτι ἀποτελεῖ λάθος ἡ ἐ-
φαρμογὴ τῆς τριακονταπενταετίας εἰδικῶς εἰς τὴν παιδείαν, πού
εἶχε τόσα κενά. Καί, τέλος, ἐπικρίνω τὸ ὅτι κατὰ τὴν ψήφισιν τοῦ
νομοσχεδίου, εὐρέθημεν πέρα πολλὰς φορές ἐνώπιον δύο ἀντιπο-
λιτεύσεων. "Ενώπιον τῆς ἐκ τῶν ἐκλογῶν προκυψάσης ἀντιπολι-
τεύσεως καὶ ἐνώπιον τῆς πλειοψηφίας, ἡ ὁποία ἀντεπολιτεύετο
τὴν ἀντιπολίτευσιν. Εἰς τέτοιον τόνον δξύτητος διεξήγετο ἐνίοτε
ἡ συζήτησις, καὶ τοῦτο δὲν ὠφέλει τὸ συζητούμενον νομοσχέδιον.
Δυστυχῶς δὲ ἡ παρατήρησις μου ἀφορᾷ καὶ τὴν ἐτὼν πορείαν
τῆς κοινοβουλευτικῆς μας ζωῆς. Αὐτὴ εἶναι ἡ κατηγορία τῶν ἐ-
πικρίσεών μου, τὰς ὁποίας ἐγὼ ἀποκαλῶ λάθη τοῦ νόμου περὶ
"Εκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως. "Ερχομαι τώρα εἰς τὴν προσ-
πάθειαν δημιουργίας ἐντυπώσεων. "Επιθυμῶ νά τονίσω τὴν γνώ-
μην μου ὅτι ἡ παιδεία εἶναι κατ' ἐξοχὴν χώρος σεμνῶν ἐκδηλώ-
σεων. Καὶ δὲν ἐπεδείχθη σεβασμός αὐτῆς τῆς ἀρχῆς. "Ελέχθη-
σαν ἀμύπολλαι ὑπερβολαὶ διὰ τὴν δωρεάν παιδείαν. "Επεζητήθη
περίπου νά δημιουργηθῇ ἡ ἐντύπωσις εἰς τὴν προηγουμένην ὅλα ἐ-
πληρώνοντο καὶ μετὰ τὴν μεταρρύθμισιν ὅτι προσφέροντο δωρε-
άν. "Ενῶ κατὰ τὴν ἀναλυτικὴν συζήτησιν ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν
τῆς παιδείας, ἀπεδείχθη ὅτι ἡ μεταβολὴ εἶναι οὐσιώδης μόνον ὡς
πρὸς τὴν ἀνωτάτην παιδείαν, ἐνῶ εἰς τὴν ἄλλην παιδείαν εἶναι ἐ-
λάχιστα αἱ μεταβολαὶ καὶ ὅτι εἰς τὴν Μέσῃν Παιδείαν κατηργή-
θησαν μόνον τὰ τέλη τῶν 65 δραχμῶν ἐτησίως καὶ ἀτηλλάγχθησαν
οἱ γονεῖς καὶ ἀπὸ μερικὰς μικρὰς ἐισφορὰς, τὰς ὁποίας ἔδωκεν
ἐμὲνως κατέβαλλον, προαιρετικῶς ἢ μὴ, διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν
σχολείων. Πιστεύω ὅτι ἀποβλέπει ἐπίσης εἰς τὴν δημιουργίαν ἐν-
τυπώσεων καὶ ἡ πρὸς τὸ παρὸν ἀδύνατος, (καὶ νομίζω ὅτι θά
ἀποδειχθῇ καὶ διὰ σειρὰν ὀρισμένων ἐτῶν ἀκόμη), ἡ ἐνεαετής
ὕποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις. Πιστεύω δὲ ἀκόμη ὅτι εἶναι ἀπαράδε-
κτον νά προεξοφλῇ κανεὶς τὴν ἀναξιοτήτα τοῦ νομοθέτου τοῦ
μέλλοντος, διὰ νά δικαιολογήθῃ, διὰ τί σπεύδει νά θεσπίσῃ διάτα-
ξιν εἰς χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον δὲν εἶναι δυνατόν νά τὴν ἐφαρ-
μόσῃ. "Ενθυμοῦμαι, ὅτι ὅταν συνετάσσαμε τὸ σχέδιον τοῦ ἰσχύ-
οντος Συντάγματος ὡς Συνταγματικὴ "Επιτροπὴ, τινὲς ἐκ τῶν
συναδέλφων ἤθελαν νά ρυθμίσουν ὅλα τὰ θέματα μετὰ λεπτομε-
ρειῶν διότι ὑποπτεύοντο τὸν νόμοθέτην τοῦ μέλλοντος. Καὶ τότε
ἀντέδρασα εἰς τὴν προσπάθειαν καὶ εἶπα πρὸς τοὺς συναδέλ-
φους τῆς Συνταγματικῆς "Επιτροπῆς: «τόσον καλοὶ τάχα εἰμεθα
ἐμεῖς, καὶ τόσον ἀνάξιοι θά εἶναι οἱ διάδοχοί μας, ὥστε θά πρέ-
πη διὰ λεπτομερῶν συνταγματικῶν διατάξεων νά ἐξασφαλίσω-
μεν τὴν καλὴν λειτουργίαν τῆς πολιτείας; Τὸ ἴδιο λέγω καὶ σή-
μερον περὶ πραγμάτων, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἐφαρμοσίμα εἰς τὸ
παρὸν καὶ τὰ ὁποῖα τίθενται εἰς τὸν νόμον διὰ νά δεσμεύσουν
τάχα τὸ μέλλον, ὡς ἐάν εἰς τὸ μέλλον θά ἦσαν ἀνάξιοι οἱ φο-
ρεῖς τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας μας, ἡ τοῦλάχιστον θά ἦσαν κα-
τώτεροι ἀπὸ τοὺς σημερινούς. Εἰς τὴν σειρὰν τῶν προσπαθειῶν
δημιουργίας ἐντυπώσεων περιλαμβάνεται κατ' ἐμὲ καὶ ἡ ὀνομα-
σία Γυμνάσιον διὰ τὸν πρῶτον σχολεῖον τῆς Μέσης "Εκπαιδεύσε-
ως. "Επὶ ἐκατὸ καὶ πλέον ἔτη ἐννοεῖ ὁ κόσμος ὡς Γυμνάσιον
τὴν ὀλοκληρωμένην μέσῃν παιδείαν. Διὰ τὴν τώρα δημιουργεῖται ἡ
ἐσφαλμένη ἐντύπωσις εἰς ἐκείνον πού ἔχει ἀπολυτήριον τοῦ νέου
Γυμνασίου; Τονίζω ἐπίσης, ὅτι ἀπεφυλάχθῃ κατὰ τὴν συζήτησιν
τοῦ νόμου ὅ,τιδήποτε δὲν εἶναι εὐάρεστον. "Ὅπως π.χ. ὅτι θά λη-
φθοῦν ὅλα τὰ μέτρα, πού εἶναι ἀναγκαῖα διὰ νά ἐξασφαλισθῇ
τοῦλάχιστον ἡ ἐξαετής ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις ὥστε νά μὴ ὑ-
πάρχῃ αὐτὴ ἡ διαφυγὴ τοῦ 20—25%. Καὶ ἐπίσης καμμία λέξις
δὲν ἐλέγχθῃ ὡς πρὸς τὸ ὅτι εἶναι ἀναγκαῖος καὶ ὁ μόχθος τῶν
μαθητῶν, ὁ ὁποῖος εἶναι ἅγιος καὶ ἱερός. "Αλλὰ δὲν εἶναι ἐκ
τῶν συνθημάτων τὰ ὁποῖα εἶναι δυνατόν νά προκαλοῦν ἐκδηλώ-
σεις ἐγκαρδιότητος καὶ ἀφοσιώσεως. Καταδικάζω ἐπίσης τὴν τα-
κτικὴν τῆς προσπάθειας προσεκλύσεως τῶν νέων εἰς διαιρέσεις,
οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν ἀναδρομὴν εἰς τὸ παρελθόν τοιαύτη δὲ εἶ-
ναι ἡ διαιρέσις ἡ ἀφορώσα εἰς τὸ γλωσσικόν. Κακὴν ἐπίσης थे-
ωρῶ τὴν προσπάθειαν διχοστασίας ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐννοίαν τῆς
Δημοκρατίας. Διότι ἀλλοίμονον, ἐάν εἰς τὰς δημοκρατικὰς χώ-
ρας ὑπάρχουν ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ἔχουν διαφορετικὴν ἀντίληψιν
ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος. "Ὅσοι
δὲν εἶναι ὀλοκληρωτικοί, δὲν ἔχουν διαφορὰς μεταξύ τῶν ὡς πρὸς
τὴν ἀντίληψιν περὶ τοῦ τί εἶναι δημοκρατία. Νομίζω δὲ ὅτι ὑπάρ-
χουν ἄλλα θέματα, καὶ ἄλλα συνθήματα τὰ ὁποῖα θά ἡμποροῦ-
σαν νά ἐνθουσιάζουν τὴν σημερινὴν νεότητα καὶ νά τὴν ἐνέουν,
ἀντὶ νά τὴν διχάζουν. "Ὅπως π.χ. τὸ πάθος τῆς ἐρεῦνης, τὸ ὁποῖον
εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς ἐποχῆς μας. "Η καταπληκτικὴ αὐξή-
σις καὶ τῶν εὐκαιριῶν ἀκόμη τῆς ἐρεῦνης. Τὸ ριψοκίνδυνον καὶ
ἡ περιπέτεια τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν κατακτη-
σεων τοῦ ἱδικοῦ τὸν πνεύματος. "Η προσπάθεια τῆς δεσμεύσεως
τῶν ἀπείρων δυνάμεων τοῦ μικροκόσμου, αἱ ὁποῖαι χρησιμοπο-
ιοῦμεν δι' εἰρηνικοὺς σκοποὺς μαζί μὲ ἄλλας κατακτησεις, εἴ-
ναι δυνατόν νά ὀδηγήσουν εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς κοινωνικῆς
δικαιοσύνης καὶ τῆς διασπορᾶς τῆς εὐημερίας εἰς ὅλον τὸν λαόν.
"Επίσης ἡ ἀναζήτησις τῆς νέας ἰσορροπίας ἡ ὁποία εἶναι ἀνάγκη
νὰ ὑπάρξῃ μετὰ τὴν ἀνθρωπιστικὴν ὑποδομήν, ἀνθρωπιστικῆς
μορφώσεως καὶ τεχνικῆς, ἡ ὁποία σήμερον διαθέτει τὴν ἀγύλην
καὶ τὴν ἀλάμπιν. Νέα συνθήματα ἀκόμη ἀποτελοῦν αἱ ραγδαῖαι

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ εἰς τὴν σ. 100)

NEO **ROL** spotless

τὸ μόνο ἀπορρυπαντικό
στὸν κόσμο πού:

❊ καταργεῖ τοὺς λεκέδες
μέ τὸ πλύσιμο

❊ ξεκιτρινίζει τὰ κιτρινισμένα
βάψιλον

❊ χαρίζει τὸ λευκὸ spotless
λευκὸ χωρίς σκιές λεκέδων.

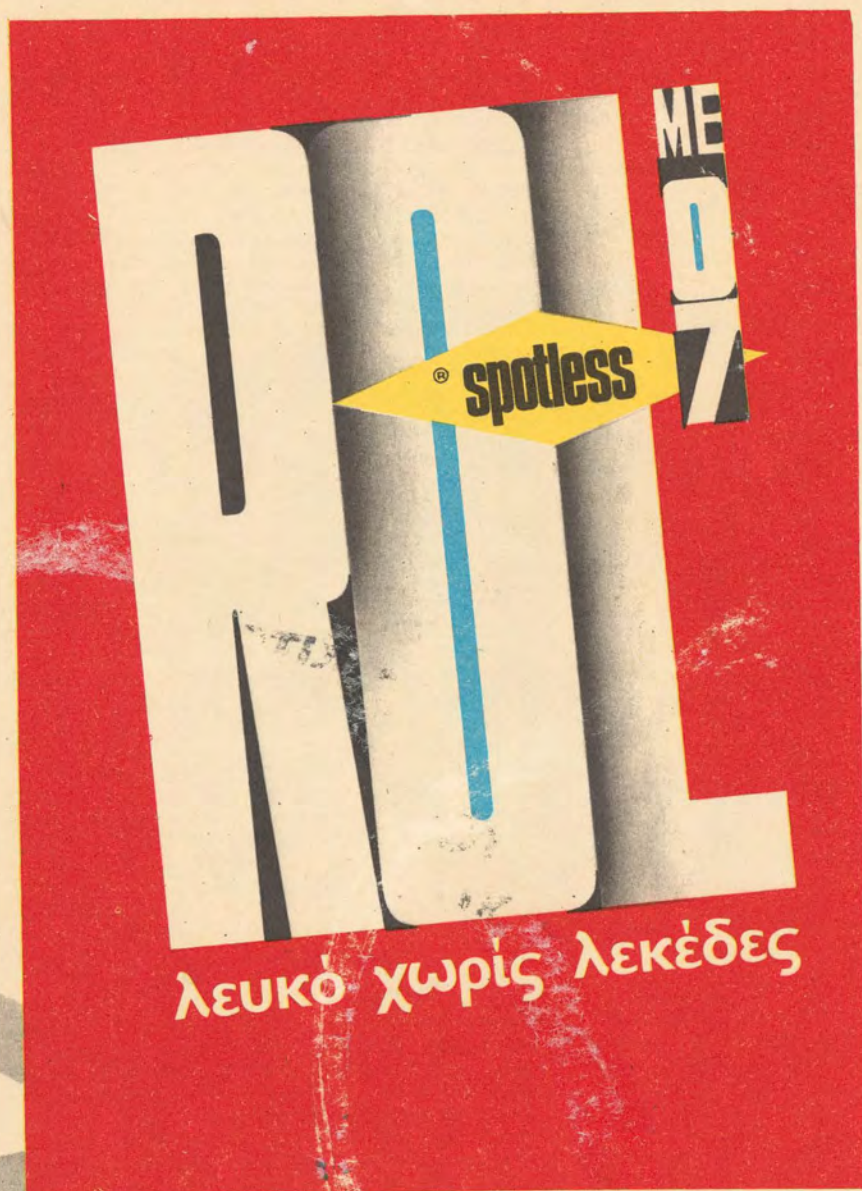
NEO **ROL** ΣΠΟΤΛΕΣ

καινούργια ἐπαναστατικὴ
σύνδεση

100% μεγαλότερη δύναμη
λευκάνσεως.

ΛΕΥΚΟ

ΧΩΡΙΣ

ΛΕΚΕΔΕΣ

κατακτήσεις του ανθρώπινου πνεύματος, ή γνωριμία όλου του πλανήτη, ή έρευνα του διαστήματος και τόσα άλλα, τα οποία δύνανται και πρέπει να εξαίρωνται και να ενώνουν, να μη διχάζουν και να είναι πολύ περισσότερον σύγχρονα και πρακτικώς ωφέλιμα από τα άλλα που αποτελούν ανάδρομην εις τὸ παρελθόν και διχάζουν. Εἰς μίαν ἐποχὴν, ἡ οποία εἶναι ριζικώτατα νέα, δὲν ἔχουν θέσιν κριτήρια ἐκ τῶν διαιρέσεων τοῦ παρελθόντος. Εἶναι οὐκ ἡ νέα ἐποχὴ μας, ριζικώτατα νέα, ἐπίσης εἶναι εἰς τὴν νεανικὴν τῆς ἡλικίας και ἔχει και σύνθεσιν νεανικὴν, εἶναι ἡ νεανικώτερα σύνθεσις τοῦ Κόσμου, ἀπ' ὅτι ὑπῆρξε ποτὲ, διότι εἶναι περίπου τὸ 1)3 τοῦ Κόσμου κάτω τῶν 25 ἐτῶν. Εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν, ἐγὼ θὰ ἐνόμιζα, ὅτι εἶναι πολὺ προτιμότερον νὰ βλέπωμε τὰ ἐντέλως νέα, ἔκείνα που ἐνώνουν ὁλους εἰς ἓνα ἐκπαιδευτικὸν σύστημα, εἰς μίαν προοπτικὴν, εἰς μίαν πνοὴν παιδείας, ἀπὸ τὸ νὰ χρωματίζωμεν και νὰ υπερβάλλωμεν διαφορὰς συνδεόμενας με οἰχασμοὺς τῆς ἰδικῆς γενεᾶς. Ἀπὸ τὸ παρελθὸν δὲ νὰ παραλάβωμεν τὰ ἰδεώδη τὰ οποία δὲν φέρει οὐ χρόνος και τὰ οποία αποτελοῦν ὄπλισμόν τῆς συνειδήσεως. Εὐχαριστῶ και ἐγὼ τὸν κύριον Μπασιτῆν διὰ τὴν πρωτοβουλίαν του καὶ ὁλους σας διὰ τὴν χρησίμωσιν συζητήσιν, τὴν ὁποίαν κατωρθώσαμεν νὰ κάμωμεν. Ἐνόμισα ὅμως ὅτι εἶχα ὑποχρέωσιν νὰ ἐπισημάνω τὰς ἀντιρρήσεις μου και τὰς ζωντὰς ἀνησυχίας μου. Εὐχομαι αἱ ἀνησυχίαι μου εἰς τὴν διάρκειαν τοῦ χρόνου νὰ μειωθῶν και νὰ ἀνατεῖλουν κάποια ἐλπίδα ἀπὸ τὴν πράξιν.

ΚΑΚΡΙΑΔΗΣ: Ἰσως ἔχετε δίκαιο. Πρῶτα - πρῶτα ξέρουμε ὅτι ὑπάρχουν πολλοί, που ἔχουν ὁλους τοὺς τίτλους, χωρὶς νὰ ἔχουν καὶ τὴν σχετικὴ ἱκανότητα. Δὲν θέλω νὰ ἀναφερθῶ σὲ ὠρισμένες Σχολές, ἐὰν λάθουμε ὅμως ὅτι ὅσιν τι διδάκτορες ἔγιναν ποτὲ - ποτὲ καταλαβαίνουμε πόσο προσεκτικοὶ πρέπει νὰ εἴμαστε στὴν ἐκτίμησιν τῶν τίτλων.

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Ὅπως ἡ περίπτωση τοῦ Σβορώνου, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, που δὲν εἶχε δίπλωμα Πανεπιστημίου...

ΚΑΚΡΙΑΔΗΣ: Κοιτάξετε, ὑπάρχει και κάτι ἄλλο: σήμερα θρῆσκόμεστε στὴν ἀνάγκη νὰ ζητήσουμε ἀλλαγὴ τοῦ βασικοῦ νόμου, γιὰ νὰ μειώσουμε τὰ προσόντα ἐνὸς ὀρισμένου κλάδου.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Γιατί;

ΚΑΚΡΙΑΔΗΣ: Γιατί δὲν ὑπάρχουν ὑποψήφιοι με τόσα προσόντα. Ἀναφέρομαι εἰδικὰ στὴν ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσι. Ἡ ἀπάντησι, οἱ ὑποψήφιοι νὰ ἔχουν ἔξω ἀπὸ ἄλλα προσόντα 15ετὴ δημόσια ἐκπαιδευτικὴ ὑπηρεσία, δὲν μπορεῖ νὰ ἱκανοποιηθῇ εὐκόλα. Ἐχομε ἐκλεκτοὺς ἀνθρώπους, ἐπιστήμονες καλοῦς, με ἐνδιαφέροντα παιδαγωγικά, ἀλλὰ που δὲν ἔχουν τόσων πολλῶν ἐτῶν ὑπηρεσία στὰ σχολεῖα. Γι' αὐτὸ ζητοῦμε ἀλλαγὴ τοῦ νόμου στὸ σημεῖο αὐτὸ καὶ μειώσιν τῶν ἀπαιτούμενων ἐτῶν ὑπηρεσίας.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Ἐγὼ ἀπήντησα εἰς ἐκεῖνο που ἐλάτε πρὶν ὡς πρὸς τὰ προσόντα, που ἐτέθησαν ἐκ τοῦ νόμου. Καὶ σὰς εἶπα ὅτι ἐτέθησαν μόνον ὑπὸ τοῦ νόμου, ἀλλ' ἐξηρέθη ἡ πρώτη ἐφαρμογή. Εἰς αὐτὸ εἰδικῶς τὸ σημεῖον ἀπήντησα. Δὲν ἀμφισβητῶ ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ εὐρεθοῦν ἱκανὰ πρόσωπα χωρὶς τυπικά προσόντα.

ΚΑΚΡΙΑΔΗΣ: Θέλω και ἐγὼ νὰ εὐχαριστήσω τὸν κ. Μπασιτᾶ, ὅχι μόνον γιὰ τὴν πρόσκλησι, ἀλλὰ και γιὰ τὸν τρόπο που διηύθυνε τὴν συζήτησι.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Δύο λόγια εἰς ἀπάντησι τοῦ κ. Παπανοῦτσου. Τὸ νομοσχέδιο αὐτὸ ἔχει μερικὲς ἀδρεῖς γραμμές, τίς ὁποῖες θεωρῶ σταθερές, και εἶναι φυσικὴ. Πράγματι, ὑπάρχουν μερικὰ στοιχεῖα, τὰ οποία εἶναι αἱ ἀρχαί, εἶναι αἱ κεντρικώτεροι σκέψεις τοῦ νομοθετήματος, ὅπως π.χ. εἶναι οἱ δύο κύκλοι. Καὶ εἶπα ὅτι εἰς αὐτὸ τὸ εἰδικὸ σημεῖο εἶμαι και ἐγὼ σύμφωνος. Ἀλλ' ὅμως, τὸ νομοσχέδιο που φέρει τὴν ὑπογραφήν μου καθιερώνει τοὺς δύο κύκλους ἀλλὰ κατ' ἄλλον τρόπον, χωρὶς τὸν ἐνιαῖο τύπο. Πάντως, τὴν θέσιν τῶν δύο κύκλων και τότε τὴν ὑποστήριξα. Ἀλλὰ ἀδρὴ γραμμῇ, εἶναι ἡ προαγωγή, ἃς τὸ ποῦμε ἔτσι, τῆς δημοτικῆς. Ἐπίσης ὁ περιορισμὸς τῶν κλασσικῶν γλωσσῶν. Δὲν θὰ κρίνω τώρα αὐτὰ τὰ σημεῖα. Εἶπε ὅμως ὅτι μία τῶν ἀδρῶν γραμμῶν εἶναι καὶ ἡ ἀντίληψις περὶ δημοκρατίας ὅτι ἡ μεταρρύθμισι καθιστᾷ δημοκρατικώτερον τὴν παιδείαν. Θέλω ἐπ' αὐτοῦ νὰ διαφωνήσω ριζικά. Δὲν παραδέχομαι ὅτι διὰ τοῦ νομοθετήματος αὐτοῦ καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ ἐκπορευομένων διαταγμάτων προκύπτει οἰαδήποτε μεταβολὴ εἰς τὴν περὶ δημοκρατίας ἀντίληψιν που ὑπάρχει εἰς ὁλόκληρον τὴν κειμένην νομοθεσίαν μας. Ἄλλο θέμα ἂν οἱ ἄνθρωποι που τὴν ἐφαρμόζουν σήμερα ἔχουν ἄλλην ἀντίληψιν περὶ Δημοκρατίας, ἀπ' ὅτι εἶχαν οἱ παλαιότεροι. Τὸ μὲν πρῶτον δὲν στέκει διότι δὲν προκύπτει ἐκ τοῦ κειμένου, τὸ δεύτερον δὲν τὸ παραδέχομαι. Δὲν παραδέχομαι ὅτι ὑπάρχει κανένας ὁ ὁποῖος ἔχει ἀντίληψιν περὶ δημοκρατίας, ἄλλην ἀπὸ ὅτι εἶχαν οἱ προηγουμένοι. Νομίζω ὅτι σὲ αὐτὸ τὸ θέμα δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἀνανέωσις. Βεβαίως, ὑπάρχουν μέσα στὸ σύνολον τῆς κοινωνίας ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν πῶς ἐντονα ὀρισμένα στοιχεῖα, τὰ προοδευτικώτερα μέσα στὴν σύνθεσι τῆς Δημοκρατίας και ἄλλοι που δὲν τὰ ἔχουν. Μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν ἀποχωρήσεις. Ἀλλὰ οὐαὶ και ἀλλοίμονον ἐὰν γίνῃ δεκτὸν ὅτι μέχρι τώρα δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὴν παιδείαν τὴν ἑλληνικὴν, τὸ ἰδανικόν τῆς Δημοκρατίας. Ὁ ἑλληνοχριστιανικὸς πολιτισμὸς περιέχει μέσα του και τὴν ἔννοιαν τῆς ἀληθείας, τῆς πραγματικῶς γνησίας Δημοκρατίας. Διαφωνῶ εἰς τοῦτο με τὸν κ. Παπανοῦτσον· νομίζω ὅτι πρέπει νὰ εἴμαστε αἰσιόδοξοι διὰ τὸ μέλλον, ἀκριβῶς διότι σὲ αὐτὸ τὸ θέμα δὲν ὑπάρχει διαφωνία. Διαφωνία ὑπάρχει μεταξὺ ὁλοκληρωτισμοῦ και Δημοκρατίας, εἴτε ὁ ὁλοκληρωτισμὸς εἶναι δεξιός, εἴτε εἶναι ἀριστερός. Ἐκεῖ ἐπικρατοῦν ἄλλες ἀντιλήψεις. Ἐκεῖ προτάσσεται ἡ ἔννοια τῆς ὁλότητος, τοῦ Κράτους ἀπέναντι τοῦ ἀτόμου, πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν ὑπάρχει σὲ μίαν Δημοκρα-

τία, ἡ οποία ἀποτελεῖ ἀκριβῶς μίαν ἰσορροπημένην σύνθεσιν, ἀτόμου και συνόλου. Καὶ σὲ αὐτὸ νομίζω ὅτι ἐμεῖς ἐμεῖναι σύμφωνοι και θὰ ὑπόχωμιν, ἐκφράζω μίαν εὐχὴν, ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ ἔννοια τῆς Δημοκρατίας, τὴν ὁποῖαν πρέπει πρῶτα - πρῶτα οἱ Νομικὲς Σχολές νὰ διδάσκουν και οἱ σχολαῖς Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν και τὰ Σχολεῖα ἀκόμη, νὰ τὴν διδάσκουν, νὰ τὴν θεσθύνουν. Ἀλλὰ εἶναι μία και μόνη και δὲν μπορεῖ νὰ τὴν οἰκειοποιηθῇ, αὐτὸ ἀποτελεῖ θαρῦτατον, γιὰ μένα θὰ ἀποτελεῖ θαρῦτατον δηλαδὴ ὁλίσθησι, νὰ θέλῃ οἰαδήποτε παρτάξις, ἡ οἰοσδήποτε ἀνθρώπος νὰ οἰκειοποιηθῇ τὴν ἔννοιαν τῆς Δημοκρατίας. Εἴμαστε σύμφωνοι εἰς τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ εἰς τὴν τοποθέτησιν διαφωνοῦμεν. Αὐτὰ ἤθελα νὰ εἶπω.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε Τσάτσο. Ἐγὼ πιστεύω ὅτι εἶναι δυνατόν μέσα σὲ ἓνα δημοκρατικὸ πολίτευμα, ἓνα κόμμα νὰ εἶναι δημοκρατικώτερον τοῦ ἄλλου. Ὅπως πιστεύω, και σὲ μίαν νομοθεσίαν ἐκπαιδευτικὴν, ἓνα νομοθέτημα νὰ εἶναι δημοκρατικώτερον ἐνὸς ἄλλου νομοθετήματος. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὁποῖος διαβάσει τὸν νόμον 4379 θὰ δῇ μίαν δημοκρατικώτατην ἀντιλήψιν τῆς παιδείας με τὸ ἐξῆς μάτι. Συστηματικὰ προσπαθεῖ νὰ ἀνεβάσῃ τὸ μορφωτικὸ ἐπίπεδο ὁλοκληροῦ τοῦ Λαοῦ. Ἀδιακρίτως κοινωνικῆς θέσεως, πόρων, γεωγραφικῆς οἰκίσεως, ἐὰν κάθεται ἐδῶ ἢ ἐκεῖ. Γιὰ πρώτη φορὰ ἐπεκτείνεται θεωρητικῶς ἔστω, εἶναι μία διακήρυξις. Ὅταν ἔκαναν τὰ Ἠνωμένα Ἐθνη τὴν διακήρυξιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἐπίστευε βέβαια κανεὶς ὅτι ἐκείνη τὴν ὥρα τὰ εἶχε κίβλας ὁ Κόσμος ἀποκτήσει. Ὁχι. Ἀλλὰ ἔχει γίνῃ μία πυξίδα. Ἐβαλε τὴν πυξίδα και λέγει πρὸς βορρᾶν. Σταθερὸν σημεῖον τὸ πρὸς βορρᾶν. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες θὰ ἐκπαιδεύθωιν ἐννέα χρόνια. Ἐγὼ θὰ πληρώσω τὰ ἔξοδά τους. Ὅλων. Καὶ ὅταν λέγω αὐτὸ θὰ σκορπίσω τὴν ἐκπαίδευσί μου σὲ ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Θὰ κάνω στὸ Γυμνάσιο τὸν πρῶτον κύκλο 2.000. Θὰ κάνω ὅτι μπορέσω γιὰ νὰ τὰ καταφέρω. Καὶ ὅταν ἓνα Κράτος, μία πολιτεία, μία Κυβέρνησι παίρνει ἓνα προϋπολογισμό 1.900 ἑκατομμύρια γιὰ τὴν παιδείαν και τὸν κάνει μέσα σὲ ἐνάμιση χρόνο τρία τετρακόσια, ἔ, τότε, δὲν λέγω πῶς οἱ ἄλλοι δὲν ἦσαν δημοκρατικοί. Τοῦτοι εἶναι δημοκρατικώτεροι. Καὶ νομίζω ὅτι ἡ Δημοκρατία ἐπιδέχεται διαβαθμίσεις. Δὲν εἶναι ἓνα ἀπόλυτον σημεῖον. Δὲν ἀμφισβητῶ καθόλου, ὅτι και ἄλλα κόμματα, συνασπισμοὶ και ἰδιῶς ἄλλοι ἄνθρωποι, ἐκτός ἀπὸ τοὺς κυρίους που μᾶς κάνουν τὴν τὴν ἡμῶν νὰ καθῶνται μαζί μας ἀπόψε, εἶναι ἀνθρώποι ἀκραίως δημοκρατικοί. Καὶ πιστεύω, ὅτι και αὐτὴ ἡ δημοκρατικότητα ἔχει διαβαθμίσεις. Δὲν ἔχω τίποτε ἄλλο νὰ πῶ.

ΚΑΚΡΙΑΔΗΣ: Περί δημοκρατίας ὁ λόγος.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Δὲν νομίζω σωστὸ τὸ κριτήριον αὐτὸ τῆς δημοκρατικότητος τῆς παιδείας. Ἐὰν τὸ ἐπαίρναμε ὡς θέσιν, θὰ ἔπρεπε νὰ θεωρήσωμε ὅτι τὰ ὁλοκληρωτικὰ Κράτη, τὰ οποία ἐμεῖς θεωροῦμεν ὁλοκληρωτικά, εἶναι δημοκρατικώτερα ἀπὸ ἐμᾶς. Διότι αὐτὰ ἔχουν ἀκόμη περισσότερες τίς χορηγήσεις εἰς τὴν παιδείαν, ἀπὸ ὅτι ἔχομε ἐμεῖς. Αὐτὸ δὲν εἶναι τὸ κριτήριον. Εἶναι ἡ ἰδεολογία. Καὶ εἰς τὴν ἰδεολογίαν αὐτὴν ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρχουν διαφορὲς μεθοδεύσεως τοῦ πῶς θὰ πρέπει νὰ θεωρηθοῦν, ὥστε νὰ παρασχεθοῦν περισσότερα διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Καὶ ἐὰν ἐν μέρει, ἐὰν σήμερον, ἐξωδεύσατε σεις πέντε δισεκατομμύρια διὰ τὴν παιδείαν και ἄλλα πέντε διὰ τὴν Γεωργίαν και ἄλλα πέντε δὲν ξέρω γιὰ ποῦ, θὰ ἔλθῃ αὐριον ἡ ὥρα, καὶ ἦλθε ἡ ὥρα, κατὰ τὴν ὁποῖαν δὲν θὰ εἴσθε εἰς θέσιν νὰ ἐξοδεύσατε ἀπολύτως τίποτε και γιὰ τίποτε. Γιατί θὰ πτωχεύσατε. Κάνομεν μίαν πολιτικὴν οἰκονομικῆς συνέσεως. Εἶναι αὐτὸ ἀντιδημοκρατικόν; Ὅταν αὐτὸ τελικῶς καταλήγῃ εἰς τὴν ἀνοδὸν ὁλοκληροῦ τῆς κοινωνίας πολὺ ταχύτερα, και πολὺ ἀσφαλέστερα, ἀπὸ ὅτι αἱ πάροχα; Δὲν νομίζω λοιπόν, ὅτι τὰ κριτήρια τῶν παροχῶν εἶναι ἐκεῖνα τὰ οποία μπορεῖ νὰ θέσουν ὡς θέσιν νὰ κρίνουν ἂν εἶναι κάτι δημοκρατικόν. Οὐτε ἡ διακήρυξις, ὅτι ἡ παιδεία θὰ ἐπεκταθῇ ὅταν δὲν ἔχωμεν τὰ μέσα, και ὅταν κάνωμεν πολιτικὴν ἡ ὁποῖα τελικῶς δὴλαῖ εἰς ἀδυναμίαν, λόγῳ οἰκονομικῶν ἀτυχημάτων, τὰ οποία ἐπακολουθοῦν ἐκ τῆς πολιτικῆς αὐτῆς. Νομίζω ἐπομένως ὅτι αὐτὰ τὰ κριτήρια δὲν εἶναι ἐπαρκή, διὰ νὰ στηριχθῇ ἓνας τέτοιος ἰσχυρισμὸς, ὅτι «ἐμεῖς ἐρχόμεθα με δημοκρατικώτεραν παιδείαν, ἐνῶ ἐσεῖς δὲν εἴχατε τοιαύτην». Νομίζω, ὅτι δὲν ὑπάρχει σχέσις αἰτίου και αἰτίας τοῦ μεταξὺ τῶν δύο. Καὶ νομίζω ὅτι καλὸν θὰ ἦτο, τὸ θέμα αὐτὸ τῆς δημοκρατίας νὰ τὸ ἀφήσωμε κατὰ μέρος και νὰ περιορισθῶμε εἰς τὴν κοινὴν εὐχὴν ἡ παιδεία νὰ προχωρήσῃ ἀπροσκόπτως, χωρὶς περιπετείας, και εἰς μίαν καλυτέραν αὐριον, διότι πιστεύωμεν ὅλοι, ὅτι ἡ παιδεία αὐτὴ, καὶ διὰ τῶν κλασσικῶν γραμμάτων και διὰ τῶν Μαθηματικῶν θὰ ἀναπτύξῃ τὴν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα. Αὐτὸς δὲ, εἶναι ὁ πρῶτος σκοπός.

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Ἀγαπητοὶ κύριοι, δὲν ἔχω παρὰ νὰ σὰς εὐχαριστήσω πάρα πολὺ διὰ τὴν προθυμίαν με τὴν ὁποῖαν ἀπάντησατε εἰς τὴν πρόσκλησιν, τὴν ὁποῖαν εἶχα τὴν τιμὴν νὰ σὰς κάνω, και ταυτοχρόνως διὰ τὸν τόνον με τὸν ὁποῖον διεξήχθησαν ὅλες οἱ συζητήσεις και κατὰ τίς τέσσερις συνεδριάσεις μας, καὶ νὰ σὰς δηλώσω, ὅτι και ἐγὼ προσωπικῶς καὶ τὸν περιοδικὸν «ΑΛΦΑ» θὰ εἶναι πάντοτε πρόθυμο γιὰ συζητήσεις, αὐτοῦ τοῦ τόνου, αὐτοῦ τοῦ ἐπιπέδου, και αὐτῆς τῆς ἀντικειμενικότητος. ■

ΘΕΜΑΤΑ ΜΗ ΣΥΖΗΤΗΘΕΝΤΑ

Ἐπὶ τῶν ἐγκριθέντων βιβλίων, ὡς και ἐπὶ τῶν ἐπιλεγέντων προσώπων, οὐδεμία ἐγένετο συζήτησις καθόσον και τῶν πρῶτων τὸ περιεχόμενον ἦτο ἄγνωστον ἐκ μέρους τῶν συζητητῶν και περὶ τῶν προσώπων δὲν ὑπῆρχον ἐπαρκῆ δι' αὐτοὺς στοιχεῖα.

ΝΕΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ

- 'Η ελληνική οικονομία
- 'Η ξένη οικονομία
- 'Η διεθνής ζωή
- 'Από όσα γράφουν οι άλλοι
- 'Επίκαιρα θέματα
- 'Επιστολές
- Κείμενα

2

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1966

ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 10

ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ :

Τὸ 5ετὲς καὶ ἡ ἀνάπτυξη

R. ARON :

**Τὸ ἀμερικανικὸ σιτάρι
καὶ ὁ ρωσικὸς χρυσὸς**

ΒΑΣ. Γ. ΒΑΛΛΩΡΑ

'Η ἀνατομία τῆς Παιδείας μας

Τ. ΤΣΑΒΕΑ :

'Η λαϊκὴ οικονομικὴ ἀμυνα

R. OPPENHEIMER :

'Αλθέρτος 'Αϊνστάϊν

ΟΡ. ΔΟΥΜΑΝΗ :

**'Ανάγκη 'Οργανισμοῦ
Οικονομικῆς 'Αναπτύξεως**

Γ. Η. ΚΡΙΜΠΑ - Κ. ΑΝΤΩΝΑΡΑ

'Η βιομηχανία μας σὲ κρίσιμη καμπή

ΓΡ. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗ :

**Λαϊκὴ κυριαρχία καὶ βασιλικὲς
προνομίες**

Κ. Ν. ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗ :

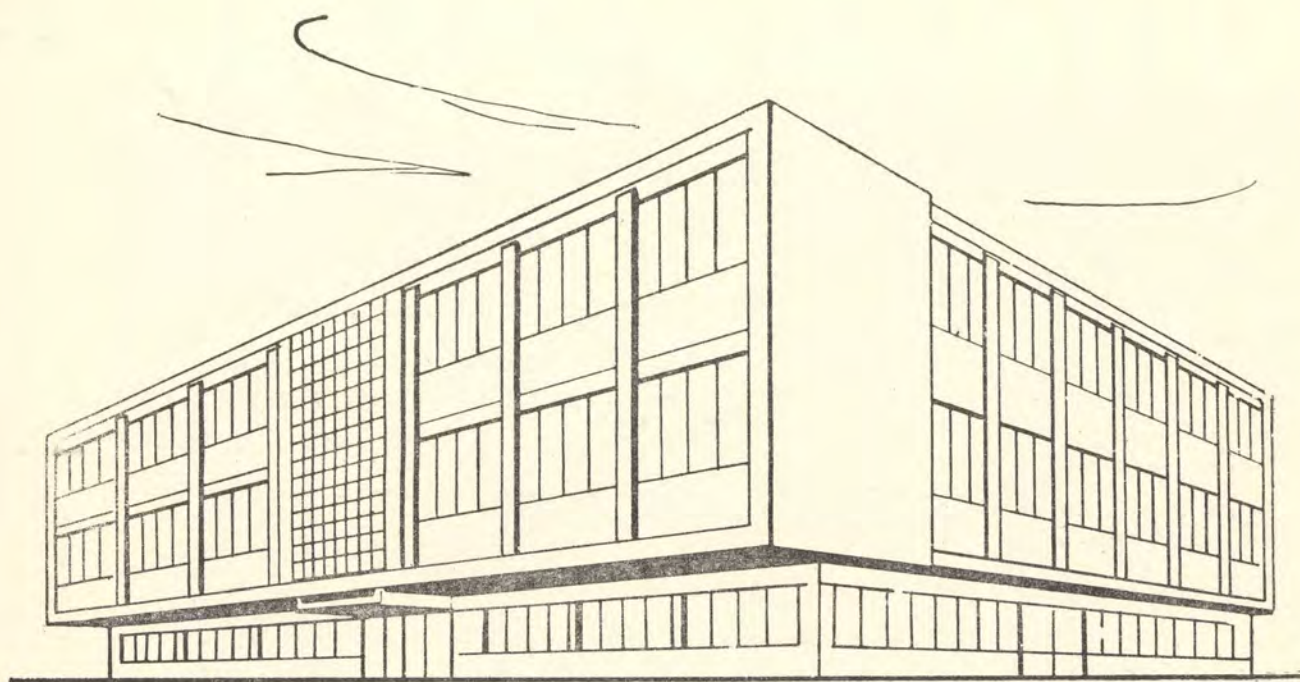
**'Αμερικὴ, Βιετνάμ
καὶ εἰρηνοπόλεμος**

ΟΡ. ΣΤΑΥΡΟΥ :

Φιλειρηνικὲς φωνές

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ VITA Γ. ΒΕΛΕΡΗΣ & ΣΙΑ

ΥΠΕΡΣΥΓΧΡΟΝΗ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Ἡ VITA ἀποτελεῖ ἐγγύηση διὰ τὴν ἄψογη παραγωγή φαρμάκων ἀπὸ πάσης πλευρᾶς.

Ἡ VITA παρακολουθεῖ μὲ σχολαστικότητα τὶς νεώτερες ἐπιστημονικὲς ἐξελίξεις στὸν τομέα τῆς θεραπευτικῆς.

Ἡ VITA ἐλέγχει τὰ παραγόμενα προϊόντα τῆς σὲ ὅλα τὰ στάδια παρασκευῆς.

Ἡ VITA μετεπήδησε ἀπὸ τὴν ἄψογη παραγωγή στὴν ἔρευνα.

Ἡ VITA σέβεται τὸν ἄρρωστο τὸ γιατρὸ καὶ τὸ φαρμακοποιό.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ Γ. ΒΕΛΕΡΗΣ & ΣΙΑ
ΑΘΗΝΑΙ: ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 90 - ΤΗΛ. 810388
ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ: 7^Η ΣΤΑΣΙΣ ΧΟΛΑΡΓΟΥ ΤΗΛ. 651592

'Η Νέα Οικονομία

ΙΔΡΥΤΗΣ
ΑΓΓΕΛΟΣ Θ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Γραφεία ΣΤΑΔΙΟΥ 28 - ΑΘΗΝΑΙ - Τηλ. 235-031

REVUE MENSUELLE ÉCONOMIQUE ET SOCIALE

Fondateur :

Prof. ANGELOS ANGELOPOULOS

Bureaux: 28, RUE DU STADE, ATHÈNES

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ	ΧΡΟΝΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΑΡΙΘ. ΤΕΥΧΟΥΣ 2 (230)	ΑΘΗΝΑΙ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1966
---	--	----------------------------

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ!

ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ
ΒΑΛΑΩΡΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
ΒΕΓΛΕΡΗΣ ΦΑΙΔΩΝ
ΒΛΑΧΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Ν. ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΔΕΣΠΟΤΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΔΡΑΚΑΤΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ ΧΡΥΣΟΣ
ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
ΚΑΛΦΩΤΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ
ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΚΑΤΖΟΥΡΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΚΕΦΑΛΑΣ ΑΝΤΩΝΗΣ
ΚΡΙΜΠΑΣ Η. ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΝΙΚΟΣ
ΛΑΖΑΡΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
ΜΕΡΛΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΑΓ.
ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΙΑΝ.
ΝΟΤΑΡΑΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ
ΝΕΖΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΠΑΠΑΜΑΡΓΑΡΗΣ ΘΕΟΧΑΡΗΣ
ΠΑΠΑΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΣΠΗΛΙΟΣ

ΣΑΠΟΥΝΤΖΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΣΗΜΙΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΣΤΑΓΚΟΣ ΑΣΤΕΡΗΣ
ΣΤΑΥΡΟΥ ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ
ΤΕΝΕΚΙΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΤΣΑΒΕΑΣ ΤΑΚΗΣ
ΦΙΛΙΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗΣ ΚΩΣΤΑΣ
ΧΡΙΣΤΟΥΛΑ ΡΕΝΑ
ΨΑΡΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ: Τò πενταετές Πρόγραμμα και ή οικονομική ανάπτυξη	99
—: 'Η μόνη λύση του πολιτικού προβλήματος	102

★

Καθηγ. ΒΑΣ. Γ. ΒΑΛΑΩΡΑ: 'Η ανατομία τής Παιδείας μας	109
Γ. Η. ΚΡΙΜΠΙΑ — Κ. ΑΝΤΩΝΑΡΑ: 'Η ελληνική βιομηχανία περνάει μιὰ κρίσιμη καμπή ανάπτυξεως.	119
Καθηγ. R. ARON: Τò αμερικανικό σιτάρι και ό ρωσικός χρυσός	127
T. TSAVEAS: 'Η λαϊκή οικονομική άμυνα	129
R. OPPENHEIMER: 'Αλβέρτος 'Αϊνστάιν	135
ΟΡ. ΔΟΥΜΑΝΗ: 'Ανάγκη ιδρύσεως 'Οργανισμού Οικονομικής 'Αναπτύξεως	139
ΓΡ. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗ: Λαϊκή κυριαρχία και βασιλικές προνομίες	141
K. N. XATZHARGHYRIS: 'Αμερική, Βιετνάμ και ειρηνοπόλεμος	146

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ

ΘΡ. ΣΤΑΥΡΟΥ: Φιλερηνικές φωνές	151
Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: Τά κρίσιμα νομισματικά μεγέθη	152
Η ΞΕΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: ● ΕΟΚ: με συμβιβασμούς επανέρχεται ή Γαλλία στις Βρυξέλλες. ● Νέες προσπάθειες για τη μεταρρύθμιση του διεθνούς νομισματικού συστήματος. ● 'Αποτυχία ό αυτόελεγχος των διεκδικήσεων των εργαζομένων. ● 'Ο νέος προϋπολογισμός των ΗΠΑ και τò πρόγραμμα βοήθειας	155
Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΖΩΗ: ● ΑΦΡΙΚΗ: στήν ώρα των πραξικοπημάτων. ● ΝΙΓΗΡΙΑ: στο δρόμο τής προόδου. ● ΒΕΛΓΙΟ: ή βία άντι για τη λύση των προβλημάτων. ● ΒΑΛΚΑΝΙΑ: οι πυρηνικοί συναγωνισμοί και ή 'Ελλάς. ● ΕΟΚ: ό διπλωματικός πόλεμος. ● Πληθυσμός και παραγωγή τροφίμων	161
ΑΠ' ΟΣΑ ΓΡΑΦΟΥΝ ΟΙ ΑΛΛΟΙ: ● 'Από τις πολιτικές επιστολές στο πολιτικό διάγγελμα. ● Οι παραχαράκτες τής κριτικής. ● 'Η νεολαία, αυτό τò πρόβλημα. ● ΕΣΣΔ	

και ΗΠΑ: έχθροι και σύμμαχοι. ● ΕΣΣΔ: νέες έλευθερίες και νέες ιδέες. ● 'Η φτώχεια στις ΗΠΑ	169
ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ	106
ΚΕΙΜΕΝΑ: Οι γενικές κατευθύνσεις του πενταετούς Προγράμματος οικονομικής ανάπτυξεως	175
ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΕΙΣ ΜΕΓΑΛΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ	182

SOMMAIRE

—: Le Plan quinquenal et le développement économique	99
Prof. B. VALAORAS: La structure de l' éducation hellénique	109
G. CRIMBAS — K. ANTONARAS: L' industrie hellénique dans un moment critique de son développement	119
Prof. R. ARON: Le blé américain et l' or russe	127
T. TSAVEAS: La défense économique populaire	129
R. OPPENHEIMER: Albert Einstein	135
OR. DOUMANIS: L' établissement d' un Organisme de Développement Economique	139
GR. EFSTRATIADIS: Le problème de la Constitution	141
G. N. HADJIARGHYRIS: Amérique, Vietnam et la guerre—paix	146

D' UN MOIS A L'AUTRE

THR. STAVROU: Voix pour la Paix	151
L' ECONOMIE HELLENIQUE: L' évolution monétaire	152
L' ECONOMIE ETRANGERE: Marché Commun. Système monétaire international etc.	155
LA VIE INTERNATIONALE: Afrique. Belgique. Balkans. Marché Commun. Les denrées alimentaires	161
Ce qu' on dit les autres: Commentaires	102
Lettres	106
Textes: Les grands lignes du plan quinquenal de la Grèce	175
—: Grands Organismes	182

«ΕΙΣΑΙ Η ΠΡΩΤΗ ΜΟΥ ΑΓΑΠΗ...»

ΦΑΙΝΕΤΑΙ ΣΑΝ ΝΑ ΛΕΗ ΣΤΗΝ "KIENZLE,, Η ΧΑΡΙΤΩ-
ΜΕΝΗ ΧΕΙΡΙΣΤΡΙΑ.

ΚΑΙ ΣΕΙΣ ΟΜΩΣ ΘΑ ΕΡΩΤΕΥΘΗΤΕ ΤΗΝ "KIENZLE,,ΟΤΑΝ
ΘΑ ΔΗΤΕ ΠΟΣΟ ΕΥΚΟΛΑ ΚΑΙ ΓΡΗΓΟΡΑ ΛΥΝΕΙ ΟΛΑ
ΣΑΣ ΤΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ.

ΞΟΛΟΜΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ, ΔΡΑΓΑΤΣΑΝΙΟΥ 4 - ΤΗΛ. 234.656
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 6 - ΤΗΛ. 77.692

Η ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΜΑΣ

Ανω του ενός εκατομμυρίου (1.222.500) Έλλήνων, ηλικίας 10 ετών και άνω, ώμολόγησαν κατά την απογραφήν 1961, ότι δεν γνωρίζουν ανάγνωσιν και γραφήν, ενώ οι κάτοικοι των Χωρών της Κοινής Αγοράς, με τους οποίους συνεδέθημεν εις συναγωνιστικήν άμιλλαν, είναι σχεδόν 100 ο/ο έγγραμματοί. Η έκτασις του αναλφαβητισμού και το άβαθές της παρ' ήμιν παιδείας, κατά μεγάλας ομάδας πληθυσμού, δίδεται επιγραμματικώς εις τον πίνακα 1. Μεταξύ 100 άρρένων, μόνον τρεις απέκτησαν πτυχίον Ανωτάτης Σχολής, έννέα τὸ άπολυτήριον Γυμνασίου και 51 έτελείωσαν τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον. Μεταξύ των Γυναικῶν, και ιδίαι εκείνων των άγροτικῶν κέντρων, αἱ ὡς άνω αναλογίαι είναι συντριπτικῶς μικρότεραι, άφου μία μεταξύ τριῶν Γυναικῶν της υπαίθρου, δεν έμαθε ποτε νά υπογράφη, ἢ νά διαβάξη μίαν απλήν επικεφαλίδα έφημερίδος.

Ο αναλφαβητισμός αποτελεί άσφαλῶς σοβαράν κοινωνικήν άναπηρίαν, ἢ συνήθως δέ διδομένη δικαιολογία είναι ὅτι, άγράμματοι παρ' ήμιν είναι οἱ μεγάλης ηλικίας άνθρωποι, διότι παλαιότερον, λόγω των γνωστῶν ιστορικῶν περιπετειῶν μας, δεν εἴμεθα εις θέσιν νά διατηροῦμεν αρκετά δημοτικά σχολεία. Αλλ' ἡ πραγματικότης διαψεύδει και την υπεκφυγήν αὐτήν. Αγράμματοι άπαντοῦν και μεταξύ των σημερινῶν νέων, άφου εις την ομάδα ηλικιῶν 10 έως 30 ετών, 49.000 άρρενες και 122.000 θήλεις, οὐδέποτε έφοίτησαν εις δημοτικὸν σχολεῖον. Η σημερινή Έλλάς, με τὰ δέκα άνώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, και πέντε άλλα υπό κατασκευήν, λησμονεῖ, φαίνεται, τὸ θεμέλιον τοῦ εκπαιδευτικοῦ της συστήματος, την καθολικήν δηλαδή και δωρεάν στοιχειώδη εκπαίδευσιν, ἢ ὅποια, ὡς υποχρεωτική και άπαράιτητος, διαχωρίζει τὰς πολιτισμένες από τὰς άπολιτίστους ακόμη χώρας τοῦ Κόσμου. Ας άνασκοπήσωμεν έν βραχύ τὰ συμβαίνοντα εις

Τοῦ κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γ. ΒΑΛΛΩΡΑ

Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Διευθυντοῦ τοῦ Κέντρου Δημογραφικῶν Ἑρευνῶν

τοὺς τρεῖς ἐπὶ μέρους τομεῖς, δηλαδή την στοιχειώδη, την μέσην και την άνωτάτην, παρ' ήμιν, εκπαίδευσιν.

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου (μ.ο. 5ετίας 1933-37), υπήρχον έν Ελλάδι 951.300 μαθηταί δημοτικοῦ σχολείου και 15.700 Δημοδιδάσκαλοι, με μέσην αναλογίαν 61 μαθητῶν κατά διδάσκαλον. Σήμερον (μ.ο. 5ετίας 1958-62), οἱ μαθηταί έμειώθησαν εις 908.000, αλλ' ηὔξήθη κάπως ὁ αριθμός των διδασκάλων, και έβελτιώθη ἡ αναλογία εις 39 μαθητὰς ανά διδάσκαλον.

ΠΙΝΑΞ 1.

Κατανομή τοῦ πληθυσμοῦ της Ἑλλάδος, ηλικίας 10 ετών και άνω, κατ' επίπεδον μορφώσεως (ἐπὶ 100 ανδρῶπων εις έκάστην ομάδα). Απογραφή 1961.

Ὅμαδες πληθυσμοῦ (κάτοικοι)	Ἐπεράτωσαν			Ἀγράμ- ματοί
	Ἀνωτ. Σχολήν	Γυμνά- σιον	Δημο- τικόν	
Ἑλλάς (Σ)	1,8	7,6	43,3	17,8
Ἀρρενες	2,9	8,9	50,9	7,6
Θήλεις	0,8	6,4	36,3	27,3
Ἀστικός (10.000 +)	3,1	14,3	46,7	11,8
Ἀρρενες	5,1	15,9	51,8	5,4
Θήλεις	1,3	12,7	41,9	17,9
Ἀγροτικός (-10.000)	0,7	2,2	40,6	22,6
Ἀρρενες	1,1	3,2	50,2	9,4
Θήλεις	0,4	1,3	31,8	34,8

Τότε, όπως και τώρα, η πλειοψηφία ανήκεν εις τὰ ἄρρενα (54,6ο/ο καὶ 52,3ο/ο ἀντιστοίχως), αὐτὸ δὲ ἀποκαλύπτει μίαν βασικὴν ἀδυναμίαν μας, ὅτι, δηλαδή, ἡ κατὰ Νόμον «καθολικὴ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις», δὲν εἶναι καὶ τόσον «καθολικὴ», ἰδίᾳ διὰ τὰ θήλεα τέκνα μας! Ἐνδιαφέρουσα ἐπίσης εἶναι ἡ παρατηρουμένη ἀντίθεσις εἰς τὰς ροπὰς, διότι ὁ προπολεμικὸς ὄγκος τῶν μαθητῶν δημοτικοῦ σχολείου, ἠϋξάνετο μὲ τὸν ρυθμὸν 2,6ο/ο κατ' ἔτος, ἐνῶ τώρα βαίνει ἐλαττούμενος κατὰ 0,6ο/ο περίπου ἐτησίως. Ἡ διάφορος πορεία παραλληλίζεται, βεβαίως, καὶ μὲ τὰς ἀντιστοίχους ροπὰς τῶν γενήσεων, ἀλλὰ τὸ παραμένον ἐκάστοτε ὑπόλειμμα, μᾶς προσάπτει τὸ στίγμα ὅτι ἀστοχοῦμεν ἀκόμη, εἰς τὸ πανανθρώπινον αὐτὸ δικαίωμα, τὴν ἐξασφάλισιν, δηλαδή, βασικῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσως, εἰς ὅλα τὰ σχολικῆς ἡλικίας παιδιὰ τῆς χώρας μας.

Εἰς τὸν πίνακα 2 συγκρίνεται, ποσοτικῶς καὶ ποιοτικῶς, ἡ κατὰ τὴν τελευταίαν ἐννεαετίαν ἐξέλιξις τῆς παρ' ἡμῖν στοιχειώδους παιδείας. Μόνον τὰ ἡμερήσια σχολεῖα ἐλήφθησαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὑπ' ὄψιν διότι, τὰ ὀλίγα λειτουργοῦντα νυκτερινὰ δημοτικά σχολεῖα, προοριζόμενα κυρίως διὰ τοὺς μεγάλης ἡλικίας ἀγραμμάτους, δὲν πρέπει, συμφώνως πρὸς τὰς διεθνεῖς διακηρύξεις, ν' ἀπασχολοῦν παιδιὰ τῆς σχολικῆς ἡλικίας. Βλέπομεν, ἐν πρώτοις, ὅτι τὸ Κράτος, παραδεχόμενον ἐμμέσως τὴν ἀδυναμίαν του, ἀφίνει μέρος (5ο/ο ἕως 7ο/ο) τῶν μαθητῶν, νὰ ἐκπαιδεύωνται εἰς ἰδιωτικὰ σχολεῖα, τὰ ὅποια, μὲ ἀναλογίαν 27 περίπου μαθητῶν κατὰ διδάσκαλον, παρέχουν ἀσφαλῶς καλλιτέραν ἀπὸ τὰ Κρατικὰ μόρφωσιν. Δι' αὐτόν, ἄλλως τε, τὸν λόγον, τὰ ἰδιωτικὰ δημοτικά σχολεῖα προσελκύουν ὅλον καὶ μεγαλύτερον ἀριθμὸν μαθητῶν (127, κατὰ τὸ 1962-63, ἔναντι 100, κατὰ τὸ 1954-55) καθ' ὃν χρόνον, ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς τὰ Κρατικὰ σχολεῖα μαθητῶν, μειοῦται προοδευτικῶς (95,

ἔναντι 100 ἀντιστοίχως). Ἐνδιαφέρουσα ἐπίσης εἶναι ἡ διαφαινομένη ἀμέλεια, περὶ τὴν ἐγγραφὴν ὅλων τῶν θηλέων ἐξαετῶν παιδιῶν, (ἐγγράφονται 52 ἄρρενα πρὸς 48 θήλεα), τὰ ὅποια, σημειωτέον, φαίνεται ὅτι ἐγκαταλείπουν τὴν προσπάθειαν ἀποπερατώσεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, συχνότερον τῶν ἀρρένων, ἀφοῦ ἢ εἰς τὴν 6ην τάξιν ἀναλογία τῶν ἀρρένων γίνεται ἀκόμη μεγαλυτέρα. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται ὅτι πρωταρχικὸν μέλημα τῆς Πολιτείας θὰ πρέπει νὰ ταγῇ, ἡ πλὴρῃς ἀνὰ τὴν Ἐπικράτειαν, ἐφαρμογὴ τοῦ θεσμοῦ τῆς ὑποχρεωτικῆς εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον φοιτήσεως, ὅλων ἀνεξαίρετως τῶν Ἑλληνοπαίδων.

Ὡς δεῦτερον μέλημα ἔρχεται ἡ παροχὴ, εἰς τοὺς μικροὺς μαθητάς, τῆς ὀφειλομένης υγιεινομικῆς περιθάλψεως καί, ἐπίσης, ἐνὸς ἀπλοῦ, εὐθηνοῦ καὶ θρεπτικοῦ προγεύματος, κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πρωΐνου διαλείμματος, εἰς ὅλους τοὺς μαθητάς τῶν δημοτικῶν σχολείων μας. Ἐγγραφα πρὸ ἐτῶν (τὸ Βῆμα, 18 Δεκ. 1962) ὅτι ἕνα ποτὴρι γάλα, μὲ σταφιδόψωμο, ὀλίγο τυρὶ καὶ φρούτο, εἶναι πᾶν ὅ,τι χρειάζεται, καὶ ὅ,τι δύναται νὰ προσφέρῃ ἡ πατρίς Ἑλλάς εἰς τὸ ἐν περίπου ἑκατομμύριον μαθητῶν τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσως, διότι τ' ἀνωτέρω τρόφιμα δίδουν, ὑπὸ συμπεπυκνωμένην μορφήν, τ' ἀπαραίτητα ἀμινοξέα καὶ τὴν ἀναγκαίουσαν βιολογικὴν ἐνέργειαν εἰς τοὺς συνήθως ὑποσιτιζομένους μικροὺς μαθητάς. Τὴν πρότασίν μου ἐκείνην μετέτρεψαν οἱ ἀρμόδιοι εἰς τὸν τερατώδη θεσμὸν τῶν σημερινῶν μαθητικῶν συσσιτίων, τὰ ὅποια ἀπεδείχθησαν δαπανηρὰ διὰ τὸ Κράτος, ἀπρόσφορα διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν μικρῶν ἰδίᾳ κοινοτήτων (ὅπου ὑφίστανται αἱ μεγαλύτεραι ἀνάγκαι), χορταστικὰ διὰ τρίτους, καὶ ψηφοθηρικὰ διὰ τοὺς ἐμπνευστάς των! Νεώτεροι ἔρευναι, συνεχιζόμεναι ἀκόμη ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημιακοῦ Κέντρου

ΠΙΝΑΞ 2.

Ὁγκος καὶ ροπαὶ τῆς στοιχειώδους παρ' ἡμῖν ἐκπαίδευσως, κατὰ τὴν περίοδον 1954-1962. Μαθηταὶ καὶ Δημοδιδάσκαλοι (εἰς χιλιάδας), καὶ δυναμικαὶ αὐτῶν ἐξελίξεις κατὰ χαρακτηριστικὰ αὐτῶν.

Χαρακτηριστικά	1954-55	1955-56	1956-57	1957-58	1958-59	1959-60	1960-61	1961-62	1962-63
Μαθηταὶ (000)	943,8	947,6	936,7	936,3	922,5	901,2	895,9	907,8	911,1
Ἐξ ὧν εἰς μὴ Δημόσια ..	50,9	52,0	52,7	58,0	60,8	61,4	60,6	64,0	64,7
% εἰς μὴ Δημόσια ..	5,4	5,5	5,6	6,2	6,6	6,8	6,8	7,0	6,8
Ἀρρενες ἐπὶ 100 μαθητῶν εἰς πρώτην τάξιν	—	—	52,1	52,0	52,2	52,0	52,1	52,1	52,1
εἰς ἑκτὴν τάξιν	—	—	53,0	52,6	52,7	52,5	52,2	52,6	51,9
Ἀριθμοδεῖται (Σ)	100,0	100,4	99,2	99,2	97,7	95,5	94,9	96,2	96,5
εἰς Δημόσια σχολεῖα ..	100,0	100,3	99,0	98,4	96,5	94,0	93,5	94,5	94,8
εἰς μὴ Δημόσια	100,0	102,1	103,5	113,9	119,4	120,6	119,1	125,7	127,1
Διδάσκαλοι (000)	19,2	19,7	20,8	21,2	21,8	23,1	23,3	24,0	24,3
Ἐξ ὧν εἰς μὴ Δημόσια ..	1,6	1,8	1,8	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
Μαθηταὶ κατὰ Διδάσκαλον εἰς Δημόσια σχολεῖα ..	50,9	49,9	46,5	46,0	44,2	40,4	39,9	38,9	43,0
εἰς μὴ Δημόσια	31,3	29,6	28,9	26,9	26,2	26,6	25,9	27,4	28,4

Δημογραφικῶν Ἑρευνῶν, ἀποδεικνύουν ὅτι πολλαὶ χιλιάδες μικρῶν μαθητῶν, τῶν ὀρεινῶν ἢ ἀκριτικῶν ἰδίᾳ περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐρχονται τὸ πρῶν εἰς τὸ σχολεῖον ἐντελῶς νηστικοί, καὶ ὅτι ἡ σω-ματικὴ των διάπλασις, ὕστερεῖ κατὰ δύο ἢ τρία ὁλό-κληρα ἔτη, ἐναντι ἐκείνης τῶν συνομηλίκων μαθητῶν τῶν ἀστικῶν κέντρων. Ἡ ὑγειονομικὴ ἐξ ἄλλου ἐξέ-τασις, ἀποκαλύπτει πληθῶραν παθολογικῶν καταστά-σεων ἢ μικροαναπηριῶν, μὲ μέσθην ἀναλογίαν, μιᾶς καὶ πλέον κατὰ μαθητὴν τῶν πρώτων τάξεων τοῦ δημοτι-κοῦ σχολείου. Καὶ ὅμως εἶναι γνωστὸν ὅτι, τ' ἀνωτέ-ρω κακά, εἶναι δυνατόν νὰ διορθωθοῦν μὲ μικρὰν σχε-τικῶς προσπάθειαν καὶ μηδαμινὸν κόστος, ἀρκεῖ μό-νον, ἡ ἀδιαφορία καὶ ἡ πολυπραγμοσύνη τοῦ Κέντρου, νὰ δώσῃ τὴν θέσιν τῆς εἰς τὴν πρακτικὴν ἀντιμετωπι-σιν τοῦ μεγάλου μας προβλήματος. Χρειάζεται, ἀναμ-φιβόλως, ἀνακατάταξις τῶν εἰς τὰ Ὑπουργεῖα Παι-δείας καὶ Ὑγιεινῆς ὑπαρχουσῶν δυνάμεων, διὰ νὰ ἐνταθῇ ἡ διαφώτισις τοῦ κοινοῦ περὶ τὰ ζητήματα τῆς ὑγιεινῆς καὶ τῆς διατροφῆς, οἱ ἀγροτικοὶ δὲ Ἴατροι καὶ Σχολιάτροι — ὅπου ὑπάρχουν — νὰ μάθουν νὰ ἐξε-τάζουσιν, ὄχι μόνον τοὺς ἀρρώστους, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑγιᾶ παιδιὰ, διὰ νὰ προσανατολισθῶμεν καὶ ἡμεῖς, κάποτε, πρὸς τὸν σωτήριον θεσμόν τῆς προληπτικῆς καὶ κοινω-νικῆς Ἱατρικῆς.

Η ΜΕΣΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

Ἀπὸ 100 παιδιὰ, τὰ ὅποια ἐγγράφονται εἰς τὰ δη-μοτικά σχολεῖα τῆς Χώρας, τελειώνουν τὴν ἑκτην τάξιν μόνον 77, ἀπ' αὐτὰ δὲ ἐγγράφονται εἰς τὸ Γυ-μνάσιον 39, καὶ λαμβάνουν ἀπολυτήριον Γυμνασίου μόνον 15. Τὰ ἐνταῦθα συγκρινόμενα στοιχεῖα δὲν εἶναι ἀπολύτως ὁμόλογα, δίδουν ὅμως τὴν, κατὰ προσέγ-

γισιν, τάξιν μεγέθους τοῦ ρυθμοῦ παραίτησεως τῶν Ἑλληνοπαίδων ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς κατὰ βάθος μορ-φώσεως, καὶ συμφωνοῦν, ἐν πολλοῖς, μὲ τὰ εὐρήματα τῆς τελευταίας ἀπογραφῆς (βλ. πίν. 1). Εἰς τὰ 850 περίπου ἐξατάξια Γυμνάσια τῆς Χώρας (εἰς τὰ ὅποια συμπεριλαμβάνονται καὶ αἱ μὲ αὐτὰ ἐξισωθεῖσαι Μέσαι Ἐμπορικαὶ Σχολαί), ἐννέα χιλιάδες περίπου Καθηγη-ταὶ διδάσκουν περὶ τοὺς 300.000 Γυμνασιόπαιδας, μὲ μέσον ἀριθμὸν 35 μαθητῶν κατὰ διδάσκαλον. Ἐν ἀντι-θέσει πρὸς ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὴν στοιχειώδη ἐκπαί-δευσιν, ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν Γυμνασίου αὐξάνεται κατὰ 5,5% ἑτησίως, ὅπως φαίνεται εἰς τὸν πίνακα 3 (σχῆμα 1).

Μεταξὺ 100 μαθητῶν Γυμνασίου, ἑπτὰ φοιτοῦν κατὰ τὴν νύκτα, διότι προφανῶς ἐργάζονται τὴν ἡμέραν, 15 δὲ εἶναι ἐγγεγραμμένοι εἰς μὴ Κρατικὰ σχολεῖα, ὅπου λαμβάνουν τριπλασίως καλλιτέραν μόρ-φωσιν, ἀπὸ τοὺς εἰς τὰ Κρατικὰ Γυμνάσια συμμαθη-τάς των, ἐάν, ὡς κριτήριον, ληφθῇ ἡ ἀναλογία μαθητῶν κατὰ διδάσκαλον. Τοῦτο ἀποκαλύπτει Κρατικὴν ἀδυ-ναμίαν, περὶ τὴν ὀρθὴν ἐπ'ἀνδρῶσιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν τοῦ Ἰδρυμάτων. Ἐτέρα ἀδυναμία προκύπτει ἀπὸ τὴν ἐκλεκτικὴν ἐγγράφην εἰς τὰ Γυμνάσια (ἐξ ἄρρενες μαθηταί, ἐναντι τεσσάρων θηλέων, εἰς τὴν πρώτῃν τά-ξιν), γεγονός, ὅπερ παραβιάζει τὴν ἀρχὴν τῆς ἴσης, δι' ἀμφοτέρων τὰ φύλα, εὐκαιρίας διὰ τὴν ἐνδιάμεσον παιδείαν. Ἀλλ' αἱ ἀπώλειαι εἶναι βαρύτεραι διὰ τοὺς πρώτους, διότι περισσότεροι ἄρρενες ἐγκαταλείπουν ἡμιτελεῖς τὰς Γυμνασιακάς των σπουδὰς, τρεπόμενοι προῶς πρὸς ἐπικερδῆ τινὰ ἀπασχόλησιν. Ὅλα αὐτὰ ἀποδεικνύουν σοβαρὰν ἀνεπάρκειαν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ μας συστήματος εἰς τὰ θεμέλια αὐτοῦ, διότι ἡ βασικὴ παιδεία εἶναι, κατ' ἐξοχὴν, Κρατικὴ ὑποχρέωσις, προσ-φερομένη δωρεὰν καὶ εἰς ἴσην, τουλάχιστον, ποιό-τητα μὲ ἐκείνην τῶν ἰδιωτικῶν σχολείων. Ἡ τελευ-

ΠΙΝΑΞ 3.

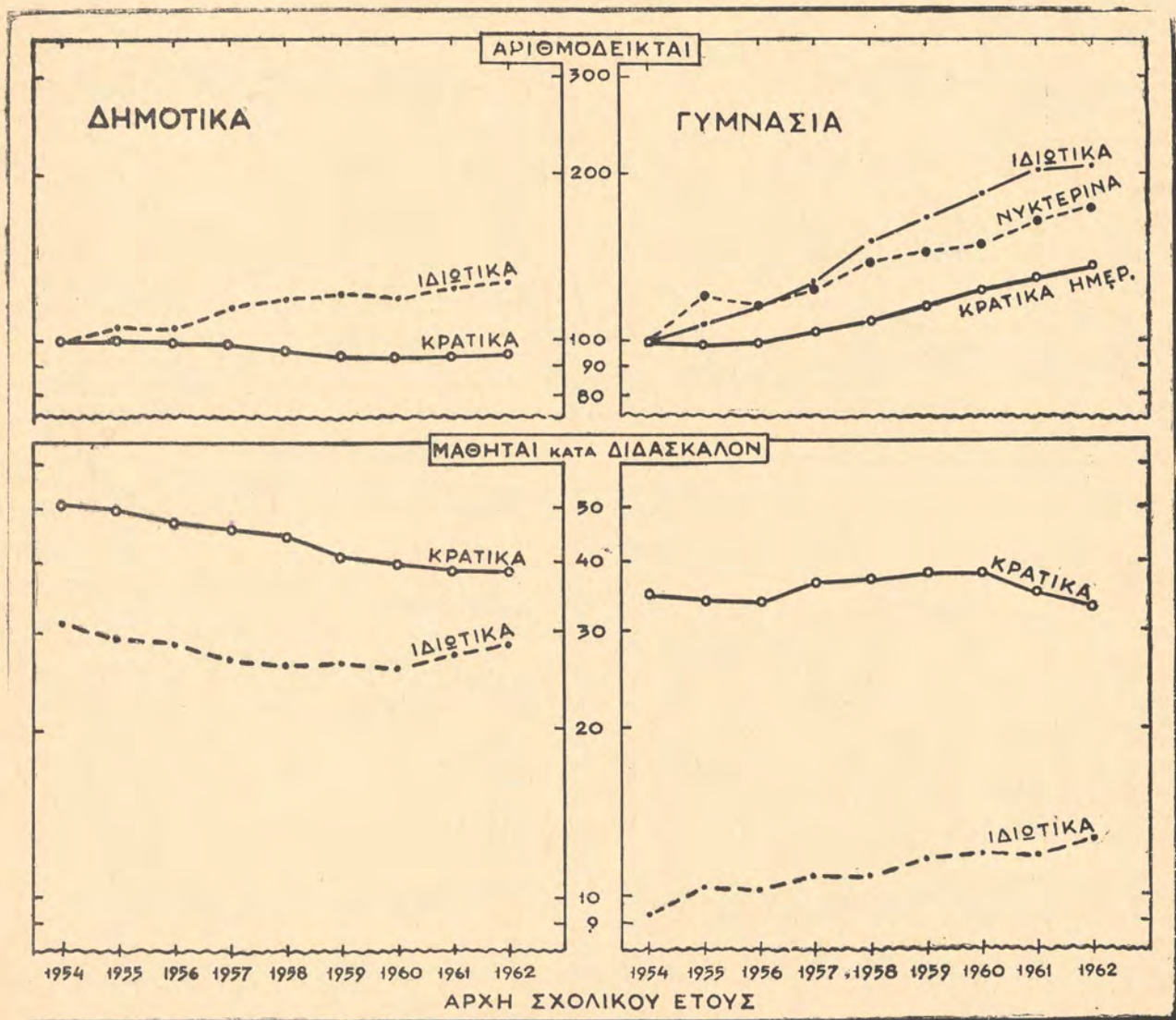
Ὅγκος καὶ ροπαὶ τῆς Μέσης παρ' ἡμῖν Ἐκπαιδεύσεως, κατὰ τὴν περίοδον 1954-1962. Μαθηταὶ καὶ Διδάσκαλοι (εἰς χιλιάδας), καὶ δυναμικαὶ αὐτῶν ἐξελίξεις κατὰ χαρακτηριστικὰ αὐτῶν.

Χαρακτηριστικά	1954-55	1955-56	1956-57	1957-58	1958-59	1959-60	1960-61	1961-62	1962-63
Μαθηταὶ (000)	208,6	209,8	212,5	226,0	240,9	259,2	273,4	291,5	305,6
Ἐξ ὧν εἰς μὴ Δημόσια σχολεῖα ..	20,5	22,0	23,6	26,6	31,1	34,6	38,1	42,3	43,1
Ἐξ ὧν εἰς νυκτερινὰ σχολεῖα ..	12,2	14,7	14,0	15,2	17,0	17,7	18,3	20,0	21,1
% εἰς μὴ Δημόσια	9,8	10,5	11,1	11,7	12,9	13,4	13,9	14,5	14,1
% εἰς νυκτερινὰ	5,9	7,0	6,6	6,7	7,1	6,8	6,7	6,9	6,9
Ἀρρενες ἐπὶ 100 μαθητῶν									
εἰς πρώτην τάξιν	—	—	—	61,6	60,3	60,7	59,9	59,1	58,6
εἰς ἑκτην τάξιν	—	—	—	58,8	58,7	58,9	57,0	55,3	54,8
Ἀριθμοδείκται: (Σ)	100,0	100,6	101,9	108,4	115,5	124,3	131,1	139,8	146,5
εἰς Δημόσια	100,0	98,5	99,5	104,8	109,6	117,7	123,5	130,4	137,3
εἰς μὴ Δημόσια	100,0	107,3	114,8	129,4	151,5	168,7	185,6	206,0	209,9
εἰς νυκτερινὰ	100,0	120,2	115,0	124,2	139,6	144,8	149,6	163,8	173,0
Διδάσκαλοι (000)	7,2	7,2	7,4	7,4	8,0	8,3	8,8	10,0	10,6
Ἐξ ὧν εἰς μὴ Δημόσια	2,2	2,4	2,3	2,4	2,8	3,0	3,2	3,5	3,4
Μαθηταὶ κατὰ διδάσκαλον									
εἰς δημόσια	35,0	34,4	34,0	36,9	37,4	38,6	38,5	35,3	33,7
εἰς μὴ δημόσια	9,4	10,4	10,3	10,9	10,9	11,7	12,0	11,9	12,7

ταίως θεσπισθεῖσα εκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις προέβλεψεν, ὀρθῶς, τὴν διαίρεσιν εἰς Κλασσικὰ Γυμνάσια καὶ Πρακτικὰ Λύκεια, ἀλλ' ἀκροθιγῶς μόνον ἐνδιεφέρθη διὰ τὴν διόρθωσιν τῶν δύο ἄλλων βασικῶν ἀτελειῶν τοῦ συστήματος, τὴν βελτίωσιν, δηλαδή, τῆς ἀναλογίας μαθητῶν πρὸς Διδάσκαλον (εἰς 25, διὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ 15, διὰ τὰ Γυμνάσια), καὶ τὴν εὐρύτεραν συμμετοχὴν τῶν θηλέων εἰς τὴν μέσσην ἐκπαίδευσιν.

Ὁ τρόπος, τέλος, μετατάξεως τῶν ὑποψηφίων, ἀπὸ τὴν στοιχειώδη πρὸς τὴν μέσσην ἐκπαίδευσιν καὶ ἀπ' αὐτὴν πρὸς τὴν ἀνωτάτην, δὲν εὗρεν ἀκόμη τὴν ἐπιθυμητὴν λύσιν. Ἡ μετάταξις αὕτη εἰς ἓν μόνον κριτήριον πρέπει νὰ βασίζεται, τὴν ἔμφυτον δηλαδή εὐφυΐαν καὶ τὴν μέχρι τότε ἐπίδοσιν ἐνὸς ἐκάστου τῶν ὑποψηφίων. Αὐτὸ δὲ μόνον οἱ εἰς τὸ ἴδιον σχολεῖον

διδάξαντες εἶναι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζουν. Διὰ τὴν ἀδιάβλητον ὅμως διαπίστωσιν τούτου χρειάζονται, ἀναμφιβόλως, περισσότεροι Διδάσκαλοι καὶ Ἐπιθεωρηταί, καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ συνεργασία τοῦ Κέντρου. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς δοκιμασίας πρέπει νὰ γίνεταί ἐπὶ τόπου, ὑπὸ ἀδεκάστου μικτῆς ἐπιτροπῆς, ὥστε οἱ ὑποψήφιοι νὰ γνωρίζουν, συντόμως μετὰ τὸ πέρασ τῶν μαθημάτων, ἐὰν συγκαταλλέγωνται, ἢ ὄχι, μεταξὺ τῶν ἐκ φύσεως πεποικισμένων διὰ τὴν πολυτέλειαν τῆς περαιτέρω κατὰ βάθος παιδείας. Οἱ τυχὸν μετεξεταστέοι, θὰ πρέπει ν' ἀναμένουν τὴν δοκιμασίαν τοῦ ἐπομένου ἔτους, ἀφοῦ ἄλλως τε ἡ μέχρι τότε ἐπίδοσις των ἦτο τόσο πτωχὴ. Ἀντιθέτως, ἡ μέχρι τοῦ φθινοπώρου ἀναβολὴ τῆς γενικῆς κρίσεως, ἀδικεῖ καταφῶρος τοὺς καλοὺς μαθητάς, κλονίζει τὸ αἶσθημα ἀμεροληψίας καὶ τραυματίζει τὴν ἀκεραιότητα τοῦ

Σχ. 1. Συγκριτική εξέλιξις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν Δημοτικῶν Σχολείων καὶ Γυμνασίων ἐν Ἑλλάδι, (βάσις, 1954—55=100) καὶ τῆς ἀναλογίας μαθητῶν κατὰ Διδάσκαλον, κατὰ τὰ σχολικὰ ἔτη 1954-55 μέχρι 1962-63.

εκπαιδευτικού προγράμματος. Διὰ τοὺς ἀποτυγχάνοντας κατὰ τὴν πρώτην, ἀπὸ τὴν στοιχειώδη πρὸς τὴν μέσσην ἐκπαίδευσιν, δοκιμασίαν, καὶ ἐφ' ὅσον ἐφαρσθῇ ἐν τῇ πράξει ἡ ἐννεαετής υποχρεωτικὴ καὶ δωρεάν δι' ὅλους παιδεία, μία λύσις ἀπομένει, ἡ ἀκόλουθος. Ἡ ἴδρυσις, παρὰ τὰ σήμερον λειτουργοῦντα Γυμνάσια, Πρακτικῶν Ἑπαγγελματικῶν Σχολῶν, αἵτινες θὰ δώσουν τὴν ἀναγκασιούσαν διέξοδον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπαραιτήτον ὑπόβαθρον, διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐνδιαμέσου εἰδικευμένου ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, εἰς τὴν ἀνεπάρκειαν τοῦ ὁποίου καταποντίζεται, σήμερον, μέγα μέρος τῆς προσπάθειάς διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς ὑπαναπτύκτου ἀκόμῃ Ἑθνικῆς οἰκονομίας μας.

Η ΑΝΩΓΙΑΤΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

Μεταξὺ τῶν χωρῶν τοῦ δυτικοῦ κόσμου, ἡ Ἑλλάς ἔχει τὸ μικρότερον ποσοστὸν ἐπιστημόνων καὶ τὴν χειρότεραν, ἴσως, ἀνὰ τόπον καὶ ἐπιστημονικοὺς κλάδους κατανομήν, ὅπως μᾶς ἐδειξεν ἡ τελευταία ἀπογραφή (πίναξ 4).

Ἐξ αὐτοῦ βλέπομεν ὅτι ἀναλογεῖ εἰς ἐπιστήμων πρὸς 98 κατοίκους, ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸν τούτων (67%), ἐξυπηρετεῖ ἐπαγγελματικούς σκοπούς, (Δικηγόροι, Ἱατροί, Δημόσιοι Ὑπάλληλοι, Ἐμποροὶ κλπ.), 12% ἀσχολοῦνται μὲ τὰς ἀνθρωπιστικὰς ἐπιστήμας (Φιλολογία, Ξένη Λογοτεχνία, Θεολογία, Καλαὶ Τέχναι) καὶ μόνον 21% τούτων καταγίνονται μὲ τὴν τεχνολογίαν καὶ τὰς ἐφηρμοσμένας ἐπιστήμας, τὸ θεμέλιον δηλαδὴ τῆς τεχνοοικονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς Χώρας μας.

Πολλοὶ εὐλογοὶ ἀπορίαι ἀνακύπτουν ἀπὸ τὴν στοιχειώδη αὐτὴν ἀνάλυσιν. Διὰ τί, π.χ., χρειάζεται νὰ ἔχωμεν ἓνα Δικηγόρον ἀνὰ 360 κατοίκους, ἢ ἓνα Ἱατρὸν ἀνὰ 700, ἀλλὰ μόνον ἓνα Γεωπόνον ἀνὰ 3.000 κατοίκους, ἢ ἓνα Κτηνίατρον ἀνὰ 14.000; Καὶ ὅμως, τὰ οἰκόσιτα ζῶα τῆς Ἑλλάδος, τὰ ὅποια ἔχουν καὶ αὐτὰ ἀνάγκην ἱατρικῆς βοήθειας, ἀνέρχονται εἰς πενταπλάσιον τῶν ἀνθρώπων ἀριθμὸν, καὶ ἡ γεωργία, μὲ τὴν ὁποίαν ἀπασχολεῖται τὸ ἥμισυ καὶ πλέον τοῦ ἐργατικοῦ μας δυναμικοῦ, χρειάζεται ἀσφαλῶς περισσοτέραν ἐπιστημονικὴν καθοδήγησιν, ἀφ' ὅσῃ νομικὴν συμβουλὴν χρειάζεται ἕκαστος ἐξ ἡμῶν.

Ἡ μικρά, ἐπίσης, ἀναλογία (14%) τῶν ἐπιστημόνων γυναικῶν, ἔρχεται εἰς χαρακτηριστικὴν ἀντίθεσιν μὲ τὰ κρατοῦντα εἰς τὰς χώρας τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, ὅπου ἡ συμμετοχὴ των εἰς τὸ Ἱατρικὸν π.χ. ἐπάγγελμα, φθάνει ἢ ὑπερβαίνει τὸ 50%. Ἀλλὰ τὸ χειρότερον, ἐπὶ τοῦ προκειμένου, εἶναι ἡ συγκέντρωσις τῶν ἐπιστημόνων μας εἰς τὴν Πρωτεύουσαν, ὅπου 22% περίπου τῶν κατοίκων τῆς χώρας, «ἀπασχολοῦν» 60% τοῦ διαθέσιμου ἐπιστημονικοῦ δυναμικοῦ τῆς. Τὸ πλεῖστον τῶν βασικῆς σημασίας διὰ τὴν κοινὴν ευεξίαν ἐπιστημόνων, παραμένει αἰχμάλωτον τῆς σαγήνης τῶν Ἀθηνῶν, οἱ Μηχανικοὶ κατὰ 70% ἕως 80% τῆς ἀριθμητικῆς των δυνάμεως, οἱ Δικηγόροι κατὰ 60%, οἱ Ἱατροὶ κατὰ 55%, οἱ Γεωπόνοι καὶ οἱ Κτηνίατροι κατὰ 23% ἕως 26%, καθ' ὃν χρόνον τὸ ὑλικὸν δι' ἀποδοτικὸν καὶ ἐθνικῶς χρήσιμον ἔργον εὐρίσκεται, κατὰ συντριπτικὴν πλειονότητα, εἰς τὴν ὑπαιθρον χώραν.

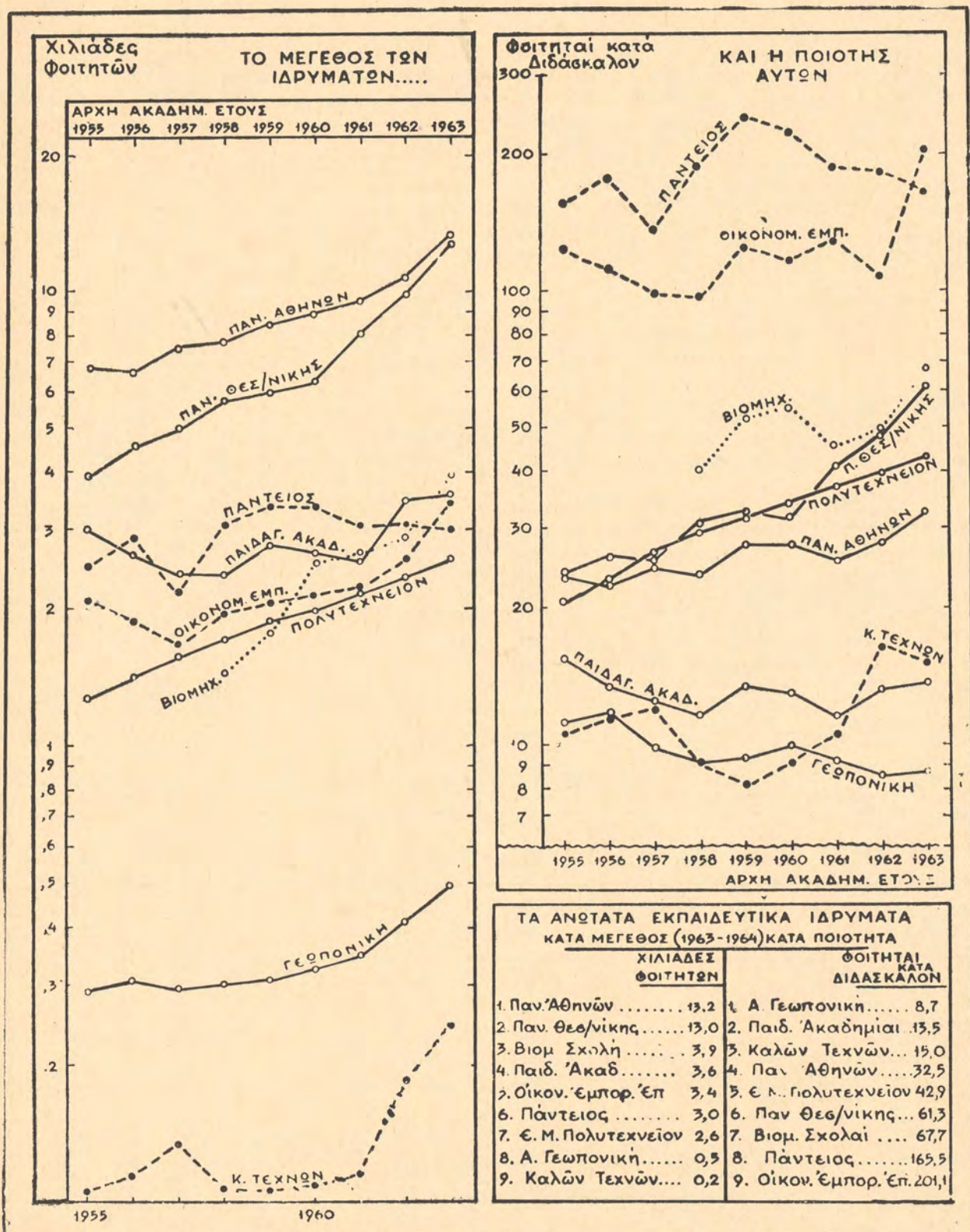
Μετὰ τὴν ὅχι τόσον εὐχάριστον εἰσαγωγὴν αὐτὴν, ἃς ἴδωμεν τῶρα τὰς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ροπὰς ἐξε-

ΠΙΝΑΞ 4.

Ἐπιστήμονες ἐν Ἑλλάδι, κατὰ πτυχίον εἰδικεύσεως καὶ τὰ κύρια αὐτῶν χαρακτηριστικὰ (ἀπογραφή 1961). Δὲν συμπεριλαμβάνονται οἱ τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν, Στρατιωτικῶν Σχολῶν κλπ.

Πτυχιοῦχοι Ἀνωτάτης Σχολῆς	Ἀριθμὸς	Ἀναλογία (*)	ἐπὶ 100 πτυχιούχων		
			ἐν τῷ συνόλῳ	Θήλεις	εἰς Πρωτεύουσαν
Φιλοσοφικῆς	6.715	1.250	7,9	49,9	49,9
Θεολογικῆς	2.705	3.101	3,2	12,7	41,4
Καλῶν Τεχνῶν	799	10.499	0,9	38,7	80,4
Φυσικο—Μαθηματικῆς	7.939	1.057	9,3	16,7	54,4
Πολιτικῶν Μηχανικῶν	3.454	2.429	4,1	0,7	68,7
Μηχανολόγων—Ἠλεκτρολόγων	1.721	4.874	2,0	0,9	72,1
Χημικῶν Μηχανικῶν	730	11.491	0,9	4,7	70,7
Ἀρχιτεκτόνων	797	10.525	0,9	14,1	84,6
Ἀγρονόμων—Τοπογράφων	252	33.288	0,3	0,8	59,1
Γεωπονικῆς—Δασολογικῆς	3.081	2.723	3,6	4,2	26,5
Νομικῆς	23.331	360	27,3	6,6	63,3
Ἱατρικῆς	11.984	700	14,0	12,2	52,8
Ὀδοντιατρικῆς	3.494	2.402	4,1	45,4	57,5
Κτηνιατρικῆς	609	13.774	0,7	1,1	22,5
Οἰκονομικῶν—Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν	9.357	897	11,0	8,9	74,8
Παντείου	5.218	1.608	6,1	12,7	70,2
Βιομηχανικῆς	1.135	7.391	1,3	13,3	73,3
Ἄλλων Σχολῶν	2.083	4.027	2,4	20,6	70,5
Σύνολον	85.403	98	100,0	14,4	60,2

* Ἀριθμὸς κατοίκων κατὰ Ἐπιστήμονα

Σχ. 2. Αριθμός Φοιτητών (εις χιλιάδας), εις τὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικά Ἰδρύματα τῆς Χώρας (περίοδος 1955-56 ἕως 1963-64) καὶ ἀναλογία Φοιτητῶν κατὰ Διδάσκοντα εις τὰ διάφορα Ἰδρύματα.

ΠΙΝΑΞ 5.

Ἀριθμὸς φοιτητῶν καὶ διδακτικοῦ προσωπικοῦ (Καθηγηταί, διδάσκοντες Ὑφηγηταί καὶ Ἐπιμεληταί), εἰς τὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα τῆς Χώρας.

Ἰδρυμα (Φ=Φοιτηταί, Δ=Διδάσκαλοι)	1955-56	1956-57	1957-58	1958-59	1959-60	1960-61	1961-62	1962-63	1963-64
ΕΛΛΑΣ (Σ) Φοιτηταί	19.864	20.408	20.618	24.337	26.703	28.302	30.617	35.432	43.409
Διδάσκαλοι	777	797	823	890	866	908	978	1.066	1.110
Πανεπ. Ἀθηνῶν Φ	6.723	6.670	7.491	7.727	8.449	8.911	9.527	10.658	13.194
Δ	285	291	302	327	307	323	377	381	406
Πανεπ. Θεσ/νίκης Φ	3.924	4.580	4.946	5.699	5.990	6.307	8.054	9.860	12.992
Δ	166	178	194	185	185	199	200	206	212
Ε. Μ. Πολυτεχνεῖον Φ	1.272	1.401	1.567	1.702	1.867	1.993	2.144	2.345	2.571
Δ	62	62	60	58	59	59	58	59	60
Α. Σ. Οἶκ.—Ἐμπορ. Ε. Φ	2.075	1.872	1.674	1.952	2.076	2.120	2.205	2.587	3.419
Δ	17	17	17	20	17	18	17	24	17
Πάντειος Φ	2.477	2.842	2.150	3.033	3.363	3.329	3.014	3.094	2.986
Δ	16	16	16	16	14	15	16	17	18
Α. Βιομηχανικαί Φ	—	—	—	1.450	1.795	2.563	2.637	2.856	3.924
Δ	—	—	—	36	34	46	58	61	58
Α. Γεωπονική Φ	290	305	295	300	307	326	346	411	496
Δ	26	26	30	33	33	33	18	48	57
Καλῶν Τεχνῶν Φ	105	113	132	108	106	109	115	184	240
Δ	10	10	11	12	13	12	11	11	16
Παιδαγ. Ἀκαδημαῖα Φ	2.998	2.625	2.363	2.366	2.750	2.644	2.575	3.437	3.587
Δ	195	197	193	203	204	203	223	259	266
Φοιτηταί κατὰ Διδάσκαλον									
Πανεπ. Ἀθηνῶν	23,7	22,9	24,8	23,6	27,5	27,6	25,3	28,0	32,5
Πανεπ. Θεσσαλονίκης	23,6	25,7	25,5	30,8	32,4	31,7	40,3	47,9	61,3
Ε. Μ. Πολυτεχνεῖον	20,5	22,6	26,1	29,3	31,6	33,8	37,0	39,7	42,9
Α. Σ. Οἶκ.—Ἐμπορ. Ἐπ. . . .	122,1	110,1	98,5	97,6	122,1	117,8	129,7	107,8	201,1
Πάντειος	154,8	177,6	134,4	189,6	240,2	221,9	188,4	182,0	165,9
Α. Βιομηχανικαί Σχ.	—	—	—	40,3	52,8	55,7	45,5	46,8	67,7
Α. Γεωπονική	11,1	11,7	9,8	9,1	9,3	9,9	—	8,6	8,7
Καλῶν Τεχνῶν	10,5	11,3	12,0	9,0	8,2	9,1	10,5	16,7	15,0
Παιδαγ. Ἀκαδημαῖα	15,4	13,3	12,2	11,7	13,5	13,0	11,5	13,3	13,5

λίξεως τῆς ἀνωτάτης παρ' ἡμῶν παιδείας (πίναξ 5). Ἡ ραγδαία, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, αὐξήσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φοιτητῶν, μονοπωλεῖ κατ' ἀρχάς τὸ ἐνδιαφέρον. Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1955-56 καὶ 1963-64, οἱ ἀρχικοὶ 20.000 περίπου φοιτηταὶ ἔγιναν 43.400, αὐξηθέντες κατὰ 120% περίπου, ὅταν οἱ μαθηταὶ τῶν Γυμνασίων ὑψίσθησαν κατὰ 45% μόνον, καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων ἠλαττώθησαν κατὰ 4% ο. Ἀλλ' ὑψίσθη ἄραγε ἀντιστοίχως καὶ τὸ διδακτικὸν προσωπικόν; Ἡ ἀπάντησις ἀτυχῶς εἶναι ὅχι, διότι ἡ ἀναλογία φοιτητῶν κατὰ διδάσκαλον, ἡ ὁποία κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς περιόδου ἦτο 26, ἀνῆλθε τώρα εἰς 39 φοιτητὰς κατὰ διδάσκαλον. Εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἡ ροπὴ ὑπῆρξεν ἀντίθετος (49 μαθηταὶ κατὰ διδάσκαλον, εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς περιόδου, 38 κατὰ τὸ 1962-63), ἐνῶ εἰς τὰ Γυμνάσια, ἡ ἀναλογία ἐκυμάνθη περὶ τὸ αὐτὸ περίπου ἐπίπεδον, με 29 μαθητὰς κατὰ διδάσκαλον. Τὸ εὖρημα εἶναι μᾶλλον ἀπογοητευτικόν διότι, ἐάν ὁ δείκτης «μαθηταὶ πρὸς διδάσκαλον» ἀντανακλᾷ ποιότητα παρεχομένης παιδείας, τότε ἡ Ἀνωτάτη Ἐκπαιδευσις ἀποδεικνύεται χειροτέρα τῆς διδομένης εἰς τὰ Γυμνάσια ἢ, ἀκόμη, ἐκείνης τῶν δημοτικῶν σχολείων!

Μεταξὺ τῶν Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων, τὸ ὑπεραιωνόβιον Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν δια-

τηρεῖ ἀκόμη τὰ πρωτεῖα του, με τὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν φοιτητῶν καὶ μίαν τῶν καλλιτέρων ἀναλογιῶν μεταξὺ φοιτητῶν καὶ διδακτικοῦ προσωπικοῦ (πίν. 5, σχῆμα 2). Τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης, με τὰς ὁκτὼ Σχολὰς του (ἐναντι πέντε τοῦ Πανεπ. Ἀθηνῶν), ἀκολουθεῖ κατὰ πόδας, ὅσον ἀφορᾷ τὸν ὅγκον τῶν φοιτητῶν, ἀλλ' ὕστερεῖ ἐμφανῶς τοῦ πρώτου, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν σχέσιν μεταξὺ φοιτητῶν καὶ διδακτικοῦ προσωπικοῦ. Καὶ ὅμως, ἡ τελευταίως ἐγερθεῖσα κατακραυγὴ περὶ τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς παρ' ἡμῶν Ἀνωτάτης Παιδείας, στρέφεται, ἐκλεκτικῶς, κατὰ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὡς ἐάν νὰ μὴν ὑπῆρχον ἄλλα Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα, με τὴν ἀπαράδεκτον ἀναλογίαν τῶν ἑκατὸν ἢ διακοσίων φοιτητῶν κατὰ διδάσκαλον.

Τὸ γεγονός εἶναι ὅτι ἡ τελευταίως ἐμφανισθεῖσα ἐπιδημικὴ τῶν Ἑλλήνων ἔφεσις πρὸς τὸ ἀκαδημαϊκὸν δίπλωμα, κατέλαβεν ἀπαράσκευα τὰ Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα, τὴν ποιοτικὴν ἀπόδοσιν τῶν ὁποίων μειώνει προοδευτικῶς. Οἱ Καθηγηταὶ καὶ τὰ Ἐργαστήρια ἀντιμετωπίζουν, τώρα, ἀριθμὸν σπουδαστῶν διπλάσιον καὶ πλέον, τοῦ ἀναλογούντος δι' ἐπαρκῆ καὶ σύγχρονον ἐκπαίδευσιν. Τὸ Κράτος, ἐξ ἄλλου, τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ κατελήφθη ἀπαράσκευον ἀντί, πρῶτον, νὰ

ένισχύση διὰ προσωπικοῦ, ὀργάνων καὶ χώρων, τὰ ὑπάρχοντα Ἰδρύματα, προγραμματίζει τὴν ἱδρυσιν νέων Πανεπιστημιακῶν μονάδων, μετὰ συμπαραρομα-
τούσας κολοσσιαίας ἐπενδύσεις ἐκ τοῦ δημοσίου πλού-
του, χωρὶς βεβαίως τὴν ἐλπίδα ταχείας ἢ καὶ ἀπωτέρας
βελτιώσεως τῆς καταστάσεως. Διότι εἶναι λίαν πιθα-
νόν, ὅτι θὰ ἐπιδεινωθῇ ἐν τῷ μεταξὺ ἡ συμφορήσις
(φοιτηταὶ καὶ καθηγηταὶ τῶν περιφερειακῶν Ἰδρυ-
μάτων ἐπιζητοῦν διακαῶς, καὶ πολλάκις ἐπιτυχάνουν,
τὴν μετάρταξιν τῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν),
καὶ ὅλοι γνωρίζουν ὅτι, ἀκόμη καὶ τὰ ἀμέμπτως προ-
γραμματιζόμενα καινοπαγῇ Πανεπιστήμια, δὲν ἀπο-
δίδουν παρὰ πέντε ἢ δέκα ἔτη, μετὰ τὴν πραγματικὴν
αὐτῶν ὁλοκλήρωσιν.

ΠΙΝΑΞ 6.

**Ροπαὶ ποσοτικῆς καὶ ποιοτικῆς ἐξελιξέως τῆς παρ' ἡμῖν
ἐκπαιδεύσεως. Γενικὴ ἀνασκόπησις τῆς Στοιχειώδους,
τῆς Μέσης καὶ τῆς Ἀνωτάτης Παιδείας.**

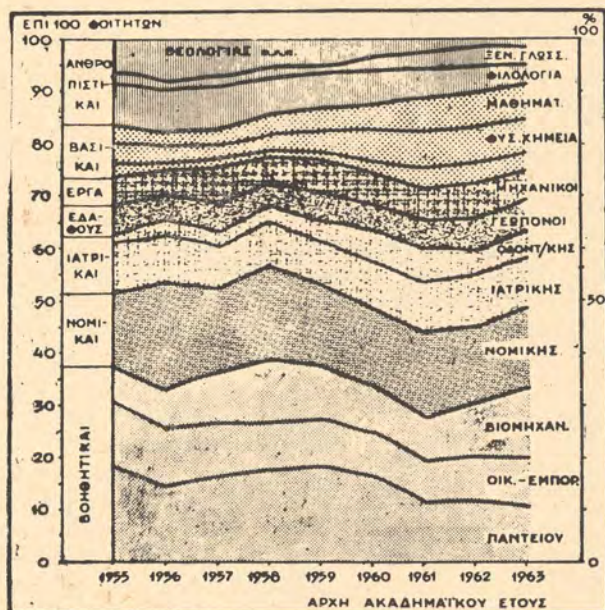
Σχολ. ἔτος	Ἀριθμοδεῖκται			Μαθηταὶ κατὰ Διδάσκαλον		
	Στοιχειώδ.	Μέση	Ἀνωτ.	Στοιχειώδ.	Μέση	Ἀνωτ.
1955-56	100,0	100,0	100,0	49,3	29,3	25,6
1956-57	98,8	101,3	102,7	48,1	28,6	25,6
1957-58	98,8	107,7	103,8	45,0	30,4	29,9
1958-59	97,4	114,8	122,5	44,1	30,1	27,3
1959-60	95,0	123,5	134,4	42,3	31,2	30,8
1960-61	94,5	130,3	142,5	39,1	31,0	31,2
1961-62	95,8	139,0	154,1	38,5	29,1	31,3
1962-63	96,1	145,7	178,4	37,8	28,9	33,2
1963-64	...	...	218,5	...	...	39,1

Ἄλλ' ἡ πλήμμυρα τῶν φοιτητῶν, ἡ ὁποία ἀπο-
διοργανώνει τὸν μηχανισμόν τῆς Ἀνωτάτης παρ'
ἡμῖν Παιδείας, ἀποτελεῖ τὴν μίαν μόνον πλευρὰν τοῦ
προβλήματος. Τὴν ἄλλην πλευρὰν καταλαμβάνει ἡ
ἀπρόσφορος, διὰ τὰς ἑλληνικὰς ἀνάγκας, κατεύθυν-
σις αὐτῶν πρὸς τοὺς διαφόρους ἐπιστημονικοὺς κλά-
δους, ὅπως φαίνεται εἰς τὸν πίνακα 7 (σχῆμα 3). Οὕ-
τως, ἐξαιρέσει τῶν εἰς τὰς διαφόρους Παιδαγωγικὰς
Ἀκαδημίας ἐγγραφέντων, οἱ ὑπόλοιποι 10.600 φοι-
τηταὶ (μ.ο. πενταετίας 1959-1963), ἐπέλεξαν πρὸς
σπουδὴν τὰς ἀκολουθοῦντας Σχολάς, ἢ εἰδικούς ἐπιστη-
μονικοὺς κλάδους (ἐπὶ 100 ἐν ὅλῳ ἐγγραφέντων):

I. Πάντειος Σχολή	13,6 %
Α.Σ. Οἶκον.—Ἐμπορικῶν Ἐπ.	8,6
Βιομηχανικαὶ Σχολαὶ	10,1 : 32,3
II. Νομικαὶ Σχολαὶ	15,6
Ἰατρικαὶ Σχολαὶ	9,1
Ὀδοντιατρικὴν	3,6
Φαρμακευτικὴν	4,8 : 30,1
III. Γεωπονικὴν	3,1
Δασολογικὴν	0,5
Τοπογράφων—Ἀγρονόμων	0,8
Κτηνιατρικὴν	0,6
Μεταλλουργῶν ἢ Μεταλλειολόγων	0,4 : 5,4

IV. Σχολὴ Ἀρχιτεκτόνων	1,6 %
» Πολιτ. Μηχανικῶν	3,0
» Μηχανικῶν ἄλλης εἰδικότητος	1,7 : 6,3
V. Μαθηματικὰ	5,6
Φυσικὴν	4,7
Φυσιογνωσίαν—Γεωγραφίαν	2,9
Χημείαν	1,3 : 14,5
VI. Φιλολογίαν—Ἀρχαιολογίαν	5,6
Ξένην λογοτεχνίαν	2,8
Θεολογίαν	2,0
Καλὰς Τέχνας	1,0 : 11,4
Γενικὸν σύνολον	100,0

Ἐπὶ 100, συνεπῶς, νεο-ἐγγραφομένων φοιτητῶν,
τὸ ἐν τρίτον, περίπου, κατευθύνεται πρὸς τὰς προπα-
ρασκευαστικὰς δι' ἐπαγγελματικὴν σταδιοδρομίαν
Σχολὰς τῶν Οἰκονομικῶν—Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν,
τῆς Παντείου καὶ τῶν Βιομηχανικῶν Σχολῶν Πειραιῶς
καὶ Θεσσαλονίκης. Τριάκοντα ἄλλοι σπουδάζουν Νο-
μικὰ ἢ Ἰατρικὴν, καὶ τοὺς συναφεῖς μετ' αὐτὴν κλάδους,
ἐνδεκα δὲ καταγίνονται μετὰ τὰς ἀνθρωπιστικὰς ἐπιστή-
μας, τὴν Φιλολογίαν, δηλαδή, ἡμετέραν καὶ ξένην,
τὴν Θεολογίαν καὶ τὰς Καλὰς Τέχνας. Ἐκ τῶν ὑπο-
λοίπων, δεκαπέντε σπουδάζουν βασικὰς θετικὰς ἐπι-
στήμας (Μαθηματικά, Φυσικὴν, Χημείαν κλπ.), ἐξ
γίνονται Μηχανικοὶ ἢ Ἀρχιτέκτονες, διὰ νὰ βοηθήσουν
εἰς τὴν κατασκευὴν νέων ἔργων, καὶ μόνον πέντε
προετοιμάζονται διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐκμετάλλευσιν
τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ὑπεδάφους τῆς χώρας, τὸ προῖον
τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ τὴν μοναδικήν, σχεδόν, πηγὴν
τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς μας. Ὅσον διὰ τὴν μελέτην

Σχ. 3. Ἐκαστοστία κατανομή πρωτοετῶν Φοιτητῶν ἐν Ἑλλάδι, κατ' ἐπιστημονικὸν κλάδον τῆς ἐκλογῆς τῶν. (Περίοδος 1955-56 ἕως 1963-64).

ΠΙΝΑΞ 7.

Πρωτοετείς Φοιτηταί κατ' επιστημονικόν κλάδον τῆς προτιμήσεώς των, ἐγγραφέντες ἐν Ἑλλάδι
κατὰ τὰ ἀκαδημαϊκὰ ἔτη 1955 ἕως 1963.

Ἐπιστήμη—Κλάδος	1955-56	1956-57	1957-58	1958-59	1959-60	1960-61	1961-62	1962-63	1963-64
I. ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΑΙ	967	1.154	1.108	1.152	1.005	1.078	1.066	1.261	1.401
Θεολόγοι	266	435	326	347	281	196	146	125	199
Φιλολόγοι—Ἀρχαιολόγοι ..	489	510	540	580	502	553	518	572	684
Ξένης λογοτεχνίας	107	96	110	117	116	220	287	505	409
Καλῶν τεχνῶν	105	113	132	108	106	109	115	59	109
II. ΘΕΤΙΚΑΙ	566	456	475	612	722	1.119	1.548	2.036	2.541
Μαθηματικοί	198	154	190	266	311	409	555	756	1.035
Φυσικοί	126	153	132	165	250	385	516	652	755
Χημικοί	80	66	48	72	73	107	135	160	256
Φυσιογνώσται—Γεωγράφοι ..	162	83	105	109	88	218	342	468	495
III. ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΑΙ	481	633	779	744	901	925	1.078	1.487	1.807
Ἀρχιτέκτονες	67	68	91	93	128	128	138	195	234
Πολ. Μηχανικοί	158	144	189	162	229	260	305	365	429
Μηχαν.—Ἡλεκτρολόγοι ..	68	79	98	117	107	107	111	145	156
Χημικ. Μηχανικοί	30	34	35	28	46	31	35	59	85
Μεταλλειολόγοι	9	8	18	14	25	13	30	57	79
Τοπογράφοι—Ἀγρονόμοι ..	19	30	55	62	53	60	69	126	160
Γεωπόνοι	101	183	200	182	230	247	301	404	468
Δασολόγοι	25	31	44	39	27	35	39	64	79
Κτηνίατροι	4	56	49	47	56	44	50	72	117
IV. ΙΑΤΡΙΚΗΣ κ.λ.π.	820	755	674	893	899	1.295	1.477	1.749	2.297
Ἱατροί	540	569	483	675	614	760	875	1.134	1.463
Ὀδοντίατροι	164	101	69	99	147	367	436	408	546
Φαρμακοποιοί	116	85	122	119	138	168	166	207	288
V. ΔΙΑΦΟΡΟΙ	3.059	3.455	3.393	4.458	4.007	4.171	4.068	5.378	7.721
Νομικοί	835	1.324	1.060	984	972	1.298	1.277	1.452	2.032
Οἰκονομ.—Πολιτικ.	—	—	—	275	241	—	230	333	436
Οἰκονομ.—Ἐμπορικ.	746	715	662	713	679	681	752	989	1.513
Βιομηχανικῆς	404	452	609	1.093	740	792	775	1.199	2.091
Παντείου	1.074	964	1.062	1.393	1.375	1.400	1.034	1.405	1.649
Σύνολον	5.893	6.453	6.429	7.859	7.534	8.588	9.237	11.911	15.767

τοῦ ἐναλίου πλοῦτου τῆς χώρας μας, οὐδένα σπουδαστὴν ἀναφέρουν αἱ ἐπίσημοι πηγαί!

Τ' ἀνωτέρω ἀναδεικνύουν ὅτι, τὸ ἀρχικὸν κίνητρον διὰ τὴν ἐπιδημικὴν τῶν Ἑλλήνων ἔφεσιν πρὸς ἀνωτέραν μόρφωσιν, εἶναι, ὅχι τόσον ἡ πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἀγάπη, ὅσον ἡ ἐπιζήτησις ἐνὸς εὐκόλως ἀποκτωμένου πτυχίου, διὰ τὴν πύκνωσιν τῶν ὑπαλληλικῶν ἢ μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν, καὶ τὸν περαιτέρω συνωστισμόν τῶν ἤδη πληθωρικῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων. Ἀμφότεροι οἱ κλάδοι αὗτοι τῶν ἀπηρεσιῶν πρὸς τὸ κοινόν, ἔχουν ἤδη διογκωθῇ παρ' ἡμῖν, εἰς βαθμὸν καρκινώματος, τὸ ὅποιον ἀπομυζᾷ τὴν ἱκμάδα τοῦ λαοῦ, καὶ κλονίζει τὰ θεμέλια τῆς οἰκονομικῆς μας ὑποστάσεως. Αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι, τὰ πιστωτικὰ μας Ἰδρύματα καὶ αἱ κοινῆς ὠφελείας Δημόσιαι ἢ Δημοτικαὶ Ἐπιχειρήσεις, κατακλύζονται ὑπὸ στρατιάς ὑπαλλήλων, ὅταν τὸ πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργον, μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν συγχρόνων μεθόδων ἐργασίας, εἶναι δυνατόν νὰ διεκπεραιωθῇ μετὰ τὸ ἐν πέμπτῳ σχεδὸν τῶν σήμερον ὑπηρετούντων. Δύο δὲ τουλάχιστον ἀπὸ τοὺς ἐπιστημονικοὺς κλάδους «ὑπηρεσιῶν», τῶν Δικηγόρων, δηλαδή, καὶ τῶν Ἱατρῶν, ἔχουν ἀπὸ μακροῦ υπερβῇ τὸ μέγιστον ὄριον τῆς ἀριθμητικῆς ἐπαρκείας διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ συνόλου, μετὰ τὰ γνωστὰ ἐπακόλουθα

τῆς ἐκ τοῦ πληθωρισμοῦ καχεξίας, δι' ἐαυτοὺς καὶ τὴν κοινωνίαν. Οὕτως, οἱ εἰς τὴν Πρωτεύουσάν ἐξασκοῦντες 15.000 Δικηγόροι ἐξαρτοῦν, ἐν πολλοῖς, τὴν ἐπιβίωσιν τῶν ἀπὸ τὴν ἀδικον κύπερ τρίτων φορολογίαν», οἱ δὲ 6.500 Ἱατροὶ προσφέρουν, ἐξ ἀνάγκης, τὰς εἰς τὰ διάφορα Ταμεῖα ὑπηρεσίας των, ἐναντι ἐξευτελιστικοῦ τιμολογίου, 60 δρχ. διὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἀμυγδαλῶν, ἢ 125 δραχμ. διὰ τὴν σοβαρὰν ἐγχείρησιν μιᾶς γαστρεκτομῆς!

Τὰ συχνὰ εἰς τὸν ἡμερήσιον τύπον ἀναγραφόμενα κρούσματα κακῆς Ἱατρικῆς, ὅπως π.χ. θάνατοι νοσηλευομένων ἀπὸ λάθη κατὰ τὴν ἐγχείρησιν, τὰ νοθευμένα φάρμακα, αἱ πλαστοὶ συνταγαὶ δαπανηρῶν φαρμάκων, τὰ ὁποῖα τελικῶς μεταμορφοῦνται εἰς καλλυντικὰ ἢ εἰς χρῆμα, ἢ κατακράτησις τοῦ φαγητοῦ τῶν ἀσθενῶν καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀποτελοῦν σημεῖα προϊούσης σήψεως, τόσον εἰς τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργείου, ὅσον καὶ εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἱατρῶν. Τὸ Ἱατρικὸν σῶμα, λόγῳ τῆς πληθωρικῆς του διογκώσεως, τρώγει τώρα τὰς σάρκας του, καθ' ὃν χρόνον τὸ Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς, ἀντὶ νὰ ἐλέγξῃ τοὺς νοσογόνους παράγοντας, καὶ νὰ προάγῃ τὴν γενικὴν ὑγείαν, ἐλέγχει καὶ, ἐκμεταλλευόμενον τὴν ἀδυναμίαν των, καταπιέζει τοὺς Ἱατροὺς, ἐνῶ ἐξ ἄλλου, ἐπεμβαίνει,

παρατύπως, εις τὴν Ἱατρικὴν ἐκπαίδευσιν ἢ μετεκπαίδευσιν, ἐπιτείνουν τὴν γενικὴν σύγχυσιν καὶ σπαταλὸν, ἀσκόπως, τὰ διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ λαοῦ προοριζόμενα ἑκατομύρια δραχμῶν ἐκ τοῦ Δημοσίου Ταμείου.

Ἡ ρίζα τοῦ κακοῦ ἀπόκειται, βεβαίως, εἰς τὸν ταχὺν ρυθμὸν αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰς τοὺς ὑπερφορτωμένους κλάδους ἐπιστημόνων. Χίλιοι περίπου νέοι πτυχιούχοι Νομικῆς, καὶ 500 πτυχιούχοι Ἱατρικῆς, προστίθενται, κατ' ἔτος, εἰς τὰ πληθωρικά αὐτὰ σώματα, ἐνῶ οἱ κατ' ἔτος ἀπομακρυνόμενοι, λόγῳ γήρατος ἢ θανάτου, μόλις φθάνουν τὸ ἐν πέμπτῳ τῶν ἀνωτέρω ποσοτήτων. Μὲ τὴν, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἀθρόαν ἐγγραφὴν φοιτητῶν εἰς τὰς Πανεπιστημιακὰς Σχολὰς, ὁ ρυθμὸς ἐτήσιας αὐξήσεως τοῦ Ἱατρικοῦ σώματος π.χ. θὰ ὑπερβῇ τὸ δεκαπλάσιον ἐκείνου τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας. Αἱ ἀπλαῖ αὐταὶ συγκρίσεις χαράσσουσιν, σχεδὸν αὐτομάτως, τὴν γραμμὴν πορείας διὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τοῦ σημερινοῦ ἀδιεξόδου μας. Συνίσταται δὲ αὕτη εἰς τὸν περιορισμὸν, εἰς τὸ τρίτον ἢ καὶ περισσότερον, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰς τὰς δύο Ἱατρικὰς μας Σχολὰς ἐγγραφομένων κατ' ἔτος πρωτοετῶν φοιτητῶν. Ἀς σημειωθῇ ὅτι, καὶ μὲ τὸν περιορισμὸν αὐτόν, θὰ πρέπει νὰ «ἐξάγωμεν» ἀρκετὰς δεκάδας πλεοναζόντων Ἱατρῶν κατ' ἔτος, ἕκαστος τῶν ὁποίων στοιχίζει, ἐν τούτοις, περὶ τὰ δύο ἑκατομύρια δραχμῶν εἰς τὴν πτωχὴν ἐλληνικὴν οἰκονομίαν.

Ἄντ' αὐτοῦ τὸ Κράτος ἐξήγγειλεν, ἐσχάτως, τὴν ἴδρυσιν καὶ τρίτης Ἱατρικῆς Σχολῆς¹ εἰς τὸ ὑπὸ μελέτην Τεχνικὸν Πανεπιστήμιον Πατρῶν! Ἡ τερατώδης αὕτη ἰδέα, ἀποσκοποῦσα προφανῶς, εἰς τὴν καθηγητοποίησιν μερικῶν «ειδικῶν Συμβούλων» τῆς Κυβερνήσεως, ἐὰν πραγματοποιηθῇ, θὰ σημάνη χρεωκοπίαν τῆς κρατικῆς ἐπιτροπῆς προγραμματισμοῦ, ἀλλ' ἐπίσης, τὴν πλήρη ἐξουθένωσιν τοῦ Ἱατρικοῦ σώματος τῆς Χώρας. Ἡ Ἑλλὰς ἔχει ἀνάγκην ὄχι περισσοτέρων, ἀλλὰ καλλιτέρων Ἱατρῶν, καταλλήλως κατανεμημένων ἀνὰ τὸν γεωγραφικὸν τῆς χώρον, τοῦτο δὲ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν περιοχὴν τῆς πλημμυρίδος τῶν φοιτητῶν, τὴν ὑπὸ τῶν Πανεπιστημίων ἀνάληψιν τῆς μεταπτυχιακῆς αὐτῶν ἐκπαίδευσιν, καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Κράτους ἀνάπτυξιν ἐπαρχιακῶν ὑγειονομικῶν καὶ νοσηλευτικῶν κέντρων, ἀνταξίων, τῶν σημερινῶν ἐπιδιώξεων τῆς Χώρας μας.

1. Προχθὲς ἐξηγγέθη ἡ ἴδρυσιν καὶ τετάρτης Ἱατρικῆς Σχολῆς, εἰς Καβάλαν!

* *

Ἀπὸ τὴν βραχεῖαν αὐτὴν ἀνασκόπησιν συνάγεται ὅτι, ἢ παρ' ἡμῖν παιδεία χωλαίνει σοβαρῶς εἰς τρία, τουλάχιστον, βασικά σημεία. Τὸ πρῶτον ἀφορᾷ τὴν μὴ εἰσέτι ὁλοκλήρως τῆς καθολικῆς, ὑποχρεωτικῆς καὶ δωρεᾶν στοιχειώδους ἐκπαίδευσιν, πρᾶγμα ὅπερ τραυματίζει σοβαρῶς τὴν ὑπόληψιν τῆς Χώρας μας ἀνὰ τὸ διεθνὲς πλαίσιον. Τὸ δεύτερον ἀναφέρεται εἰς τὴν κακὴν ποιότητα τῆς ὑπὸ τοῦ Κράτους παρεχομένης στοιχειώδους καὶ μέσης παιδείας, τὴν ἀνεπαρκῆ ὑγειονομικὴν παρακολούθησιν τῆς μαθητιώσης νεολαίας, καὶ τὴν μὴ χρησιμοποίησιν τῶν προσφορωτέρων κριτηρίων διὰ τὴν ἐπιλογὴν τῶν ἱκανοτέρων, οἵτινες θ' ἀκολουθήσουν τὴν περαιτέρω κατὰ βάθος μόρφωσιν. Τὸ τρίτον καί, ἴσως τὸ χειρότερον, εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐνθαρρυνόμενη «πτυχιοθηρία» τῶν Γυμνασιοπαίδων, καὶ ὁ κατακλυσμὸς τῶν Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων ὑπὸ μυριάδων φοιτητῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀκαταρτίστων καὶ ἀπροσανατολιστῶν, σχετικῶς πρὸς τὸν προσφορώτερον διὰ τὰς ἱκανότητάς των, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐθνικὰς ἀνάγκας, ἐπιστημονικὸν κλάδον προτιμήσεως. Ἡ ἀνισόρροπος ἐκ τῶν ἄνω ἀνάπτυξις τῆς παρ' ἡμῖν πυραμίδος τῆς παιδείας, ὅταν ἀδυνατίζουν ἐμφανῶς τὰ θεμέλια αὐτῆς, δημιουργεῖ τὰς αἰτίαι ἀνατροπῆς καὶ καταρρέουσιν τοῦ ὅλου συστήματος.

Χρειάζεται, συνεπῶς, ἐπανεξέτασις καὶ ὀρθολογιστικὴ ἀντιμετώπισις τοῦ φλέγοντος αὐτοῦ ζητήματος, μὲ τὴν προοδευτικὴν ἐκ τῆς στοιχειώδους καὶ πρὸς τὰ ἄνω, ἀνακαίνισιν τοῦ ὅλου συστήματος. Ἡ δίψα τῆς μαθήσεως κατατρύχει ἀνέκαθεν τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ' ἡ ἱκανοποίησις αὐτῆς ἀπαιτεῖ, σήμερον, τὴν ὁλόψυχον συμπαράστασιν τοῦ Κράτους. Εἶναι π.χ. ἐγκληματικὴ ἢ, ὑπαιτιότητι τοῦ Κράτους, καταδίκη μερικῶν Ἑλληνοπαίδων εἰς τὸ αἰώνιον σκότος τῆς ἀγγραμματισμένης. Ἐξ ἴσου, ὅμως, ἐγκληματικὴ καταντᾷ καὶ ἡ μὴ ὀρθὴ παροχέτευσις, τῆς ἐπαινετῆς πρὸς τὰς ἐπιστήμας ἀγάπης τῆς σημερινῆς νεολαίας, πρὸς κλάδους ἀγαπητοὺς καὶ ἀποδοτικούς διὰ τοὺς ἰδίους, ἀλλὰ χρήσιμους, ἐπίσης, διὰ τὸ κοινωνικὸν σύνολον.

Πηγαί: Στατιστικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Ἑλλάδος, 1955-1964, κεφ. Παιδεία.

γνώμη υαί άφορά τήν έυπαιδευτιυή πρόοδο υαί άνάπτυξη τής χώρας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Ο Βασιλεύς, ο πρωθυπουργός, ο άρχηγός της Ε.Ρ.Ε. κ. Κανελλόπουλος, στα έγκαίνια του νέου Πανεπιστημίου, Διακρίνονται, επίσης, πίσω από τον πρωθυπουργό, ο άποηγός Παιδείας κ. Άλλαμάνης, ο Αδύλαχης κ. Παπαθανασόπουλος άριστερά του Βασιλέως, και δεξιά του ο πρόεδρος της Διοικού-

σης Έπιτροπής του Πανεπιστημίου κ. Ι. Θεοδοσιάδης, και ο άποηγός άνευ χαγοφυλακίου κ. Δροΐλιας, ειδικώς επιφορτισμένος από την κυβέρνηση Στεφανοπουλίου με το θέμα του Πανεπιστημίου Πατρών. Άπρόσκλητη και άπούσα από την τελετή η προηγούμενη διοικούσα Έπιτροπή Πεπελάδου.

Τέσσερες υπεύδυνες γνώμες άπό τήν πολιτιυή υαί τήν πνευματιυή πλευρά του προβλήματος

ΠΑΝ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

Άκαδημαϊκός, άρχηγός της Ε.Ρ.Ε.

ΕΡ.: Ποιά η γνώμη σας γιά τήν ίδρυση και λειτουργία του νέου Πανεπιστημίου; Πώς βλέπετε τήν άλλαγή πορείας στον προγραμματισμό του — άει άντι του ένελεός νέν γιά τόν τόπο συστήματος, πού σχεδιάζε η προηγούμενη Διοικούσα Έπιτροπή, τή Πανεπιστήμιο Πατρών προανατολίζεται τώρα πρής τά πρώτα των άλλων ελληνικών Πανεπιστημίων;

ΑΠ.: Τό Πανεπιστήμιον Πατρών έπρεπε νά άόχηται λειτουργία, έστω και χωρίς δικούς του καθηγητές, θά μπορούσα μάλιστα νά πώ, τήν άνάγκη φιλοτιμίας ποιούμενος, ότι είναι ίσως καλό — και συμβολικό γιά τήν μελλοντική ύψηλή στάθμη του νέου Πανεπιστημίου — τή πρόταξή του φαινόμενο νά άόχηται η λειτουργία του με μισήματα πού προδμοποιήθηκαν νά άόσουν έξόντες καθηγητά των παισιότερων άνατότων εκπαιδευτικών ίδρυμάτων τής χώρας.

Σε λίγους άλλωστε μήνες θά καταλόγουν τής έδρας διδασκαλίας ό νέν καθηγητά πού θά έχουν έτοι τό μέγα προνόμιο νά είναι διδάσκον γνώστον και κορυφαίον έπιστημόνων.

Γνωρίζω και τής άντιρρήσεις. Δέν ύποτιμώ τήν γνώμη εκείνων πού πιστεύουν ότι τό νέο Πανεπιστήμιον Πατρών θά έπρεπε νά άσιστή λιγότερο στην παράδοσι, νά μνή άκολουθήσει τήν πεπατημένη, νά προκύβη από ένα νέο ευγενή φάος, νά άποτελέσει μάλλον ένα νέο πείραμα πρής τήν έπιβεβαίωση παλαιών και δοκιμασμένων άρχών.

Έκείθεν νά έπέρχεται — και τήν σκέψι μου τήν έπέρχεται — και κάποια συμπίεσι πρής άόσων ύποστηρίζουν τήν άπόψη αούτ — ήμεις έπρεπε νά έπιχειρήσει πραγματικά τό νέο πείραμα.

Δέν με κατέχει, ούτε στα πολιτικά ούτε στα πνευματικά και εκπαιδευτικά προβλήματα, δογματισμός. Άλλά έπειδή δέν είμαι δογματικός, κατέληξα στο συμπέρασμα ότι θά ήτον επείγουσ άκρίβος δογματισμός, νά κόβη κανείς κάθε δεσμό με τήν παράδοσι των άνωτατικών πανεπιστημίων και νά θέλσει νά κοινοποιήσει πέρα γιά πέρα στην περίπτωση του Πανεπιστημίου Πατρών.

Έπρεπε νά συνδυασθούν και τά δύο, ο παλαιός δόμος και, όπως έλεγαν στάν 15ον αιώνα οι πανεπιστημιακοί διδασκαλοί πού είχαν άποκοπή από τήν σχολαστική μεσαιωνική φιλοσοφία, ή «VIA MODERNA». Δέν έχειάσθηκε ή «VIA MODERNA» πρής τήν άνατροπή θερμών και κορών παλαιοτάτων. Άλλά έδωκε, άπλοήστερα, νέα περιεχόμενα. Και τά νέα όμως περιεχόμενα με τό έλπιό πός θά τά έλέσουν οι κοινοτόμιο συνδυασμένα με τά μαθηματικά και τήν φυσική έπιστήμη πού στα πανεπιστήμια και στα πολυτεχνεία Άθηνών και Θεσσαλονίκης και στα Πανεπιστήμια Πατρών πρέπει νά διδάσκονται με τόν ίδιο βετικό και άκριβή τρόπο.

Συμφωνώ, δέδια, με τό αίτημα νά γίνη τό Πανεπιστήμιον Πατρών ειδικότερα, α. τό κέντρον έρευνών. Στο σημείο όμως αούτό έχο νά παρατηρήσω πρώτον, ότι και στα άλλα άνωτατα εκπαιδευτικά ίδρύματά μας

έχουν άναπτυχθή σοβαρά πυρήνες έπιστημονικής έρεύνης, και δεύτερον, ότι δέν μπορείς νά άρκήσεις με τούς πρωτοετείς ένός νέου πανεπιστημίου τήν έρευσή του θεσμού των έρευνητικών κέντρων. Με τήν καθόλησι τής πολιτικής και πρής πάντων τής άρίστης προσωρινής Διοικούσης Έπιτροπής του Πανεπιστημίου Πατρών μπορεί και πρέπει νά προσετοιμασθή από τώρα, ασυστηματικά, ο συνδυασμός του Πανεπιστημίου Πατρών με κέντρα έρευνών και μεταπτυχιακών σπουδών.

Έχουμε και έλπίσα νά έλέσω γιά τό νέο Πανεπιστήμιον οι άρμόδιες έπιτροπές καθηγητές πρής πάντων νέους, άστε, με άφετηρία πάντως τήν παράδοσι, πού δέν τήν άρνεϊται παρά μόνο ή άγνοια, νά έπιχειρήσουν με σωφροσύνη και ήμέτια σε νέους δρόμους.

ΚΩΝ. ΤΣΑΤΣΟΣ

Πρόεδρος της Άκαδημαϊκής Άθηνών

Δουλεύτης Άθηνών

ΕΡ.: Υπήρχε άνάγκη ίδρύσεως νέου Πανεπιστημίου;

ΑΠ.: Όλοι στην Έλλάδα ήταν σύμφωνοι γιά τήν ίδρυση νέων πανεπιστημιακών μονάδων. Οι σοβαρότερα όμως σκεπτόμενοι τά θέματα αούτα, ήθελαν και τήν παράλληλη άκαδημαϊκή και άποσπασμένη Πανεπιστημίου, και σε έγκαταστάσεις και σε προσωπικό.

ΕΡ.: Τί γνώμη έχετε γιά τήν κατάργηση τής καθηγητικής έδρας, όπως τήν είχε προγραμματίσει η προηγούμενη Διοικούσα Έπιτροπή;

ΑΠ.: Κατ' άρχήν δέν μπορεί παρά νά υπάρχουν καθηγητικές έδρες. Δέν μπορεί νά διοριστεί καθηγητής IN ABSTRACTO, καθηγητής του παντός. Συζητήσιμος είναι μόνο ή μεγαλύτερη ή μικρότερη άκρίβη τής έδρας. Π. χ. Θά είσαι καθηγητής του Διοικητικού Δικαίου ή καθηγητής του Δημοσίου Δικαίου ή θά είσαι καθηγητής τής κλασικής φιλολογίας ή άποκλειστικός τής λατινικής φιλολογίας, καθηγητής των μαθηματικών ή καθηγητής τής αναλυτικής γεωμετρίας κ. α. κ.

Οι σχολές μοιραίως θά πρέπει νά άποτελούνται από συγκεκριμένους καθηγητές πού καλύπτουν όλους τούς κλάδους μιάς έπιστήμης. Μετάφραση: έ π λ έ ο ν καθηγητών άλλων πανεπιστημίων, δέδιας δέν μπορεί νά άποκλείεται.

ΕΡ.: Πιστεύετε ότι ή νέα Διοικούσα Έπιτροπή του Πανεπιστημίου, πού προανατολίζεται προσωρινά πρής τά πρώτα των Πανεπιστημίων Άθηνών και Θεσσαλονίκης, έχει μεγαλύτερη πιθανότητα έντυχίας στο έργο της;

ΑΠ.: Νομίζω πός ή νέα Διοικούσα Έπιτροπή έχει μεγαλύτερες πιθανότητες έντυχίας και γι αούτ δουλέω με σωφροσύνη και γι αούτ, χωρίς νά προκαλήσει στους οργανισμούς των δύο μας Πανεπιστημίων, δέν άπέστη

από τήν μεγάλη άκαδημαϊκή παράδοσι και δέν έπιχειρώ νά άισιογνήσω άσφαώς πού δέν μπορεί νά έγκληματισθούν έδω στην Έλλάδα.

ΕΡ.: Πρέπει ή όχι τό νέο Πανεπιστήμιο νά έπιμείνει στην όργανωσι μεταπτυχιακών σπουδών και ινστιτούτων έρευνών κατά τό σύστημα των άγγλοαμερικανικών Πανεπιστημίων;

ΑΠ.: Η έρευνα είναι άποστολή κάθε κέντρου άνωτατών σπουδών. Άν δέν γίνεται, α' αούτ δέν φταί' οι όργανισμοί, αλλά οι άνθρωποι. Οι μεταπτυχιακές σπουδές είναι παλιός καθιερωμένος θεσμός. Μετά τό πτυχίο του όποιος θέλει νά πάρη διδακτορικό δίπλωμα ή νά ειδικωθεί περισσότερο σ' ένα κλάδο, πρέπει νά συνεχίσει τής σπουδές του. Είναι όρδός έπαγμένος νά όργανωθούν αούτες οι σπουδές, με τήν καλύτερη αναλόγη, άρισμένων μεταπτυχιακών μαθημάτων. Αούτοι πάντως πού θά συνεχίσουν τής σπουδές του, άφού έλπιώσασθαι τό πτυχίο πού τούς παρέχει όλα τά τυπικά προσόντα γιά άπολύτως ένα τέχνασμα γιά τήν προώθησι εκείνων πού δέν νά πολύ δύο πανεπιστήμια είναι δυνατόν νά καθιερωθούν μεταπτυχιακές σπουδές. Πάντοτε έντός του πανεπιστημίου.

Η ίδρυση πανεπιστημίου ή 'Ινστιτούτου μεταπτυχιακών σπουδών έκτός των υπάρχοντων ίδρυμάτων είναι άπολύτως άναγκαία γιά τήν προώθησι εκείνων πού δέν νά καθιερωθούν δικαίως ή άδικως νά γίνουν καθηγητά πανεπιστημίου.

ΕΡ.: Γιά τήν επάνδρωσι του τό νέου Πανεπιστημίου είναι προτιμότερο νά στραφεί πρής τούς Έλληνες έπιστημόνες του άσπαιρού ή πρής Έλληνες πού διατείνονται στο έξωτερικό;

ΑΠ.: Τούς καθηγητές δ λ ω ν των πανεπιστημίων μας πρέπει νά τούς αναζητούμε μεταξύ όλων των Έλλήνων ές 'όσον, είτε διατείνονται έδω, είτε στο έξωτερικό. Η προσέκλησι στην Έλλάδα Έλλήνων πού διατρέψουν στο έξωτερικό είναι πράξι έπαινετή και ένδοξη γι αυτήν. Πάντοτε γίνονται και πάντοτε πρέπει νά γίνονται. Είναι μία παλαιότατη σωστή σκέψις.

ΑΛ. ΤΣΙΡΙΠΑΝΗΣ

Καθηγητής Νομικής Σχολής Παν/μιου Άθηνών

ΕΡ.: Πιστεύετε ότι τό νέο Πανεπιστήμιο μείζει ένα νέο; Έχει τά έγγεγνα νά φθάσει τό επίπεδο των άλλων ελληνικών Πανεπιστημίων;

ΑΠ.: Δέν γνωρίζω λεπτομέρειες όστε νά μιλήσω άς είχόντων έπί τού θέματος. Βεβαίως, στην συσταθισία πρής λίγων έτών Έπιτροπή Παιδείας, είχα ψηφίσει ύπέρ του πρώτου Πανεπιστημίου. Άλλά νομίζω ότι τό νέο Πανεπιστήμιο έγινε δικαίως.

ΡΕΠΟΡΤΑΖ

ΕΛΕΝΗΣ ΔΟΥΚΙΔΟΥ

Τό πανεπιστήμιο είναι ένα ζήτημα πνευματικού συναγερμού του Έθνους. Θέλει πνοή. Χρειάζεται ένας χρόνος πνευματικής κυοφορίας. Δέν δόθηκε ευκαιρία χρονική στο νέο Πανεπιστήμιο νά μελετήσει, νά συζητήσει δημοσία, νά άκουσθή και ή κοινή γνώμη. Όταν ίδρύθηκε τό πρώτο μας Πανεπιστήμιο, μετέσχε, μπορεί κανείς νά πώ, όλόκληρο τό Έθνος.

ΕΡ.: Τί γνώμη έχετε γιά τήν κατάργηση του θεσμού τής καθηγητικής έδρας, πού σχεδίαζε η προηγούμενη Διοικούσα Έπιτροπή; Γιά τά 'Ινστιτούτα Έρευνών και τά Τμήματα Μεταπτυχιακών Σπουδών, πού έσως άργότερα συμπεριληφθή στο νέο Πανεπιστήμιο;

ΑΠ.: Δέν πιστεύω ότι έχει είναι τό κέντρον του θέματος. Τό σημαντικό, εκείνο πού πρέπει νά προσέξουμε, είναι ότι, μαζί με τήν ύποθέτασι του όλου πνευματικού μας πολιτισμού παρατηρείται ειδικότερα και μία πτώσις του επιπέδου των σημερινών πανεπιστημίων. Όχι μόνο στην Έλλάδα, αλλά και άλλου. Παράδειγμα, ή Γερμανία.

ΕΡ.: Άπό πότε παρατηρείται αούτ ή πτώσις;

ΑΠ.: Διά τήν ύποθέτασι του πολιτισμού μας, δέν μπορεί νά όδω χρονικά όρια. Διά τήν ύποθέτασι όμως του κύρους του πανεπιστημίου, τήν πτώσις του πνευματικού επιπέδου του, ίσως μπορούμε νά πούμε ότι τό πλήγμα καταφέρθη είς τήν Γερμανία τό 1933 πού ήλθε ο Χίτλερ είς τά πράγματα, και είς τήν Έλλάδα, τό 1935, μετά τό κίνημα του Μαρτίου.

Και στις δύο περιπτώσεις είδήλασε τό κράτος, με τις «μυημένες» του, είς τό πανεπιστήμιο, με άποτέλεσμα νά θωπώση ή άκτινοβολία του. Τό θέμα λοιπόν είναι πός θά άποκαταστήσουμε αούτν τήν άκτινοβολία. Και δέν έχει τόση σημασία ή λατουμερειακή μεταρρυθμίσεις πού άναφέρεται. Όλα αούτα άλλωστε είναι πράγματα συζητήσιμα.

Τό πανεπιστήμιον έζη άς πανεπιστημιακή παράδοσι. Δέν μπορούμε νά είμεθα άδουλι τής παράδοσε αούτης, είσι και ή πρόσδος έρευνών πρής τής άπαιτήσεως. Άλλά δν άγνοούμε αούτν τήν παράδοσι, κάνουμε άτιμήποτε άλλο έκτός από πανεπιστήμιο.

Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Βουλευτής Πατρών, τ. ύποπργός άναπληρωτής Συνατόμιου

ΕΡ.: Πώς βλέπετε τήν έναρξη λειτουργίας του νέου Πανεπιστημίου των Πατρών; Τί προβλέπετε γιά τήν εξέλιξη του; Μήπως ή παραδοσι του στον τύπο των άλλων ελληνικών Πανεπιστημίων θά τά διαφέρει νά λειτουργήσει πού όμαλά και άποσπασμένη έρ' όσον οι καθηγητά των ύπαρχοντων Άνωτατών 'Ιδρυμάτων θά τού παράσχουν, έπως φράνη, κάθε δυνατή βοήθεια;

ΑΠ.: Έκείθεν τήν λήπι μου, πού τό Πανεπιστήμιο έγκαινιάζεται με τις σημερινές συνθήκες. Γιατί από πλείους των κυβερνήσεων δέν ύπάρχει και μία κατανόηση. Ούτε γενικά γιά τήν Παιδεία, ούτε γιά τήν Άνωτάτη Παιδεία. Ειδικότερα, δέν κατενόησαν τόν ρόλο τούς στόχους και τούς σκοπούς, πού προβλέπει γιά τό Πανεπιστήμιον Πατρών η κυβερνήσις τής Ένώσεως Κέντρου και ο νομοθέτης.

Πάσχει τόσο η Άνωτάτη Παιδεία στην Έλλάδα! Δέν είναι παρά μία κακή άπομνησι των εύρωπαϊκών προτύπων. Εκείνο λοιπόν πού πρέπει δέν είναι νά ίδρυθούν άπολύτως νέα πανεπιστήμια, αλλά νά ίδρυθούν πανεπιστήμια πού έμπνευστουν τις άνάγκες τής Έθνικής Παιδείας. Άπλοή, τούς γενικότερους στόχους τής πνευματικής άναστήσεως του Έθνους, στα πλαίσια ενός προγράμματος έκσυγχρονισμού τής χώρας, και τής οικονομικής και κοινωνικής τής άναστήσεως.

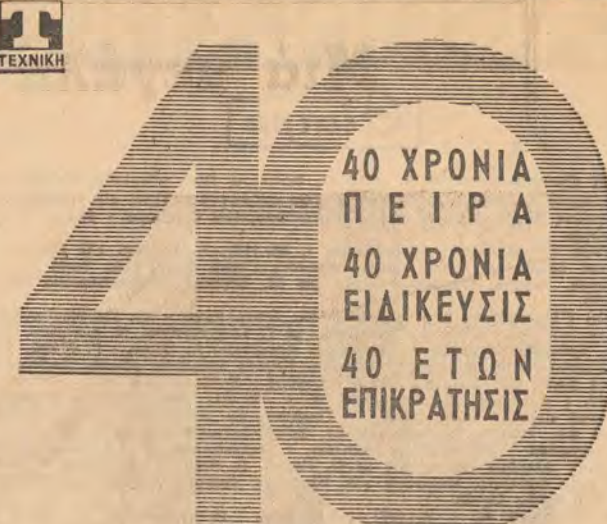
Άρα, ένα πρότυπο πού πρέπει ν' άποφασισθή πίασ άυσια είναι: Τό έλλοιο πανεπιστήμιο! Γιατί είναι, πράγματι, παράδειγμα πρής άποφουσι. Και οι γνώμες των καθηγητών και άκαδημαϊκών του τόπου είναι έκ των προτέρων καταδικασμένες έρ' όσον εκπροσώπων μία χρονοπληρή πνευματική ήσεία, πού έχει κατακτήσει υψηλό όργανο των έκάστου κρατούντων και ειδικότερα τής καθοριστικής τάξεως και των αντίρροπτικών δυνάμεων τής χώρας.

Βεβαίως, ύπάρχουν και οι φωτεινές εξαιρέσεις, αλλά αούτες πνίγονται μέσα στο πλήθος των άλλων και δέν είσκαίνονται.

Ένα σύγχρονο πανεπιστήμιο πρέπει νά στηρίζεται σε άρτιο άκαδημαϊκό προγραμματισμό. Ο προγραμματισμός αούτος θά λαμβάνη ύπ' όψη τούς στόχους πού θά έμπνευστουν και συγχρονιστά τά μέσα τά όποια διατίθεται ή πολιτεία γιά τήν έπίτευξή των. Άπ' ότι γνωρίζω, άκαδημαϊκός προγραμματισμός σήμερα δν ύπάρχει στο τρίτο Πανεπιστήμιο, μολονότι έπ' Ένώσεως Κέντρου συμπληρώθηκαν όλες οι σχετικές μελέτες. Εκτός του άκαδημαϊκού προγραμματισμού, άπαιτείται και φυσικός προγραμματισμός του κτιριακού συγκροτήματος, άστε νά μετασχηματιστό το άκαδημαϊκό σχέδιο σε συγκεκριμένες λειτουργίες, χωρικά και χρονικά. Τέλος, άπαιτείται προγραμματισμός άναπτυξέως διδακτικού προσωπικού, πού είναι πράγματι ο δυσχερότερος όλων. Σύμφωνα με τις μελέτες πού είχαν έκπονηθή έπ' των ήμερών τής Ένώσεως Κέντρου, οι στόχοι άπέβλεπαν στην έκπαίδευσι τεχνικών, οικονομολογικών, διοικητικού προσωπικού, γιά τήν επάνδρωσι του δημοσίου και ιδιωτικού έπιχειρησιακού τομέως, γιά τήν προώθησι του προγράμματος άναστήσεως τής χώρας.

Έπ' πλέον, άπέβλεπαν στην δημιουργία κλίματος έρεύνης, πού είναι άπολύτως άναγκαία σήμερα στην Έλλάδα και πού δίχως αούτη είναι άδύνατος ο έκσυγχρονισμός τής χώρας.

Φοβόμην πράγματι, ότι οι άνθρωποι πού σήμερα παριστάνουν τούς κυβερνήτες τής χώρας θά καταστήσουν τό τρίτο Πανεπιστήμιο γελοιογραφία των ήβη ύπαρχοντων 'Ιδρυμάτων έβδεν Άνωτάτης Παιδείας. Έτσι, όχι μόνο θά κατασκευάσουν άλλα μία άποτυχία στον πανεπιστημιακό τομέα, αλλά και θά άπογοητεύσουν όριστικά τούς νέους, πού έχουν ήβη τρεπή και τρέπονται όλόνα περισσότερο γιά σπουδές στο έξωτερικό. Σπουδαστές, από τούς όποιους μικρό μόνο ποσοστό έπαιρείται στην Έλλάδα. Συντίειν έπόμενος ή ίδρυσις του Γ' Πανεπιστημίου με τις σημερινές συνθήκες, στην άπομνησι του τόπου από τις πνευματικές του δυνάμεις και στην έξουσία θά άνατρέψη τείλειος τό εξάδιωμα τής κυβερνήσεως των άποστατών και θά έπαυαφέρη τό Γ' Πανεπιστήμιο στην τροχιά πού ύπηρετεί τήν ελληνική νεολαία, τήν Άνωτάτη Παιδεία και τό Έθνος.

ΤΟ ΜΕΛΙ

Attiki

- Προσφέρεται σταθερώς σε άρίστη ποιότητα.
- Όμοιογενές όλο τό χρόνο και άπό χρόνο σε χρόνο

Ποιοτικώς είναι άεύρητο!

ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΙΣ - ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑ: ΑΦΟΙ Γ. ΠΙΤΤΑ ΑΘΗΝΑΙ

ΚΑΤΑΠΛΗΚΤΙΚΟ!

Τό βιβλίο πού περιέχει όλα τά βιβλία ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΓΝΩΣΕΩΣ

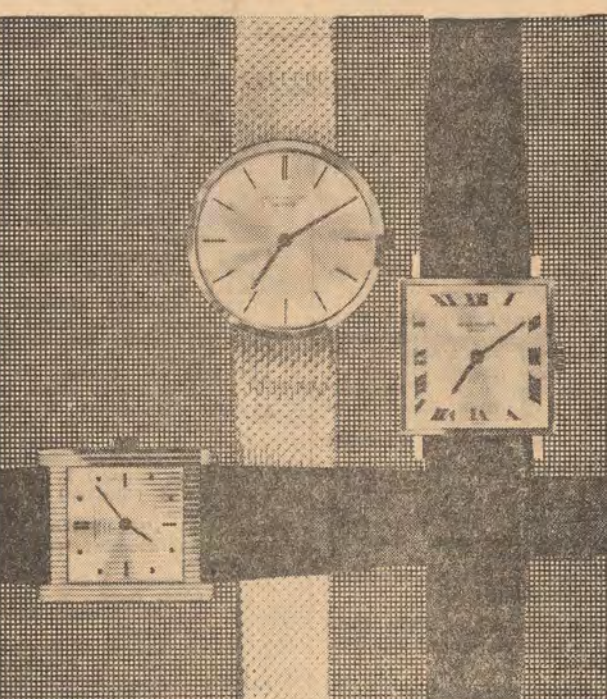
- Η καταπληκτικότερη ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ γιά παιδιά 6 - 12 έτών.
- Τό βιβλίο πού θά χτίσει στο μυαλό του παιδιού σας τις βάσεις τής μορφώσεως χαρίζοντάς του άπειρες γνώσεις, κατάλληλα επεξεργασμένες γιά τήν ηλικία του.
- Τό παιδί με τό βιβλίο ΤΗΣ ΓΝΩΣΕΩΣ μαθαίνει διασκεδάζοντας.

ΖΗΤΗΣΤΕ ΤΟ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΕΚΔΟΤΗΣ Ι. Κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ & ΥΙΟΣ - ΑΘΗΝΑΙ

Περίκλέους 28 - Τηλ. 231.704

απο το 1839...
...Ωρολογια απολυτοτελεια

RATEK PHILIPPE

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Π. ΖΕΝΕΤΟΣ
ΣΤΑΔΙΟΥ 3 ΤΗΛ 237.110
ΑΘΗΝΑΙ

ΑΚΟΥΣΤΙΚΗ

ΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΒΑΡΗΚΟΙΑΣ
ΑΤΤΑΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 231.110
άκούγοντας... έναζαζτε
με τά τελειότερα και κομωτέρω ακουστικά 1966.
Διαλέξτε τό ακουστικό σας
Επίδειξεις - δοκιμαί δωρεάν
Τιμαί εξαιρετικές

Φωσκόλος ο.ε.

VS 57
Ευρωπαϊκές άθόρυβες
θήργες κουρτινών

Οικοδομικά
Διακοσμητικά
Υλικά
ποιότητας

ΒΥΣΣΗΣ 7 - ΤΗΛ. 318.581

ΡΟΥΑΓΙΑΛ

ΚΑΠΝΟΣΥΛΛΕΚΤΗΣ
Ε.Ε.Υ. ΙΛΙΣΙΩΝ ΚΑΙ ΛΑΔΙΚΕΙΑΣ
Κατακτης άμεσας 1.100.000 ΛΕΛΗ
Οι μισοί καταμνησται έπ' Μοσού και
Συμπεριφέρου τής άφίσης που κατακ-
τνει τήν έμμεσησπασήν με τήν ποιότητα
και σφαιρικότητα πού κατασκευών τής
Ε.Ε.Υ. ΙΛΙΣΙΩΝ ΚΑΙ ΛΑΔΙΚΕΙΑΣ

ΕΞ ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΥ & ΑΛΜΑΡΙΝΗΣ
ΤΙΜΑΙ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ ΜΑΣ
ΤΕΤΡΑΕΤΗΣ ΕΓΓΥΗΣΙΣ
ΜΑΡΚΙΟΣ 25 - ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΔΕΛΦΙΝ 25 - ΤΗΛ 821895 - 822771 - ΑΘΗΝΑΙ

ΚΗΛΗ

Η Σύγχρονη Μέθοδος
Χωρίς έλαστικό.
Χωρίς πελότες
MYOPLASTIC KLEBER
(Γερμανία)
Zaner, Analis - άποτελεσματική
έξοδος από τόν κύκλο του πόνου
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ - ΑΣΤΕΙΟΤΕΧΝΗΣ 72
ΤΗΛ. 823.444
(Καθημερινές 5 - 8 μ. π.
(Έξοδος Τεταρτί και Σάββατου)
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΙΣ ΤΟ ΕΡΓΑΣΙΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ: Α. ΚΟΦΙΝΑ, Τσολακόου 21

ΑΘΗΝΑΙ ΤΕΛΕΑΒ

ΠΤΗΣΙΣ
ΚΑΘΕ ΤΡΙΤΗ
ΤΕΤΑΡΤΗ
ΚΑΙ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
ΜΕ JET

ΑΒ

ΙΣΡΑΗΛΙΝΑΙ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΙ

ΚΑΙ ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΑΞΕΙΔΙΩΝ
ΚΑΙ ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛ-ΑΛ ΑΘΗΝΑΣ 8 ΣΥΝΤΑΓΜΑ
ΤΗΛ. 230.116, 17, 18, 19, 222.129

Αναγλυπτικός
στην Ελλάδα
(1959-1966)

Αναγλυφτισμός

Εκθέσεις και αναφορές για τον αναγλυφτισμό
στην Ελλάδα, και τον θεσμό της Παιδείας
Επιμόρφωσης. Στατιστικά στοιχεία από την
απογραφή του 1961 για τους αναγλυφτιστές
και Εγκύκλιό του Υπ. Παιδείας και
Θρησκευμάτων για την οργάνωση &
λειτουργία κέντρων Διδασκαλίας
Ευημερικών αναγλυφτιστών.

1959, 1961

(Ευμ. Α. Νικηταρά)

+ 1965

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Υπουργείον Έθν. Παιδείας καί Θρησ/των

Τμήμα Λαϊκής Έπιμορφώσεως

Πληροφορίες: Έλ. Μαλαφέκα

Αθήναι τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1959

Αριθ. πρωτ. 117452/1038

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ - 270

ΠΡΟΣ

Τούς κ.κ. Έπιθεωρητάς Στοιχειώ-
δους Εκπαιδεύσεως

ΘΕΜΑ: Ὀργάνωσις καί λειτουργία Κέντρων Διδασκαλίας Ένηλίκων ἀναλφαβήτην

Έν συνεχείᾳ α) τῆς ὑπ' ἀριθ. 104899/997/15-9-59 ἐγκυκλίου ἡμῶν, παραγράφου XIV, "περί τοῦ τρόπου λειτουργίας ἀπό τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1959/60 τῶν Κέντρων Διδασκαλίας ἑνηλίκων ἀναλφαβήτην" καί β) τῶν ἐγγράφων τά ὅποια ἀπηρθόναμεν πρὸς τὰ Ὑπουργεῖα Γεωργίας (ὑπ' ἀριθ. 110647/25-9-59) καί Κοινωνικῆς Προνοίας (ὑπ' ἀριθ. 110649/25-9-59) καί ἐζητήσαμεν ἵνα ταῦτα ἐκδώσῃ πρὸς τὰς ὑπ' αὐτὰ ἀρμοδίας ὑπηρεσίας τῶν Νομῶν εἰς οὓς θά λειτουργήσῃ Κέντρα Διδασκαλίας Ένηλίκων, ἐγκύκλιον, δι' ἧς νά ζητῆται ἡ συνδρομή τούτων εἰς τό ἔργον τῶν Ν.Ε.Κ.Α. διά τοῦ ὁρισμοῦ τῶν ἀρμοδίων κοινοτικῶν ἱατρῶν, γεωπόνων, κοινωνικῶν λειτουργῶν καί διδασκαλιστῶν οἰκιακῆς οἰκονομίας, ἵνα οὗτοι ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Κέντρου δημ/λου παρέχῃ τήν μορφωτικὴν αὐτῶν δραστηριότητα εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Κοινότητος, εἰς ἣν θά λειτουργήσῃ τό Κέντρον, παρακαλοῦμεν ὥπως ἕκαστος ἐξ ὑμῶν εἰς τὴν ἔδραν τοῦ ὁποῖου θά λειτουργήσῃ Κέντρον, εἰσηγηθῇ εἰς τὴν Ν.Ε.Κ.Α. τὴν ἀνάγκην τοῦ ὁρισμοῦ τῶν προσώπων τούτων ἐξ ἐκείνων οἵτινες ὑπηρετοῦσιν εἰς τὴν Κοινότητα εἰς ἣν θά λειτουργήσῃ τό Κέντρον ἢ εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτοῦ.

Μετὰ τὸν ὁρισμὸν τῶν ὡς ἄνω στελεχῶν, τό πρόγραμμα διδασκαλίας καί ὁ τρόπος συνἐργασίας τούτων μετὰ τοῦ διδασκάλου θέλει καθορισθῇ ἐν τῇ ἐξε-
λίξει ὑπὸ τῶν ἰδίων βάσει τῶν ὁδηγιῶν τῶν παρεχομένων ὑμῖν διὰ τῆς κοινο-
ποιουμένης κατωτέρω μελέτης περὶ ὀργάνωσεως καί λειτουργίας Κέντρων Διδα-
σκαλίας Ένηλίκων.

Ἐκτός τῶν ἀνωτέρω προσώπων, ἀπάντων δημοσίων ὑπαλλήλων δυναμένων νά ἔρχωνται εἰς ἐπαφήν μετά τῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου διά μορφωτικούς σκοπούς τῆς εἰδικότητός των, ἐκάστη Ν.Ε.Κ.Α. δύναται νά ὀρίσῃ καί ἕτερα πρόσωπα (τόν ἱερέα, τόν συμβολαιογράφον, τόν σταθμάρχην Χωροφύλακῆς, τόν πρόεδρον τῆς Κοινότητος, ἐάν πρόκειται περί μορφωμένου προσώπου, κ.ἄ.) δυνάμενα ἀναλόγως τῶν τοπικῶν ἀναγκῶν νά παρέχωσι διά τοῦ Κέντρου, ἐπιμόρφωσιν εἰς τοὺς κατοίκους.

Διά τῆς ὅσον τό δυνατόν πληρεστέρας ἐξασφαλίσεως τῶν ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ἡμῶν (ὑπ' ἀριθ. 104899/997/15-9-1959 παραγρ. VII), περιληφθεισῶν προϋποθέσεων, τοῦ ὀρισμοῦ τῶν ἀναγκαιούντων, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη μορφωτικῶν στελεχῶν, τῆς ἐνδελεχοῦς μελέτης ὑπό τῶν ἐπικεφαλῆς τῶν Κέντρων δημ./λων ἀπάντων τῶν, ἐν τῇ κοινοποιουμένῃ κατωτέρῳ ἀναλύσει τοῦ ἔργου, σημείων, καί τῆς ἐπιδείξεως ὑφ' ὑμῶν καί τῶν δημοδιδασκάλων πρωτοβουλίας διά τήν ὁργάνωσιν τοῦ Κέντρων, θέλομεν νά πιστευώμεν ὅτι ἀπό τοῦ ἔτους τούτου θά τεθῶσιν αἱ ἀναγκαῖοι βάσεις διά τήν λειτουργίαν αὐτῶν καί τήν περαιτέρω ἀνάπτυξιν των.

Πᾶσιν ἀπόρίαν ἢ δυσχέρειαν περί τήν ἐφαρμογὴν τῆς παρούσης ἐγκυκλίου θέλετε ἀναφέρει ἡμῖν ἵνα προβαίνωμεν εἰς τὰς ἐνδεικνυμένας ἐνεργείας διά τήν ἐπίλυσιν τούτων.

Οἱ κ.κ. Νομάρχαι πρὸς οὓς κοινοποιεῖται ἡ παρούσα παρακαλοῦνται ὅπως λόγῳ τῆς ἰδιαίτερας σημασίας ἣν ἐνέχει διά τοὺς πληθυσμούς τῆς ὑπαίθρου τό ἔργον τῆς καταπολεμήσεως τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ καί ἡμιαναλφαβητισμοῦ καί τῆς γενικῆς καί εἰδικῆς ἐπιμορφώσεως τούτων, ἐπιδείξωσιν ὡς Πρόεδροι τῶν Ν.Ε.Κ.Α. ἀμέριστον τό ἐνδιαφέρον αὐτῶν διά τήν ἐπιτυχῇ ὁργάνωσιν καί λειτουργίαν τῶν προγραμματισθέντων διά τήν περιφέρειαν των Κέντρων, διά τῆς ἀποδοχῆς τῶν προτεινομένων ἐκάστοτε ὑπό τῶν κ.κ. Ἐπιθεωρητῶν Δημοτικῶν Σχολείων, μέτρων.

Λίαν προσεχῶς θέλει ἀποσταλῇ ὑμῖν εἰς ἰδιαίτερα φυλλάδια ἱκανός

-3-

αριθμός της κοινοποιουμένης κατωτέρω μελέτης προς έφοδιασμόν τών δημοδιδασκάλων καί παντός ένδιαφερομένου.

Ό Υπουργός

Γ. ΒΟΓΙΑΤΖΗΣ

Κοινοποιήσεις

- 1) Έκπαιδευτικόν Συμβούλιον
- 2) Δ/νσιν Στοιχ. Έκπαιδεύσεως
- 3) Τμήμα Λαϊκής Έπιμορφώσεως (20)
- 4) κ.κ. Νομάρχας ως Προέδρους τών Ν.Ε.Κ.Α.
- 5) Γενικούς Έπιθεωρητάς Στοιχ. Έκπαιδεύσεως

Άκριβές αντίγραφον

Κέντρον Έρευνών Βασικής Έκπαι-
δεύσεως Ένηλίκων.
Είσηγητής Κων/νος Θεοδοσόπουλος

Ό Διευθυντής

Μ Ε Λ Ε Τ Η

Περί τού τρόπου οργάνωσης καί λειτουργίας Κ.Δ.Ε. (Κέντρα Διδασκαλίας Ένηλίκων)

ΚΕΦΑΛΑΙΑ

- Α. Γενικάί άρχαί επιβάλλουσαι τήν λειτουργίαν Κ.Δ.Ε.
- Β. Προετοιμασίαι
- Γ. Τύπος - Τρόφιμοι - Διάρκεια λειτουργίας
- Δ. Γενικόν πρόγραμμα έκπαιδεύσεως
- Ε. Μέσα διά τήν εφαρμογήν τού προγράμματος
- ΣΤ. Μορφαί διδασκαλίας δι' ένηλίκους
- Ζ. Διοίησεις τών Κ.Δ.Ε.
- Η. Ψυχολογία ένηλίκων

Α. Γ ε ν ι κ α ί ά ρ χ α ί

Ό,τι αρχίζει διά πρώτην φοράν χρειάζεται πίστιν, πλήρη γνώσιν καί καλήν οργάνωσιν.

Ἡ σωστή ἀρχή καί μέ ὀλίγην πρόοδον ἀποτελεῖ βεβαίαν ἐπιτυχίαν. Ἡ ὀργάνωσις καί ἡ λειτουργία τῶν Κ.Δ.Ε. εἶναι νέα καί δύσκολος προσπάθεια. Εἶναι ὅμως σωτηρία δρᾶσις καί πρέπει νά ἐπιτυχη διότι ἡμορφωτική στάθμη ἐνός λαοῦ προσδιορίζει τό μέλλον του. Τά Κ.Δ.Ε. δέν θά εἶναι σχολεῖα δι' ἐνηλίκους ἀλλά μορφωτικά καί ἐκπολιτιστικά κέντρα (ἐστῖαι-λέσχαί-φάροι) τῆς Κοινότητος, τά ὅποια θά πολεμήσουν μεθοδικά τόν ἀναλφαβητισμόν καί ἡμιαναλφαβητισμόν εἰς τās μεγαλυτέρας ἡλικίας (20 ἐτῶν καί ἄνω) καί εἰς τοὺς μή φοιτήσαντας εἰς τὰ νυκτερινά σχολεῖα νεωτέρους. Θά δίδουν γενικήν ἐπιμόρφωσιν, συνεχῇ ἐνημέρωσιν εἰς θέματα υἱείας, γεωργίας κ.λ.π. εἰς ὅλους τοὺς κατοίκους, θά παρέχουν στοιχειώδεις τεχνικάς γνώσεις, θά προσφέρουν μίαν δυνατὴν ψυχαγωγίαν, θά ὀργανώνουν τόν ἀθλητισμόν, θά κυκλοφοροῦν ἐκλαϊκευμένα μικρά βιβλία, φυλλάδια καί περιοδικά τά ὅποια θά δίδουν λύσεις εἰς ἄμεσα προβλήματα τῆς ζωῆς, θά συζητῶνται ἐντός αὐτῶν μέ πνεῦμα συνεργασίας τὰ τοπικά προβλήματα. Θά εἶναι οἱ ἐχθροὶ τῶν καφφενείων, τοῦλάχιστον διὰ τοὺς νεωτεροὺς, θά γίνουν οἱ μόνιμοι φάροι διὰ τὴν μορφωτικὴν, ἐκπολιτιστικὴν καί γενικὴν πρόοδον τῆς κοινότητος μέ τὴν συνεργασίαν ὅλων τῶν μορφωτικῶν παραγόντων. Ἡ ὀργάνωσις τῶν Κ.Δ.Ε. δέν εἶναι πολυτέλεια οὔτε δευτερευούσης φύσεως προσπάθεια. Εἶναι ἀναγκὴ τῆς σημερινῆς ζωῆς. Ἀποτελεῖ δρᾶσιν ἣτις θά ὑποβοηθήσῃ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἐθνικῆς μας δραστηριότητος. Ἄς μὴ ὑπάρξῃ βιασύνη νά ἐπαινεθῇ ἢ νά ἐπικριθῇ ἡ προσπάθεια αὕτη. Εἶναι πάντως πραγματικότης ὅτι εἰς πολλά κράτη μεγάλα καί μικρά, πλούσια καί πτωχά ἡ ἐπιμόρφωσις τῶν ἐνηλίκων ἀποτελεῖ βασικὴν καί εὐρεῖαν προσπάθειαν.

Ἡ προσπάθεια πρὸς γενίκευσιν τῆς ἐπιμορφώσεως τῶν ἐνηλίκων εἰς τὴν χώραν μας εἶναι νέα καί τὰ μέσα ἐλάχιστα. Θά παρουσιασθοῦν πολλά καί μεγάλα δυσκολία. Πιστεύομεν ὅμως ὅτι ἡ καταπολέμησις τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ εἰς τās μεγαλυτέρας ἡλικίας, 20 ἐτῶν καί ἄνω, αἱ ὅποια ἡλικίαι εἶναι καί μέλλον ἀλλὰ καί παρόν τῆς πατρίδος μας δέν πρέπει νά ἐγκαταλειφθῇ. Ἡ παρακολούθησις τῶν ἀναλφαβήτων καί ἡμιαναλφαβήτων ἐνηλίκων εἰς τὰ Κ.Δ.Ε. εἶναι

ἡ φυσικὴ ὁδὸς διότι οὔτε ὁ ἐξαναγκασμὸς ἐνδείκνυται οὔτε καὶ ἡ μονομερὴς προσέλευσις τούτων εἶναι δυνατὴ. Προσέτι ἡ καταπολέησις τοῦ ἀναλφαβητικοῦ δρόμου ἀποτελεῖ μέσον διὰ τὴν μόρφωσιν καὶ ὄχι σκοπὸν.

Ὁ ἀναλφάβητος ἐνήλικος καὶ δὲν προσέρχεται μεμονωμένως ἀπὸ ἐντροπὴν νὰ μάθῃ γράμματα ἀλλὰ καὶ ἂν προσέλθῃ θὰ λησμονήσῃ ταχέως ὅ,τι ἔμαθε ἂν δὲν ἔχῃ συνεχὴ ἐπασὴν μὲ μίαν μάθησιν εὐρύτερας μορφῆς κολακευοῦσης τὸν ἐγωϊσμόν του καὶ ἐγγιζούσης τὴν ἐμπειρίαν του, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄμεσα προβλήματα του. Προσέτι ἡ φοίτησις εἰς τὰ Κ.Δ.Ε. εἰς τὰ ὅποια θὰ παρακολουθοῦν καὶ ἐγγράμματοι ἐνθαρρύνει καὶ παρακινεῖ τοὺς ἐνηλίκους ἀναλφαβήτους καὶ ἡμιαναλφαβήτους.

Ἐλπίζομεν ὅτι μία καλὴ ἀρχὴ θὰ μονιμοποιήσῃ τὴν πολύμορφον μορφωτικὴν δρᾶσιν τῆς Κοινότητος καὶ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου τὰ Κ.Δ.Ε. καὶ εἰς ὕλικά μέσα θὰ βοηθηθῶσιν ἀλλὰ καὶ οἱ παρακολουθοῦντες αὐτὰ ἐνήλικοι θὰ τ' ἀγαπήσουν ὥς δεύτερα σπίτια των εἰς τὰ ὅποια τὰ μεγαλύτερα ἀλλὰ καὶ τὰ μικρότερα τέκνα των θὰ εὐρίσκουν τὸν δρόμον τῆς πραγματικῆς μορφώσεως καὶ προόδου ἀλλὰ καὶ οἱ ἴδιοι ἄμεσα προνόμια θὰ ἔχουν. Ἡ ἀπὸ πολλὰς πλευρὰς τῆς Διοικήσεως ἐπιδιωκομένη ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ μὲ διαταγὰς καὶ μὲ ἀναλφαβήτους ἢ χαμηλῆς μορφωτικῆς στάθμης πολίτας. Ἡ ὀλίγη κρατικὴ βοήθεια ἀποδίδει καὶ πολλαπλασιάζεται μόνον ὅταν οἱ πολῖται ἀντιληφθῶν, πιστέψουν καὶ βοηθήσουν ταύτην πρὸς ἀτομικὸν καὶ γενικὸν ὄφελος.

Τὸ μορφωτικὸν κέντρον (ἢ ἐστία τοῦ χωρίου) δὲν εἶναι πολυτέλεια οὔτε οὐτοπία. Εἶναι πρωταρχικὴ, σπουδαία καὶ κατορθωτὴ προσπάθεια ἡ ὁποία θὰ βοηθηθῇ ἀπὸ τὸ κράτος ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν. Ἐχει ἀποδειχθῇ ὅτι κοινότητες μὲ μορφωτικῶς ἀνεβασμένον κοινόν καὶ δραστηρίους παράγοντας κατάρθωσαν μὲ κρατικὴν βοήθειαν 100.000 δρχ. νὰ ἀποδώσουν ἔργον 200.000 - 300.000 δρχ. καὶ ἀντιθέτως ἄλλαι νὰ μηδενίσουν τὴν κρατικὴν βοήθειαν.

Τά μορφωτικά Κέντρα πρέπει ν' αποτελέσουν τήν πραγματικήν καί ὀργανωμένην ἐξωσχολικήν δράσιν τοῦ διδασκάλου, ἀποῦ πρὸς τοῦτο ἐξησφαλίσθη μία ἀρχική ὑλική ἀμοιβή αὐτοῦ. Τό Δημοτικόν Σχολεῖον εἶναι βεβαίως ἡ πρωταρχική φροντίς ὅλων μας, ἀλλά καί οἱ ἄριστοι ἀκόμη ἀπόφοιτοι τί θά γίνουν ὅταν διαξόψουν τήν ἐπαφὴν των μέ τήν μάθησιν; Ἡ πραγματικότης εἶναι πικρά. Οἱ κόποι τῶν σχολείων ἐν πολλοῖς χάνονται διότι δέν ὑπάρχει ὀργανωμένη φροντίς διὰ τήν περαιτέρω μορφωτικήν ἀνάπτυξιν τῶν μὴ ἀποφοιτησάντων ἀλλά καί τῶν ἀποφοιτησάντων, ἐνῶ ἡ ζωὴ συνεχίζεται μέ τά προβλήματα της.

Ἡ Λαϊκὴ Ἐπιμόρφωσις ἀσφαλῶς θά δημιουργήσῃ εὐνοϊκὸν περιβάλλον διὰ τήν πρόοδον τοῦ ἡμερησίου σχολείου, ἀλλά καί τήν ἀνάπτυξιν τῆς Κοινότητος γενικῶς.

Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς κρύβει δυναμισμόν καί τό Κράτος καταβάλλει παντοειδεῖς προσπάθειας, ἀλλά παρά τούς ἀγῶνας καί τὰς θυσίας μας ἡ πρόοδος δέν εἶναι ἡ ἀναμενομένη, διότι ἡ μορφωτικὴ στάθμη τοῦ λαοῦ μας εἶναι χαμηλή ἐνῶ δυνάμεθα καί ἀξίζομεν πολὺ περισσότερον.

Ὁ ἀναλφαβητισμὸς εἶναι βεβαίως θέμα ἐθνικῆς ἐντροπῆς, ἀλλά καί ἡ Λαϊκὴ Ἐπιμόρφωσις γενικώτερον εἶναι πρόβλημα ἐθνικόν, κοινωνικόν καί πικονομικόν. Εἶναι σπουδαῖον καί πρωταρχικόν νά γνωρίζουν ὅλοι οἱ Ἕλληνες γραφήν καί ἀνάγνωσιν, ἀλλά μόνον διὰ τοῦτο οἱ ἐνήλικοι δέν προσέρχονται. Ἀκόμη καί ἂν μάθουν γραφήν καί ἀνάγνωσιν δέν ἔπεται ὅτι εἶναι πλέον χρήσιμοι διὰ τὸν ἑαυτὸν των καί τό σύνολον μέ τὰς σημερινὰς καταπληκτικὰς τεχνικὰς ἐξελίξεις αἱ ὁποῖαι συνεπάγονται συνεχεῖς πολιτικὰς, οἰκονομικὰς καί κοινωνικὰς μεταβολάς. Ὁ σημερινὸς πολίτης χρειάζεται ὅπωςδήποτε συνεχῇ ἐνημέρωσιν καί ἀναπροσαρμογὴν εἰς τὰς νέας συνθήκας αἱ ὁποῖαι τὸν περιβάλλουν, διότι ἄλλως ἀναγκαστικῶς θά προσαρμοσθῇ τυχαίως καί μοιραίως μέ ἀποτελέσματα τὸν ἀτομικισμόν, τὸν ἀχαλίνωτον μοντερνισμόν καί μέ τεταραγμένην ψυχοπνευματικὴν κατάστασιν ἀλλά καί μέ μικράν ἀπόδοσιν.

Τό ἔργον τῆς Λαϊκῆς Ἐπιμορφώσεως εἶναι δύσκολον καί μακρὰς πνοῆς.

Θέλει πίστιν, κατανόησιν, ὑπομονήν καί ἐπιμονήν. Ὅσον καί ἂν θεωρεῖται ἀκόμη ἐπικουρική προσπάθεια, συντόμως ἡ ἀνάγκη θά τήν ἐπιβάλῃ διότι οὐτε τὰ ἀπολυτήρια καί τὰ πτυχία ἀποτελοῦν σήμερον σίγουρα τεκμήρια πραγματικῆς μορφώσεως, χωρίς συνεχῆ ἐπαφὴν μέ τήν μάθησιν καί τήν γενικὴν ἐπιμόρφωσιν.

Εἰς τὴν παροῦσαν διαφωτιστικὴν μελέτην θά προσπαθήσωμεν νά δώσωμεν ἐν συντομίᾳ ὠρισμένης ὁδηγίας διὰ τὸν τρόπον ὁργανώσεως τῶν Κ.Δ.Ε., ὡς καί διὰ τὴν λειτουργίαν αὐτῶν.

Β. Προετοιμασίαι

- 1) Συγκρότησις ἐπιτροπῆς διὰ τὴν προετοιμασίαν εἰς τὴν ἐδρὰν τοῦ Κ.Δ.Ε. ἀποτελουμένης ἐκ τοῦ Δ/ντοῦ τοῦ Κέντρου καί λοιπῶν μορφωτικῶν παραγόντων τῆς Κοινότητος (ίατροῦ, γεωπόνου, ἀστυνόμου, ἱερέως, προέδρου ἢ κοινοτικοῦ συμβούλου καί λοιπῶν ὑπαλλήλων ἢ κατοίκων δυναμένων νά βοηθήσουν ἀρχικῶς εἰς τὴν διαφώτισιν καί προσέλκυσιν τῶν ἐνηλίκων εἰς τό Κ.Δ.Ε.
- 2) Λεπτομερὴς ἀνάπτυξις τῆς ἐννοίας καί τοῦ τρόπου ὁργανώσεως τοῦ Κ.Δ.Ε. εἰς τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ὑπὸ τοῦ Δ/ντοῦ τοῦ Κέντρου.
- 3) Ἐναρξίς συστηματικῆς διασωτίσεως διὰ τὴν προσέλκυσιν τῶν κατοίκων εἰς τό Κ.Δ.Ε. α) δι' ὁμιλιῶν τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς β) διὰ προσωπικῶν ἐπαφῶν μελῶν ἐπιτροπῆς μετὰ ἀναλαβητῶν καί ἡμιαναλαβητῶν κατοίκων γ) δι' ὁμιλίας ἐνός μέλους τῆς Ν.Ε.Κ.Α. εἰς τοὺς κατοίκους τῆς ἑδρας τοῦ Κέντρου.
- 4) Προσπάθεια ἀπογραφῆς ἀναλ. αβήτων καί ἡμιαναλαβητῶν κατοίκων τῆς ἑδρας τοῦ Κ.Δ.Ε. εἰς τὰς ἡλικίας 20-50 ἐτῶν.
- 5) Ἐξευρέσις κτιρίου ἢ αἰθούσης διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ Κ.Δ.Ε. ἐκτός τοῦ σχολείου ἂν εἶναι δυνατόν.
- 6) Ὁργάνωσις ἐσωτερικῆ τοῦ Κέντρου (καθίσματα, συνθήματα, φωτογραφίαι).
- 7) Ἐπιγραφή τοῦ Κ.Δ.Ε. "Μορφωτικὸν καί Ἐκπολιτιστικὸν Κέντρον Κοινότητος".
- 8) Ἐγκαίνια λειτουργίας Κ.Δ.Ε.

Γ. Τύπος Κ. Δ. Ε. Τρόφιμοι καί διάρκεια

- 1) Όχι τύπος σχολείου, αλλά μορφωτική έστία, κέντρον, λέσχη.
 - 2) Τρόφιμοι τριών κατηγοριών α) αναλαβητοί β) ήμιαναλαβητοί μη περατώνσαντες τό Δημοτικόν Σχολείον καί γ) λοιποί κάτοικοι επιθυμούντες επιμόρφωσιν.
 - 3) Λειτουργία : 1.30' - 2 ώρας ήμερησίως από 5ης - 7ης, 6ης - 8ης ή 6ης καί 30' - 8ης καί 30' αναλόγως τής έποχής καί τών ασχολιών τών κατοίκων, 2 ή 3 φορές εβδομαδιαίως, κατά προτίμησιν Τρίτην - Πέμπτην καί Παρασκευήν.
- Έναρξίς από αρχάς Νοεμβρίου έως τέλος Μαρτίου ή Απριλίου αναλόγως τών ασχολιών τών κατοίκων έκάστης έδρας Ν.Ε.Κ.Α. καί μερικώτερον έκάστης έδρας Κ.Δ.Ε.

Τό απόγευμα 5ης Κυριακής ή καί ανά δεκαπενθήμερον ομαδικαί έκδηλώσεις (εί δυνατόν καθ'όλον τό έτος). Φυχαγωγία - Αθλητισμός - Βιβλιοθήκη Έκδρομαί - Διαλέξεις - Πληροφορίαι είς θέματα γεωργίας, υγιεινής κ.λ.π. Κοινωφελή έργα (κατασκευή καί συντήρησις κοινοτικών λουτρών καί αποχωρητηρίων, καθαρισμός οδών, έπούλωσις αναγκών σχολείου, εκκλησίας) βοήθεια είς αδυνάτους κ.λ.π.

Δ. Γενικόν Πρόγραμμα Έκπαιδεύσεως

Τό πρόγραμμα εκπαιδεύσεως ενηλίκων είναι αρκετά έκτεταμένον, ή διδακτέα έν τούτοις ύλη δύναται νά διαιρεθ ή είς τās κάτωθι κατηγορίας, ήτοι:

- 1) Έκμάθησις αναγνώσεως καί γραφής είς αναλαβήτους (υπεύθυνος ό διδάσκαλος)
 - α) διδασκαλία μηχανισμών αναγνώσεως καί γραφής
 - β) τελειοποίησις τών μηχανισμών τούτων
 - γ) άνετος ανάγνωσις κειμένων καί γραφή
- 2) Γενική Έπιμόρφωσις (υπεύθυνος ό διδάσκαλος)
 - α) Έλληνική γλώσσα
 - β) Πρακτική Αριθμητική

- γ) 'Ιστορία
- δ) Γεωγραφία
- ε) Στοιχεία Φυσικής
- στ) Πολιτική 'Αγωγή
- η) Συνεταιριστική ιδέα
- θ) Τουρισμός
- 3) Είδική 'Εκπαίδευσις
 - α) 'Υγεία και 'Υγιεινή (ὕπευθυνος ὁ ἰατρός)

Κατάλογος θεμάτων ὑγιεινολογικῆς διασωτίσεως

1. Τὸ ἀνθρώπινον σῶμα καὶ αἱ λειτουργίαι αὐτοῦ
2. 'Ατομικὴ καθαριότης
3. Καθαριότης κατοικίας καὶ περιβάλλοντος
4. Προστασία τοῦ ὕδατος
5. Σημασία ἀποχωρητηρίων καὶ κατασκευὴ αὐτῶν
6. 'Η διατροφή μας
7. Τὰ φρούτα
8. Τὸ γάλα
9. 'Εργασία - ἀνάπαυσις - ὕπνος
10. Πρόληψις δυστυχημάτων
11. Πρῶτες βοήθειες
12. Γιατί πρέπει νὰ συμβουλευώμεθα τὸν ἰατρόν
13. Γάμος καὶ κληρονομικότης
14. Ὅταν πρόκειται νὰ γίνετε μητέρα
15. Προστασία καὶ περιποίησις τοῦ βρέφους
16. Θαλάσσια λουτρά καὶ ἡλιοθεραπεία
17. Οἶνιπνευματώδη ποτὰ καὶ κάπνισμα
18. Ψυχικὴ ὑγιεινή
19. Τί εἶναι ἀσθένεια καὶ τρόποι μεταδόσεως

20. Τρόποι προφυλάξεως - Έμβολιασμοί
21. Φυματίωσις
22. Έλονοσία
23. Τυφοειδής πυρετός
24. Λύσσα - Έχινόκκοκος - Μελιταίος πυρετός
25. Διφθερίτις - Κοκκύτης - Τέτανος
26. Πολιομυελίτις - Γρίπη
27. Τραχώματα - Δέπρα
28. Καρκίνος
29. Τροφικαί δηλητηριάσεις
30. Δόντια καί υγεία
31. Εύκαιριακαί όμιλίες - έρωτήσεις

β) Γεωργία : (ύπεύθυνος ό γεωπόνος)

Κατάλογος θεμάτων

Γενικαί πληροφορίαι

1. Ζωή τών φυτών
2. Διατήρησις τοῦ έδάφους
3. Άντιδιαβρωτικαί μέθοδοι προστασίας τοῦ έδάφους
4. Λιπάσματα
5. Συντήρησις κόπρου - κοπροσωροί
6. Γεωργικά μηχανήματα - συντήρησις αὐτῶν
7. Άρδευτική καλλιέργεια
8. Μηχανική καλλιέργεια

Είδικαί καλλιέργειαι

1. Άμπελουργία 2. Βαμβακοκαλλιέργεια 3. Έλαιῶνες
4. Όρυζοκαλλιέργεια 5. Δενδροκομία 6. Δημητριακά 7. Ζωοτροφαί
8. Καπνοκαλλιέργεια 9. Ήεροί καρποί (καρύδια, άμύγδαλα, φυστίκια κ.ά)

Κτηνοτροφία

1. Κτηνοτροφία 2. Μελισσοκομία 3. Πτηνοτροφία
- 4) Θρησκευτική και ήθικη αγωγή (υπεύθυνος ο ιερέας ως και άλλα κατάλληλα πρόσωπα)
- 5) Πολιτική αγωγή (υπεύθυνος ο αστυνόμος ή άλλοι διοικητικοί υπάλληλοι)

Θέματα

Κράτος - Όργανωσις - Υπηρεσίαι - Βουλή - Νόμοι - Πολιτεύματα - Φόροι

- 6) Αγωγή γυναικός (υπεύθυνος ή διδασκάλισσα ή ή κοινωνική λειτουργός ή ή διδασκάλισσα οίκοκυρικής της γεωργικής υπηρεσίας)

Θέματα

1. Η καλή οίκοκυρά 2. Κοπτική-ραπτική 3. Πλέξιμο 4. Κλωσίδες-ΰφανσες
5. Κονσέρβαι 6. Γάμος, περιποιήσεις βρέφους κ.λ.π.

- 7) Λαογραφία (υπεύθυνος ο διδάσκαλος)

1. Συλλογή παροιμιών και γνωμικών
2. Συλλογή εθίμων και ήθων
3. Αναπαράστασις ένδυμασιών και χορών του τόπου.

- 8) Ψυχαγωγία - Σπόρ (υπεύθυνος ο διδάσκαλος ή άλλοι αγαπώντες τά σπόρ κυρίως νέοι.

1. Χοροί 2. Τραγούδια 3. Θεατρικά παραστάσεις 4. Έκδρομαί 5. Ομαδικά και διασκεδάσεις (γλέντια) 6. Κλασσικός άθλητισμός 7. Ποδόσφαιρον
8. Αγώνες (τοπικοί - περιφερειακοί) 9. Σκάκι 10. Πίγκ-πόγκ κ.λ.π.

- 9) Στοιχειώδης τεχνική εκπαίδευσις κυρίως είς τούς νέους (υπεύθυνος είς τεχνικός του τόπου)

Οικοδομική - Ευλουργική - Ηλεκτρισμός

Τό έκτεθέν γενικόν πρόγραμμα εκπαιδεύσεως δίδει τάς βάσεις αλλά επιδέχεται και συμπλήρωσιν και βελτίωσιν προσαρμοζόμενον προς τάς συνθή-

κας καί τὰ διαφέροντα ἐκάστης περιφέρειας Ν.Ε.Κ.Α. καί εἰδικώτερον ἐκά-
στου Κέντρου. Νομίζομεν, πάντως, ὅτι δίδει σοβαράν καί πολύμορφον εἰκόνα
βοηθείας καί δέν ἔχει μορφήν σχολικοῦ μαθήματος. Ἐξαρτᾶται βεβαίως ἀπό
τόν Δ/ντήν τοῦ Κέντρου καί τοὺς λοιπούς μορφωτικούς παράγοντας νά μὴ ἐκ-
λαμβάνωνται οἱ παρακολουθοῦντες τό Κέντρον ὡς μαθηταί σχολείου, οὔτε νά
καλοῦνται νά εἰπουν τό μάθημα τῆς προηγουμένης. Θά πρέπει κυρίως νά κυρι-
αρχῇ ἡ μορφή τῆς συζητήσεως καί τῆς λύσεως ἀποριῶν κατὰ τήν ἐργασίαν καί
ὄχι ἡ ἀφ' ὑψηλοῦ ὁμιλία.

Εἰς τό Κ.Δ.Ε. δύνανται νά συζητοῦνται καί ἄμεσα προβλήματα τῶν κα-
τοίκων καί τῆς περιφέρειας ὅπως : ἡ ὕδρευσις, δρόμοι, σχολεῖον, ἐκκλησία,
κοινοτικά λουτρά, ἀποχωρητήρια κ.λ.π.

Ε. Μ έ σ α δ ι ᾶ τ ῆ ν ἑ φ ᾶ ρ μ ο γ ῆ ν α ἰ τ ὄ ὁ π ρ ο γ ρ ᾶ μ
μ α τ ο ς

1) Ἀναγνωστικά κείμενα

α) Διά τήν ἐκμάθησιν γραφῆς καί ἀναγνώσεως εἰς ἐνηλίκους ἀναλφαβήτους
χρειάζεται εἰδικόν ἀλφαβητάριον, τό ὁποῖον συγγράφεται ἤδη καί θά ἐκδοθῇ
ἐντός τοῦ ἔτους. Μέχρις τῆς ἐκδόσεώς του νά χρησιμοποιηθῇ τό ἀλφαβητάριον
τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

β) Διά τοὺς ἡμιαναλφαβήτους καί λοιπούς παρακολουθοῦντας δύνανται νά
χρησιμοποιηθοῦν κατάλληλα ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ἀναγνωστικῶν τῶν μεγαλυτέρων
τάξεων τοῦ Δημοτικοῦ.

γ) Χρήσιμα κρίνονται τὰ ὑπάρχοντα μικρά ἐκλαϊκευμένα βιβλία καί φυλλά-
δια κοινωνικά, γεωργικά, ὑγιεινῆς, οἰκοκυρικῆς καί τεχνικῆς, ἐκδοθέντα
ὑπό τῶν ὑπηρεσιῶν διαφωτίσεως τῶν Ὑπουργείων Γεωργίας, Προνοίας, Ἐργασίας,
Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως, Ὁργανισμῶν καί Συλλόγων ὡς καί Ἰδιωτικῶν Ὁργα-
νισμῶν. Καταβάλλεται προσπάθεια ὅπως εἰς τό ἄμεσον μέλλον ἐκδοθοῦν καί
νέωτερα εἰδικά καί γενικῆς μορφώσεως βιβλία καί φυλλάδια διὰ τῆς πρωτο-
βουλίας τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας.

δ) Προσέτι κατάλληλα άρθρα καί δημοσιεύματα ἐφημερίδων καί περιοδικῶν δύνανται νά ἀποτελέσουν ἀναγνώσματα διά τήν λειτουργίαν τοῦ Κ.Δ.Ε.

ε) Χρήσιμος θά ἦτο ἡ δημιουργία λευκώματος ἀπό τήν δρᾶσιν τοῦ Κ.Δ.Ε. καί σύν τῷ χρόνῳ ἡ ἔκδοσις ἐφημερίδος εἰς μεγάλα κέντρα ἢ ὁμάδας κέντρων

2) Ὀπτικο-ἀκουστικά μέσα

α) Οἱ φορητοί κινηματογράφοι τῶν Ὑπουργείων Παιδείας, Γεωργίας, Προνοίας καί τοῦ Στρατοῦ θά περιέρχωνται τά Κ.Δ.Ε. διά τήν προβολήν μορφωτικῶν καί ψυχαγωγικῶν ταινιῶν δωρεάν.

β) Ἡ ἐξοικονόμησις προσέτι ἐνός ραδιοφώνου καί ἐνός γραμμοφώνου εἰς τά Κ.Δ.Ε. θά συνετέλει τά μέγιστα εἰς τήν μόρφωσιν καί τήν ψυχαγωγίαν τῶν παρακολουθούντων.

3) Βιβλιοθήκη

Ἡ δημιουργία μιᾶς κατ' ἀρχήν μικρᾶς βιβλιοθήκης ἀποτελεῖ βασικήν ἀπαίτησιν τοῦ Κ.Δ.Ε. Ἡ ἀρχική συγκρότησις τῆς βιβλιοθήκης πρέπει νά ἐπιτευχθῇ ὡς ἑξῆς : α) διά συλλογῆς προσφερομένων ὑπό τῶν διαφόρων Ὑπουργείων μορφωτικῶν ἐντύπων χορηγουμένων δωρεάν ὡς καί διά τῆς κατὰ εὐκαιρίας ἀγορᾶς καταλλήλων βιβλίων καί περιοδικῶν β) εἰδική ἐπιτροπή τοῦ Κέντρου σύν τῷ χρόνῳ δύναται νά καταστρώσῃ σχέδιον πλουτισμοῦ βιβλιοθήκης διά εἰδικῶν ἐορτῶν καί δωρεῶν τῶν δυναμένων παραγόντων τῆς κοινότητος, ὁμογενῶν κ.λ.π.

Κατ' ἀρχήν ἡ κινητή βιβλιοθήκη τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας θά ἐπισκέπτεται τά Κ.Δ.Ε. καί θά ἀποτελέσῃ τήν βάσιν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κέντρου, ὡς καί τά ὑπάρχοντα φυλλάδια καί βιβλία τῶν ἀναφερθέντων Ὑπουργείων, τά ὅποια δύνασθε νά ζητήσητε καί σᾶς ἀποσταλοῦν δωρεάν.

Οἱ παράγοντες τοῦ Κ.Δ.Ε. δεόν ὅπως σύν τῷ χρόνῳ προγραμματίσουν τόν ἐξοπλισμόν τοῦ Κέντρου καί δι' ἰδίου κινηματογραφικοῦ προβολέως καί ἄλλων μέσων ψυχαγωγίας καί ἀθλητισμοῦ.

Βεβαίως τά ὑλικά μέσα χρειάζονται χρήματα καί ἡ προσέλκυσις τῶν ἐνηλίκων κόπους, πίστιν καί ἐπιμονήν.

Ἡ ζωὴ τοῦ Κέντρου δέν θά εἶναι διά ὠρισμένον χρόνον ἀλλά θά ἔχη μορφήν μονιμότητος καί οὕτω μόνον θά λάβῃ τό Κέντρον τήν θέσιν τῆς μορφωτικῆς λέσχης τῆς Κοινότητος ἀπό τήν ὁποίαν θά ἀναπηδᾷ κάθε πνευματική ἀνάπτυξις, βιοτική πρόοδος καί κοινωνική εὐημερία. Ἐπομένως ὅτι δέν ἐπιτύχομεν τόν πρῶτον χρόνον θά τό ἐπιχειρήσωμεν τόν δεύτερον καί θά συμπληρώσωμεν ἀργότερον. Τό ὅτι εἰς τήν προσέλκυσιν θά παρουσιασθοῦν πλεῖσται δυσκολίαι εἶναι βέβαιον. Θά ἀρχίσωμεν μέ τούς ὀλίγους, θά περιορισθῶμεν καί εἰς μικροτέραν δράσιν (ἀρχικῶς καί εἰς μίαν ἐβδομαδιαίως ἡμέραν λειτουργίας) ἀλλά νά εἴμεθα βέβαιοι ὅτι εἰς τήν Κοινότητα θ' ἀνάψῃ ἕνας φάρος.

Σ Τ . Μ ο ρ φ α ῖ δι δ α σ κ α λ ί α ς

Ὡς ἀνεφέρθη ἀνωτέρω ἡ διδασκαλία εἰς τήν Κ.Δ.Ε. δεόν νά λάβῃ μορφήν φυσικήν καί ἀβίαστον δι' ἐνηλίκους.

Δέν ἐνδείκνυται ἡ αὐστηρότης, ὁ προσωπικός ἔλεγχος δημοσίως, ἡ αὐστηρά ἐξέτασις διδασκόντων καί ἡ μονοτονία τοῦ μονολόγου.

Ἡ θέσις προβλημάτων ἀπό τὰ ἐνδιαφέροντα τῶν μελῶν τοῦ Κέντρου, ἡ ἐξεύρεσις πηγῶν καί παραδειγμάτων ἀπό τήν ζωήν, ἡ ἐπεξεργασία, ἡ ἐξαγωγή συμπερασμάτων καί ἡ προσπάθεια ἐφαρμογῆς αὐτῶν ἐντός τῶν δεδομένων συνθηκῶν, θά πρέπη νά κυριαρχῇ εἰς τήν ἐργασίαν τοῦ Κέντρου.

Ἡ ὅλη δέον ὅπως ἐπιλεγῇ κατὰ μεγάλας ἐνότητος ἀπηλλαγμένη λεπτομερειῶν καί ἐπουσιωδῶν τμημάτων, π.χ. εἰς τήν Ἱστορίαν νά διδασθοῦν μεγάλοι ἱστορικοί σταθμοί τῆς ἀρχαίας, βυζαντινῆς καί νεωτέρας Ἑλλάδος, ὡς καί πρόσφατα διεθνή γεγονότα. Ὁ κύριος σκοπός μας θά εἶναι νά τονίσωμεν τήν σημασίαν τῶν γεγονότων εἰς τήν διαμόρφωσιν τῆς ἱστορίας καί ὅχι ἡ λεπτομερειακή ἐξιστόρησις αὐτῶν, ἐπὶ παραδείγματι εἰς τήν μάχην τάδε ἐφονεύθησαν τόσοι. Εἰς τήν Γεωγραφίαν θά ἐξετάσωμεν μέγιστα γεωγραφικά διαμερίσματα τῆς Ἑλλάδος ἢ ἄλλων χωρῶν, μέ τὰ κύρια φυσικά, πολιτικά, οἰκονομικά καί τεχνικά χαρακτηριστικά αὐτῶν ὡς καί τήν σχέσιν των μέ τήν ἰδιαιτέραν πατρίδα τῶν μελῶν τοῦ Κέντρου καί τῆς Ἑλλάδος γενικώτερον. Ἡ γεωγρα-

φία διά τόν ἐνήλικον ἔχει σημασίαν ὅταν τοῦ δίδῃ λύσεις εἰς τόσα προβλήματα πού τοῦ δημιουργεῖ ἡ σημερινή ζωή μέ τήν ταχεῖαν ἐπικοινωνίαν τῶν Ἠπειρώων, ἡ ἐμπορική ἀνταλλαγή, αἱ πολιτικά σχέσεις κ.λ.π. καί ὅχι ὅταν τόν διδάσκη πόθεν συνορεύει ὁ τάδε νομός ἡ πόσους κατοίκους ἔχει μία κωμόπολις τῆς Οὐραγουαῆς ἢ καί τῆς Μεσσηνίας.

Γενικῶς εἰς ὅλα τά μαθήματα οἱ ἐνήλικοι ἔχουν διάφορα διαφέροντα ἀπό τόν ἀνήλικον καί ἄλλην δύναμιν ἀφομοιώσεως.

Διά τήν λεπτομερεστέραν ἐπιλογήν τῆς ὕλης δύνασθε νά συμβουλευθῇτε τό ἀποσταλέν ὑπό τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας ἀναλυτικόν πρόγραμμα Κέντρων Διδασκαλίας Ἐνηλίκων.

Ἐν σοβαρόν πρόβλημα διά τήν ἐργασίαν τοῦ Κέντρου εἶναι ἡ ἐκμάθησις ἀναγνώσεως καί γραφῆς εἰς τοὺς ἀναλφαβήτους καί ἡ προώθησις τῶν ἡμιαναλφαβήτων. Πρός τοῦτο δέον ὅπως τό τμήμα αὐτό ἀπασχολῇ τόν Δ/ντήν τοῦ Κέντρου ἀποκλειστικῶς τήν μίαν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος. Τήν δευτέραν καί τρίτην ἡμέραν (ἐάν τό Κέντρον λειτουργήσῃ τρεῖς φορές ἐβδομαδιαίως), ὡς καί εἰς τὰς ὁμαδικάς ἐκδηλώσεις τῆς Κυριακῆς, τό τμήμα τῶν ἀναλφαβήτων καί ἡμιαναλφαβήτων θά συνεργάζεται μέ τά λοιπά μέλη τοῦ Κέντρου εἰς τά θέματα τῆς Γενικῆς Ἐπιμορφώσεως.

Διά τήν ἐκμάθησιν τῶν μηχανισμῶν τῆς ἀναγνώσεως θά χρησιμοποιηθῇ τό ἀλφαβητάριον τοῦ ἡμερησίου Δημοτικοῦ Σχολείου μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοῦ εἰδικοῦ ἀλφαβηταρίου. Χρήσιμος εἶναι ἡ προάσκησις εἰς τήν διάκρισιν τῶν πλέων εὐχρήστων λέξεων, καί φράσεων π.χ. ὄνομα καί ἐπώνυμον, ὄνομα χωρίου κ.λ.π. καί ἡ ἀνάλυσις αὐτῶν εἰς συλλαβάς καί γράμματα.

Ἡ ἄσκησις εἰς τήν γραφήν νά συμβαδίζῃ μετά τῆς ἀναγνώσεως.

Κρίνεται σκόπιμον, νά προετοιμασθῇ ἡ ἴδρυσις τοῦ Κέντρου μέ τήν εὐρυτέραν του προοπτικήν, ν' ἀρχίσῃ ἐργαζόμενον μέ τήν συμμετοχήν τῶν ἐπιθυμούντων κατοίκων γενικῶς καί σύν τῷ χρόνῳ νά λειτουργήσῃ τό ἰδιαίτερον τμήμα τῶν ἀναλφαβήτων καί ἡμιαναλφαβήτων.

Ἐκ τῶν κυρίων ἐπιδιώξεων τοῦ Δ/ντοῦ τοῦ Κέντρου θά εἶναι βεβαίως

ή λειτουργία του τμήματος αυτού, αλλά ή δυσκολία προσελκύσεως των ένηλίκων αναλφαβήτων και ήμιαναλφαβήτων επιβάλλει τήν δημιουργίαν καταλλήλου περιβάλλοντος και τήν προσωπικήν και προσεκτικήν παρακίνησιν αυτών νά μάθουν νά διαβάζουν και νά γράφουν.

Είς μίαν περιωρισμένην μελέτην είναι δύσκολον νά αναπτυχθούν άπασαι αι άρχαί και αι έπιδιώξεις των Κ.Δ.Ε.

Έκαστος Δ/ντής του Κέντρου βάσει των άνωτέρω δύναται νά συντάξη λεπτομερέστερον πρόγραμμα εργασίας προσηρμοσμένον είς τάς επικρατούσας συνθήκας και δυνατότητας είς τήν έδραν του Κέντρου και ύποβάλη τουτο είς τόν έπιθεωρητήν της περιφερείας του. Έν συνεχεία έκαστος έπιθεωρητής θά ύποβάλη τό πρόγραμμα των Κέντρων της περιφερείας του είς τήν Ν.Ε.Κ.Α. πρós έγκρισιν και τυχόν συμπλήρωσιν.

Ζ. Διοικήσεις του Κ. Δ. Ε.

Έκαστον Κ.Δ.Ε. δύναται νά διοικηται υπό έπιτροπής αποτελουμένης έκ των διδασκόντων, των διδασκομένων (μελών) και άλλων τοπικών παραγόντων. Προσέτι διά έκάστην κυρίαν δραστηριότητα π.χ. άθλητισμόν, ψυχαγωγίαν, κοινωνική έργα κ.λ.π. δύνανται νά ύπάρχουν ύποεπιτροπαί αι όποίαι θά έχουν αντιπρόσωπον είς τήν έπιτροπήν διοικήσεως του Κ.Δ.Ε.

Η. Ψυχολογία Ένηλίκων

Είναι προφανές ότι κάθε προσπάθεια έπιμορφώσεως ένηλίκων θά άποτύχη εάν δέν ένεργήσωμεν συμφώνως με τήν ψυχολογίαν του ένηλίκου και όχι του άνηλίκου.

Κατωτέρω θίγομεν έν συντομία μερικά κύρια χαρακτηριστικά της ψυχολογίας και νοοτροπίας του ένηλίκου και ιδίως αναλφαβήτου και ήμιαναλφαβήτου.

1) Οί ένήλικοι αναλφαβήτοι και ήμιαναλφαβήτοι φορτωμένοι με βιοτικά προβλήματα αλλά και με άρκετήν πείραν ζωής έρεθίζονται αφάνταστα από

ἐγώισμόν καί μειονεξίαν ὅταν ἀκούουν νά καλοῦνται εἰς σχολεῖα ὡς μαθηταί,,
προβάλλοντες παντοειδεῖς δικαιολογίας καί τελικῶς ἄρνησιν. Ὅταν ὁμως τό
Κ.Δ.Ε. ἀναπτύξη δρᾶσιν εὐρυτέρας μορφῆς καί ὄχι κλειστον τύπον σχολείου,
τότε προσελκύονται εὐκολώτερον. Προσέτι οἱ ἐνήλικοι καί ὅταν ἀκόμη εἶναι
ἀναλαβῆτοι δύνανται νά συζητήσουν τά προβλήματα τοῦ τόπου των καί νά δώ-
σουν θαυμασίας γνώμας, δύνανται καί θέλουν νά ψυχαγωγηθοῦν, νά κάμουν ἐρω-
τήσεις, ν' ἀκούσουν ὁδηγίας εἰδικῶν αἱ ὁποῖαι θά τοὺς βοηθήσουν ἄμεσα εἰς
τὴν ζωὴν των καί οὕτω θά ἐννοήσουν εὐκολώτερον, ὅτι πρέπει καί μποροῦν νά
μάθουν νά διαβάζουν καί νά γράφουν.

2) Πάντοτε μία προσωπική κατάλληλος ἐπαφή κολακεύει καί παρακινεῖ
τὸν ἐνήλικον περισσότερον ὅπὸ τὰς γενικὰς ὁμιλίας.

3) Οἱ ἐνήλικοι θέλουν νά μάθουν καί γνωρίζουν, γιατί πρέπει νά μά-
θουν ἀλλὰ κρύβουν τὴν ἐπιθυμίαν των αὐτὴν καί ὡς ἐκ τούτου δέν πρέπει νά
ἀπογοητευώμεθα ἀπὸ τὴν πρώτην ἀρνησιν.

4) Οἱ ἐνήλικοι μανθάνουν εὐκολώτερον διότι ἔχουν κρίσιν καί ἐμπει-
ρίαν. Βεβαίως ὕστεροῦν εἰς ἀπορνημόνευσιν ἀριθμῶν καί λεπτομερειῶν, ἀλλὰ
μανθάνουν συντομώτερον καί ἀσφαλέςτερον καί δύνανται νά συνδυάσουν τὰς
γνώσεις των, κυρίως ὅταν αὐταὶ ἐγγίζουσιν βιοτικά των προβλήματα καί γενι-
κώτερον τὸ περιβάλλον των καί δίδουν λύσεις εἰς συγχρόνους κοινωνικάς,
οἰκονομικάς, πνευματικάς καί τεχνικάς ἀπορίας.

5) Οἱ ἐνήλικοι ὅταν ἀποκτήσουν τὸ θάρρος τῆς γνώμης των δύνανται
νά ἀλληλοδιδασχθοῦν διὰ τῆς ἐμπειρίας των.

6) Οἱ ἐνήλικοι ἔχουν μεγίστην εὐθιξίαν καί χρειάζεται πάντοτε
λεπτὸς χειρισμὸς κατὰ τὴν συζήτησιν καί τὰς ἐρωτήσεις. Εἴμεθα τῆς γνώμης
ὅτι αἱ ἐρωτήσεις πρέπει νά ἀπευθύνωνται πάντοτε γενικῶς καί ὄχι προσωπικῶς.

7) Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐνηλίκων ἔχουν ἓν σχολικόν σύμπλεγμα φόβου καί
δυσκόλως ἀκούουν τὴν παρακίνησιν τῆς ὁμαδικῆς μαθήσεως.

8) Ἡ ἔλλειψις καί τῆς παρμικρᾶς μορφωτικῆς κινήσεως, εἰς τὴν ὑπαι-
θρον κυρίως, δέν ἔχει συνηθίσει τοὺς ἐνηλίκους εἰς τὴν ἐπασὴν μὲ τὸ βιβλίον

καί τήν ἀνησυχίαν διά πνευματικά θέματα. Οὕτω δέν δύνανται εὐκόλως ν' ἀντιληφθοῦν ὅτι ἡ συνεχὴς μόρφωσις των θά βοηθῇ εἰς τήν ἐπίλυσιν τῶν βιοτικῶν των προβλημάτων.

9) Ὁ καταναγκασμός δέν ἐνδείκνυται βεβαίως διὰ τοὺς ἐνηλίκους, ἀλλ' ἡ θέσπισις προνομίων εἰς τοὺς παρακολουθοῦντας τὰ Κ.Δ.Ε. ἐπιβάλλεται καί τό θέμα τοῦτο θά τακτοποιηθῇ σύν τῷ χρόνῳ. Ἡ σημασία τῶν ἤδη χορηγουμένων βεβαιώσεων δέον ν' ἀναπτυχθῇ δεόντως διότι ἡ ὡσελιμιστική ὄψις τῶν θεμάτων ἀποτελεῖ τό κύριον κίνητρον εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ ἐνηλίκου.

Οἱ συνεχῶς προβαλλόμενοι λόγοι τῶν ἐνηλίκων ὅτι ἡ ὑπερβολική ἀπασχόλησις εἰς τὰς ἐργασίας των τοὺς ἀφαιρεῖ τόν χρόνον διὰ παρακολουθήσιν εἰς τό Κ.Δ.Ε. ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν μέ τό γεγονός ὅτι εἰς ὠρισμένας ἐποχάς ὑπάρχει τόσος ἐλεύθερος χρόνος εἰς τοὺς ἐνηλίκους ὥστε τὰ καφανεῖα νά εἶναι συνεχῶς γεμᾶτα. Πρέπει νά γίνῃ συνειδητόν εἰς τοὺς ἐνηλίκους ὅτι τὰ παιδιά των θά τοὺς ἀκολουθήσουν τόσον εἰς τό κακόν ὅσον καί εἰς τό καλόν.

Ἡ ἴδρυσις Κ.Δ.Ε. ἀποτελεῖ ἀνάγκην διὰ τήν σημερινήν ζωήν διότι καθημερινῶς ὅλοι ἀποροῦμεν, ἐρωτῶμεν καί δυσκολευόμεθα. Τό "γρηάσκω ἀεὶ διδασκόμενος" δέν ἐλέχθη τυχαίως ἀπό τοὺς σοφοὺς προγόνους μας.

Ἄς ἐδραιώσωμεν λοιπόν μέ πίστιν καί ἐπιμονήν τοὺς μορφωτικούς φάρους, κυρίως εἰς τήν ζωοδότειραν ὑπαιθρον, καί νά εἴμεθα βέβαιοι ὅτι οἱ καρποὶ ἴσως ἀργήσουν, ἀλλά θά εἶναι γλυκεῖς καί πλούσιοι.

Πρέπει νά πιστέψουν οἱ ἔχοντες τίτλους σχολείων ὅτι ἡ μάθησις δέν τελειώνει ποτέ ἀλλά καί οἱ ἀγράμματοι ὅτι δέν εἶναι δύσκολον οὔτε ἀργά νά μάθουν πολλά καί νά γίνουν εὐτυχέστεροι, ἀποδοτικώτεροι ἀλλά καί ἀντάξιοι τῆς ἐνδόξου Πατρίδος των καί τῆς ὡτεινῆς Θρησκείας των.

Ἀθήναι, 24-8-1959

ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΗΛΙΚΙΑΣ 10 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ.ΕΚ ΤΟΥΤΩΝ ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΟΙ
ΚΑΙ ΜΗ ΠΕΡΑΤΩΣΑΝΤΕΣ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

Απογραφή 1961

Γεωγραφικόν διαμέρισμα καί Νομός	Ἀναλφάβητοι Ποσοστόν τοῖς ἑκα- τόν	Μή περατώσαντες τὸ Δημοτικόν Σχολεῖον Ποσοστόν τοῖς ἑκα- τόν
<u>Σύνολον Ἑλλάδος</u>	17,71	47,20
<u>Περιφέρεια Πρωτευούσης</u>	9,8	31,93
<u>Λοιπή Στερεά Ἑλλάς καί Εὐβοία</u>	21,97	52,10
Αἰτωλίας καί Ἀκαρνα- νίας	26,31	59,89
Ἀττικῆς (ἐκτός Περι- φερείας Πρωτευούσης)	15,11	46,74
Βοιωτίας	19,78	51,36
Εὐβοίας	24,55	53,13
Εὐρυτανίας	32,75	66,55
Φθιώτιδος	22,53	57,61
Φωκίδος	19,74	44,61
<u>Πελοπόννησος</u>	19,52	47,97
Ἀργολίδος	14,72	45,54
Ἀρκαδίας	20,56	48,59
Ἀχαΐας	18,09	45
Ἠλείας	23,23	55,89
Κορινθίας	15,53	40,95
Λακωνίας	21,63	48,16
Μεσσηνίας	20,46	49,23

Γεωγραφικόν διαμέρισμα καί Νομός	Ἀναλφάβητοι Ποσοστόν τοῖς ἑκα- τόν	Μή περατώσαντες τό Δημοτικόν Σχολεῖον Ποσοστόν τοῖς ἑκα- τόν
<u>Ἰόνιοι Νῆσοι</u>	25	54,82
Ζακύνθου	23,92	61,42
Κερκύρας	28,45	54,28
Κεφαλληνίας	17,10	46,94
Λευκάδος	27,82	60,86
<u>Ἠπειρος</u>	22,43	54,53
Ἄρτης	27,58	58,54
Θεσπρωτίας	26,05	63,94
Ἰωαννίνων	18,03	50
Πρεβέζης	25,10	55,53
<u>Θεσσαλία</u>	21,42	54,19
Καρδίτσης	28,16	57,66
Λαρίσης	18,92	54,10
Μαγνησίας	16,37	46,66
Τρικάλων	24,86	60,27
<u>Μακεδονία</u>	16,88	51,20
Δράμας	19,38	56,32
Ἡμαθίας	16,15	54,61
Θεσσαλονίκης	12,79	41,58
Καβάλας	20,51	51,45
Καστορίας	20	51,05
Κιλκίς	18,39	56,54
Κοζάνης	18,73	52,80

Γεωγραφικόν διαμέρισμα
καί Νομός

Ἀνάφάβητοι

Μή πέρατώσαντες
τό Δημοτικόν
ΣχολεῖονΠοσοστόν τοῖς ἑκα-
τόνΠοσοστόν τοῖς ἑκα-
τόν

Πέλλης

19,33

57,33

Πιερίας

19,86

60,52

Σερρών

17,50

58,35

Θλωρίνης

21,09

57,45

Χαλκιδικῆς

17,31

52,83

Ἅγιον Ὄρος

15

65

Θράκη

29,67

64,43

Ἑβρου

22,78

59,83

Ξάνθης

32,36

66,80

Ροδόπης

37,12

69,08

Νῆσοι Αἰγαίου

19,03

52,62

Δωδεκανήσου

20,41

61,35

Κυκλάδων

20,61

53,82

Λέσβου

19,41

52,35

Σάμου

17,67

47,44

Χίου

14,90

41,56

Κρήτη

18,84

56,02

Ἡρακλείου

18,71

47,66

Λασιθίου

21,14

44,42

Ρεθύμνης

22,50

47,50

Χανίων

16,16

44,39

Παρατηρήσεις

- 10 Ἡ δευτέρα στήλη περιέχει τὰ ποσοστά τῆς πρώτης
- 2) Ὅλα τὰ ποσοστά ὑπελογίσθησαν διὰ ἡλικίαν 10 ἐτῶν καί ἄνω-
- 3) ~~Διὰ τῆς ἡλικίας ἐπὶ 10-14 ἐτῶν τὸ ποσοστὸν τῶν ἀναλφαβήτων εἶναι~~
³ διὰ τῆς ἡλικίας 14 ἔως 20 ἐτῶν, κατόπιν τῆς δράσεως τῶν
 Νυκτερινῶν Σχολείων, τὸ ποσοστὸν δέν ὑπερβαίνει τὸ 4% περίπου.

ἄνδρες καὶ γυναῖκες	26,31	29,82
ἄνδρες (ἐκτός περιφέρειας Ἀρκαδικῆς)	18,11	22,74
ἄνδρες	19,79	21,24
ἄνδρες	24,26	23,13
ἄνδρες	24,75	25,25
ἄνδρες	22,12	27,94
ἄνδρες	19,74	24,61
ἄνδρες	19,62	27,97
ἄνδρες	14,73	21,24
ἄνδρες	20,26	22,97
ἄνδρες	19,09	24,77
ἄνδρες	23,22	25,25
ἄνδρες	18,23	20,75
ἄνδρες	22,24	24,24
ἄνδρες	20,25	22,23

[45.1]

[1965-66]

αναλφαβητισμός στην Ελλάδα

Είναι γεγονός ότι η πατρίδα μας, η οποία κατά τό παλαιό και πρόσφατο παρελθόν δοκιμάστηκε σκληρά για την ελευθερία και 'Αναλφαβητισμός και ημιαναλφαβητισμός για την ανασυγκρότηση και τον εκσυγχρονισμό της και βαθίζει σμ ός σ τ ή ν 'Ε λ λ ά δ α και ο θ ε σ μ ός τ ή ς ν ο λ ο φ η τ ι σ τ ο ύ και η μ ι α ν α λ φ α β η τ ι σ μ ο ύ δ έ ν ε ί ν α ι μ ό ν ο ν ε θ ν ι κ ή ν ν τ ρ ο π ή α λ λ ά και Λ α ι κ ή ς 'Ε π ι μ ο ρ φ ώ σ ε ω ς κ ο ν ο μ ι κ ή π ρ ό β λ η μ α.

Α. Αναλφαβητισμός και ημιαναλφαβητισμός
Από τα παραπάνω στοιχεία είναι φανερό για τον καθένα ότι ο σημερινός γενικός δείκτης αναλφαβητισμού στην Ελλάδα κατήλθε από 25% του έτους 1951 εις 17,7% τό 1961 και του ημιαναλφαβητισμού από 33% εις 29,5%. ανεξάρτητα της μορφωτικής στάθμης των λαϊκών κυρίως μαζών.

Η ύπηρεσία Λαϊκής Επιμορφώσεως του Υπουργείου Παιδείας διά της έφαρμογής του νόμου 3094/1954 επέτυχε θετικά αποτελέσματα εις την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού και ημιαναλφαβητισμού στις ηλικίες 14-20 έτών διά της λειτουργίας των νυκτερινών σχολείων.

Στήν έπιτυχία αυτή βοήθησε και η λειτουργία των συντηρμένων από Οργανώσεις ιδιωτικής πρωτοβουλίας νυκτερινών σχολείων.

Γενικώτερα, τά στοιχεία πού δίνει η Στατιστική Υπηρεσία από την απογραφή του 1961 παρουσιάζουν την παρακάτω εικόνα:

Τά 17,7% των Ελλήνων πάνω από 10 έτών είναι αναλφάβητοι (δέν ξέρουν νά διαβάζουν και νά γράφουν) και τά 29,5% ημιαναλφάβητοι (δέν τελείωσαν τό Δημοτικό Σχολείο). Όταν αυτά τά ψυχρά ποσοστά γίνουν άκέραιοι άριθμοί, τό 17,7% στους 7.084.000 κατοίκους της χώρας, ηλικίας πάνω από 10 έτών, μάς κάνουν 1.245.000 αναλφάβητους και τό 29,5% μεταφράζεται σέ 1.995.000 ημιαναλφάβητους. Σύνολο 3.240.000. Ο μισός δηλαδή περίπου πληθυσμός της χώρας δέν απέκτησε την στοιχειώδη παιδεία την "ύποχρεωτική" κατά τό ελληνικό Σύνταγμα.

Αυτή η θλιβερή στρατιά πυκνώνεται καθώς προχωρεί βαθεία στην ύπαιθρο. Πλήθος άγρότες και στή μεγάλη τους πλειοψηφία οί άγρότισσες δέν έχουν άπολυτήριο Δημοτικού Σχολείου.

Παρ' ότι επί δεκαετία γίνεται έντονος λόγος για καταπολέμηση του αναλφαβητισμού, μία συστηματική έκστρατεία για την ουσιαστική εξάλειψή του ή μείωσή του δέν έγινε. Γι' αυτό και τά σημερινά στατιστικά στοιχεία δέν είναι καθόλου ικανοποιητικά. Αν και τώρα άποσιωπήσουμε τό πρόβλημα ή τό θεωρήσουμε μικρής σημασίας, είναι σάν νά σκεπάζουμε μία νάρκη.

Δέν είναι σωστό νά εκφράζεται άνησυχία μόνον κάθε φορά πού τά ποσοστά του αναλφαβητισμού αναφέρονται στις έφημερίδες και στά διάφορα συνέδρια. Η ύπαρξη του αναλφαβητισμού και ημιαναλφαβητισμού στή χώρα μας έμποδίζει την επαγγελματική κατάρτιση, την τελειοποίηση των τεχνικών μεθόδων καλλιέργειας και γενικά την προσπάθεια εκσυγχρονισμού της χώρας, για νά μή πούμε ότι έμποδίζει και αυτήν ακόμη την όμαλή λειτουργία της δημοκρατίας.

Είναι γεγονός ότι η πατρίδα μας, η οποία κατά τό παλαιό και πρόσφατο παρελθόν δοκιμάστηκε σκληρά για την έλευθερία και τά δίκαια της αγωνιζόμενη, καταβάλλει σήμερα σοβαρές προσπάθει-
ες για την ανασυγκρότηση και τόν εκσυγχρονισμό της και βαδίζει τόν δρόμο της προόδου και του πολιτισμού. Τό θέμα όμως του ανα-
ναφαβητισμού και ημιαναφαβητισμού δέν είναι μόνον έθνική ντρο-
πή αλλά και τεράστιο κοινωνικό, εκπαιδευτικό και οικονομική πρό-
βλημα. του αναφαβητισμού και ημιαναφαβητισμού θά είναι όριστική και βετική και από τό άλλο μέρος θά δημιουργηθή για κάθε πολίτη ή
συνάγει. Από τά παραπάνω στοιχεία είναι φανερό για τόν καθένα ότι έ-
μια έκστρατεία για την εξάλειψη των καρκινωμάτων του αναφαβητι-
σμού και ημιαναφαβητισμού όσο τό δυνατόν γρηγορώτερα, τουλάχισ-
στον για τίς ηλικίες 20-50 ετών, είναι ανάγκη νά γίνη συστηματι-
κή διότι ή οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της
χώρας δέν δύναται νά είναι ανεξάρτητη της μορφωτικής στάθμης των
λαϊκών κυρίως μαζών. πολίτου, ή έραση συνεννόηση νέων και ένηλίκων,
τά προβλήματα του γάμου και της ανατροφής των παιδιών, τό πρόβλημα
της υγι. Η ύπηρεσία Λαϊκής Επιμορφώσεως του Υπουργείου Παιδείας σέ
συνεργασία μέ τό Κέντρον Μελετών Εκπαιδεύσεως Ένηλίκων, έκτός της
δράσεως της μέ τά νυκτερινά σχολεία και κέντρα διδασκαλίας ένηλί-
κων, κατάρτισε ένα σχέδιο πραγματοποιήσεως μιās έθνικής εξορμήσεως
για την εξάλειψη του αναφαβητισμού. κι τέλους νά απασχολήσουν όλους
τούς ένηλικούς της χώρας. Οι ένηλικοι όφείλουν νά μήν άρκοθνται μό-
νο στό. Στο σχέδιο αυτό περιλαμβάνονται : α) έκστρατεία διαφωτίσεως
διά του ραδιοφώνου, του τύπου και όμιλίων, β) προετοιμασία έντύ-
πων μέσων προσελκύσεως, γ) έξοικονόμηση άμοιβής εργασθησομένων
διδασκάλων, δ) συγκρότηση τοπικών συνεδρίων για την κατατόπιση
των εκπαιδευτικών, ε) κίνητοποίηση των οργανισμών, συλλόγων, βιο-
μηχανιών και γενικά των δυναμένων νά βοηθήσουν την προσπάθειαν
ύλικώς και ήθικώς, προς τό εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας.

Η εξόρμηση αυτή δέν πρέπει νά θεωρηθί σαν έργο του Υπουργεί-
ου Παιδείας μόνον, αλλά σαν έργο όλων των παραγόντων της χώρας.
Τούτο σημαίνει ότι δέν πρέπει νά δράσουν μόνον ή δημοσία εκπαιδευ-
ση, αλλά και οι πολυάριθμες μορφωτικές και θρησκευτικές οργανώσεις,
νά κινηθί τό ένδιαφέρον των διευθυντών εργοστασίων, τραπεζών, βί-
διωτικών ή δημοσίων οργανισμών καθώς και των στρατιωτικών δυνάμε-
ων, της αστυνομίας κ.λ.π. αλλά μέ ειδικά έλκυστικά προγράμματα και
μεθόδους διδασκαλίας, κατάλληλα όπτικο-ακουστικά μέσα και έκλαϊνευ-
μένο άγος. Βεβαίως ή κυρία προσπάθεια βασίζεται στό εκπαιδευτικό σώμα,
τό όποιο διαθέτει έπαρκή αριθμό διδασκάλων για την διδασκαλία και
έπιθεωρητές οι όποιοι δύνανται νά έλέγχουν την εργασία και νά εύ-
ρύνουν την προσπάθεια.

Συγκεκριμένα κατά τό τελευταίο έτη έτη ή ύπηρεσία Λαϊκής Ε-
πιμορφώσεως του προτεινομένου σχεδίου σ' όλόκληρη τη χώρα θά
άπαιτήση 15.000.000 περίπου δραχμές. Τό ποσό αυτό είναι ίσως δύσκο-
λο νά διατεθί όλο μαζί, για τούτο προτείνεται ή τμηματική εξάλειψη
του αναφαβητισμού και ημιαναφαβητισμού κατά γεωγραφικά διαμερί-
σματα της χώρας. ως καρπούς.

οιλογοσ διαρωσε τονικω
χ διωρισμοσ χρονοσ υπερωσε
εραση

B. Λαϊκή'Επιμορφώση

Παράλληλα μέ την έκστρατεία για την εξάλειψη του αναλφαβητισμού και ημιαναλφαβητισμού, η επιμορφώση νέων και ένηλίκων πρέπει ν' αποτελέση μία συστηματική έξωσχολική άγωγή διά της ώφελίμου χρησιμοποίησεως του έλευθέρου χρόνου. Έτσι από τό ένα μέρος η καταπολέμηση του αναλφαβητισμού και ημιαναλφαβητισμού θά είναι όριστική και θετική και από τό άλλο μέρος θά δημιουργηθή για κάθε πολίτη ή συνέχεια του σχολείου του όποιου οι προσπάθειες δέν θά χάνωνται μέσα στό στρόβιλο της ραγδαίας και έκπληκτικής τεχνικής προόδου.

Τήν έδραίωση της Λαϊκής'Επιμορφώσεως σέ άγροτικές και άστικές περιοχές επιβάλλουν οι πιεστικές ανάγκες της έποχής μας, όπως είναι ή έπαγγελματική βελτίωση, ή κοινή αγορά, ό τουρισμός, ή κοινοτική ανάπτυξη, ή άγωγή του πολίτου, ή όμαλή συνεννόηση νέων και ένηλίκων, τά προβλήματα του γάμου και της άνατροφής των παιδιών, τό πρόβλημα της υγιεινής διαφωτίσεως, ή κατανόηση της όρθης έννοιας του άθλητισμού και της ψυχαγωγίας και ή καλή χρησιμοποίηση του έλευθέρου χρόνου.

Τά παραπάνω προβλήματα πρέπει έπιτέλους νά άπασχολήσουν όλους τους ένηλίκους της χώρας. Οι ένήλικοι όφείλουν νά μήν άρκοῦνται μόνο στό νά δίνουν διαταγές στους νέους.

Πέραν των καταβαλλομένων προσπαθειών του κράτους διά τόν έκσυγχρονισμό της παιδείας προβάλλει έπιτακτική ή ανάγκη των δύο άνω προβλημάτων, ήτοι : α) ή εξάλειψη του αναλφαβητισμού και ημιαναλφαβητισμού και β) ή έδραίωση της Λαϊκής'Επιμορφώσεως, ως μονίμου θεσμού, παράλληλα πρός τό εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας.

Ο θεσμός της Λαϊκής'Επιμορφώσεως θά έξυπηρετήση μία ποικιλία αναγκών των νέων και των ένηλίκων για τό καλό των ιδίων, της κοινωνίας και του έθνους.

Τόσο ή εξάλειψη του αναλφαβητισμού και ημιαναλφαβητισμού όσο και ή έδραίωση του θεσμού της Λαϊκής'Επιμορφώσεως δέν μπορούν νά έπιτύχουν μέ πιεστικά μέσα, αλλά μέ ειδικά έλκυστικά προγράμματα και μεθόδους διδασκαλίας, κατάλληλα όπτικο-ακουστικά μέσα και έκκλεινομένο άναγνωστικό ύλικό, συνεργασία των εκπαιδευτικών μετά των άλλων διοικητικών και μορφωτικών παραγόντων, κατάρτιση ειδικών στελεχών και έφαρμογή μεθόδων διαφωτίσεως και προσελκύσεως του πληθυσμού.

Συγκεκριμένα κατά τά τελευταία έξη έτη ή ύπηρεσία Λαϊκής'Επιμορφώσεως του Υπουργείου Παιδείας μέ τη βοήθεια του Κέντρου Μελετών Έκπαιδεύσεως Ένηλίκων έθεσε σέ λειτουργία, κυρίως στήν ύπαιθρο, έκτός των νυκτερινών σχολείων για νέους 14-20 έτών και κέντρα διδασκαλίας ένηλίκων ή κέντρα λαϊκής επιμορφώσεως, τά όποια άρχισαν νά αποδίδουν πλούσιους καρπούς.

Τά κέντρα λαϊκής επιμορφώσεως δέν είναι σχολεία αλλά μορφωτικές και έκπολιτιστικές λέσχες, έστίες σέ μεγάλα χωριά, κωμοπόλεις και συνοικισμούς πόλεων.

Τά κέντρα νά μελετήση μέ επιστημονικό τρόπο την έλληνική πραγματικότητα θά προετοιμάση τά κατάλληλα προγράμματα και μεθόδους, τά άπαιτούνται όπτικοακουστικά μέσα, τό άναγνωστικό ύλικό και θά κατευθύνει τις

Μέ βάση τούς εκπαιδευτικούς καί μέ τή βοήθεια τών μορφωτικῶν παραγόντων τοῦ τόπου καί τῆς περιοχῆς καταπολεμεῖται στά κέντρα με-
θοδικά ὁ ἀναλφαβητισμός στίς ἡλικίες πάνω ἀπό 20 ἐτῶν καί παρέχεται
στούς κατοίκους γενική ἐπιμόρφωση σέ θέματα γλωσσικά, ἱστορικά, θρη-
σκευτικά, ἀριθμητικῆς, γεωγραφίας, ἀγωγῆς τοῦ πολίτου κ.λ.π. ἀνε-
παρκῆς γιά ν' ἀνταπεκρίθῃ στή σοβαρότητα, ἔκταση καί εἰδικότητα τοῦ
πρόβληματος. Ἐπίσης οἱ εἰδικοί τοῦ τόπου ἐνημερώνουν τούς κατοίκους σέ θέ-
ματα υἱείας καί γεωργίας καί παρέχουν τεχνικές γνώσεις σέ θέματα
ἀμέσου ἐνδιαφέροντος. Στίς δραστηριότητες τῶν κέντρων περιλαμβάνον-
ται ἡ ψυχαγωγία, ὁ ἀθλητισμός καί οἱ ἐκδρομές. Συζητοῦνται ἔτισης
μέσα στά κέντρα τὰ τοπικά προβλήματα καί μέ πνεῦμα συνεργασίας ἐπι-
χειρεῖται ἡ πρακτική λύση των. Συγκεντρώνεται καί ξαναζῇ ἡ πλοῦσια
λαϊκή δημιουργία σέ ἤθη, ἔθιμα, τραγούδια, χορούς, ἐνδυμασίες καί
γνώμικα.

2. Σύσταση θέσεως ἐπιμορφωτοῦ λαϊκῆς Ἐπιμορφώσεως, ὁ ὁποῖος
Σύμφωνα μέ τά ἐπίσημα στοιχεῖα τῆς ὑπηρεσίας λαϊκῆς Ἐπιμορφώ-
σεως τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, κατά περασμένο σχολικό ἔτος 1964-65
λειτουργήσαν στή χώρα μας:

- A. 583 νυκτερινά σχολεῖα μέ 12.403 μαθητές ἐκ τῶν ὁποίων 8.146
ἄρρενες καί 4.257 θήλεις, παιδαγωγικές ἀκαδημίες, στίς
μεταεκπαιδεύσεις διδασκάλων, καθηγητῶν καί στή λοιπὰ
B. 66 νυκτερινά σχολεῖα συντηρούμενα ἀπό Νομικά Πρόσωπα (δήμους
καί ὀργανώσεις ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας) μέ 2.601 μαθητές ἐκ τῶν
ὁποίων 1.999 ἄρρενες καί 601 θήλεις.
Γ. 198 κέντρα διδασκαλίας ἐνηλίκων στά ὁποῖα ἐφοίτησαν 10.245
σπουδαστές ἐκ τῶν ὁποίων 6.084 ἄρρενες καί 4.161 θήλεις.
Σέ 63 κέντρα ἐλειτουργήσαν τμήματα ἀναλφαβητῶν ἐνηλίκων στά
ὁποῖα διδάχθηκαν ἀνάγνωση καί γραφή 1.222 ἐνήλικοι ἐκ τῶν
ὁποίων 929 ἄρρενες καί 292 θήλεις.

β. Μελέτη μεθόδων καί προγραμμάτων βάσει τῶν ἐλληνικῶν συν-
'Ο μικρός ἀριθμός φοιτήσεως ἐνηλίκων ἀναλφαβήτων ὀφείλεται
στήν παθητική στάση τους καί φανερώνει ὅτι τό πρόβλημα τῆς
καταπολεμήσεως τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ εἶναι περισσότερο θέμα ψυχολο-
γικό.
τοῦ ὅλικο καί ὀπτικο-ακουστικῶν μέσων).

Ἡδη ἡ ὑπηρεσία λαϊκῆς Ἐπιμορφώσεως μέ τή συνδρομή δύο ἐμπει-
ρογνημόνων τῆς Οὐνέσκο ἄρχισε μία συστηματική ἐργασία μέ προγράμ-
ματα ραδιοράσεως καί λαϊκῆς ἐπιμορφώσεως σέ ἀστικά κέντρα, μέ τήν
ὀργάνωση πνευματικῶν κέντρων τὰ ὁποῖα θά εἶναι στήν ἀρμοδιότητα
καί τήν εὐθύνη τῶν Δήμων. ἀρμοῶν ἐνεργειῶν τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν
καί ὑποκίνηση τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβου-
λίας.

Γενικά παρουσιάζεται ἐπιτακτική ἡ ἀνάγκη γιά μία ἐντονώτερη
ἐκστρατεία γιά τήν ἐξάλειψη τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ καί ἡμιαναλφαβητισμοῦ
ἐντός δύο ἢ τριῶν ἐτῶν ἀλλά καί ἡ ἀνάγκη ὀργάνωσεως τοῦ θεσμοῦ τῆς
λαϊκῆς Ἐπιμορφώσεως ὡς ἀπαραιτήτου συμπληρώματος ἐνός συγχρόνου ἐκ-
παιδευτικοῦ συστήματος. Ἀπό τήν σπουδαιότητα τοῦ θέματος τῆς λαϊκῆς
Ἐπιμορφώσεως φαίνεται ἀπαραίτητη ἡ σύσταση μιᾶς ἐπιτελικῆς ὑπηρεσί-
ας ποῦ θά διαθέτῃ μόνιμο εἰδικευμένο προσωπικό καί θά ἔχῃ τήν δυνα-
τότητα νά μελετήσῃ μέ ἐπιστημονικό τρόπο τήν ἐλληνική πραγματικότητα,
θά προετοιμάσῃ τὰ κατάλληλα προγράμματα καί μεθόδους, τὰ ἀπαραίτητα
ὀπτικοακουστικά μέσα, τό ἀναγνωστικό ὕλικό καί θά κατευθύνῃ τίς

τίς πρακτικές εφαρμογές.

Θεωρείται σκόπιμο νά προταθοῦν ἐδῶ μερικά βασικά μέτρα γιά τήν ἐδραίωση τοῦ θεσμοῦ τῆς Λαϊκῆς Ἐπιμορφώσεως διότι ἡ ὀργάνωση τῆς σημερινῆς ὑπηρεσίας Λαϊκῆς Ἐπιμορφώσεως κρίνεται τελείως ἀνεπαρκῆς γιά ν' ἀνταποκριθῇ στή σοβαρότητα, ἔκταση καί εἰδικότητα τοῦ θέματος.

Τά μέτρα αὐτά εἶναι:

1. Ἐκπροσώπηση τῆς Λαϊκῆς Ἐπιμορφώσεως στό Παιδαγωγικό Ἰνστιτούτο μέ δύο θέσεις εἰδικῶν ἤτοι παρέδρου καί εἰσηγητοῦ, γιά τήν ἐπιστημονική μελέτη καί προώθηση τοῦ θέματος.
2. Σύσταση θέσεως ἐπιθεωρητοῦ Λαϊκῆς Ἐπιμορφώσεως, ὁ ὁποῖος θά ἀποτελέσῃ τόν σύνδεσμο ἐπιστήμης καί πείρας, θεωρίας καί πράξεως, κρατικῆς προσπάθειας καί ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας.
3. Καθιέρωση διδασκαλίας εἰδικοῦ μαθήματος "Ἐπιμόρφωσις νέων καί ἐνηλίκων" στίς παιδαγωγικές ἀκαδημίες, στίς μετακπαιδεύσεις διδασκάλων, καθηγητῶν καί στά λοιπά σεμινάρια δημοσίων ὑπαλλήλων καί ἄλλων ὀργανισμῶν καί συλλόγων, τῶν ὁποίων ἀντικείμενο εἶναι ὁ ἐνήλικος.
4. Ἰδρυση ἑνός Ἐθνικοῦ Κέντρου Λαϊκῆς Ἐπιμορφώσεως τά κύρια ἔργα τοῦ ὁποίου μπορεῖ νά εἶναι:
 - α. Μελέτη τῶν προβλημάτων τῶν σχετιζομένων μέ τήν ἐπιμόρφωσι τῶν ἐνηλίκων.
 - β. Μελέτη μεθόδων καί προγραμμάτων βάσει τῶν ἐλληνικῶν συνθηκῶν καί τῶν διεθνῶν δεδομένων.
 - γ. Προπαρασκευή καταλλήλου ὑλικοῦ (ἐκλαϊκευμένου ἀναγνωστικοῦ ὑλικοῦ καί ὁπτικο-ακουστικῶν μέσων).
 - δ. Ἐνημέρωση τῶν ἐκπαιδευτικῶν στό εἰδικό ἔργο τῆς ἐπιμορφώσεως μέ σεμινάρια, γραπτές ὁδηγίες, εἰδικό περιοδικό κ.λ.π.
 - ε. Συντονισμός παρομοίων ἐνεργειῶν τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν καί ὑποκίνηση τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας.
 - στ. Διαφώτιση τῆς κοινῆς γνώμης στό θέμα τῆς ἐπιμορφώσεως.
 - ζ. Διεξαγωγή εἰδικῶν ἐρευνῶν, ὀργάνωση βιβλιοθήκης κ.λ.π.
 - η. Κατάρτιση εἰδικῶν στελεχῶν γιά τήν Λαϊκή Ἐπιμόρφωση.

Οί παραπάνω προτάσεις νομίζομε ότι θά βοηθήσουν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση του σπουδαιοτάτου θέματος της Έπιμορφώσεως, τό οποιο έχει ζωτική σημασία για την ανύψωση του πνευματικού, οικονομικού καί πολιτιστικού επιπέδου της χώρας μας.

Κων/νος Θεοδοσόπουλος

Α. Αναλφαβητισμός καί ημιαναλφαβητισμός Έκπαιδευτικός Έπιμορφώσεως Ένηλίκων

Ο σημερινός γενικός δείκτης Πτυχιούχου Πανεπιστημίου του κατήλθε από 25% το 1951 εις 29,5% το 1961 καί το ημιαναλφαβητισμός από 33% εις 29,5%.

Η υπηρεσία Λαϊκής Έπιμορφώσεως του Υπουργείου Παιδείας διά της εφαρμογής του νόμου 3094/1954 επέτυχε θετικά αποτελέσματα εις την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού καί ημιαναλφαβητισμού στις ηλικίες 14-20 ετών διά της λειτουργίας των νυκτερινών σχολείων.

Στην επιτυχία αυτή βοήθησε καί η λειτουργία των συντηρουμένων από Οργανώσεις ιδιωτικής πρωτοβουλίας νυκτερινών σχολείων.

Γενικότερα, τά στοιχεία που δίνει η Στατιστική Υπηρεσία από την απογραφή του 1961 παρουσιάζουν την παρακάτω εικόνα:

Τά 17,7% των Ελλήνων πάνω από 10 ετών είναι αναλφάβητοι (δέν ξέρουν να διαβάζουν καί να γράφουν) καί τά 29,5% ημιαναλφάβητοι (δέν τελείωσαν τό Δημοτικό Σχολείο). Όταν αυτά τά ψυχρά ποσοστά γίνουν άνέκραιοι άνιθμοί, τό 17,7% στοός 7.084.000 κατοίκους της χώρας, ηλικίας πάνω από 10 ετών, μας κάνουν 1.245.000 αναλφάβητους καί τό 29,5% μεταφράζεται σέ 1.995.000 ημιαναλφάβητους. Σύνολο 3.240.000. Ο μισός δηλαδή περίπου πληθυσμός της χώρας δέν απέκτησε την στοιχειώδη παιδεία την "υποχρεωτική" κατά τό ελληνικό Σύνταγμα.

Αυτή η τεράστια στρατιά κυκλώνεται καθώς προχωρεί βαθειά στην ύπαιθρο. Πληθος αγρότες καί στή μεγάλη τους πλειοψηφία οι αγρότισσες δέν έχουν απολυτήριο Δημοτικού Σχολείου.

Παρ' ότι επί δεκαετία γίνεται έντονος λόγος για καταπολέμηση του αναλφαβητισμού, μία συστηματική έκστρατεία για την οδισιαστική εξάλειψή του η μείωσή του δέν έγινε. Γι' αυτό καί τά σημερινά στατιστικά στοιχεία δέν είναι καθόλου ικανοποιητικά. Αν καί τώρα αποσιωπήσουμε τό πρόβλημα η τό θεωρήσουμε μικρής σημασίας, είναι σάν να σκεπάζουμε μία νάρκη.

Δέν είναι σωστό να εκπράζεται άνησυχία μόνον κάθε φορά που τά ποσοστά του αναλφαβητισμού αναφέρονται στις εφημερίδες καί στα διάφορα συνέδρια. Η ύπαρξη του αναλφαβητισμού καί ημιαναλφαβητισμού στή χώρα μας έμποδίζει την επαγγελματική κατάρτιση, την τελειοποίηση των τεχνικών μεθόδων καλλιεργείας καί γενικά την προσπάθεια ένταξης της χώρας, για να μή ποδμα ότι έμποδίζει καί αυτήν ακόμη την άραλή λειτουργία της δημοκρατίας.

Π Ε Ρ Ι Δ Η Π Τ Ι Κ Η Ε Κ Θ Ε Σ Ι Σ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΟΜΕΝΟΥ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΤΑ

Ο αναλφαβητισμός αποτελεί είσεξι πρόβλημα εις την Ελλάδα καί παρουσιάζει αναμφιβόλως εμπόδια εις την οικονομικήν καί πολιτιστικήν ανάπτυξιν της χώρας.

Σύμφωνα με την στατιστικήν του έτους 1951 οί αναλφάβητοι 10 έτων καί άνω ανήρχοντο εις ποσοστόν 250/ο.

Διά του Ν.Δ. 3094/54 (~~ισχυρόν το έσχατον έκτεθέν~~)

" περί μέτρων πρός καταπολέμησιν του αναλφαβητισμού " ελήφθησαν τά κάτωθι μέτρα

α) Νυκτερινά Σχολεία:

Ίδρύθησαν καί λειτουργοῦν Νυκτερινά Σχολεία εις τά όποια φοιτοῦν μαθηταί 14-20 έτων αναλφάβητοι ή μη περατώσαντες τό δημοτικόν σχολείον.

Τό πρόγραμμα μαθημάτων είναι ειδικόν πλην δέν απέχει πολύ του προγράμματος των ήμερησίων δημοτικῶν σχολείων.

Χορηγοῦνται τίτλοι σπουδῶν πρός τους χορηγουμένους υπό των δημοσίων δημ.σχολείων. Διδάσκουν δημοδιδάσκαλοι.

β) Κέντρα Διδασκαλίας Ένηλίκων.

Τά Κέντρα αυτά ήρχισαν νά λειτουργοῦν από του 1958 βάσει του ως άνω Ν.Δ. 3094/54. Λειτουργοῦν κυρίως εις τάς αγροτικάς περιοχάς.

Τό πρόγραμμα προσαρμοζόμενον εις τάς τοπικάς ανάγκας καί συνθήμας κατάρτιζεται υπό των Έπιθεωρητῶν Α/θμίου Έκπαιδεύσεως καί των Διευθυντῶν των Κέντρων τούτων βάσει οδηγίων του Έπουργείου.

Τά έν λόγω Κέντρα δέν έχουν την μορφήν σχολείου αλλά μορφωτικῆς καί εκπολιτιστικῆς λέσχης. Αποβλέπουν άφ'ένος μέν εις την καταπολέμησιν του αναλφαβητισμού καί ήμιαναλφαβητισμού εις τάς ήλικίας άνω των 20 έτων, άφ'έτέρου δε παρέχουν γενικήν επιμόρφωσιν εις όλους τους κατοίκους επί θεμάτων γλωσσικῶν, ιστορικῶν, θρησκευτικῶν, αριθμητικῆς, γεωγραφίας, υγείας, γεωργίας, άγωγῆς του πολίτου κ.λ.π. Παρέχουν επίσης τεχνικάς γνώσεις εις θέματα άμέσου ενδιαφέροντος. Οργανώνουν άθλητικάς καί ψυχαγωγικάς εκδηλώσεις καί επιχειρεῖται ή επίλυσις τοπικῶν προβλημάτων διά συζητήσεων καί συνεργασίας.

γ) Πνευματικά Κέντρα Έπιμορφώσεως Ένηλίκων Αστικῶν Περιοχῶν.

Τό πρόγραμμα τούτο προωθείται από του 1965 έν συνεργασία με τό Έπουργεῖον Έσωτερικῶν καί την Κεντρικήν Ένωσιν Δήμων καί Κοινοτήτων. Προβλέπει την ίδρυσιν Πνευματικῶν Κέντρων διά της πρωτοβουλίας καί ύπ'εξόχνην των Δήμων. Τό πρόγραμμα δραστηριοτήτων θα καταρτίζεται έλευθερώς υπό του Διοικητικοῦ Συμβουλίου των Κέντρων βάσει των προτιμήσεων καί αναγκῶν του πληθυσμού καί των έκάστοτε τοπικῶν συνθηκῶν. Τό Έπουργεῖον Παιδείας εποπτεύει επί της καλῆς οργάνώσεως καί λειτουργίας των Κέντρων καί ενισχύει ήθελῶς καί ύλικῶς τό όλον έργο.

Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ὡς ἄνω μέτρων ἡ στατιστικὴ τοῦ 1961 παρουσία-
σε μείωσιν τοῦ ποσοστοῦ τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ ἀπὸ 250/o. *αὐτὸ 17.7% (17.7%)*
Τὸ 170/o ἐκφράζεται εἰς 1.220.000 ἀναλφάβηται. ἔτιμα ἐξ' ὧν 250.000
ἦτοι ποσοστὸν 7,50/o ἄρρενες καὶ 970.000 ἦτοι ποσοστὸν 27,30/o *θηλάται*

Σήμερα διὰ τῆς συνεχίσεως τῶν μέτρων πρὸς καταπολέμησιν τοῦ
ἀναλφαβητισμοῦ, τὸ ποσοστὸν ὑπολογίζεται εἰς τὸ 140/o.

Ἰδιαιτέρως διὰ τῆς λειτουργίας τῶν Νυκτερινῶν Σχολείων ἐπετεύχθησαν
οὐσιαστικὰ ἀποτελέσματα εἰς τὴν καταπολέμησιν τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ μεταξὺ τῶν
ἡλικιῶν 14-20 ἐτῶν. Τὸ ποσοστὸν τῶν ἀναλφάβητων εἰς τὰς ἄνωτέρω ἡλικίας
δὲν ὑπερβαίνει σήμερον τὸ 30/o. Εἰς τὴν ἐπιτυχίαν αὐτὴν ἐβοήθησαν κατὰ
πολύ ἡ λειτουργία Νυκτερινῶν Σχολῶν συντηρουμένων ἀπὸ ὀργανώσεις ἰδιωτικῆς
πρωτοβουλίας.

Παρὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τοῦ νόμου 3094/54 παρουσιάζεται ἐπι-
τακτικὴ ἢ ἀνάγκη μιᾶς νέας ἐθνικῆς ἐκστρατείας διὰ τὴν ἐξάλειψιν τοῦ ἀναλφ-
βητισμοῦ καὶ τὴν καταπολέμησιν τοῦ ἡμιαναλφαβητισμοῦ.

Ἡ ἀρμοδία Ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καταρτίζει σχέδιον διὰ τὴν
ἐφαρμογὴν τῆς νέας αὐτῆς ἐκστρατείας εἰς τὸ ὅποτον περιλαμβάνονται: α) ὀρ-
γάνωσις διαφωτίσεως τοῦ κοινοῦ διὰ τοῦ ραδιοφώνου, τῶν ἐφημερίδων, περιο-
δικῶν, ἀφισσῶν καὶ ὁμιλιῶν β) ὁλοκλήρωσις τοῦ ἀναγνωστικοῦ ὕλικου, ἦτοι
τὸ ὑπάρχον εἰδικὸν ἀλφαβητάριον νὰ συμπληρωθῇ δι' ἑνὸς βιβλίου ἀσκήσεων, καὶ
ἐνὸς ἀναγνωστικοῦ διὰ τὴν συνέχισιν καὶ ἐμπέδωσιν τῆς ἱκανότητος ἀναγνώ-
σεως καὶ γραφῆς. Τὰ δύο νέα αὐτὰ ἀναγνωστικὰ βοηθήματα εὐρίσκονται ἤδη
ὑπὸ συγγραφὴν. γ) Συγκρότησις γενικῶν καὶ τοπικῶν συνεδρίων διὰ τὴν τεχνικὴν
κατατοπισίαν τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ ἄλλων προσώπων ἐπιθυμούντων νὰ διδάξουν
γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν. δ) Κινητοποίηση τῶν ὀργανισμῶν, συλλόγων, βιομηχανιῶν
καὶ γενικῶς τῶν δυναμένων θὰ βοηθήσουν εἰς τὴν προσπάθειαν ὕλικῶς καὶ ἡθι-
κῶς.

Ἡ ἐξόρμησις δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἔργον τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας μόνον,
ἀλλὰ ὅλων τῶν παραγόντων τῆς χώρας. Τοῦτο σημαίνει ὅτι δὲν θὰ ὀρᾷση
μόνον ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις, ἀλλὰ καὶ οἱ πολυάριθμοι μορφωτικαὶ καὶ ἐκ-
πολιτιστικαὶ καὶ θρησκευτικαὶ ὀργανώσεις. Ἀκόμη νὰ κινηθῇ τὸ ἐνδιαφέρον
τῶν διευθυντῶν τῶν ἐργοστασίων, τῶν τραπεζῶν, τῶν ἰδιωτικῶν ἢ δημοσίων
ὀργανισμῶν καθὼς καὶ τῶν στρατιωτικῶν μονάδων.

Βεβαίως ἡ κυρίᾳ προσπάθεια θὰ βασίζεται εἰς τὸ ἐκπαιδευτικὸν σῶμα
τὸ ὅποτον διαθέτει ἐπαρκῆ ἀριθμὸν διδασκάλων διὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ ἐπι-
θεωρητὰς οἱ ὅποιοι νὰ δύνανται νὰ παρακολουθοῦν τὴν ἐργασίαν.

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ὡς ἄνω σχεδίου εἰς ὁλοκλήρον τὴν χώραν θὰ ἐπαίτηση
ἀσφαλῶς ἀρκετὰ οἰκονομικὰ ποσά καὶ πρὸς διευκόλυνσιν προτείνεται ἡ τμη-
ματικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ κατὰ γεωγραφικὰ διαμερίσματα, μετὰ τὴν παρὰλληλον συνέ-
χισιν τῶν προγραμμάτων τῶν λειτουργούντων Νυκτερινῶν Σχολείων, Κέντρων Δι-
δασκαλίας καὶ Πνευματικῶν Κέντρων Ἀστικῶν Περιοχῶν.

Rapport sommaire sur le programme appliqué en Grèce contre l'analphabétisme

L'analphabétisme continue à constituer un problème en Grèce, créant incontestablement des obstacles au développement économique et culturel du pays.

Suivant statistique de l'année 1951, les analphabètes âgés de 10 ans et au-dessus représentaient un pourcentage de 25%.

Par le D. L. No. 3094/54, «sur les mesures pour combattre l'analphabétisme», les mesures suivantes ont été prises:

a) Écoles du Soir

Des écoles du soir ont été instituées et fonctionnent, où fréquentent des élèves de 14 à 20 ans, analphabètes ou n'ayant pas fini l'école primaire.

Le programme des leçons qui sont données est spécial, mais ne comporte pas de grandes différences avec celui des écoles primaires du jour.

Des titres d'études y sont accordés, équivalents à ceux accordés par les écoles primaires publiques.

L'enseignement est fait par des instituteurs.

b) Centres d'Enseignement d'Adultes

Ces Centres ont commencé à fonctionner depuis 1958, ~~en~~ en vertu du S. L. 3094/54. Ils fonctionnent surtout dans les régions agricoles.

Leur programme, adapté aux besoins et aux conditions locales, est établi par les Inspecteurs de l'Enseignement Primaire et les Directeurs de ces Centres, suivant instructions du Ministère.

Les Centres en question ^{n'ont} ~~ne reçoivent~~ pas ^{la pratique} ~~la forme~~ d'écoles, mais de clubs instructifs et ^{culturels} ~~récréatifs~~. Ils visent, d'une part, à combattre l'analphabétisme ~~pour~~ de personnes d'au-dessus de 20 ans, d'autre part, ils fournissent une instruction générale à tous les habitants sur des sujets ayant trait à la langue, l'histoire, la religion, l'arithmétique, la géographie, l'hygiène, l'agriculture, l'éducation du citoyen etc. Ils procurent, également, des connaissances techniques sur des sujets d'intérêt direct. Ils organisent des manifestations athlétiques et récréatives et on y entreprend la solution de problèmes locaux, au moyen de discussions et en collaboration commune.

c) Centres Culturels ^{d'Instruction complémentaire} ~~de formation~~ pour l'adultes des régions urbaines

Ce programme est poursuivi depuis 1965, collaboration avec le Ministère de l'Intérieur

et l'Union Centrale des Communes et des Communautés. Il prévoit la création de Centres Culturels, par l'initiative et sous la responsabilité des Communes. Le programme de leur activité sera librement établi par le Conseil d'Administration des Centres, selon les préférences et les besoins de la population et suivant les conditions chaque fois présentées. Le Ministère de l'Instruction surveille à la bonne organisation et au fonctionnement régulier des Centres et fournit son appui moral et matériel à l'œuvre en général.

~~Par l'application des susdites mesures,~~
 A la suite de l'application des susdites mesures, la statistique de 1961 a présenté une diminution du pourcentage de l'analphabétisme de 25% à 17,7%.

(2.) Ce 17,7% est représenté par 1.220.000 analphabètes, dont 250.000 (soit un pourcentage de 7,5%) hommes et 970.000 (soit 27,3%) femmes.

Aujourd'hui, par la poursuite des mesures pour combattre l'analphabétisme, ce pourcentage est évalué à 14%.

~~Tout particulièrement, par~~

Par le fonctionnement des écoles du soir, tout particulièrement, des résultats essentiels ont été réalisés dans la lutte contre l'analphabétisme, entre les âges de 14 et 20 ans. Le pourcentage

des analphabètes pour les âges précités ne dépasse pas, à présent le 3%. Ce succès ~~nécessaire~~ ont considérablement contrarié les écoles du soir, qui sont entretenues par des organisations d'initiative privée.

Malgré l'application des dispositions du D.L. 3094/54, la nécessité d'une nouvelle campagne nationale se présente impérieuse pour la répression de l'analphabétisme et la lutte contre le semi-analphabétisme.

Le service compétent du Ministère de l'Instruction est en train d'élaborer un plan ~~pour~~ visant à l'application de cette nouvelle campagne ~~qui comporte : a) l'organisation de l'organisation~~ qui comprend : a) l'organisation d'information du public par la radio, par des journaux, des revues, des affiches, des conférences; b) le complément du matériel de lecture, ~~soit que~~ c'est à dire que l'abécédaire spécial déjà existant soit complété par ~~un~~ un manuel d'exercices et un livre de lecture pour permettre la continuation et l'affermissement de la capacité de lecture et d'écriture. Ces deux nouveaux manuels auxiliaires sont actuellement rédigés; c) la convocation de d'assemblées générales et locales pour la ~~mise au courant~~ l'orientation technique des instituteurs et de ceux qui désirent enseigner l'écriture et la lecture; d) la mobilisation des organismes, associations, industries et, en général, de tous ceux qui peuvent donner leur assistance à cet effort, matériellement et moralement.

Cette campagne ne doit pas être considérée

uniquement comme une tâche du Ministère de l'Instruction, mais de tous les facteurs du pays. On entend par cela que ce n'est pas l'Instruction publique seule qui aura à agir, mais, aussi, les nombreuses organisations culturelles et religieuses. En plus, on devra susciter l'intérêt des directeurs des usines, des banques, des institutions privées et publiques, et des unités militaires.

Évidemment, l'effort principal incombera au corps enseignant, qui a à sa disposition un nombre suffisant d'instituteurs pour l'enseignement et d'inspecteurs qui ~~pour~~ pourront suivre le travail.

L'application du susdit programme dans tout le pays nécessitera, à coup sûr, des sommes importantes. Pour faciliter cette tâche, on propose de l'application partielle du programme, par divisions géographiques, avec la continuation, ~~parallèle~~ ^{conjointement,} de ~~d'une manière~~ ^{conjointement,} parallèle, des programmes des Ecoles du soir, des Centres d'Enseignement et des Centres Culturels des régions urbaines qui fonctionnent actuellement.

Rapport sommaire sur le programme appliqué en Grèce contre l'analphabétisme

L'analphabétisme continue à constituer un problème en Grèce, créant incontestablement des obstacles au développement économique et culturel du pays..

Suivant la statistique de l'année 1951, les analphabètes agés de 10 ans et au-dessus représentaient un pourcentage de 25% .

Par le D.S.No 3094/54, "sur les mesures pour combattre l'analphabétisme", les mesures suivantes ont été prises :

a) Ecoles du soir

Des écoles du soir ont été instituées et fonctionnent, où fréquentent des élèves de 14 à 20 ans, analphabètes ou n'ayant pas fini l'école primaire .

Le programme des leçons qui sont données est spécial, mais ne comporte pas de grandes différences avec celui des écoles primaires du jour .

Des titres d'études y sont accordés, équivalents à ceux accordés, par les écoles primaires publiques.

L'enseignement est fait par des instituteurs.

b) Centres d'Enseignement d'Adultes

Ces Centres ont commencé à fonctionner depuis 1958, en vertu du D.S. 3094/54. Ils fonctionnent surtout dans les régions agricoles.

Leur programme, adapté aux besoins et aux conditions locales, est établi par les Inspecteurs de l'Enseignement Primaire et les Directeurs de ces Centres, suivant instructions du Ministère.

Les Centres en question n'ont pas le caractère d'écoles, mais de clubs instructifs et culturels. Ils visent, d'une part, à combattre l'analphabétisme de personnes d'au-dessus de 20 ans,

d'autre part, ils fournissent une instruction générale à tous les habitants sur des sujets ayant trait à la langue, l'histoire, la religion, l'arithmétique, la géographie, l'hygiène, l'agriculture, l'éducation du citoyen etc. Ils ~~prouvent~~ procurent, également, des connaissances techniques sur des sujets d'intérêt direct. Ils organisent des manifestations athlétiques et récréatives et on y entreprend la solution de problèmes locaux, au moyen de discussion et en collaboration commune .

c) Centres Culturels d'Instruction complémentaire
pour Adultes des régions urbaines.

Ce programme est poursuivi depuis 1965, en collaboration avec le Ministère de l'Intérieur et l'Union Centrale des Communes et des Communautés. Il prévoit la création de Centres Culturels, par l'initiative et sous la responsabilité des Communes. Le programme de leur activité sera librement établi par le Conseil d'Administration des Centres, selon les préférences et les besoins de la population et suivant les conditions chaque fois présentées. Le Ministère de l'Instruction surveille à la bonne organisation et au fonctionnement régulier des Centres et fournit son appui moral et matériel à l'oeuvre en général.

A la suite de l'application des susdites mesures, la statistique de 1961 a présenté une diminution du pourcentage de l'analphabétisme de 25% à 17,7%.

Ce 17,7% est représenté par 1.220.000 analphabètes, dont 250.000 (soit un pourcentage de 7,5%) hommes et 970.000 (soit 27,3%) femmes.

Aujourd'hui, par la poursuite des mesures pour combattre l'analphabétisme, ce pourcentage est évalué à 14%.

Par le fonctionnement des écoles du soir, tout particulièrement, des résultats essentiels ont été réalisés dans la lutte contre l'analphabétisme entre les âges de 14 à 20 ans. Le pour-

centage des analphabètes pour les âges précités ne dépasse pas, à présent le 3% . A ce succès ont considérablement contribué les écoles du soir, qui sont entretenues par des organisations d'initiative privée.

Malgré l'application des dispositions du D.S.3094/54, la nécessité d'une nouvelle campagne nationale se présente impérieuse pour la répression de l'analphabétisme et la lutte contre le sémi-analphabétisme.

Le Service compétent du Ministère de l'Instruction est train d'élaborer un plan visant à l'application de cette nouvelle campagne qui comprend: a) l'organisation d'information du public par la radio, par des journaux, des revues, des affiches, des conférences; b) le complètement du matériel de lecture, c'est à dire que l'abécédaire spécial déjà existant soit complété par un manuel d'exercice et un livre de lecture pour permettre la continuation et l'affermissement de la capacité de lecture et d'écriture. Ces deux nouveaux manuels auxiliaires sont actuellement rédigés; c) la convocation d'assemblees générales et locales pour l'orientation technique des instituteurs et de ceux qui désirent enseigner l'écriture et la lecture; d) la mobilisation des organismes, associations, industries et, en général, de tous ceux qui peuvent donner leur assistance à cet effort, matériellement et moralement.

Cette campagne ne doit pas être considérée uniquement comme une tâche du Ministère de l'Instruction, mais de tous les facteurs du pays. On entend par cela que ce n'est pas l'instruction publique seule qui aura à agir, mais, aussi, les nombreuses organisations culturelles et religieuses. En plus, des banques, des institutions, privées et publiques, et des unités militaires.

Evidemment, l'effort principal incombera un corps enseignant, qui a à sa disposition un nombre suffisant d'instituteurs pour l'

sur le programme

enseignement et d'inspecteurs qui pourront suivre le travail.

L'application du susdit programme dans tout le pays nécessitera, à coup sûr, des sommes importantes. Pour faciliter cette tâche, on propose l'application partielle du programme, par divisions géographiques, avec la continuation, conjointement, des programmes des Ecoles du soir, des Centres d'Enseignement et des Centres Culturels des régions urbaines qui fonctionnent actuellement.

No 3094/54, "sur les mesures pour combattre l'analphabétisme", les mesures suivantes ont été prises :

a) Ecoles du soir

Ces écoles ont été instituées et fonctionnent, où fréquemment des élèves de 14 à 20 ans, illettrés ou n'ayant pas fini l'école primaire.

Le programme des écoles du soir est spécial, mais se compare peu de grandes différences avec celui des écoles primaires du jour.

Les titres d'études y sont accordés, équivalents à ceux accordés par les écoles primaires publiques.

L'enseignement est fait par des instituteurs.

b) Centres d'Enseignement d'Adultes

Ces centres ont commencé à fonctionner depuis 1958, en vertu du D.M. 3094/54. Ils fonctionnent surtout dans les régions agricoles.

Leur programme, adapté aux besoins et aux conditions locales, est établi par les Inspecteurs de l'Enseignement Primaire et les Directeurs de ces Centres, suivant instructions du Ministère.

Les Centres en question n'ont pas le caractère d'écoles, mais de clubs instructifs et culturels. Ils visent, d'une part, à combattre l'analphabétisme de personnes d'au-dessus de 20 ans,

Participation des femmes aux activités économiques

On constate souvent que les Grecques depuis quelques dizaines d'années participent beaucoup plus qu'avant aux activités économiques, c'est-à-dire aux activités qui rapportent aux ménages de quoi vivre. Une comparaison entre les recensements de 1928 et de 1961 en fournit la preuve ^{1/}. Voici, d'après ces recensements, la proportion des personnes actives dans la population masculine et féminine âgée de 10 et plus:

	<u>Hommes</u> ^{2/}	<u>Femmes</u>	<u>Hommes et femmes</u>
1928	83,4%	31,5%	57,0%
1961	80,2%	35,3%	57,0%

La "population active" dans son ensemble représentait, en 1961 comme en 1928, 57% de la population totale âgée de 10 ans et plus. Mais parmi les hommes le pourcentage des actifs avait subi une diminution (de 83,4 à 80,2%), alors que parmi les femmes le pourcentage correspondant avait augmenté (de 31,5 à 35,3%). Cela ne paraît pas très important à première vue. Pourtant une évolution très intéressante se recèle sous ces pourcentages.

En effet, alors que la population active dans son ensemble avait augmenté au même taux que la population totale âgée de 10 ans et plus (de 43%), le nombre d'hommes actifs n'avait augmenté que de 35%, le nombre de femmes actives par contre de 62%.

L'introduction de l'enseignement primaire obligatoire de six ans, en 1928, et les mesures prises par la suite pour faire appliquer cette réforme, ainsi que la création de nombreuses écoles secondaires, ont eu

^{1/} Les données du recensement de 1951 ne sont malheureusement pas comparables à celles de 1928 et de 1961

^{2/} Y compris les jeunes gens servant sous les drapeaux.

pour effet de réduire la participation des jeunes garçons et des jeunes hommes au-dessous de la vingtaine dans les activités économiques. D'autre part l'introduction des assurances sociales dans les années trente, et l'expansion successive du régime des assurances, a facilité aux travailleurs âgés et invalides de prendre leur retraite. Cela se reflète dans le graphique ci-joint, où l'on voit comment le pourcentage des actifs a diminué parmi les plus jeunes et parmi les plus âgés, en ce qui concerne les hommes.

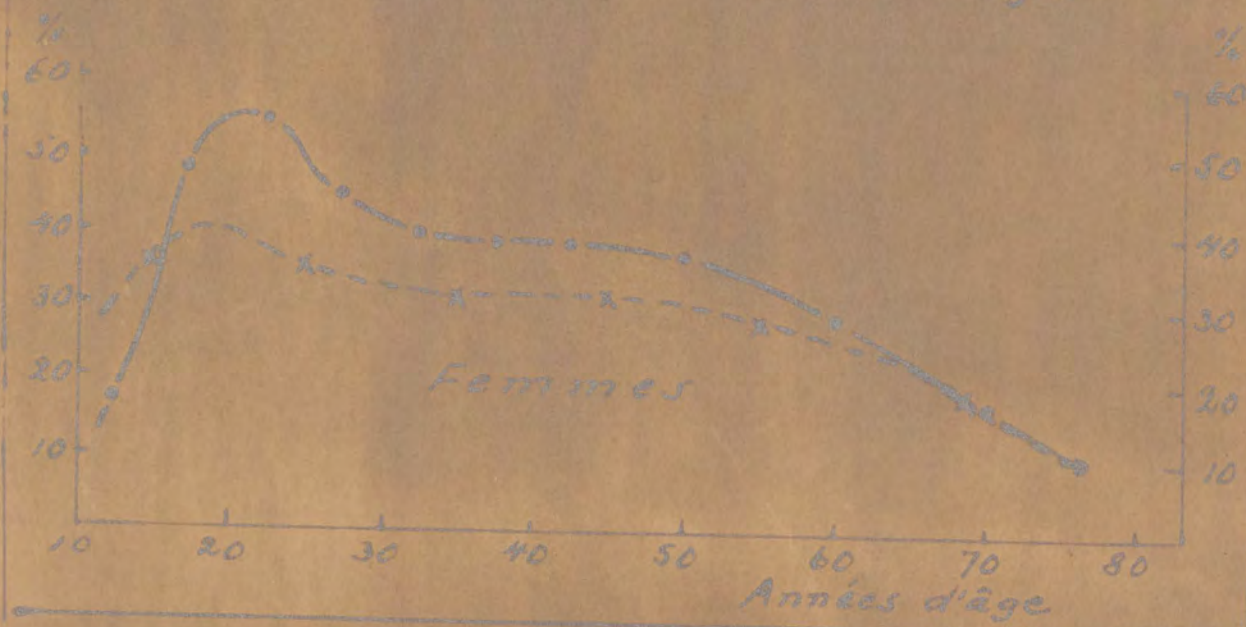
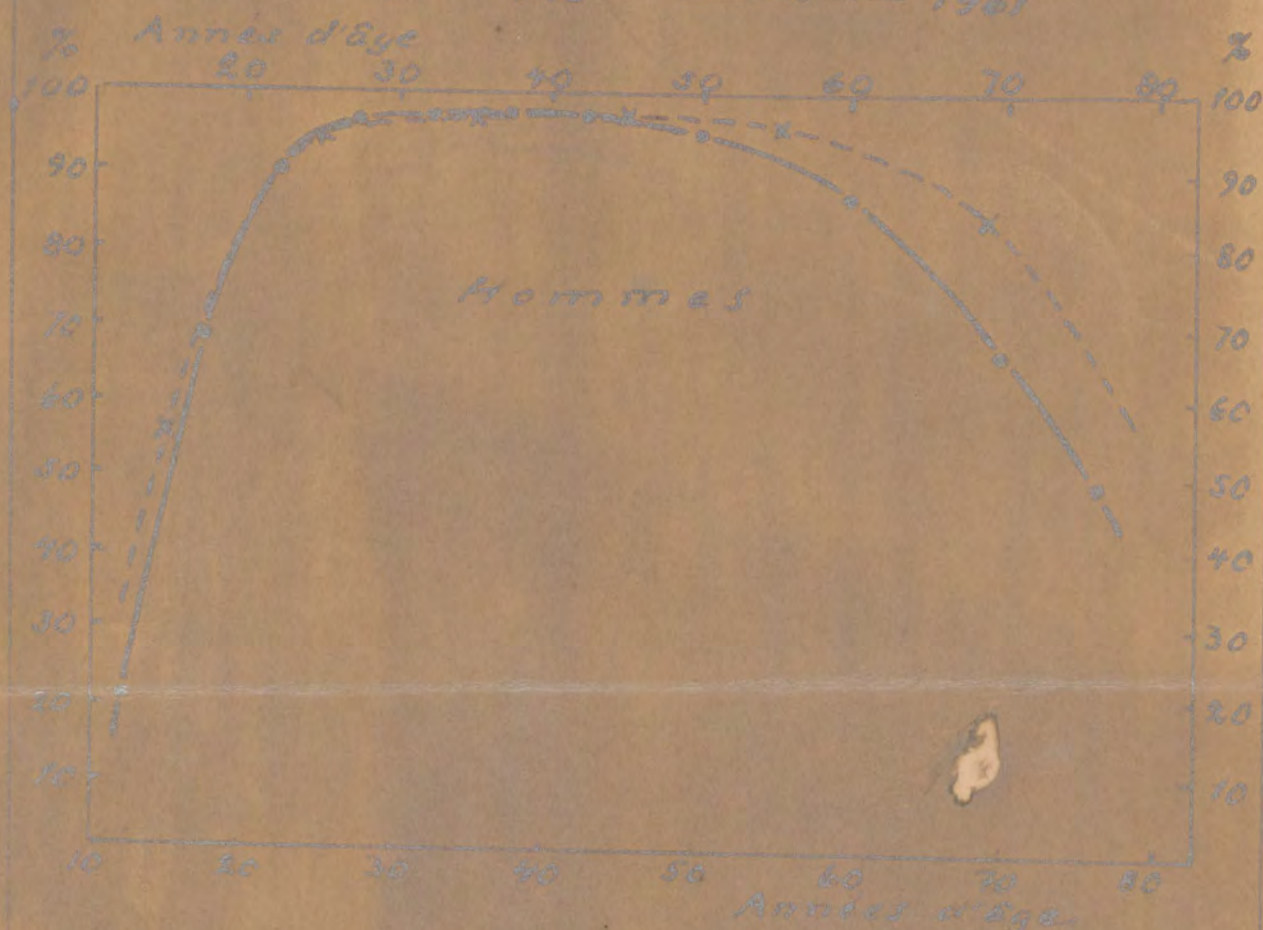
Les progrès dans le domaine de l'enseignement ont sans doute eu pour effet de réduire aussi la participation des toutes jeunes filles aux travaux économiques. Par contre on ne peut déceler dans les statistiques aucun effet des assurances sociales en ce qui concerne les activités des femmes. C'est probablement parce que les femmes âgées qui sont toujours actives travaillent principalement dans l'agriculture. Des pensions de vieillesse pour les agriculteurs ne furent introduites qu'en 1961. Ce nouveau régime n'avait pas commencé de fonctionner lors du recensement.

De toute façon l'image que donne notre graphique est dominée par la tendance des femmes de prendre part plus qu'avant aux travaux économiques. En Grèce comme ailleurs c'est parmi celles qui ont environ 20 ans que la proportion des femmes actives est la plus élevée. Déjà vers l'âge de 25 ans cette proportion diminue, étant donné que la plupart des femmes se marient et que beaucoup par la suite doivent s'occuper de leur ménage et de leurs enfants. Quand on compare les données statistiques de 1928 et de 1961 on trouve que la proportion des actives parmi les femmes avait augmenté d'une façon importante dans tous les groupes d'âge depuis 15 ans jusqu'à 60 ans. Dans le groupe d'âge 20-24, de 37% cette proportion est devenue 54%. Mariage, travaux domestiques et soin des enfants ont pour effet de réduire comme avant cette proportion. Néanmoins elle accuse dans les groupes d'âge 30-39 et 40-49 par rapport à 1928 une augmentation depuis quelque peu

Pourcentage de personnes actives (y compris les
Forces Armées) dans divers groupes d'âge.

--x-- 1928

—•— 1961

au-dessus de 30% jusqu'à presque 40%.

Il est naturel d'associer cette participation accrue des femmes aux travaux économiques avec le fait qu'elles ont tendance à se marier à un âge plus élevé, et avec la réduction de leur fécondité. C'est ainsi que l'âge moyen des femmes à leur entrée en mariage, de vingt-trois ans au début de la période est devenue vingt-quatre ans et demi vers sa fin. Le taux de la natalité est tombé de 30 pour mille à 18 pour mille. Alors que, autour de l'année 1928, parmi les femmes mariées chaque quatrième ou cinquième portait annuellement un enfant, ce n'était plus le cas que pour chaque septième ou huitième autour de l'année 1961. Moins entravées par de fréquentes couches et par les soins à donner à de nombreux enfants, les femmes ont évidemment la possibilité de s'adonner plus qu'avant à des travaux extérieurs.

Hommes et femmes dans les différentes professions

Voici quelques données sommaires concernant le nombre d'hommes et de femmes dont la profession est connue par les recensements de 1928 et de 1961 :

Milliers de personnes actives dans les professions

	agricoles ^{1/}			non-agricoles		
	Hommes	Femmes	Ensemble	Hommes	Femmes	Ensemble
1928 ^{2/}	1062	483	<u>1545</u>	864	190	<u>1054</u>
1961	1255	819	<u>2074</u>	1213	358	<u>1571</u>

Taux d'accroissement :

18%	69%	36%	40%	88%	55%
-----	-----	-----	-----	-----	-----

L'augmentation a été plus importante pour les femmes que pour les hommes : plus de deux fois plus importante dans les professions

1/ Y compris éleveurs, pêcheurs et travailleurs forestiers

2/ Données quelque peu ajustées.

non-agricoles, presque quatre fois plus importante dans les professions agricoles.

C'est une observation commune que beaucoup plus de femmes qu'avant participent aujourd'hui dans les activités non-agricoles. Bien que les données des recensements ne soient pas tout à fait comparables pour ce qui est de la classification de ces activités on peut les confronter comme suit :

<u>Milliers de personnes actives</u> <u>dans :</u>	Hommes		Femmes	
	<u>1928</u>	<u>1961</u>	<u>1928</u>	<u>1961</u>
Industries extractives	6	20	0	1
" manufacturieres ^{1/}	330	513	100	156
Transports et communications	106	153	1	6
Commerce, banques, assurances	159	224	5	39
Services personnels	63	90	39	73
Autres services	110	202	21	79
Sans spécification	90	11	24	4
<u>Total</u>	<u>864</u>	<u>1213</u>	<u>190</u>	<u>358</u>

Dans l'industrie l'augmentation était à peu près la même pour les hommes et pour les femmes (55 ou 56%). Dans les autres branches d'activité, bien que les nombres absolus soient plus petits, l'augmentation du personnel féminin est spectaculaire : dans les "autres services" (comprenant administration, écoles, hôpitaux, etc.) le nombre des femmes avait quadruplé, dans le commerce il était de huit fois plus élevé.

Pourtant l'accroissement qui s'est produit dans le nombre de femmes actives dans l'agriculture est peut-être encore plus remarquable. En nombres absolus il l'emporte de beaucoup sur l'augmentation

^{1/} Y compris construction, travaux publics, électricité, gaz, eau.

qui a eu lieu dans les professions non-agricoles : il semble y avoir eu, par rapport à 1928, 336'000 plus de femmes dans les professions agricoles, alors qu'il y en avait 168'000 de plus dans les professions non-agricoles.

Ces données sont de nature à surprendre si on ne se rend pas compte qu'une évolution importante a eu lieu dans l'agriculture. On peut faire entre le début et la fin de la période la comparaison suivante :

	<u>1928/29</u> ^{1/}	<u>1961</u>
Agriculteurs, hommes et femmes (milliers) ^{2/}	1'461	1'990
Etendues cultivées (milliers de hectares)	2'480	3'673

Il en ressort que l'étendue cultivée en moyenne par agriculteur était de 1,7 hectares en 1928/29, de 1,8 hectares en 1961. Par conséquent c'est à peine que la main-d'oeuvre agricole ait augmenté dans la même proportion que l'étendue totale cultivée. En réalité les besoins de l'agriculture en main-d'oeuvre ont dû augmenter davantage, car les jachères sont devenues bien moins importantes aujourd'hui (réduction obtenue à l'aide de machines dans certaines régions), et il y a eu une expansion des cultures qui demandent beaucoup de main-d'oeuvre (tabac, coton, fruits et légumes). De ce fait, vers la fin des années cinquante une pénurie de main-d'oeuvre s'est fait sentir lors des cultivations du printemps et de la récolte, une pénurie qui a été aggravée par l'émigration de beaucoup de jeunes ouvriers.

Tenant compte de ces informations, considérant aussi que les hommes actifs dans les professions agricoles n'avaient augmenté que de 18%, on ne s'étonne plus que le nombre des femmes actives dans les professions agricoles ait augmenté de 69% entre 1928 et 1961.

^{1/} Résultats du recensement de la population de 1928 et du recensement agricole de 1929.

^{2/} Non compris pêcheurs et travailleurs forestiers.

Pour compléter ces données il suffira de rapporter quelques traits saillants concernant la participation des femmes aux travaux non-agricoles.

Quand on sort du domaine de l'agriculture on trouve que les métiers qui sont à la base de la pyramide sociale sont les plus fréquents parmi les femmes : servantes et femmes de ménages étaient au nombre de 75000 environ, lors du recensement de 1961. La plupart étaient des gens de maison, mais ces dernières années un nombre croissant a trouvé de l'emploi dans les nombreux hôtels construits pour recevoir les touristes.

On a compté en 1961 environ 60000 couturières, la plupart travaillant directement pour leurs clientes. Par contre la confection de tissus, y compris la bonneterie, a été industrialisée dès les années trente. Ensemble avec la confection de tapis (artisanat important dans certaines localités) les métiers y afférents occupaient en 1961 environ 38000 femmes.

On note aussi l'existence de nombreuses ouvrières du tabac : 23000 en 1961. La plupart n'avaient qu'un emploi saisonnier à la préparation des feuilles de tabac, opération qui n'était encore que partiellement mécanisée, alors que la confection de cigarettes a été hautement mécanisée dès les années trente.

Ailleurs dans l'industrie on trouve environ 27000 femmes occupées (souvent pour la saison seulement) à la confection de divers produits : confitures, conserves, produits cosmétiques et pharmaceutiques, produits céramiques etc.

Les employés de bureau étaient selon le recensement de 1961 143000, dont 43000 femmes. Beaucoup (au moins un quart) avaient trouvé de l'emploi dans les services publics. Par contre les gens qui exercent le métier de vendeur appartiennent presque exclusivement au secteur privé. Il s'agissait en 1961 de 249000 personnes dont 26000 femmes. Parmi celles-là 10000 avaient un petit magasin à elles, alors

que 6000 assistaient à l'entreprise familiale et que 10000 étaient salariées.

Peu de femmes ont atteint un poste de directeur. Parmi 22000 personnes qui dirigeaient une entreprise privée (non-agricole) on n'a compté en 1961 que 1400 femmes environ. Dans l'administration publique cette proportion était encore plus faible : parmi 5000 directeurs et fonctionnaires supérieurs des services publics il y avait à peine 200 femmes.

Les femmes techniciens (architectes, ingénieurs, chimistes etc.) ne sont que quelques centaines. Toutefois, si on compte aussi le personnel auxiliaire (dessinateurs, laborantines etc.) on peut estimer qu'en 1961 les femmes exerçant une profession technique étaient au nombre de 2500 environ, sur un total 24000 des deux sexes.

Il n'y avait parmi les 11000 juristes que quelques centaines de femmes, alors que parmi 11000 personnes exerçant une profession artistique ou littéraire on trouve 3000 femmes. Plus nombreuses encore sont les femmes dans le corps enseignant : 19000 (presque toutes des institutrices) sur un total de 40000. Parmi les médecins et les dentistes, au nombre de 13000, environ 3500 étaient des femmes. Le personnel para-médical (infirmières, accoucheuses, pharmaciens etc.) se composait principalement de femmes : 15000 sur un total de 17000. Mais il y a lieu de remarquer que la plupart étaient sans diplôme professionnel. Le nombre de celles qui avaient reçu une formation professionnelle ne dépassait pas les 3000.

Chômage et sous-emploi

On a compté comme chômeurs, lors du recensement de 1961, les personnes actives qui n'avaient pas travaillé du tout la semaine précédant le recensement (le 19 mars 1961) ou avaient travaillé moins de 10 heures et qui se trouvaient en quête d'un emploi. Selon ce critère il y avait en tout 239000 chômeurs dont 125000 hommes et 114000 femmes. Cela correspond à 5% des hommes actifs et 9% des femmes actives. Ce sont là des chiffres très élevés pour un pays où

l'agriculture est toujours la plus importante des branches d'activité.

Toutefois parmi les chômeurs se trouvèrent 41000 hommes et 46000 femmes (en grande majorité des jeunes gens) qui étaient en quête de leur premier emploi. D'autre part il y avait aussi parmi les chômeurs 15000 hommes et 21000 femmes qui n'avaient pas déclaré leur profession, probablement parce qu'ils n'en avaient à vrai dire aucune. Entre les personnes dont la profession fut connue, voici le nombre des chômeurs, ainsi que leur pourcentage par rapport au total des personnes exerçant telle profession :

<u>Professions :</u>	<u>Hommes</u>		<u>Femmes</u>	
		%		%
agricoles	16000	1,4	20000	2,5
non-agricoles	52000	4,3	27000	7,7

Ces pourcentages sont plus élevés pour les femmes que pour les hommes. Cela semble indiquer que le marché du travail est plus restreint pour les femmes que pour les hommes. Evidemment les femmes sont aussi plus limitées que les hommes par des lieux de famille et ne peuvent souvent pas profiter des occasions de travail qui se présentent hors de leur lieu de domicile.

Le pourcentage des chômeurs est également plus élevé dans les professions non-agricoles que dans les professions agricoles. Néanmoins, comme on peut voir en regardant de près les données citées ci-dessus, le nombre absolu des ouvriers agricoles qui se trouvent en chômage est assez élevé (même plus élevé parmi les femmes que parmi les hommes). Pour bien comprendre la situation, il faut prendre en considération que beaucoup d'agriculteurs sont sous-employés pendant une partie de l'année. Nous y reviendrons.

Parmi les personnes qui exercent un métier industriel ou artisanal on a compté comme chômeurs 38000 hommes (7%) et 22000 femmes (15%). Ce dernier pourcentage est particulièrement élevé à cause du chômage parmi les ouvrières du tabac : 14000 (60%) étaient sans

travail lors du recensement. Il s'agit surtout des femmes occupées à la préparation des feuilles de tabac, depuis toujours assujetties à un chômage saisonnier très étendu. Les industries alimentaires éprouvent aussi des variations saisonnières provoquant un chômage important surtout parmi les femmes : 1300 (19%) lors du recensement. Les femmes qui chômaient étaient nombreuses aussi parmi les couturières : 3500 (6%) et parmi les ouvrières de l'industrie textile : 2400 (5,5%).

Lors du recensement de 1961 on a aussi réuni des informations concernant les heures de travail effectuées pendant la semaine précédente. Il faut juger ces informations avec une certaine réserve car la procédure était trop rapide pour permettre de constater exactement combien d'heures les personnes interrogées avaient travaillé en réalité. On croit que beaucoup ont indiqué un nombre d'heures quelque peu exagéré. Il semble en ressortir que parmi les femmes occupées dans des professions agricoles la moitié avaient travaillé moins de 30 heures et un quart ^{même} ~~une~~ moins de 19 heures, tandis que 15% n'avaient fait aucun travail extérieur pendant la semaine en question. (Parmi les hommes occupés à l'agriculture la moitié auraient travaillé moins de 43 heures et un quart moins de 33 heures tandis que 10% n'auraient pas travaillé). Evidemment ces données portent l'empreinte de la saison. Les vigneronns étaient pleinement occupés au moment du recensement (surtout aux îles, au Peloponnèse et dans l'Attique), alors que pour les autres il n'y avait pas tant à faire.

Dans les occupations non-agricoles les heures de travail sont plus uniformes, de par la législation, les règlements de police et les conventions collectives. Néanmoins elles présentent souvent des déviations de la norme légale des 48 heures : parmi les travailleurs indépendants et les membres de leurs familles qui participent aux travaux (petit commerce, artisanat à domicile) mais aussi pour beaucoup d'ouvriers qui ne sont embauchés que temporairement. Les deux cas semblent être plus fréquents parmi les femmes que parmi les hommes.

Selon le recensement, parmi les femmes occupées dans les professions non-agricoles la moitié avaient travaillé moins de 43 heures et un quart moins de 35 heures. Quelques 5% n'avaient pas du tout travaillé. (Parmi les hommes occupés dans les professions non-agricoles la moitié avaient travaillé moins de 45 heures, un quart moins de 41 heures et ceux qui n'avaient pas travaillé du tout la semaine en question se réduisaient à environ 2%).

Il faut bien se garder de considérer ces statistiques comme une mesure du "sous-emploi" dont la main-d'oeuvre est ^{affligée} appliquée. Il existe un certain sous-emploi, en plus du chômage, sans doute mais il n'est pas si facile de le mesurer, en particulier pour ce qui est des femmes.

Considérons la situation dans l'agriculture. Presque toutes les exploitations agricoles, dont il y a environ 1200000 en Grèce, sont de petites entreprises familiales et ce sont généralement les chefs d'exploitation eux-mêmes et les membres de leurs familles qui fournissent la main-d'oeuvre. Parmi les personnes actives dans l'agriculture au mois de mars 1961, 90% des hommes et 95% des femmes appartenaient à cette catégorie ^{1/}. Les mois d'hiver comportent pour les hommes du sous-emploi s'ils n'ont pas une activité secondaire, non-agricole. On peut supposer qu'il en est de même pour la plupart des jeunes femmes qui n'ont pas encore un foyer à elles. Mais en ce qui concerne les femmes mariées qui doivent s'occuper de leur ménage et pour celles, non mariées, qui doivent remplacer une mère décédée ou infirme, on ne pourrait évidemment pas parler de sous-emploi. Celles-là, les ménagères, sont la majorité, au moins 600000 sur un total de 820000.

^{1/} En effet on n'a trouvé, dans l'agriculture que 125000 hommes et 40000 femmes qui étaient des salariés. Evidemment au moment des récoltes le nombre des salariés doit être plus élevé. Mais il s'agit alors pour beaucoup de petits cultivateurs et de membres de leurs familles qui se font embaucher temporairement par ceux qui ont des terres un peu plus étendues.

La participation des femmes aux travaux agricoles est de par sa nature intermittente et partielle. Elle n'en est pas moins importante, car elle intervient surtout aux époques des cultivations du printemps et des récoltes, qui ne pourraient pas se faire sans leur aide. Mais elle impose aux ménagères un fardeau qui s'ajoute à une tâche quotidienne déjà très lourde en raison de l'état primitif des habitations rurales.

	Hommes	Femmes	Total
1923	53,46	31,38	42,42
1931	50,2	25,36	37,8

La "population active" dans son ensemble représentait, en 1931, 37,8% de la population totale âgée de 10 ans et plus, contre 42,42% en 1923. Cette diminution de la population active est due à une diminution de la population féminine (de 31,38 à 25,36), alors que pour les hommes le pourcentage correspondant avait augmenté (de 53,46 à 50,2). Cela ne paraît pas tout à fait correspondre à première vue, fournissant une évolution très intéressante de ces pourcentages.

En effet, alors que la population active dans son ensemble avait augmenté en même temps que la population totale âgée de 10 ans et plus (de 43%), le nombre d'hommes actifs n'avait augmenté que de 15%, le nombre de femmes actives par contre de 63%.

L'introduction de l'enseignement primaire obligatoire en 1905, puis en 1924, et les mesures prises par le Gouvernement pour faire appliquer cette réforme, ainsi que la création de nombreuses écoles secondaires, ont eu

1/ Les données de recensement de 1931 ne sont malheureusement pas comparables à celles de 1923 et de 1936.

2/ Y compris les jeunes gens sortant sous les drapeaux.

Η ΗΜΕΡΑ 10-7-1966

ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟΣ

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΑΓΡΑΜΜΑΤΟΣ, ξύλον άπελε-
κτον, έλεγαν οι παλαιοί. Σήμερα εις την
εποχην των διαστημολογιών το άξιομα αυτό δι-
ευρύνθη ακόμη περισσότερο. Διότι δεν άρκει
πλέον να γνωρίζη κανείς γραμματα. Πρέπει να
έχη ένα ευρύ κυκλον γνώσεων δια να ζήση, να
εργασθή και να προοδεύση. Παρά ταύτα υπάρ-
χει ακόμη ένα μεγάλο ποσοστόν ανθρώπων, οι ό-
ποιοι άγνοούν γραφήν και ανάγνωσιν εις όλον
τον κόσμον, καθώς και εις την Ελλάδα. Άξιο-
σημείωτον είναι ότι εις την χώραν μας το ποσο-
στόν αυτό θαίνει συνεχώς μειούμενον κατά τα
τελευταία έτη. Ήδη κατά την άπογραφην του
1961 το ποσοστόν των άγραμμάτων ή άναλφα-
βήτων ήτο 17 ο)ο και των έγγραμμάτων 83 ο)ο.
Η καταπολέμησις του άναλφαβητισμού άπο-
τελεί πρόβλημα, το όποιον άπασχολεί όλες τις
χώρες και έχει άμεση σχέση με το εκπαιδευτικόν
έπίπεδον εκάστης: χαμηλή — μέση και υψηλή
βαθμύς εκπαιδεύσεως. Η Ελλάδα και μερικώς
άλλες μεσογειακές χώρες εύρίσκονται εις την μέ-
σην βαθμίδα εκπαιδεύσεως και παρουσιάζουν τα
έξής χαρακτηριστικά:
● Κατάλοιπα άναλφαβητισμού μεταξύ ένη-
λίκων (Ελλάς 15 ο)ο).

Κοινωνική πληγή δια την Ελλάδα

● Ημιαλφαβητισμός (Ελλάς 30—40 ο)ο).
● Μεγάλο ποσοστό έγγραμμάτων άνήκει εις
την κατηγορίαν της στοιχειώδους εκπαιδεύσεως
(δημοτικόν σχολείον).
Το πρόβλημα της καταπολέμησης του άναλ-
φαβητισμού και γενικά της επιμορφώσεως του
πληθυσμού άπασχολεί, εκτός των άρμοδίων, δια-
φόρους οργανώσεις και σωματεία όπως τον Φι-
λολογικόν Σύλλογον «Παρνασσός», την «Ελλη-
νικήν Μέριμνα», το «Δίκειον Έλληνίδων», τον
«Πειραικόν Σύνδεσμον», το «Έθνικόν Βασιλικόν
Ίδρυμα» και την «Εταιρία Έλληνικών Σπου-

δών». Παράλληλως το ύπουργείον Παιδείας έ-
χει άρχισει από καιρό μία σοβαρή προσπάθεια
ιδρύσεως και λειτουργίας διαφόρων μορφωτικών
κέντρων, όπως:
α) Νυκτερινά Σχολεία, όπου φοιτούν άναλφα-
βητοι μαθηταί, ηλικίας 14—20 ετών.
β) Κέντρα Διδασκαλίας Ένηλίκων, τα όποια
ήρχισαν να λειτουργούν από το 1958, εις τας ά-
γροτικάς περιοχάς κυρίως, και
γ) Πνευματικά Κέντρα Έπιμορφώσεως Ένη-
λίκων Άστικων Περιοχών. (Η διδασκαλία εις
αυτά γίνεται δις της εβδομάδος επί 2—3 ώρες).

Ο φόβος και η ντροπή (άδικαιολόγητα και τα
δύο), που αισθάνονται οι ένηλικοι προκειμένου να
καθήσουν εις το μαθητικόν θρανίον άποτελούν το
πλέον εύαίσθητον σημείον του όλου προβλήματος.
Άλλη βασική δυσκολία είναι ή έλλειψις ά-
πλών βιβλίων, τα όποια να διαβάζονται εύκολα
και να δίνουν χρήσιμες συμβουλές.
Ο άναλφαβητισμός άποτελεί κοινωνικήν πλη-
γήν, έστω και εις το ποσοστόν του 17 ο)ο, που
άναλογεί εις την χώραν μας. Πηγή ζημιωγόνων
επιπτώσεων εις την ζωήν και την οικονομίαν της
χώρας και άρνητικόν κλίμα πνευματικόν ύποσι-
τισμού, το όποιον θα έπρεπε να άπασχολή περισ-
σότερον την προσοχήν των πνευματικών ανθρώ-
πων της χώρας. Με τις σκέψεις αυτές άπευθυν-
θήκαμε σ' ένα κύκλο υπευθύνων ανθρώπων και
τους παρακαλέσαμε να μάς πουν πως βλέπουν το
πρόβλημα, πως κρίνουν την προσπάθειαν, που γί-
νεται και ακόμη ποιές λύσεις θα είχαν να προ-
τείνουν δια την πληρέστερη καταπολέμησιν του ά-
ναλφαβητισμού εις την χώραν μας.
Κι' άρχίζουμε από τον πρόεδρο της Άκαδη-
μίας Άθηνών και πρώην ύπουργόν κ. Κωνσταν-
τίνον Τσάτσον.

Σήμερα άπαντιā
ό πρόεδρος της Άκαδημίας
Άθηνών και πρώην ύπουργός
κ. Κ. ΤΣΑΤΣΟΣ

Ο ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙ-
ΣΜΟΣ! Όλοι συμ-
φωνούμε ότι πρέπει
να περιορισθώ. Αί
μέθοδοι με τις όποιες επιδιώκε-
ται αυτός ό σκοπός, είναι, στίς
γενικές τους γραμμές, κλασικές.
Υπάρχει μόνο ζήτημα έκτετάσε-
ως της εφαρμογής των. Στην
Ελλάδα έχουμε μίαν προοδευτικήν
μείωσιν του άναλφαβητισμού,
σχετικώς ίκανοποιητικήν, και δεν
αμφιβάλλω ότι εις το μέλλον θα
φθάσωμε τα ποσοστά των άλλων
δυτικών χωρών.
Το πραγματικό πρόβλημα ό-
μως δεν βρίσκεται εκεί. Βρίσκε-
ται άλλοι.

ποτε ούτε καν να μαντέψης μπο-
ρείς. Αυτοί οι ήμιαναλφαβητοι
είναι π ο λ ο ί. Δεν με έν-
διαφέρει πόσες τάξεις του δη-
μοτικού κάνανε. Με ένδιαφέρει
το αποτέλεσμα. Όλοι αυτοί έ-
χουν άπέναντι των άναλφαβήτων
μόνον το πλεονέκτημα ότι συνεν-
νοούνται εύκολώτερα με τους
συνανθρώπους των, αλλά μόνον
όσον αυτή ή συνεννόηση έξαρτά-
ται από την τεχνική γνώση της
γραφής και της ανάγνωσεως. Τι-
ποτε άλλο.

ΑΠΟ ΑΠΟΨΕΩ
ΟΥΣΙΑΣ, πραγμα-
τικής μορφώσεως,
ουσιαστικής παιδεί-
ας δεν διαφέρουν σχεδόν διάλουν
από τους άναλφαβήτους.

Άλλά θα προχωρήσω και πιό
πέρα. Όφείλομε να κάνωμε το
πάν γιά να περιορίσωμε τον ά-
ναλφαβητισμό και ιδίως τον ή-

μιαναλφαβητισμό που έχει μίαν
κρίσιμη έκταση.

Άλλά όφείλομεν να αντιλη-
φώμεν ότι το μέγα πρόβλημα
της Ελλάδος δεν είναι εκεί. Ο
άναλφαβητισμός μπροστά σε
αυτό καταντάει μιά λεπτομέρεια.
Το μέγα πρόβλημα είναι το μορ-
φωτικό επίπεδο που προσφέρο-
μεν, όχι στα χαρτιά, αλλά στην
πραγματικότητα, στίς μεγάλες
μάζες του λαού. Αυτό είναι χα-
μηλό. Προτιμώ έναν άναλφαβήτο
με έσωτερική καλλιέργεια, παρά
έναν που ξέφει το α—βου—γα
—δι και δεν έχει μέσα του καμ-
μιά κλίμακα αξιών, κανένα συν-
αισθηματικό κόσμο, και είναι έ-
τοιμος να παρασυρθώ από τον
πρώτον άνεμο με όλα τα κολλυ-
δογράμμά του.

Το μέγα πρόβλημα είναι πως
θα άνεβάσωμε πραγματικά, ου-
σιαστικά, όχι έξωτερικά, το μορ-
φωτικό, το πολιτιστικό επίπεδο
του λαού μας. Αυτό πρό παν

ΕΡΕΥΝΑ της ΚΑΙΤΗΣ ΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ

τός με άνησυχεί και όχι ό άναλ-
φαβητισμός που είναι μόνο μιά
έξωτερική, όσο και σημαντική,
λεπτομέρεια.

ΜΕ ΑΥΤΑ δεν θέλω
να κατηγορήσω το
σχολείο και τις πα-
λινωδίες των εκπαι-
δευτικών προγραμμάτων. Κατη-
γορώ το κοινωνικό σύνολο. Ό-
ταν ή Έκκλησία ύστερεί, όταν
ό Τύπος διαφθείρει, όταν ή Οί-
κογένεια διδάσκει τον υλισμό,
τον άρριθισμό, την φαυλότητα,
τι να σάς κάνη το Σχολείο; Τι
να σάς κάνη το αλφάβητο; Τι
προτιμάτε, τον έμπνευσμένο άλ-
λά αγρόμματο λευίτη που έδο-
νέιτο από πίστη, ή τον έπαγγελ-
ματία παπα που ξέρει πέντε
γράμματα; Ποίος έχει από τους
δύο μεγαλύτερα καλλιέργεια και
παιδεία; Όταν ένα παιδί βλέπει
τοιχοκολλημένες σε όλους τους
τοιχούς της πόλεως τις διαφημί-
σεις των σεξουαλικών και γκαγκ-
στερικών ταινιών με τί έντυπώ-
σεις γυρίζει στίπτι του, τι όνει-
ρεύεται στο κρεβάτι του; Νομί-
ζετε ότι το άλλο πρωί μπορεί ό
δάσκαλος να σθήση αυτές τις
έντυπώσεις διηγώντας του τον
βίο του Μεγάλου Βασιλείου; Και
τι διαβάξει ό μη άναλφάβητος
εις τον Τύπον, περιοδικόν και ή-
μερήσιον; Κατά ποίον ποσοστόν

Η ώρα του μαθήματος. Ένα στιγμιότυπο σε ένα κέντρο λαϊκής
επιμορφώσεως.

έξ αυτού μανθάνει κάτι το χρη-
σιμον και κατά ποίον άπομανθά-
νει; Είς τον δρόμον —το μεγάλο
αυτό σχολείο— τι διδάσκεται το
παιδί;

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Μη άπομονώ-
νετε το θέμα του άναλφαβητι-
σμού. Έντάξετέ το εις το γε-
νικότερον πρόβλημα της μορ-

φώσεως του λαού και στρέ-
ψετε προς αυτό το μέγα θέμα
την έπαινετήν προσπάθειάν
σας. Μέσα εις αυτό το πλαι-
σιον θα πάρη και το πρόβλη-
μα του άναλφαβητισμού τās
όρθās του διαστάσεις και θα
εύρη και τās καλύτερας του
λύσεις.

ΤΗΝ ΤΡΙΤΗΝ: Άπαντούν ό κοσμήτωρ της φιλοσοφικής κ. Ν. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ και ή εκπαιδευτική σύμβουλος κυρία ΝΙΚΗ ΑΝΤΩΝΑΚΑΚΗ